

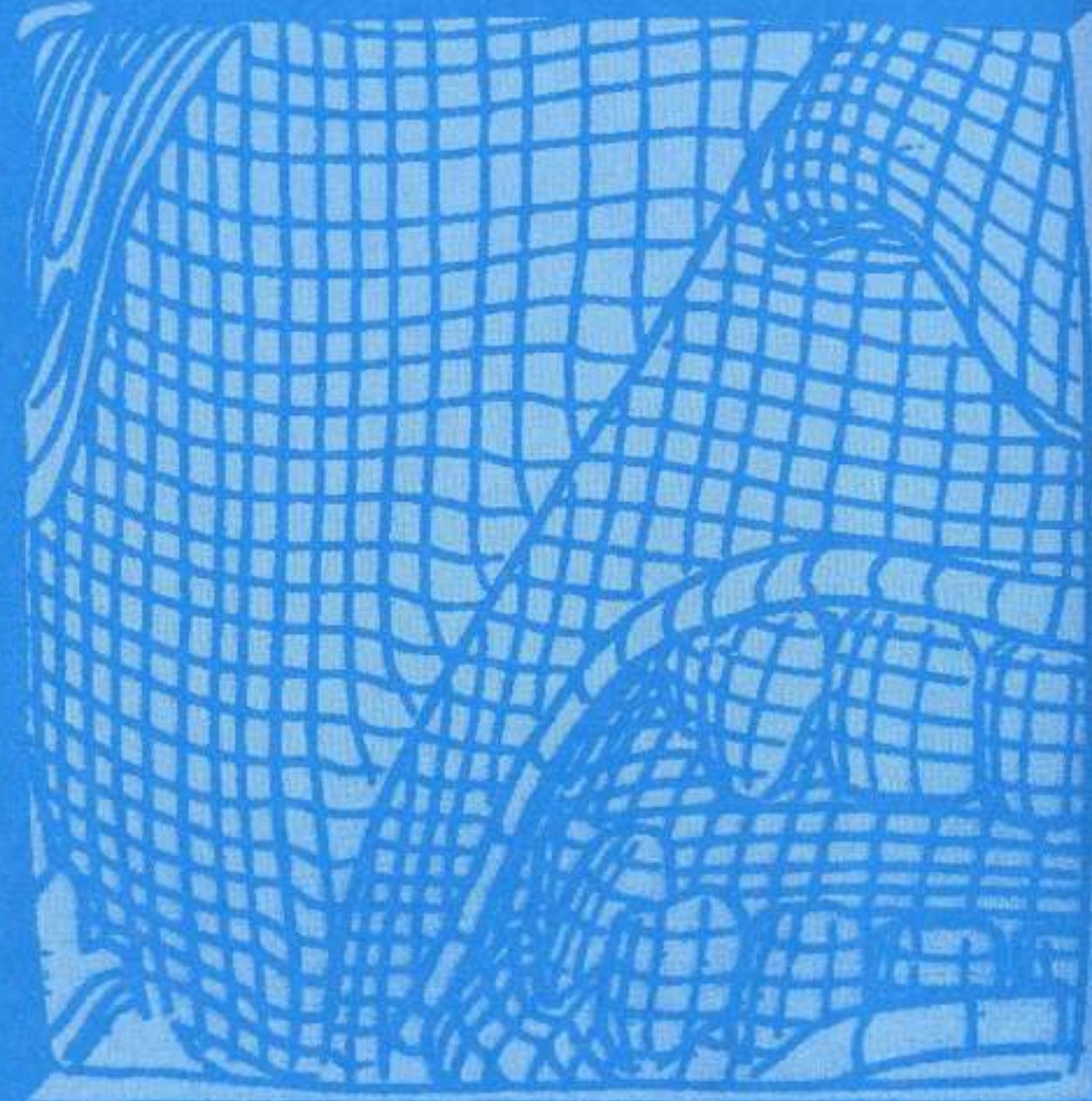
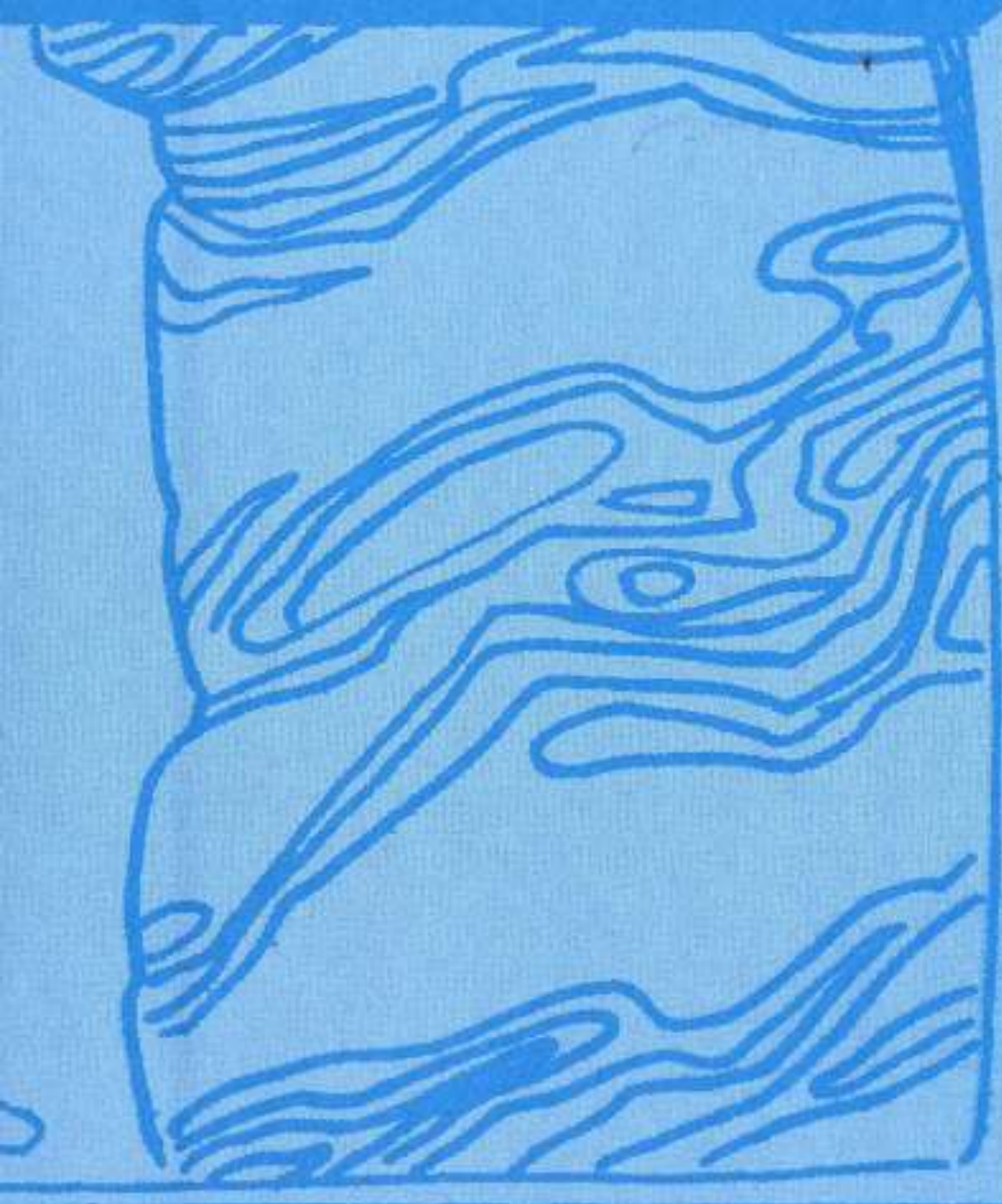
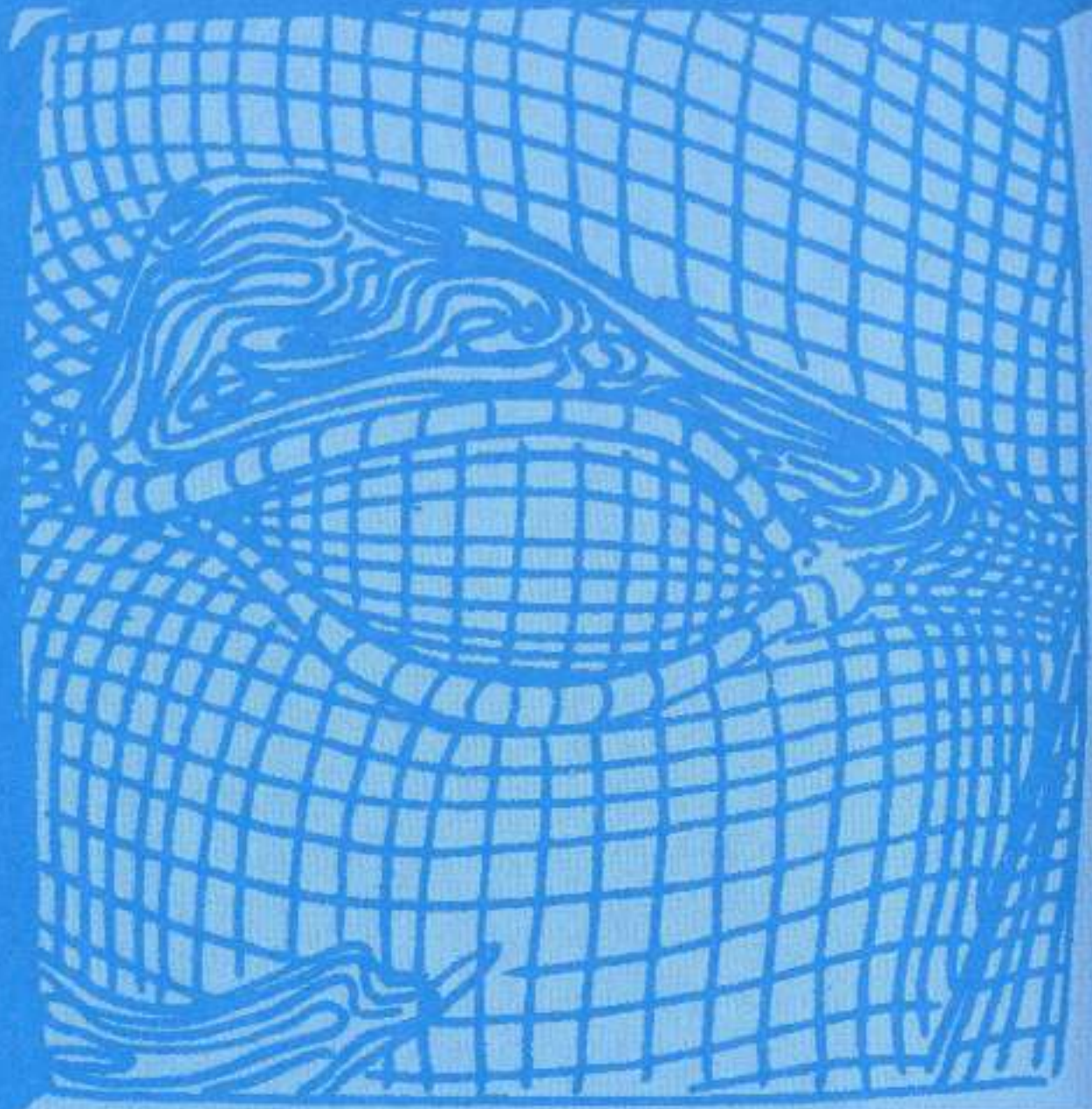
S P E C I J A L N O I Z D A N J E

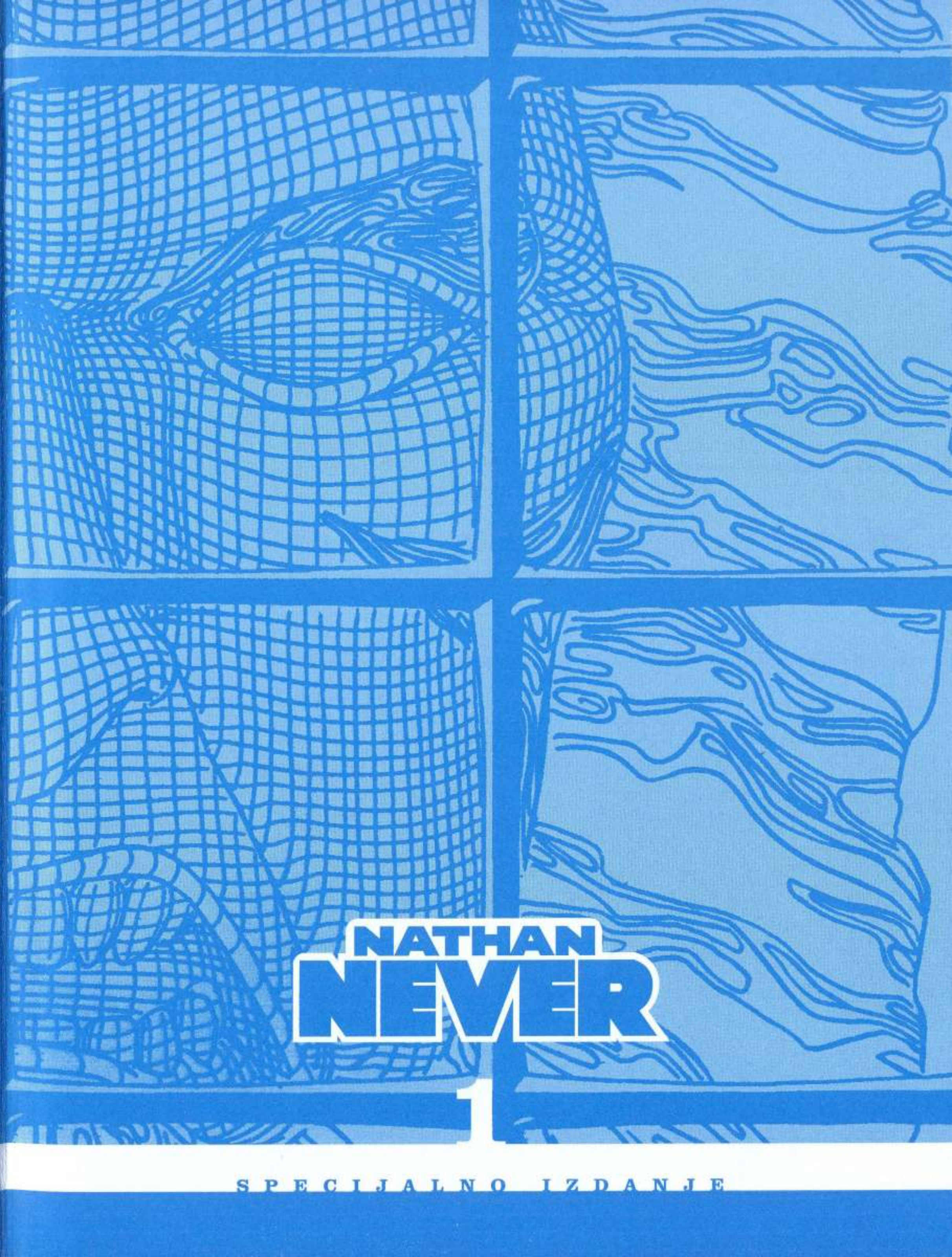
NATHAN NEVER

CYBERMASTER

1

NATHAN NEVER

SPECIJALNO IZDANJE

SPECIJALNO IZDANJE

NATHAN NEWMER

CYBERMASTER

1

BIBLIOTEKA NATHAN NEVER
SPECIJALNO IZDANJE
knjiga prva

NATHAN NEVER

EPIZODA Cybermaster

1

IZDAVAČ Libellus d.o.o.

www.libellus.hr

Lipanj 2014.

UREDNICI Darijo Antunović & Damir Raič

NASLOV IZVORNIKA Cybermaster
IZVORNO OBJAVLJENO lipanj 1992.

PRIČA I SCENARIJ Bepi Vigna

CRTEŽ Roberto De Angelis

NASLOVNICA Roberto De Angelis

PRIJEVOD Andrej Cvitaš

LEKTURA I REDAKTURA

Darijo Antunović

DIZAJN Melina Mikulić

UPIS I PRIJELOM Popokatepetl studio

PRIPREMA NASLOVNICE I PRIJELOM TEKSTA

Zlatko Milenković

KOLORIRANJE NASLOVNICE Ive Svorcina

PRIPREMA ZA TISAK Damir Raič

TISAK Stega tisak d.o.o.

NAKLADA 250 primjeraka

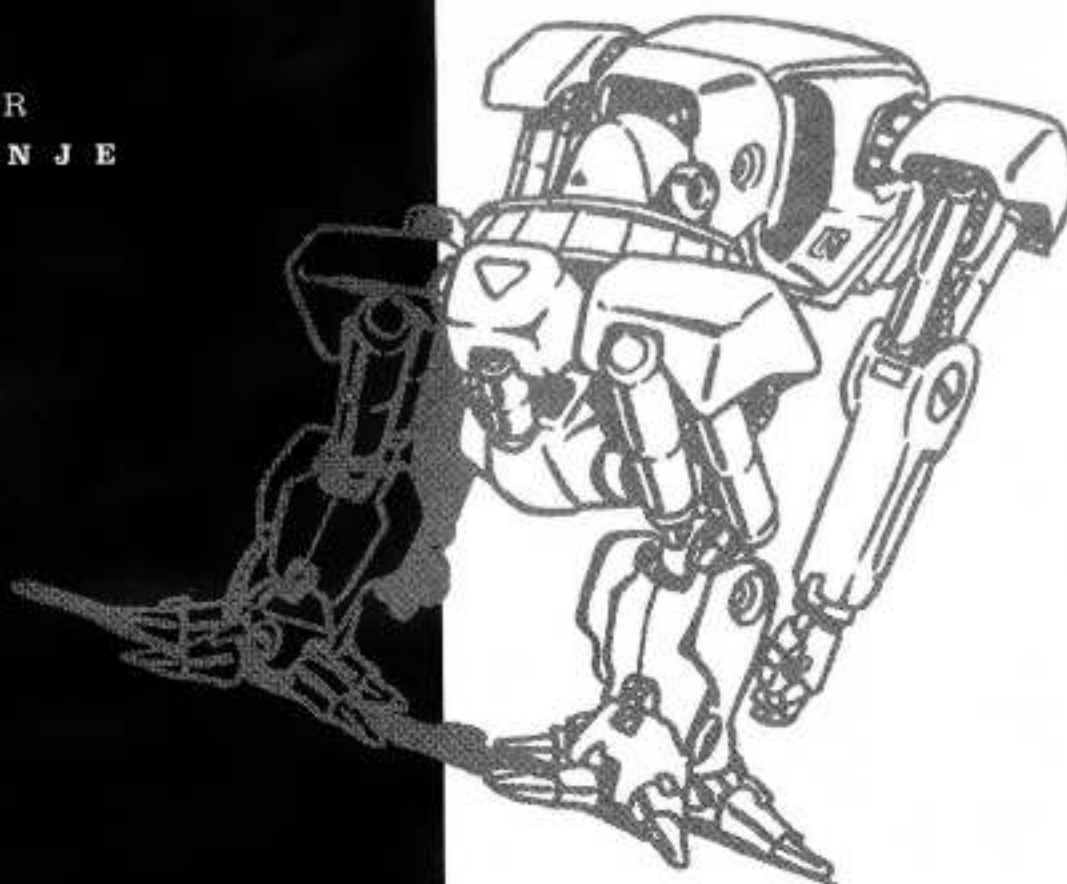
ISBN 978-953-276-473-4

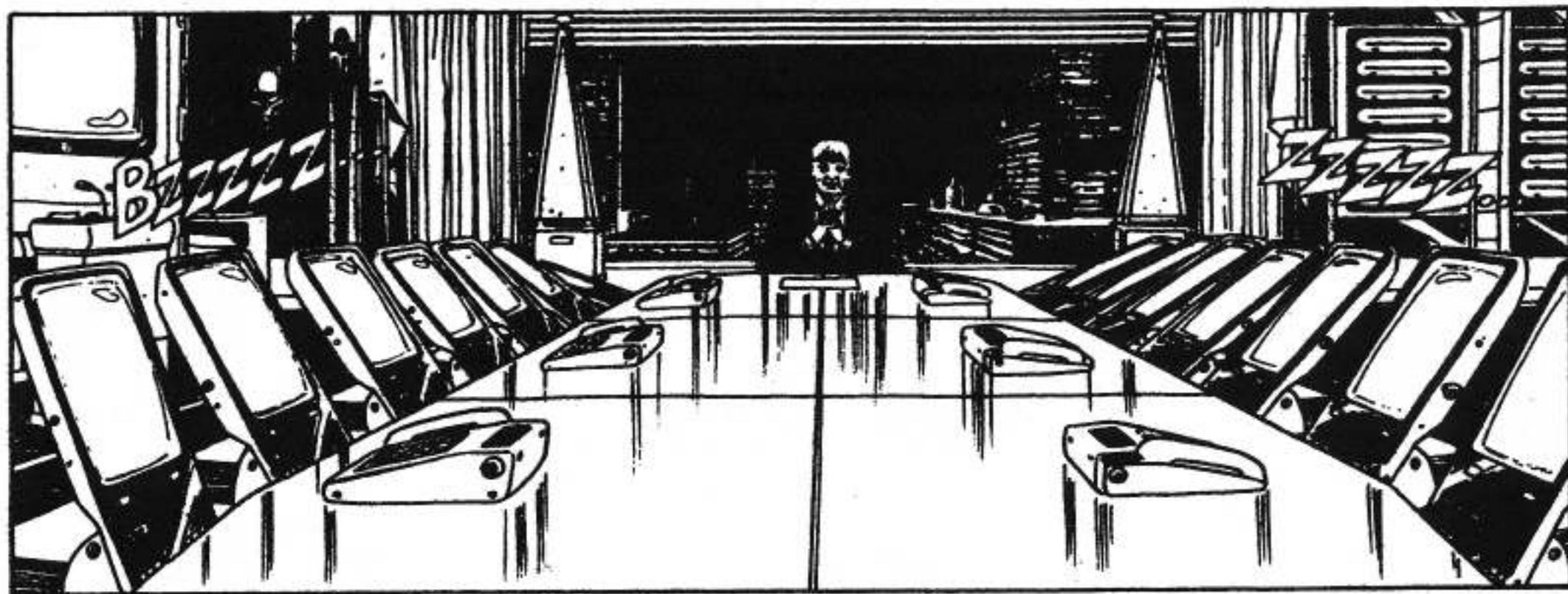

COPYRIGHT © 2014 Sergio Bonelli Editore.
Licensed through Panini SpA.

CIP ZAPIS dostupan u računalnom
katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice
u Zagrebu pod brojem 881165

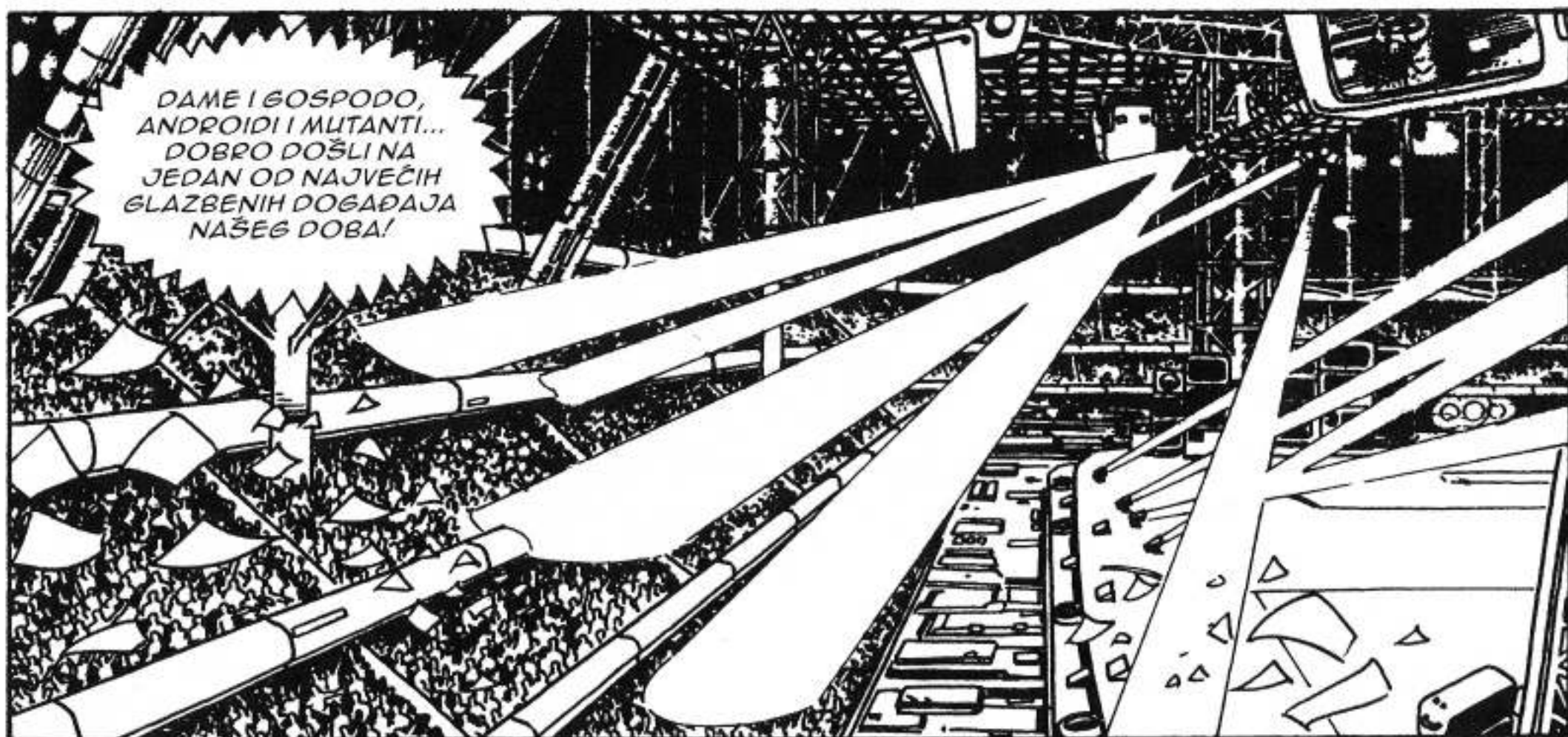
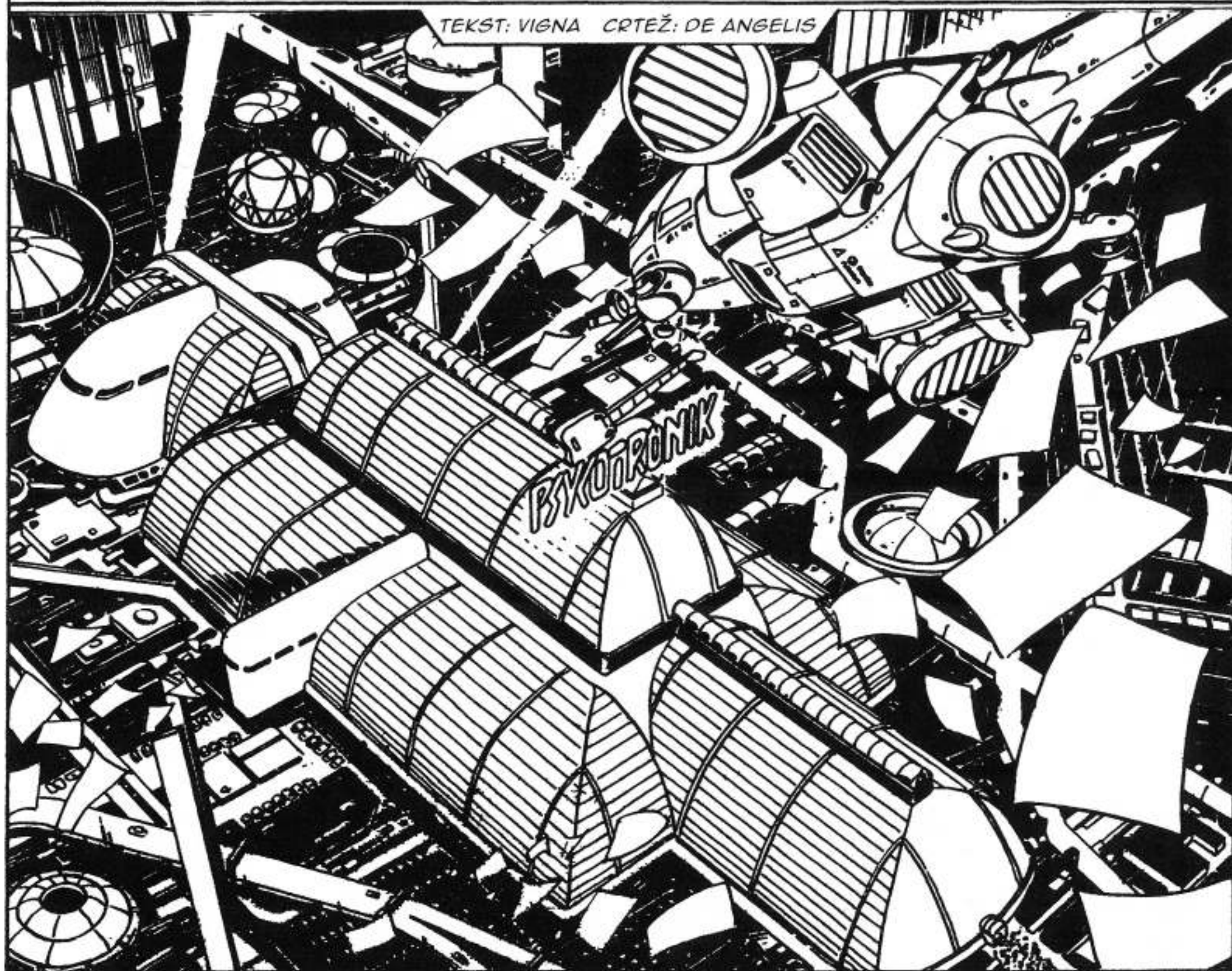

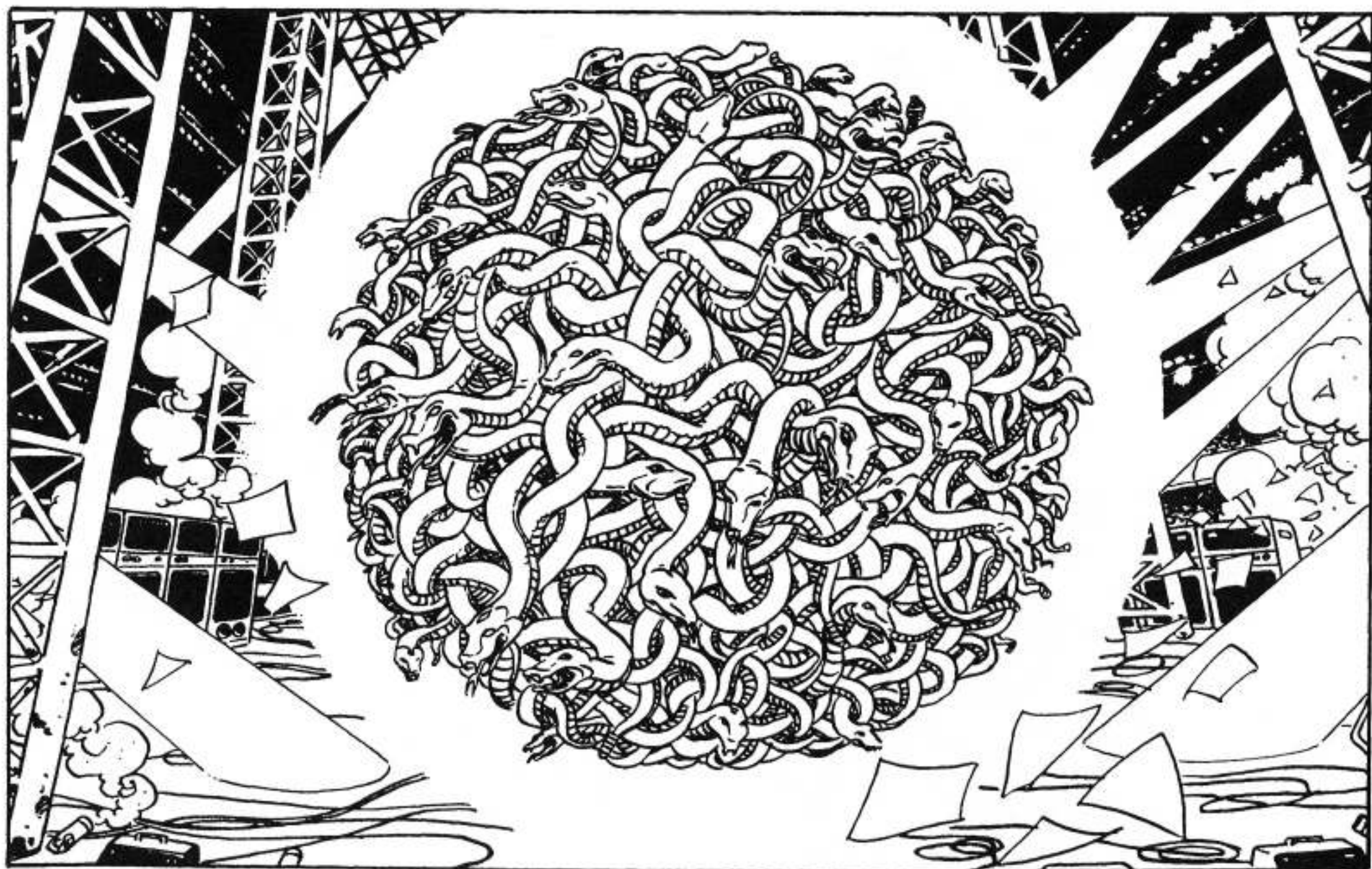
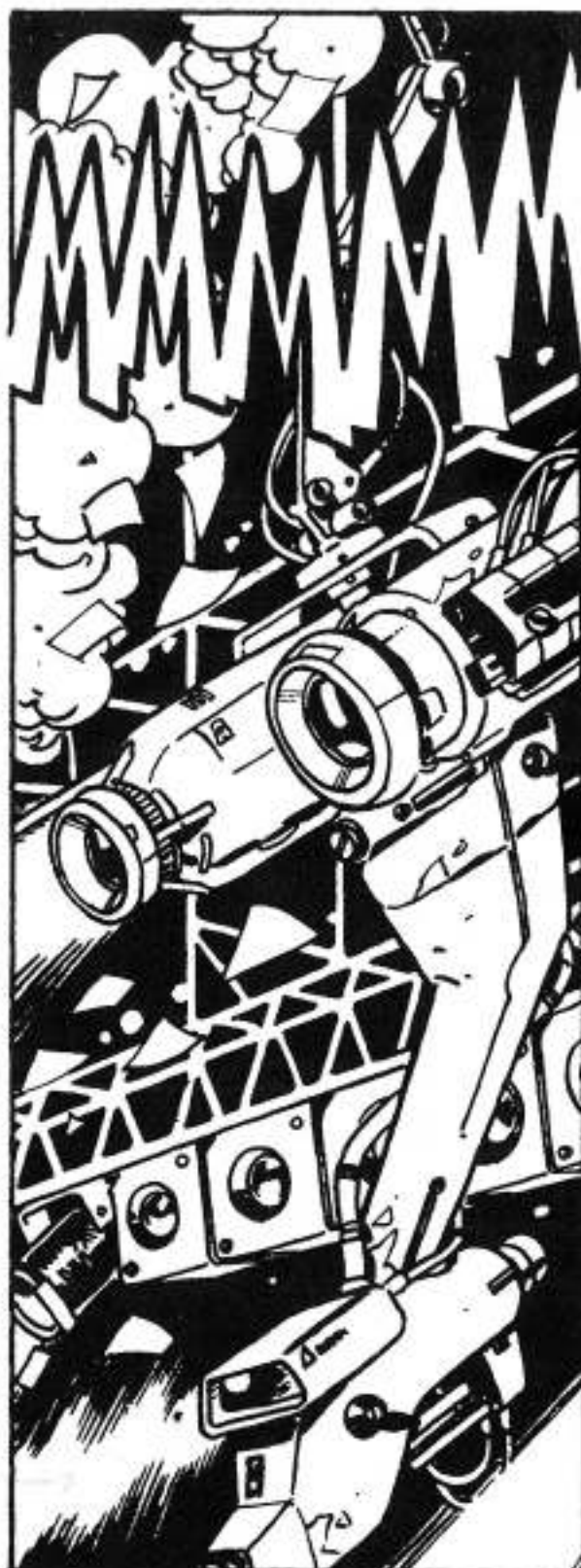

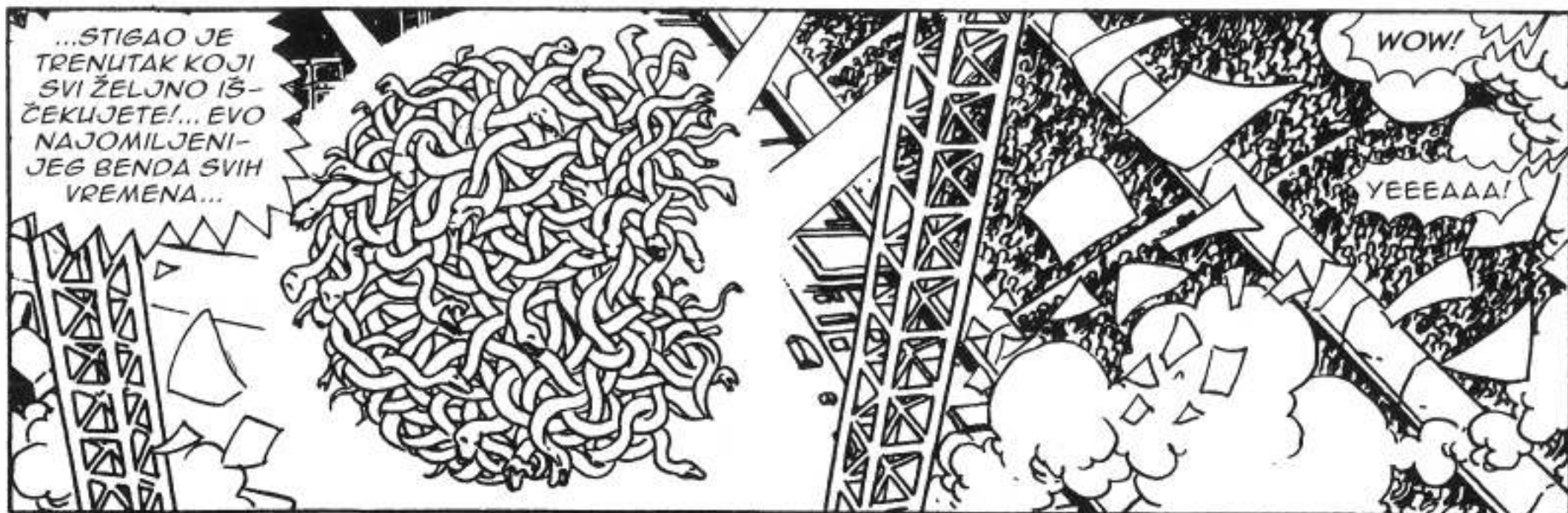
CYBERMASTER

TEKST: VIGNA CRTEŽ: DE ANGELIS

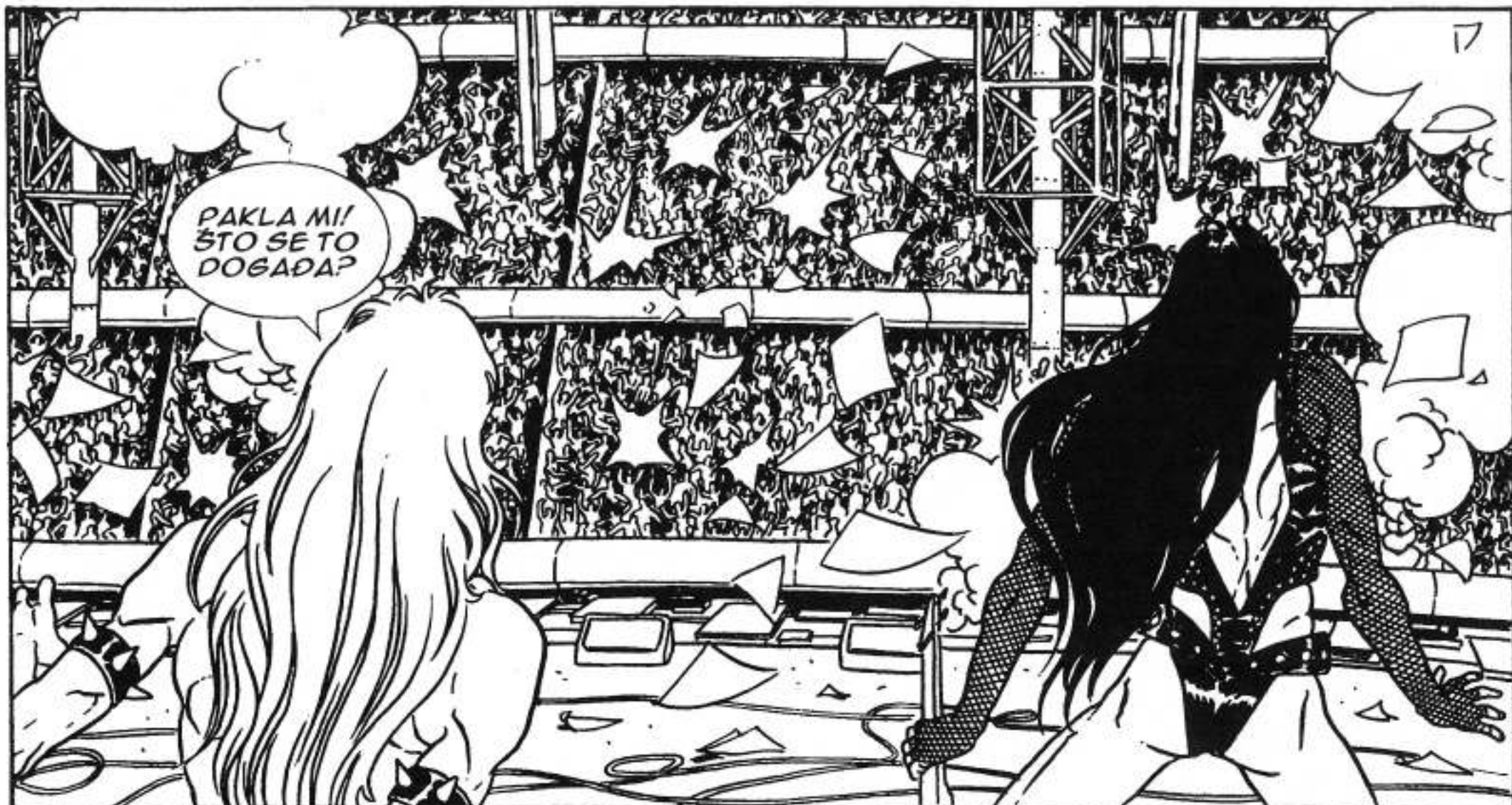
DAME I GOSPODO,
ANDROIDI I MUTANTI...
DOBRO DOŠLI NA
JEDAN OD NAJVEĆIH
GLAZBENIH DOGAĐAJA
NAŠEG DOBA!

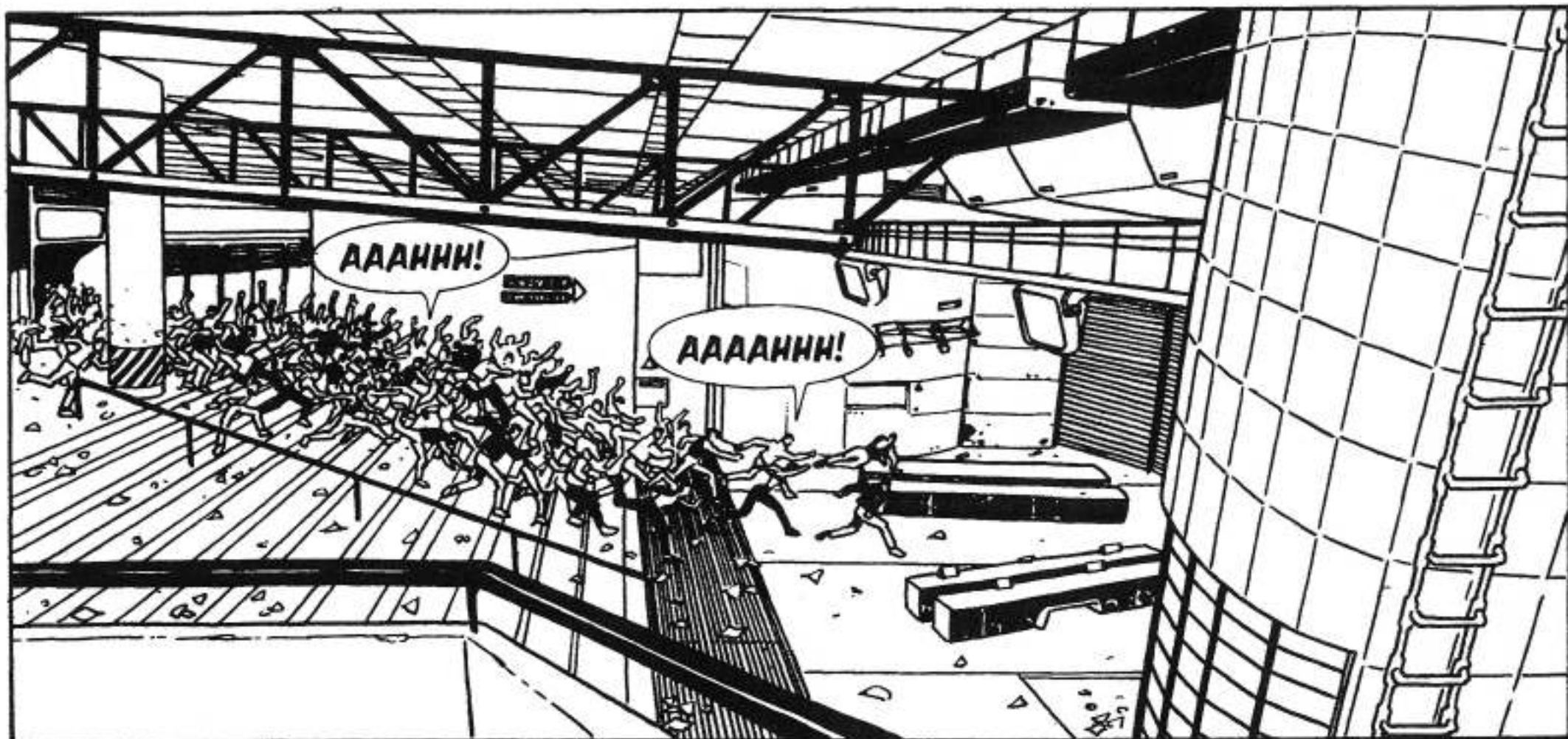

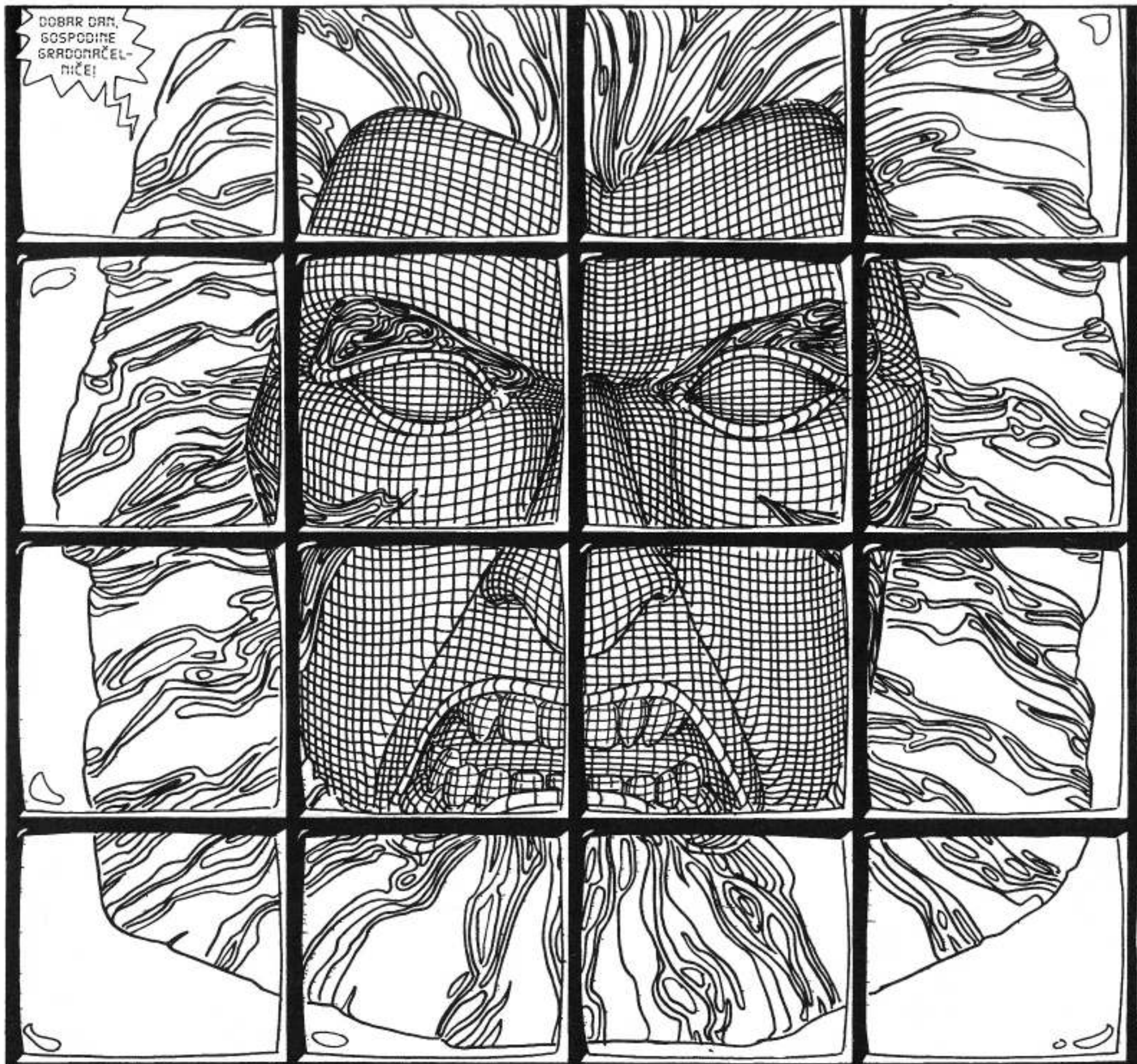

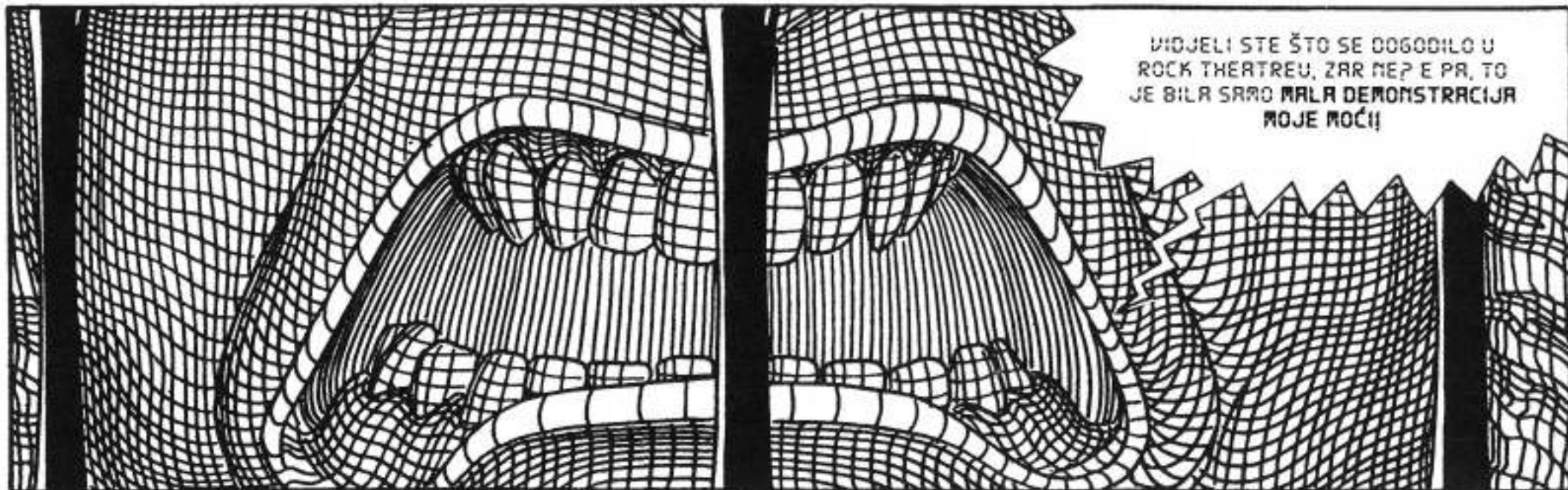

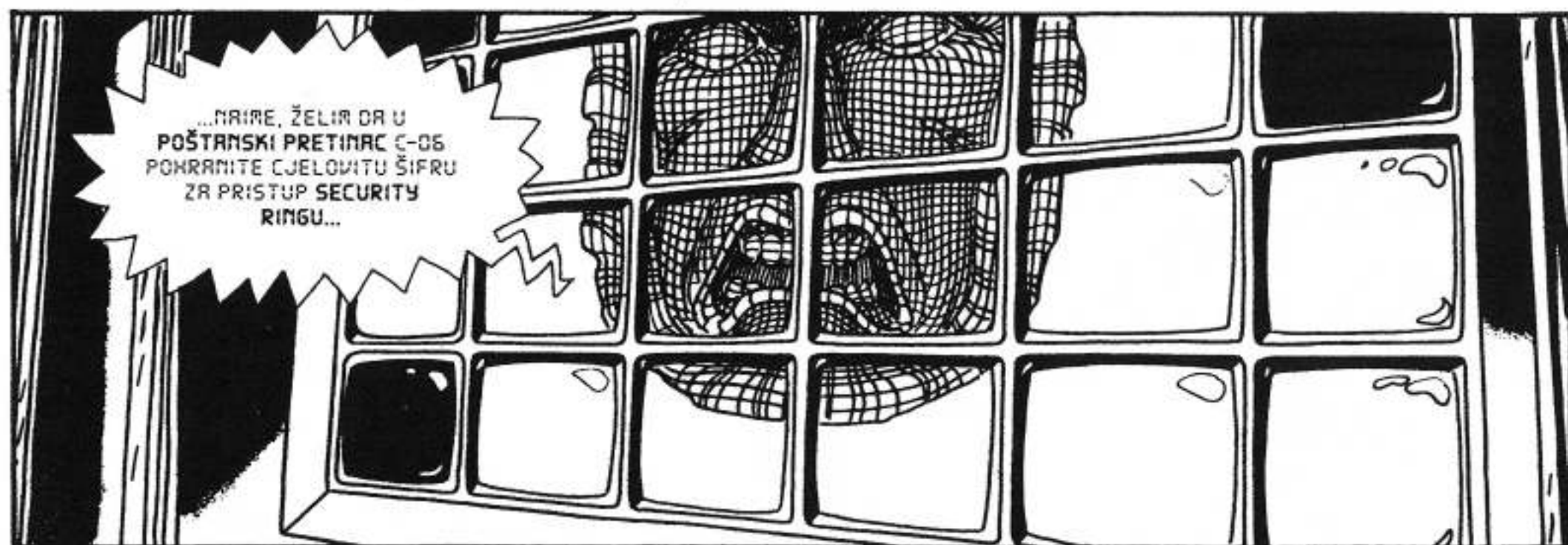

VIDJELI STE ŠTO SE DOGODILO U
ROCK THEATREU, ZAR NE? E PA, TO
JE BILA SAMO MALA DEMONSTRACIJA
MOJE MOĆI!

UGLAVNOM, VJERUJEM DA
NE BISTE ŽELJELI DA SE
PONOVU NEŠTO SLIČNO, JE
LI TRKO?... U REDU, U TOME
SLUČAJU POSTOJI SAMO
JEDAN NAČIN DA SE TO
OSIGURA...

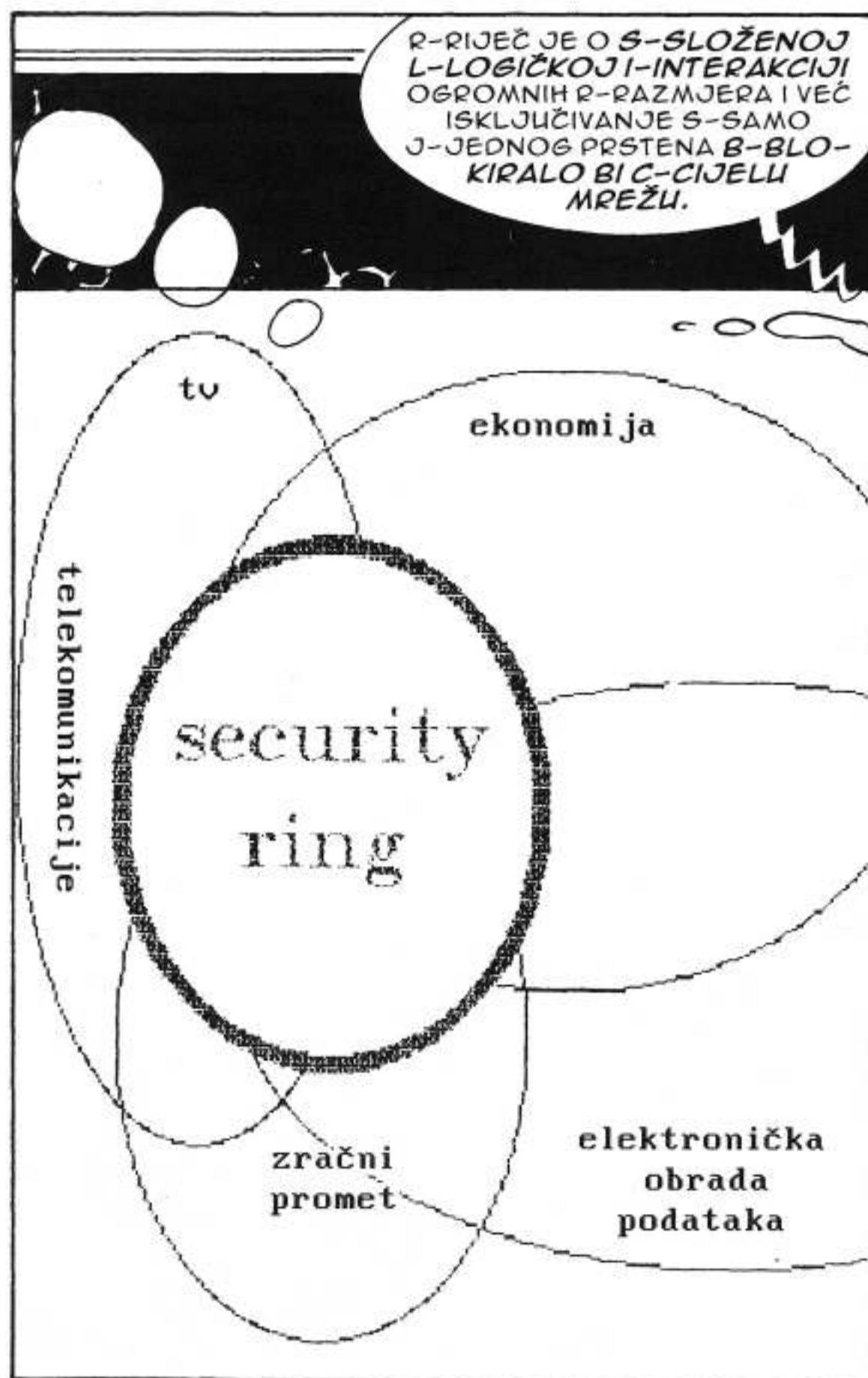
...NAIME, ŽELIM DA U
POŠTANSKI PRETINAC C-06
POKRANITE CJELOVITU ŠIFRU
ZA PRISTUP SECURITY
RINGU...

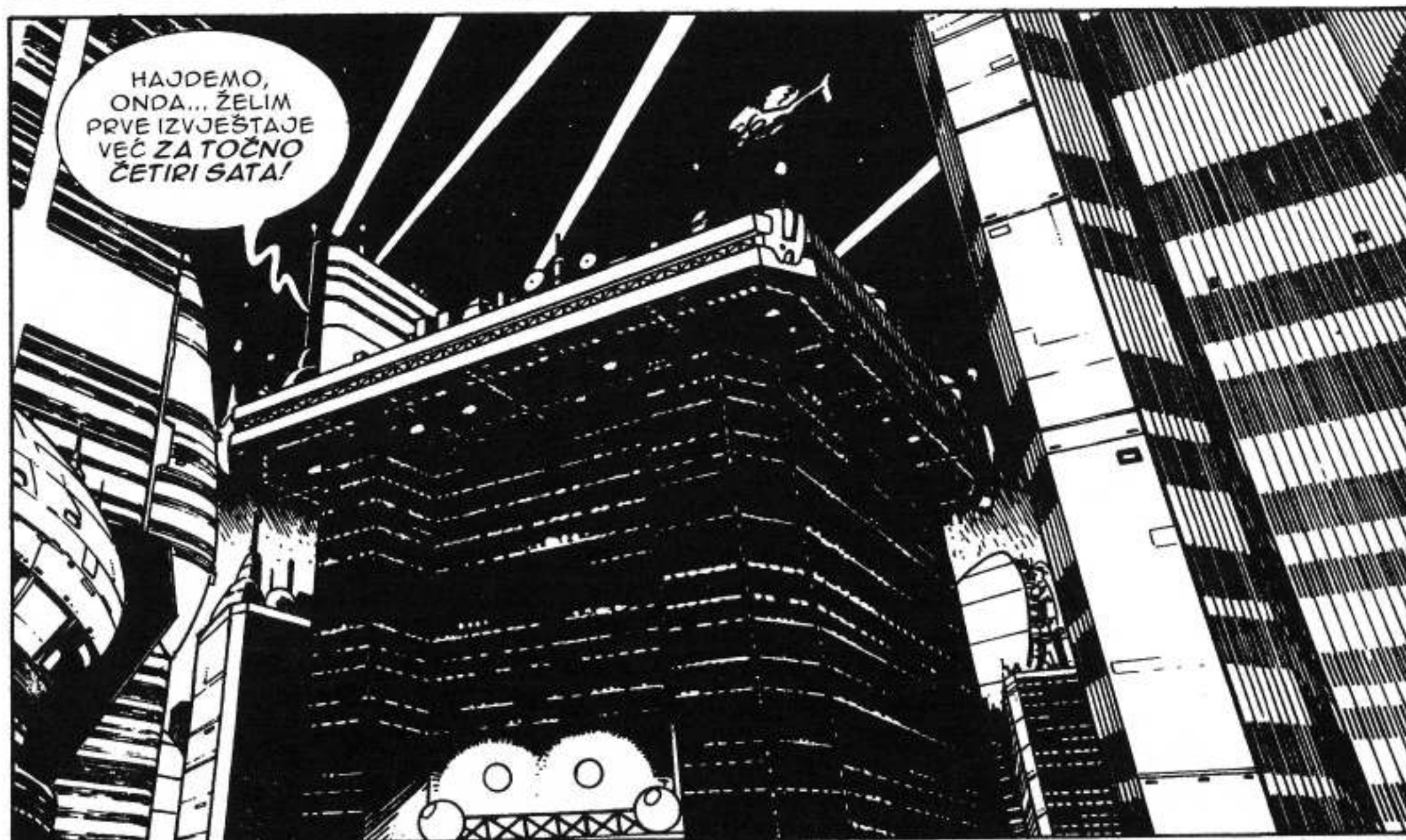

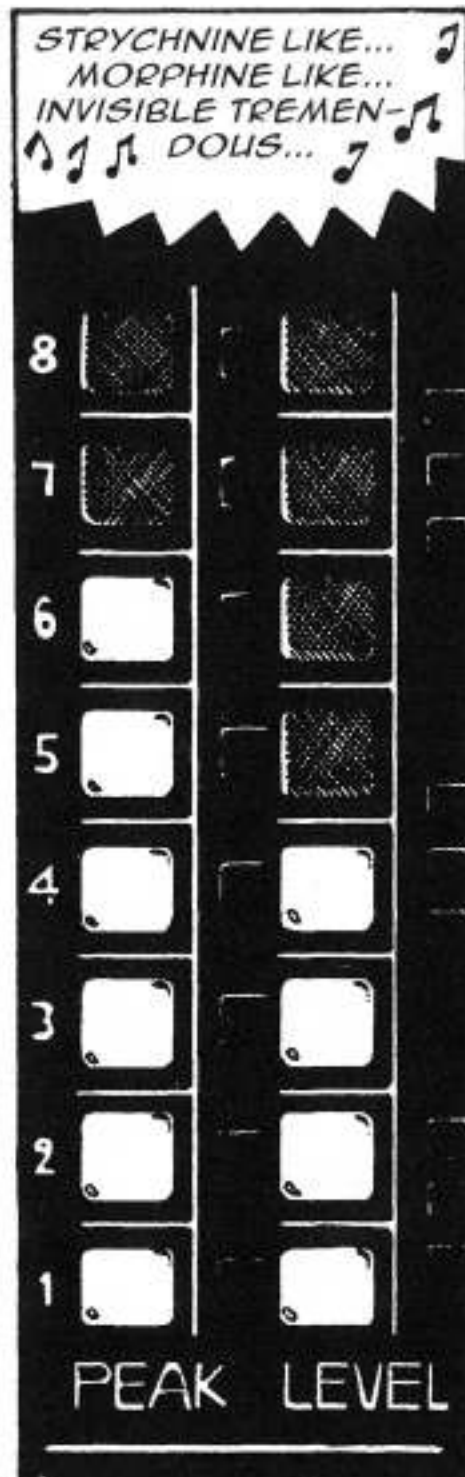
IMATE IB SATI DA IZVRŠITE
MOJU ZAPOVIJED... I AKO TO
NE UČINITE... SLJEDEĆI PUT
BIT ĆE MNOGO VIŠE ŽRTAVA...
VJERUJTE MI!

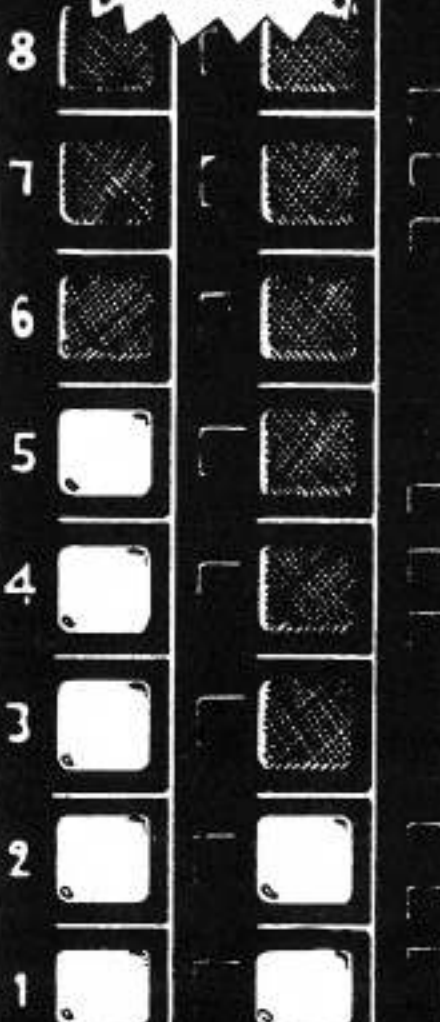

PUSTI DA POGODIM... IMAŠ PROBLEMA.

DA.

...RELENTLESS...
UNCEASING BEAT... A
CHINESE WATER
DRIP... MARVIN
GAYE IS NOT FAIRY...
HUMMINGBIRD
BETTER
MOVE...

PEAK LEVEL

OVDJE JE ADRESA
JEDNE OSOBE... U
NJEZINOJ ARHIVI
NALAZE SE PODACI
KOJI MI NAM MOG-
LI STVORITI PRO-
BLEME...

...SOUL IS BIG
PIG... ANTAGONIZ-
ING EVERY FIBER
AND LIMB... SEE
THAT CAKE
WALK... SEE
THAT GOBBLE
PEYOTE...

DOVOLJNO
JE DA UNIŠTITE
TE PODATKE...
SAMO JE TO
POTREBNO.

SHVA-
ČAM.

...ZIP UP THE SACRED
WAFER HE IS MAGIC NO
LONGER... CONTENT
WITH DULL BONE
TAP... KING NIGGER
WANNA... DANCE...
WANT TO ZOOM HOT
TO TRAVEL...

PEAK LEVEL

NEĆEŠ ME
POČASTITI
PIĆEM?

NE.

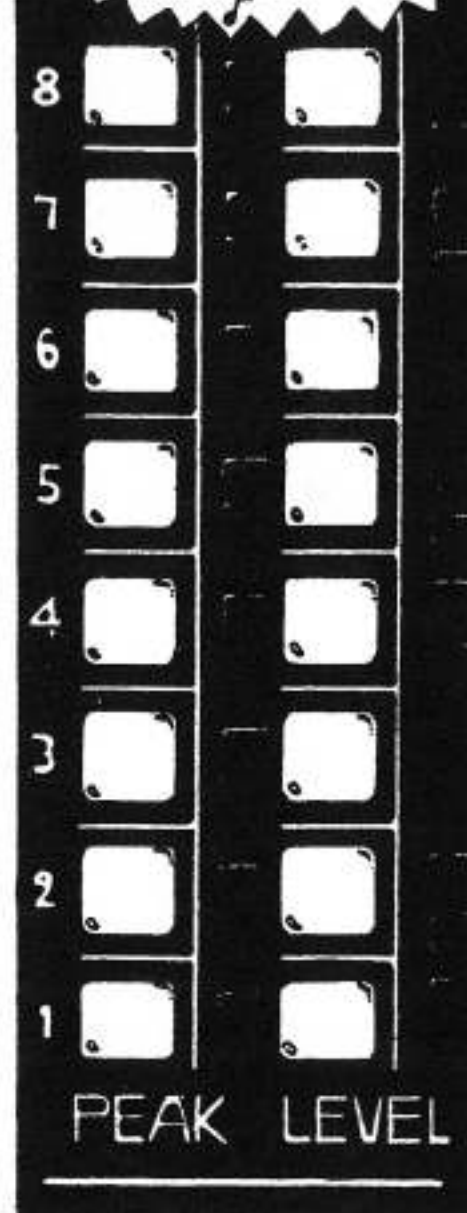
...NOW IT PLAYS PART
OF SULKY ANGEL...
BETTER SHUT UP...
YOUR MOUTH WANTS IT
OUT... SEE YOU ROCK-
ING... ON THE BED...
THAT'S SOUL SIMU-
LATING SEA WATER...
WARNING AGAINST
SEASICK... MUST NOT
VOMIT OUT...

...NOW A MARVELOUS BIRD... INVISIBLE TRE-MENDOUS... TOO CRUEL TO BE A HERO... BEATING THOSE BIG BIRD ARMS TO GET OUT AND OUT THERE...

...SOUL... ALTER THE ENTIRE CIRCUMFERENCE OF THE SKY... BLUE WIDE AND LIKE A DREAM... BREAK THAT SPIRIT... SKIN COME BACK INTO FOCUS...

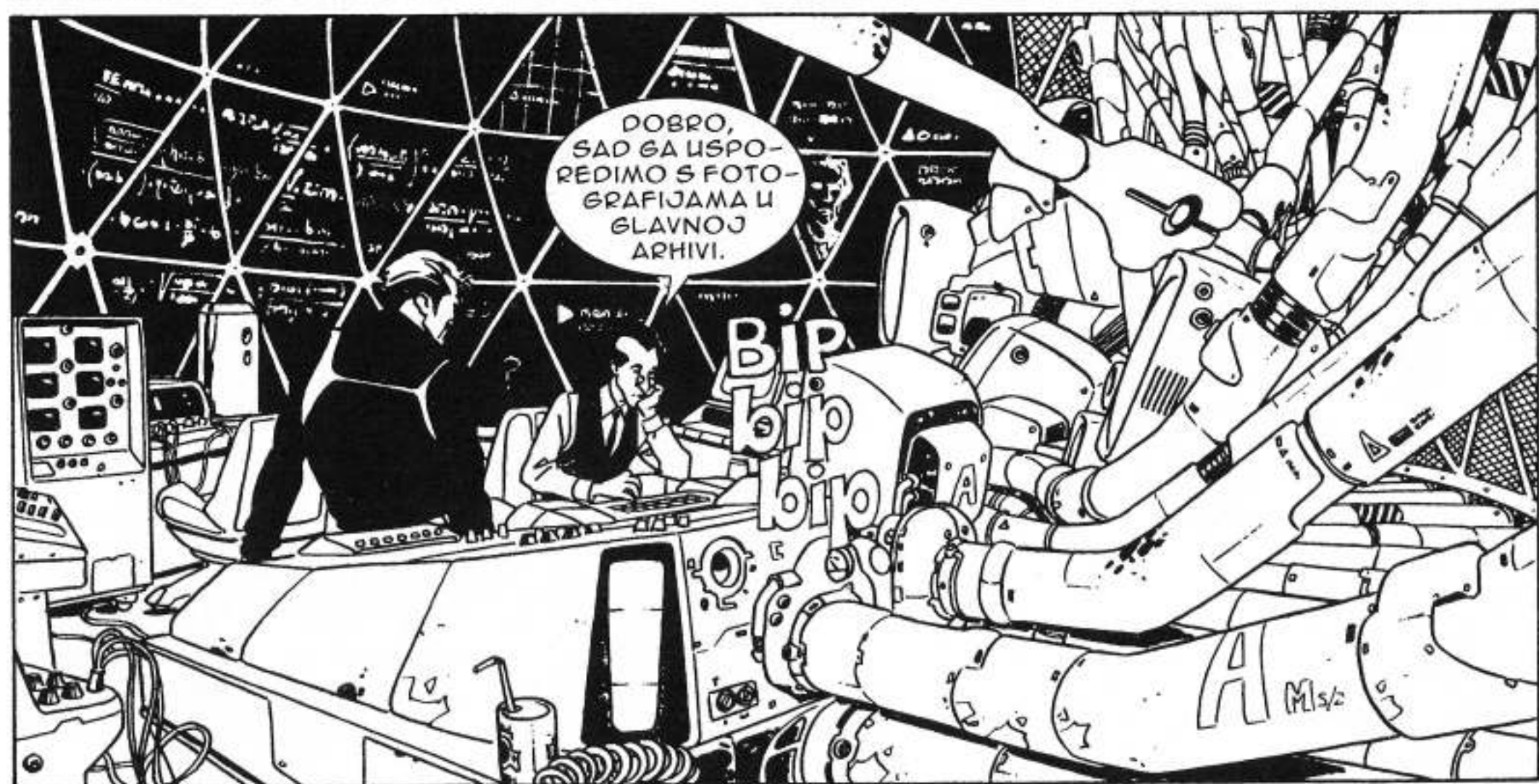
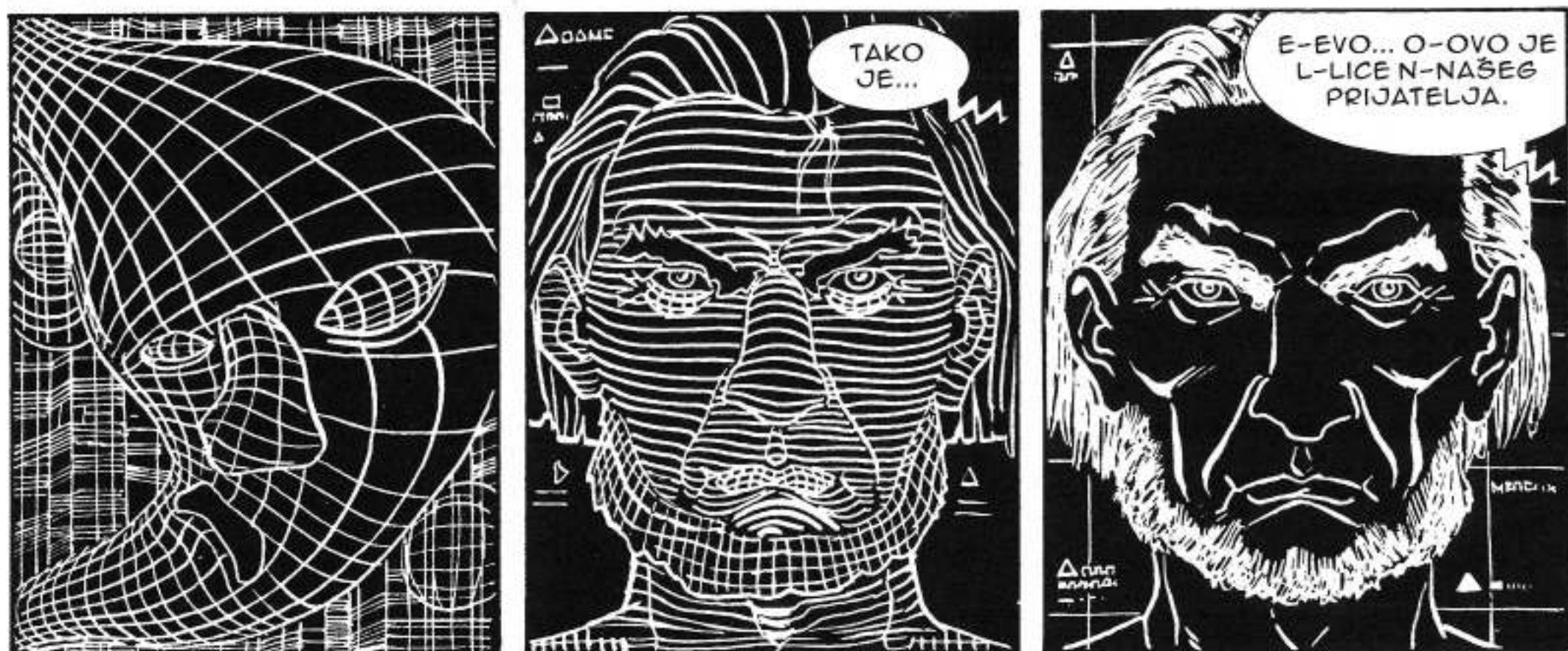
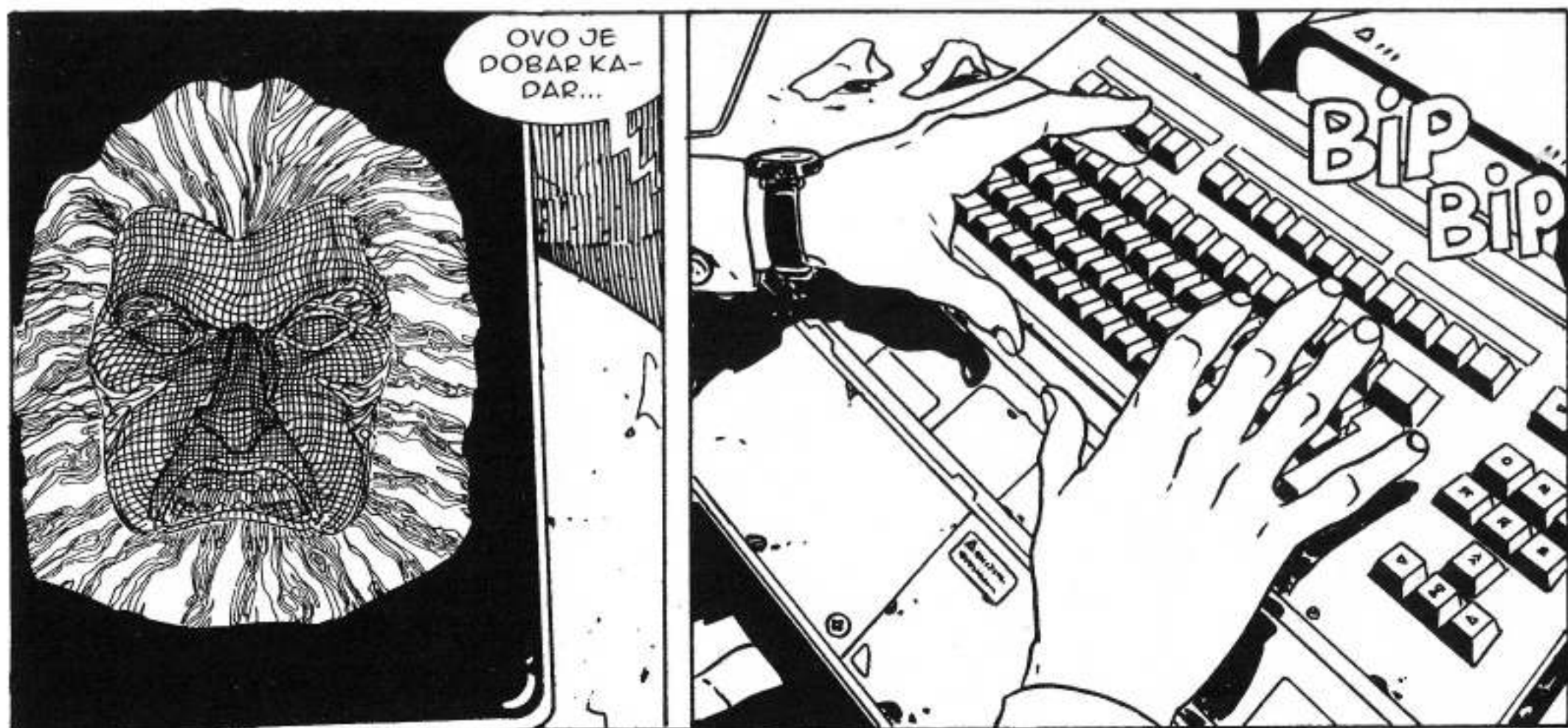

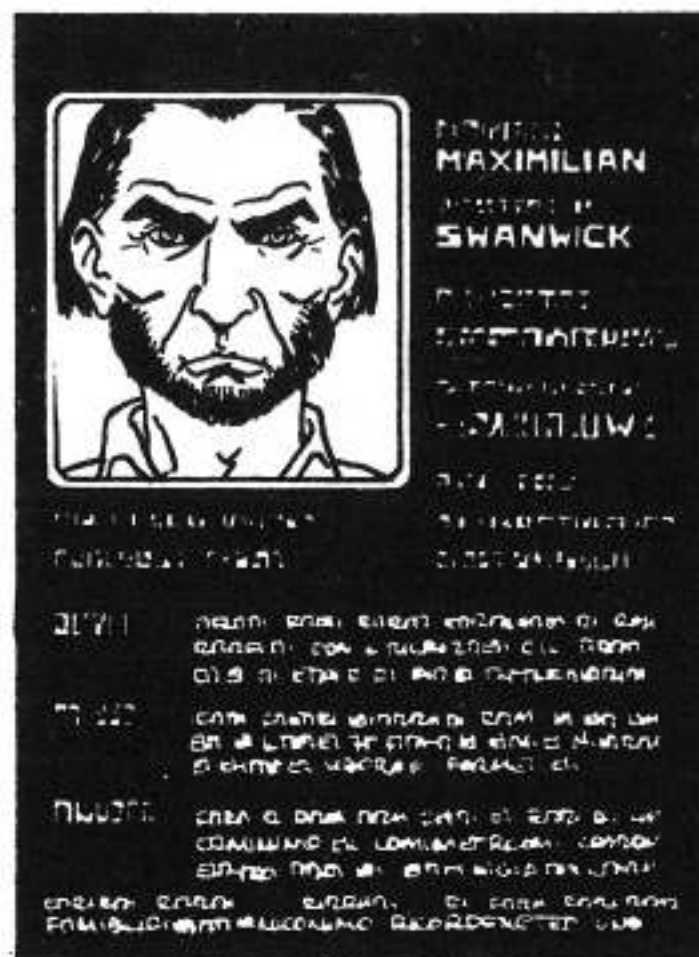
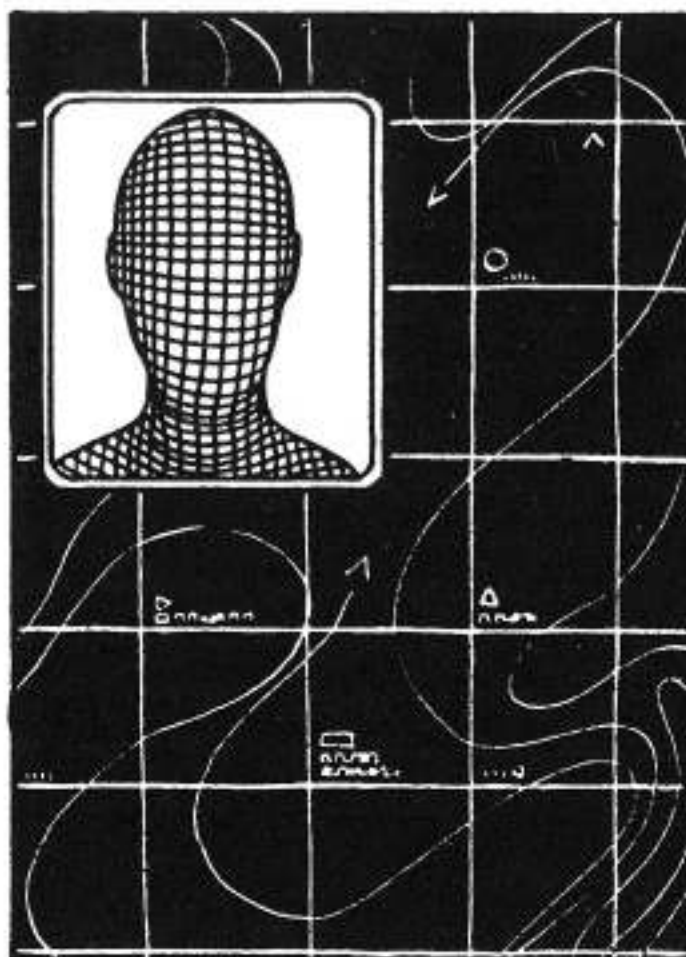
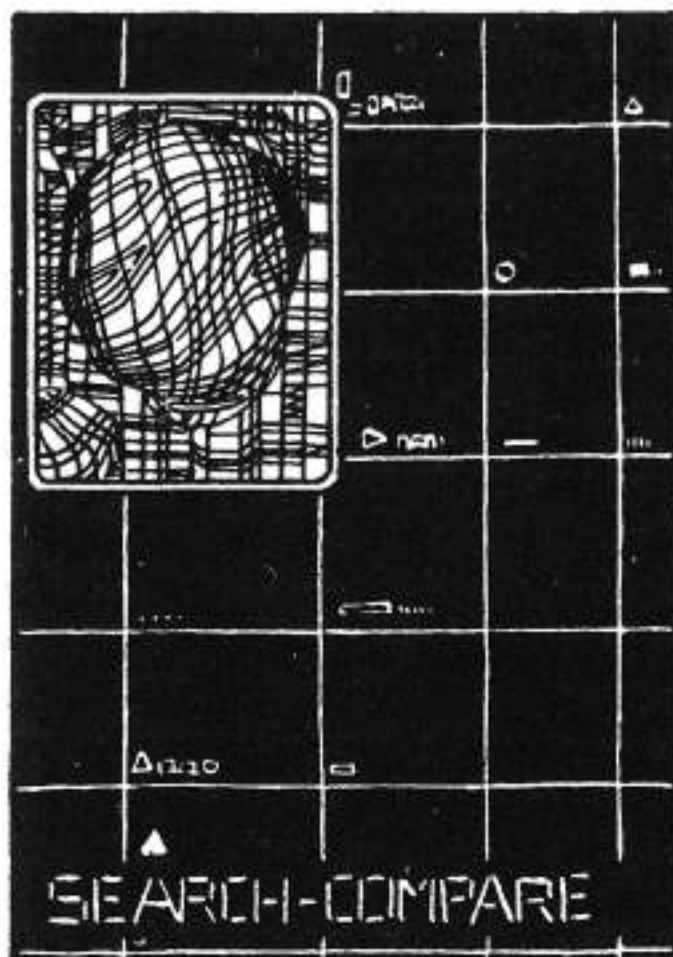
...BACK THERE THE WORLD IS RESPECTED, FEARED, ADORED... BEING BURDENED WITH THE BODY IS SWEET TO SLEEP...

...SOUL THUS DEFEATED, IS PUT IN PLACE... A DESERTED WIFE... ROYAL ASH... ONE MOST WRETCHED AND BLESSED... SEE THAT SOUL STAY HERE... CAGED AND RED-EYED LIKE... A RAT.

DA, A MOŽDA I S MUTANTIMA S PRVE I DRUGE RAZINE, ONIMA KOJI PRIPADAJU NAJEKSTREMNIJIM REVOLUCIONARNIM ORGANIZACIJAMA, NO NIKAD NIJE DO-KAZANO NIŠTA KONKRETNO...

SLIJEDITE SVAKI MOGUĆI TRAG... IAKO IMAMO MALO VREMENA NA RASPOLAGANJU, NE SMIJEMO NIŠTA ZANEMARITI.

TO JE STARO PRA-VILO NAŠE AGENCIJE... DATI SVE OD SEBE KAKO BISMO ČINILI ČUDA!

ZA TO STE I PLAĆENI... ZA ŠEST VAS SATI ŽELIM PONOVRNO OVDJE... S NEKAKVIM REZULTATIMA!

JA IDEM PRE-GLEDATI SPISE SA SUĐENJA SWAN-WICKU...

OKAY... JA ČU, PAK, SKOKNUTI DO ZATVORA U KOJEM JE SLUŽIO KAZNU... RAZGOVARALA SAM S UPRA-VITELJEM... TRAŽIO JE DA OSOBNO DOĐEM ONAMO!

NE MOŽE SE OSUDITI NEKOGA ZATO ŠTO NIJE IMAO SITNOG... I UVJERENA SAM DA OVAJ SUD NEĆE PRIMIJENITI **DISKRIMINIRAJUĆE** KRITERIJE PREMA GOSPODINU WELDONU SAMO ZATO ŠTO PRIPADA **RASI** STVORENOJ U **LABORATORIJU!**

HMM... ODVJETNICE OLLING, BISTE LI SE NAČAS Približili?

NARAVNO, ČASNI SUČE...

OVO JE NAJLUĐA I NAJBESMISLENIJA OBRANA JOŠ OTKAKO STE POKUŠALI DOVESTI **KLONZA** NA KLUPU ZA SVJEDOKE!

HMM... DA, PRIZNAJEM DA ONAJ PUT NIŠAM STROGO SLIJEDILA PROCEDURU, ALI DANAŠNJI SLUČAJ...

DANAŠNJI SLUČAJ NE ZASLUŽUJE NI DA RASPRAVLJAMO O NJEMU!

STUMP

OVAJ SUD PROGLAŠAVA OPTUŽENIKA **KRIVIM** ZA ORUŽANU PLJAČKU I OSUĐUJE GA NA TRI GODINE ROBIJE! SUĐENJE JE ZAVRŠENO!

I VAMA OVO
ZNAČI... PREZA-
LOGAJITI?

AKO U OVO DOBA
DANA - NJAM - NE
POJEDEM NEŠTO -
NJAM - NAPROSTO
POLUDIM...

ONDA - NJAM
- O KOME STE
HTJELI RAZGO-
VARATI?...

O MAXU
SWANWICKU.
BRANILI STE GA
PRIJE NEKO-
LIKO GODI-
NA.

DA, SJEČAM SE -
GULP - BILA SAM
NJEGOV BRANITELJ
PO SLUŽBENOJ
DUŽNOSTI...

UGLAVNOM,
NETKO KORISTI
NJEGOV LIK ZA
IZVOĐENJE
ATENTATA...
ZNATE LI MOŽDA
JE LI IMAO
POMAGAČE?

NA SUĐENJU JE STVORENA
HRPA PRETPOSTAVKI... NO
PROŠLO JE MNOGO VREMENA...
NE SJEČAM SE BAŠ NAJBOLJE.
MOGLA BIH MALČICE PREKOPATI
PO SVOJOJ ARHIVI... ZAŠTO
NE NAVRATITE U MOJ
URED?

DOGOVORE-
NO... HAJDEMO,
ONDA, ŠTO
ČEKAMO?

PA... DA JA ZAVRŠIM S
JELOM... U MIRU. SVA
SE NAPUHNEM AKO
BRZO JEDEM!

Jen, dva! Hop, cup! I cikete cak,
vajtolni mač kroz kosti prosvira!
Drak mrtav pade, bez glave ostade:
On glavu grabi, natrag galumfira!*

*DIO PJESMICE "JABBERWOCKY" IZ KNJIGE LEWISA CARROLLA
"S ONU STRANU OGLEDALA" U PRIJEVODU ANTUNA ŠOLJANA

SVIJET KOJI SE VIDI S ONU
STRANU OGLEDALA SLIČAN JE
NAŠEM, SAMO ŠTO SU STVARI
OKRENUTE NAOPAČKE...

JRDR RUJ DVO
JE SULUDO!

SULUDO,
KRAŽEŠ? JOŠ
NISI NIŠTA
VIDJELA!

HEJ, VIDI OVO... I MAČKA
KOJI GOVORI!

AKO ŽELIŠ
ZNATI, MOGU
JR JOŠ MNOGO
TOGA...

SAMO PRATI
POZORNO...

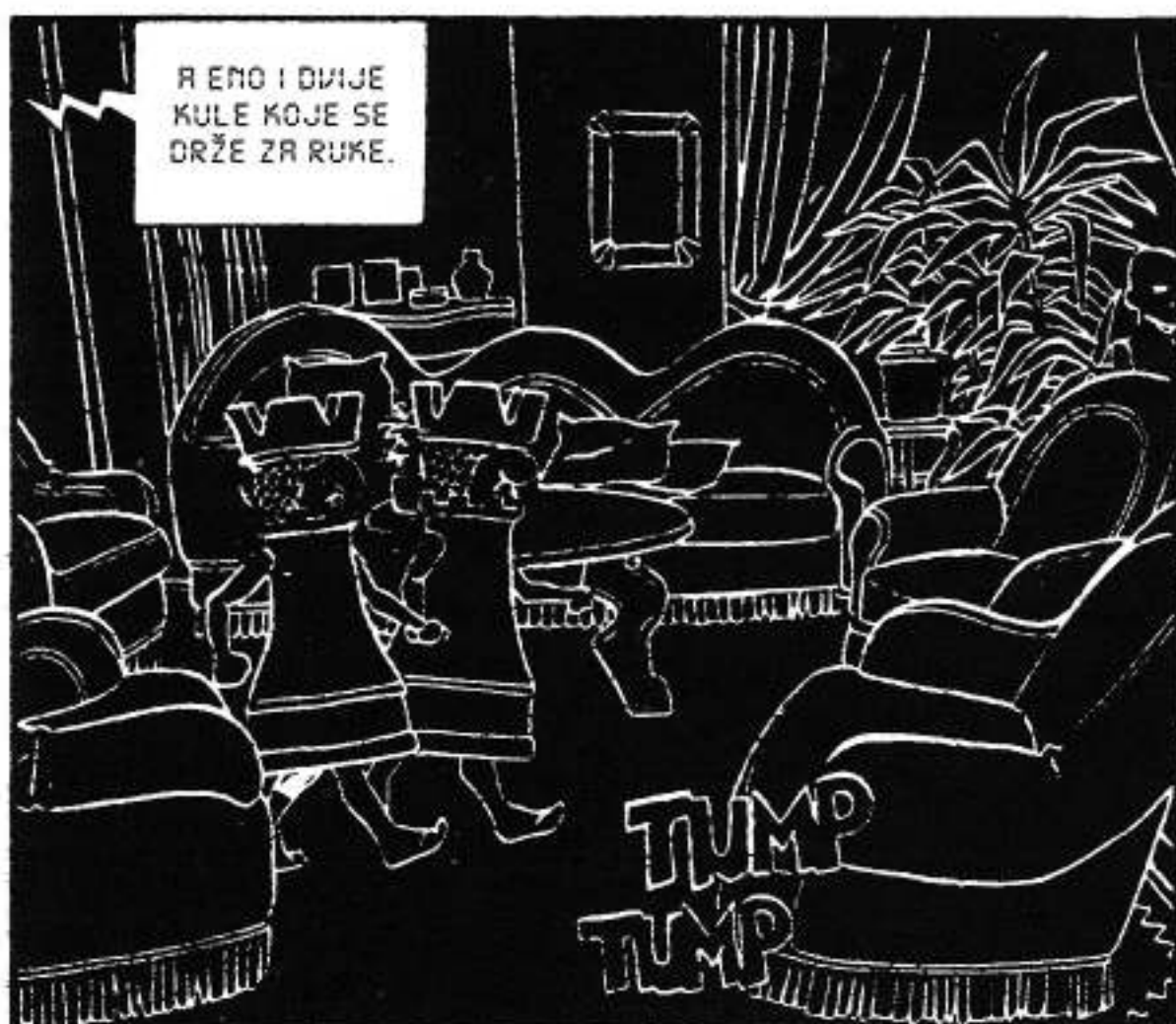
KAKO TI SE
ČINI NIJE
LOŠE, HRP?

HRP... ČINI MI
SE PRILIČNO
GLUPO.

A ŠTO
SE SMO
DOGRAB?

EVO, PO-
JAVIO SE...

ZA POČETAK
POGLEDAJMO
POLICIJSKA
IZVJEŠĆA...

ŠTO ZNAČE
SVI TI BRO-
JEVI?

TO SU
TAJNI KODOVI
PRONAĐENI U
SWANWICKOVU
POSJEDU...

VJEROJATNO SU
SLUŽILI ZA PRISTU-
PANJE BANKAMA
PODATAKA KOJE
NIKAD NISU IDENTI-
FICIRANE...

BO ENTILLOLA ... ZIRRIJ
EMILIO ... ZIRRIJ
MILANO ... ZIRRIJ
MILANO ... ZIRRIJ
MILANO ... ZIRRIJ
MILANO ... ZIRRIJ
MILANO ... ZIRRIJ
MILANO ... ZIRRIJ

OVO SU
FOTOROBOTI
MUTANATA KOJI
SU ČESTO VIĐANI
S OPTUŽE-
NIKOM...

FRANCO ...
FRANCO ...
FRANCO ...
FRANCO ...
FRANCO ...
FRANCO ...
FRANCO ...
FRANCO ...

SAD SAM SE SJETILA...
ONI IZ TUŽITELJSTVA
POKUŠAVALI SU DOKA-
ZATI DA JE RIJEČ O
VOĐAMA REVOLUCI-
ONARNIH SKUPINA
S PRVE RAZINE I
TRAŽILI SU DA SE
OPTUŽBA PROMI-
JENI U SUBVER-
ZIVNO UDRI-
ŽIVANJE, ALI
UZALUD...

NJIHOVI BRANI-
TELJI SUPROTSTAVILI SU
SE UZIMANJU U OBZIR TIH
DOKAZA I SUDAC SE SUGLASIO.
MENI JE TO BILO NEVAŽNO...
OSIM ZBOG ČINJENICE DA JE
MOJ KLIJENT NAKON TOGA
MOGAO OČEKIVATI I NAK-
NADU ŠTETE ZBOG
KLEVETE.

ALI VI MISLITE DA JE SWANWICK BIO POVEZAN S TOM DVOJICOM?

DA, MISLIM DA JEST... ON SE KRETAO U MUTANTSKIM KRUGOVIMA I U VIŠE JE PRILIKA OTVORENO PODRŽAVAO NJIHOVU BORBU... I U TOME NEMA NIŠTA LOŠE...

I JA SE SLAŽEM S TIME DA BI PRIPADNICI UMJETNO STVORENE RASE TREBALI UŽIVATI ISTA PRAVA KAO I OSTALI GRAĐANI.

POTPUNO STE U PRAVU, ALI NIJE U TOME STVAR...

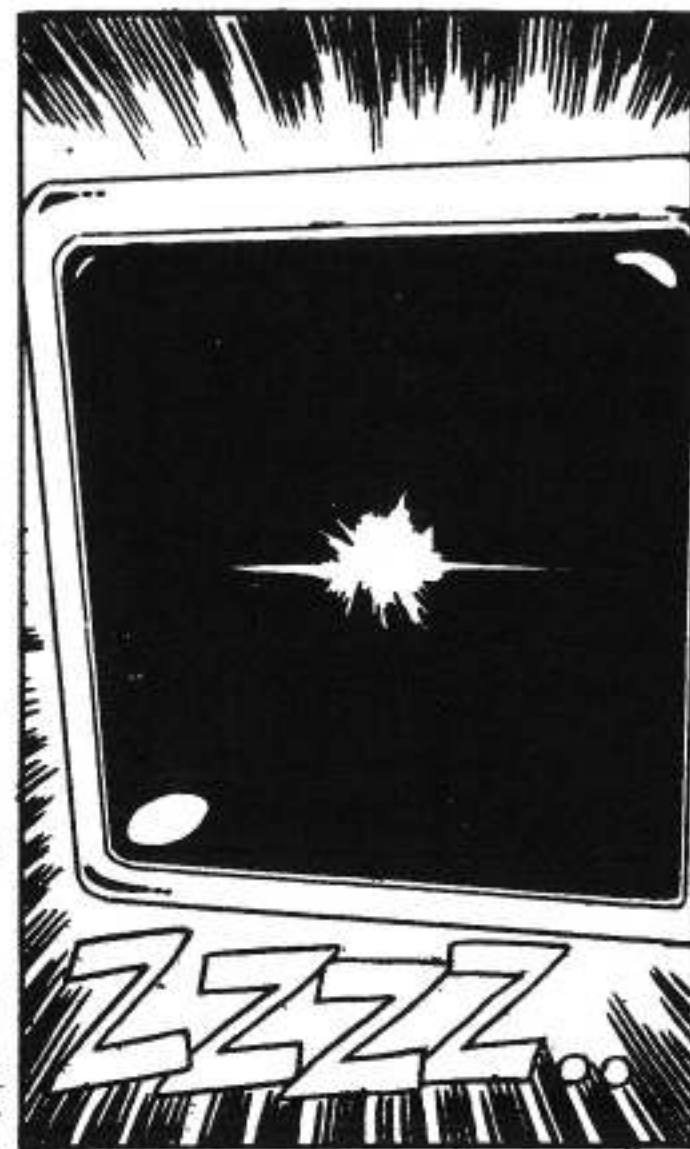

NEKE OD NAJEKSTREMNIJIH SKUPINA S PRVE RAZINE IZRAŽAVAJU SVOJE NEZADOVOLJSTVO ČINEĆI ZLOČINE... AKO SE SWANWICK BIO UDRUŽIO S NJIMA, MOŽDA JE, SAD KAD JE MRTAV, POSTAO NEŠTO POSEBNO ZA NJIH...

...MOŽDA SIMBOL NJIHOVE POBUNE!

OBRATITE POZORNOST,
GOSPODO SHERIDAN...
OVO PITANJE VRIJEDI
TISUĆU KREDITA...

KOJA ŽIVOTINJA
UJUTRO HODA NA
ČETIRI NOGE, U
PODNE NA DVIJE, A
NAVEČER NA TRI?

DAKLE?... NIJE
TEŠKO... OSIM TOGA,
ZOOLOGIJA JE VAŠE
PODRUČJE...

HMM... MISLIM DA JE
TO PITEGUAR S OTOKA
SAMBE!

AH! AH!... GOSPODO
SHERIDAN, MORATE BITI
PRECIZNIJI... IZ KOJEG
TOČNO DIJELA OTOKA
SAMBE?

IZ RADIOAKTIV-
NOG SEKTORA!

TOČAN
ODGOVOR!

GOSPODA SHE-
RIDAN UPRAVO JE
OSVOJILA PRAVO
NA SUPER-PITA-
NJE!

ZAKAZUJEMO VAM
NOVI SASTANAK ZA
VEČERAS, DRAGI
GLEDATELJI...

JANINE!

NE JAV-
LJAŠ SE NA
INTERFON
VEĆ DESET
MINUTA!

HMM... OPROSTITE,
GOSPODINE RAISERE...
TREBALI STE ME?

DA... PRONAĐI U ARHIVI
PODATKE O SVIM TERO-
RISTIČKIM ORGANIZACIJA-
MA S PRVE RAZINE.

PROKLETSTVO... OSTALO JE
JOŠ SAMO OSAM SATI DO
ISTEKA ULTIMATUMA, A MI SMO
JOŠ NA POČETKU.

ŽELIM DA USMJER-
ITE ISTRAGU NA
MUTANTE... I NA-
DAM SE DA
JE TO PRAVI
PUT...

...I ŽELIM DA ISKOPATE *SVE* KOJI
SU IMALI POSLA SA SWANWICKOM...
ROĐAKE, PRIJATELJE, OBIČNE
POZNANIKE... NE ZANIMA ME
KAKO, ALI *UČINITE TO!*

PROKLETSTVO... DOKU-
MENTI IZ SWANWICKOVE
MAPE POMIJEŠALI SU
SE S GIBSONOVIMA...

HEJ... ALI
OVAJ KOD
SAM VEĆ
NEGdje
VIDJELA!

DA... ALI Gdje? Gdje? MOGAO
BI MI KORISTITI U SLUČAJU PROTIV
BROKERA...

DA VIDIMO... OVO JE POPIS
NEIDENTIFICIRANIH KODOVA KO-
JI SU SE NALAZILI U MEMORIJI
SREDIŠNJEG SUSTAVA ZA
OBRADU PODATAKA TVRTKE
GIBSON ICS.

SVETA KLEOPATRO!
JEDAN OD SWANWICKOVIH
KODOVA ODGOVARA BRO-
JU JEDNOGA FIKTIV-
NOG KREDITA U GIB-
SONOVU RAČUNOVOD-
STVENOM SPISU!

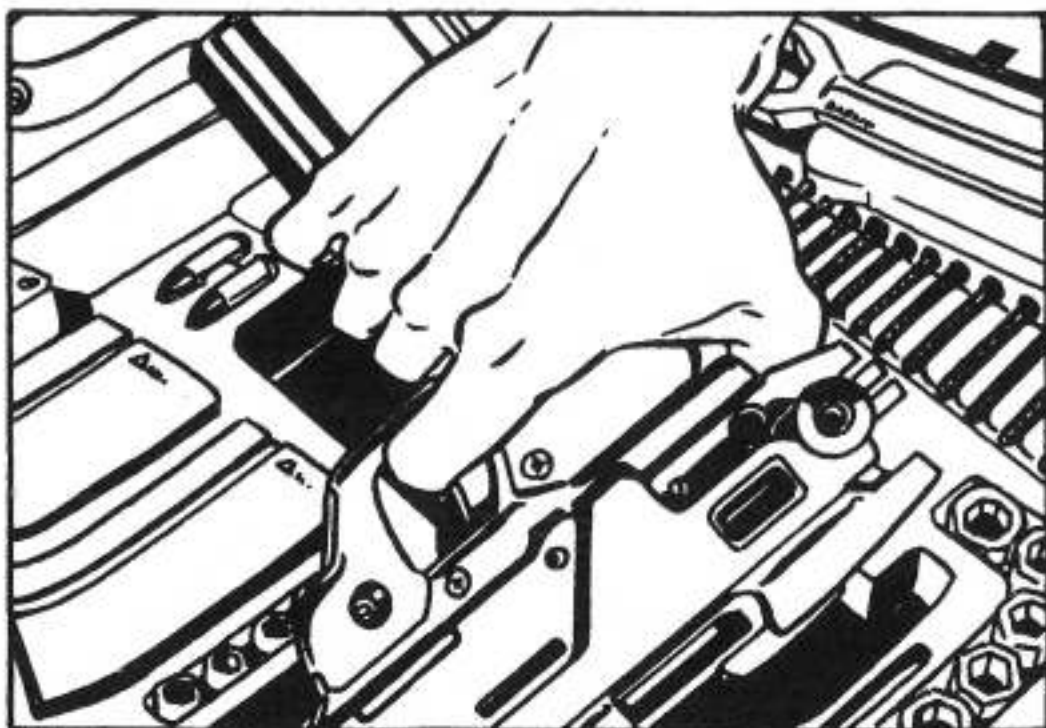

HMM... ČUDNO...
VJERUJEM DA BI TO
MOGLO ZANIMA-
TI I NAŠEG NE-
VERA...

BOLJE DA GA ODMAH
OBAVIJESTIM... MOŽDA
MI MOŽE POMOĆI DA DO-
ZNAM NEŠTO VIŠE...

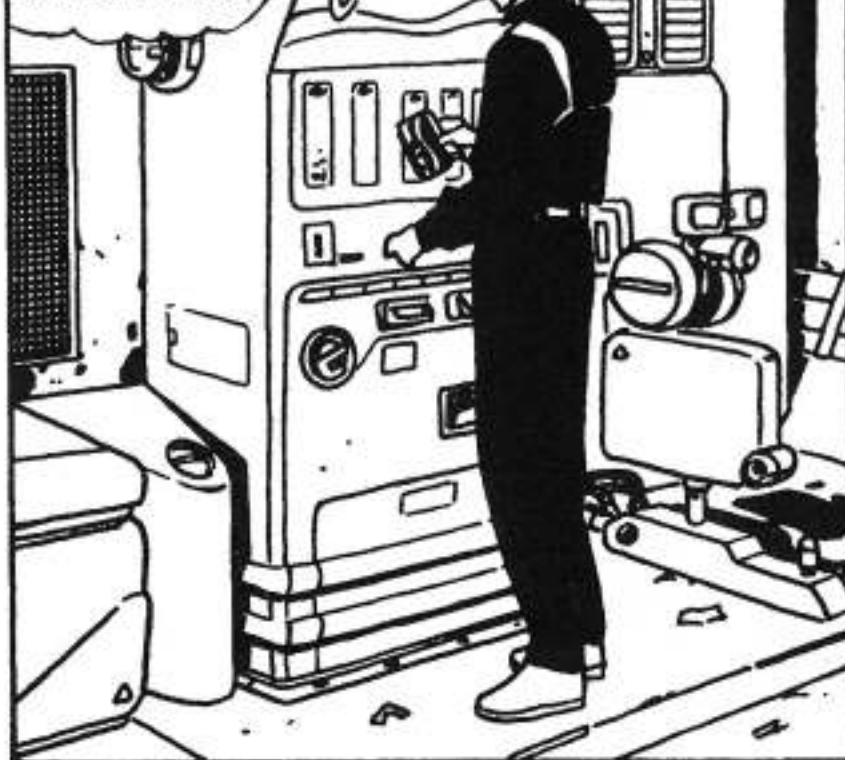

HMM... ROCKA-COLA... U UREDU SE MOŽE NAĆI SAMO "PIĆE PRVAKA"... BANALAN ALI UČINKOVIT SLOGAN. NO, I TO JE BOLJE OD "SPECIJALNI AGENTI PIJU KORONJU"... BAŠ I NE ZVUČI UVJERLJIVO!

PROKLETSTVO!... ISTEKLO JE VEĆ GOTOVO OSAMNAEST SATI... ŠTO ĆU REĆI GRADONAČELNIKU KAD ME NAZOVE?

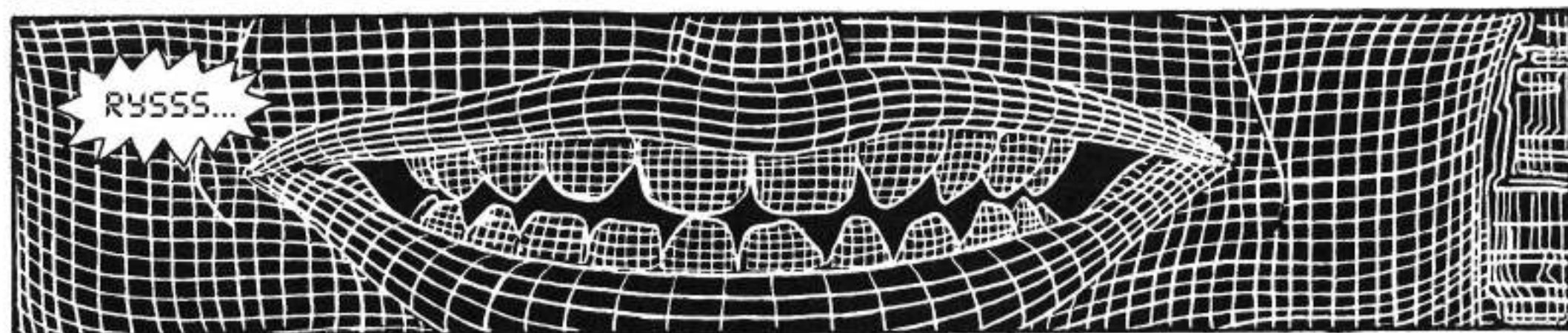
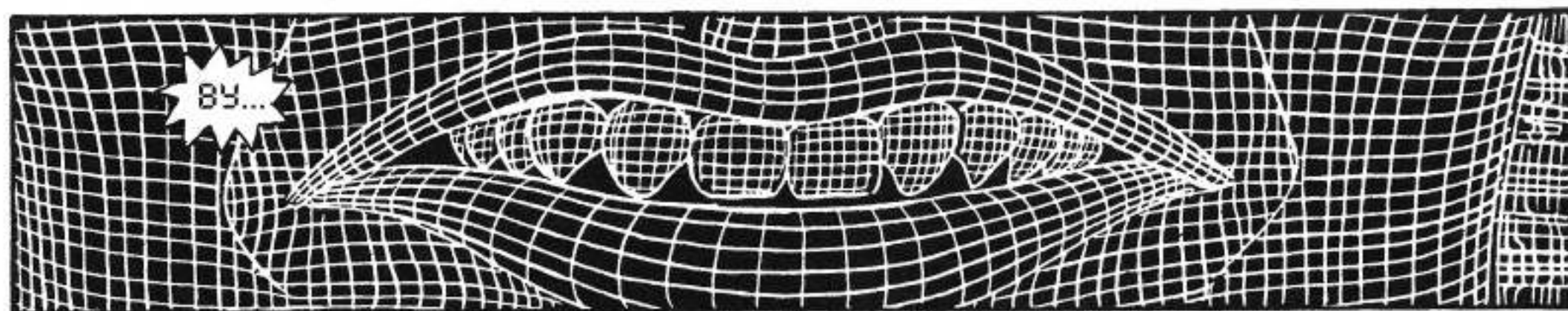
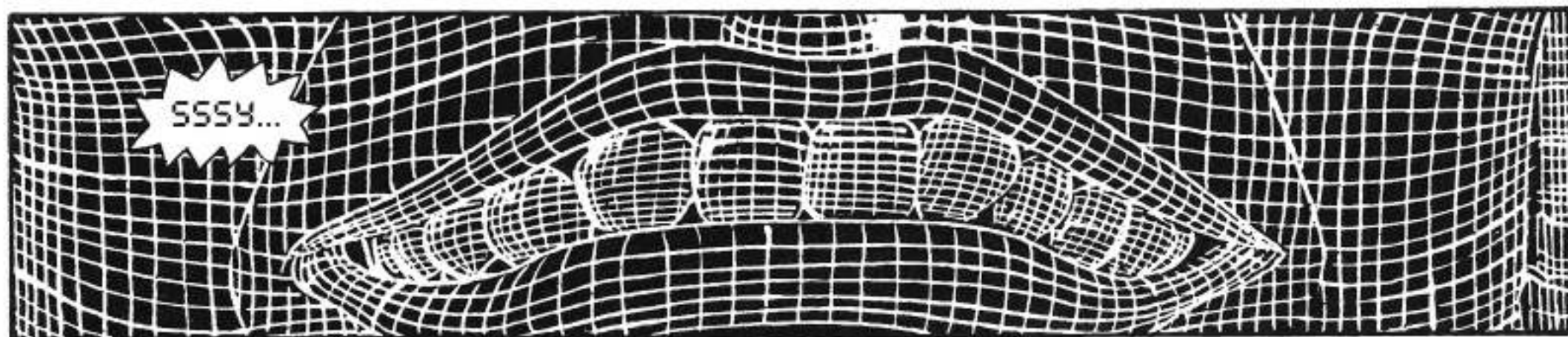
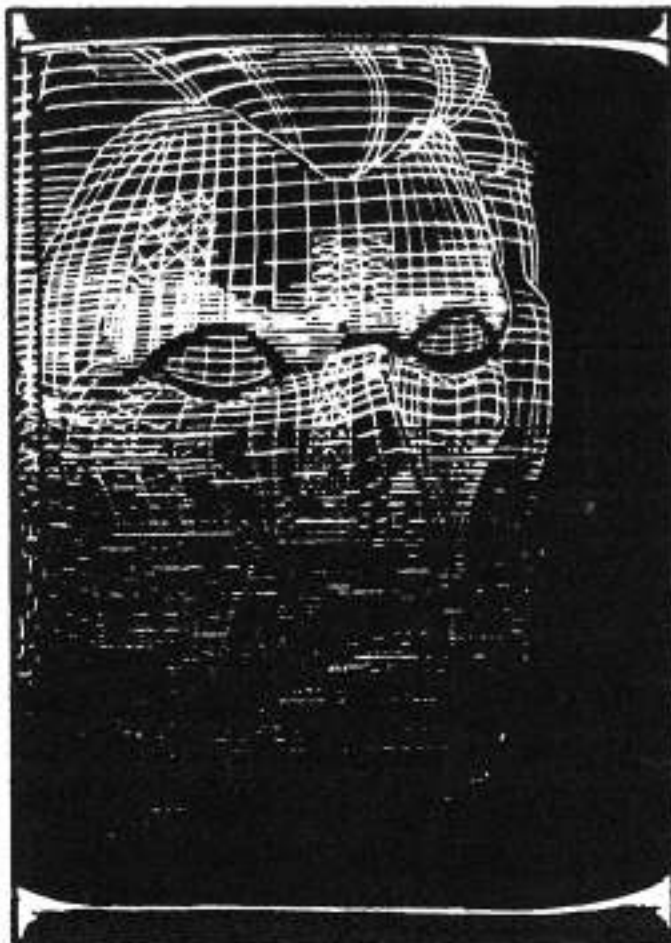
RECI MI DA ČUDA KATKAD NE USPIJEVAJU! ZA PRAĆENJE NEKIH TRAGOVA POTREBNO JE VRIJEME... JEDINA NADA LEŽI U TOME DA JE LESS BILA USPJEŠNIJA OD MENE!

ALI ZAŠTO SE NE JAVLJA? ŠTO ČEKA?

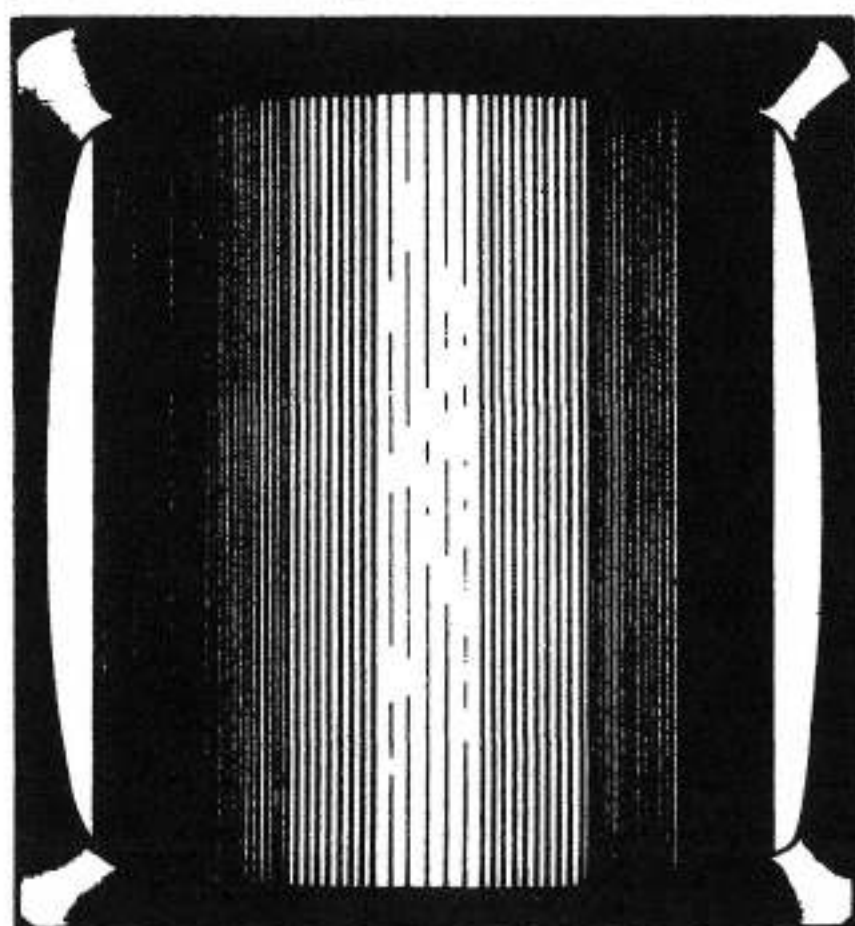
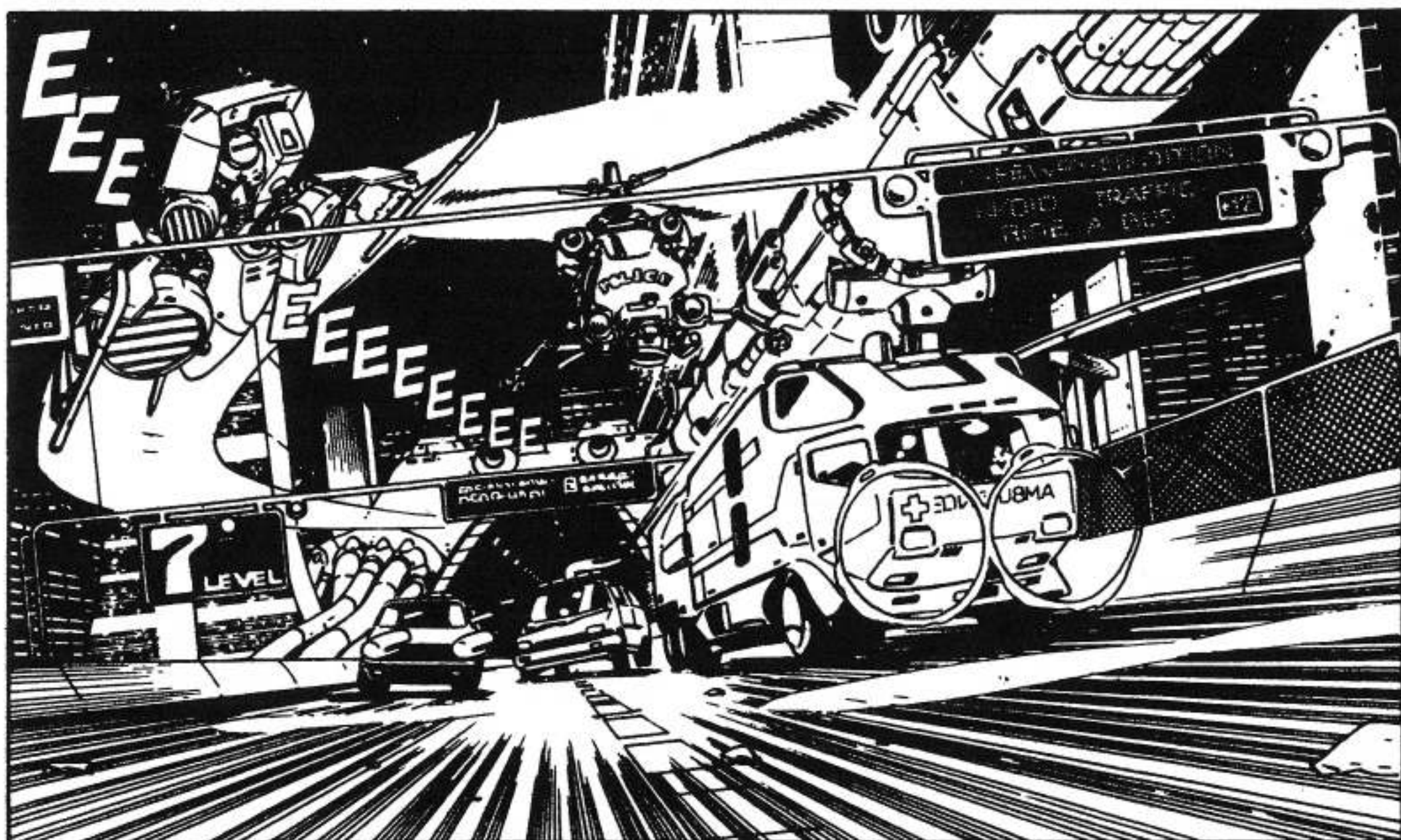

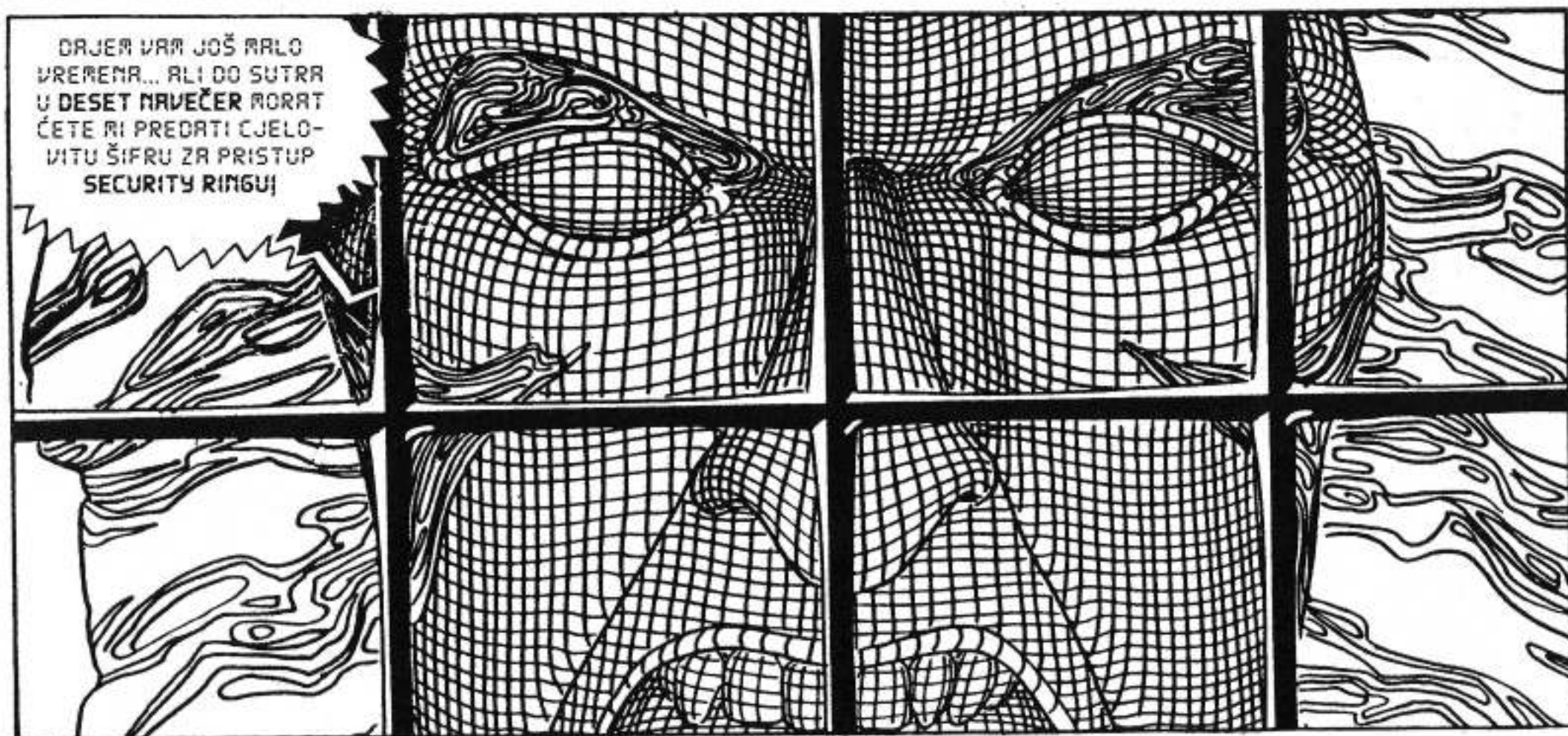
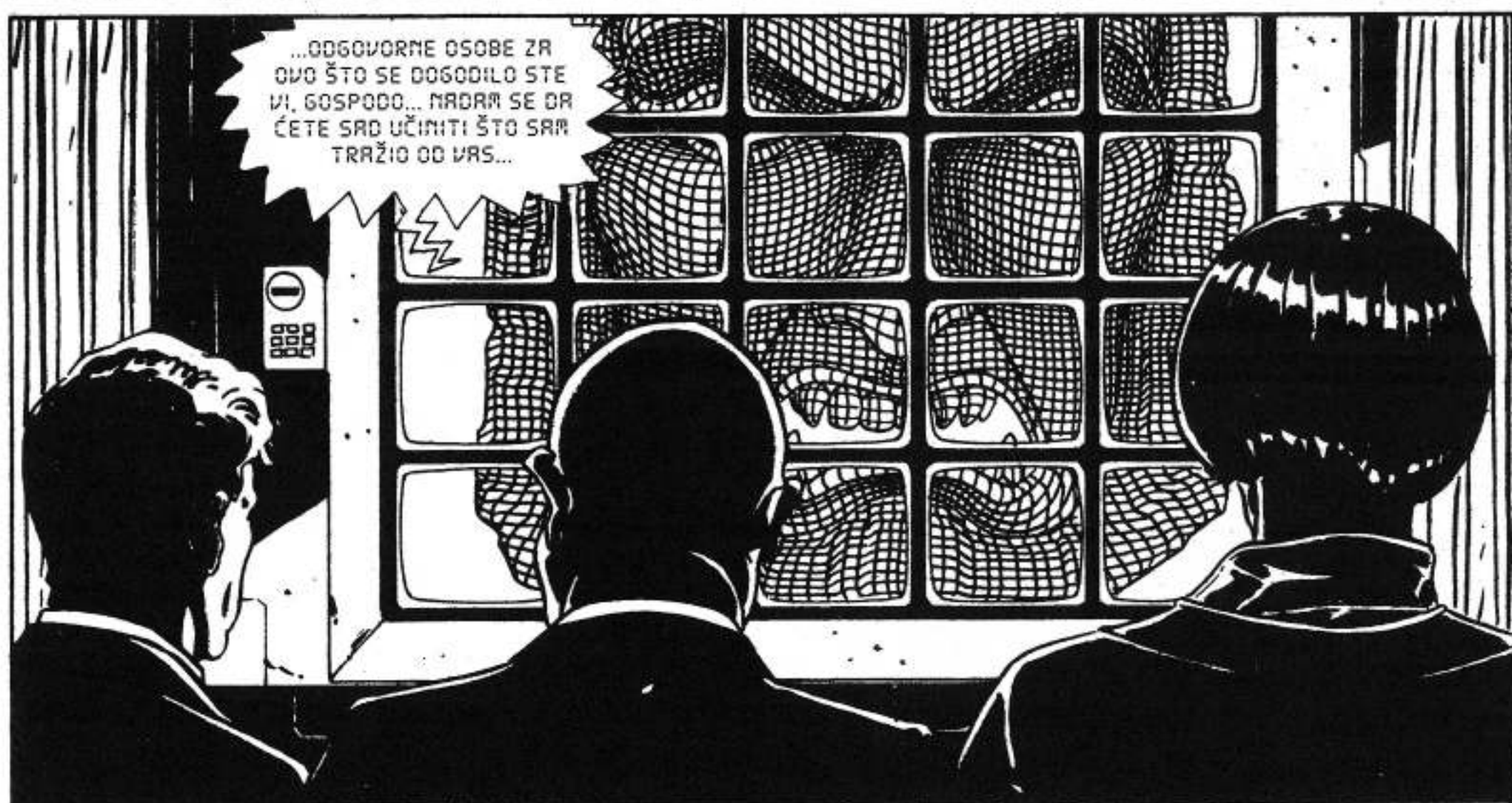
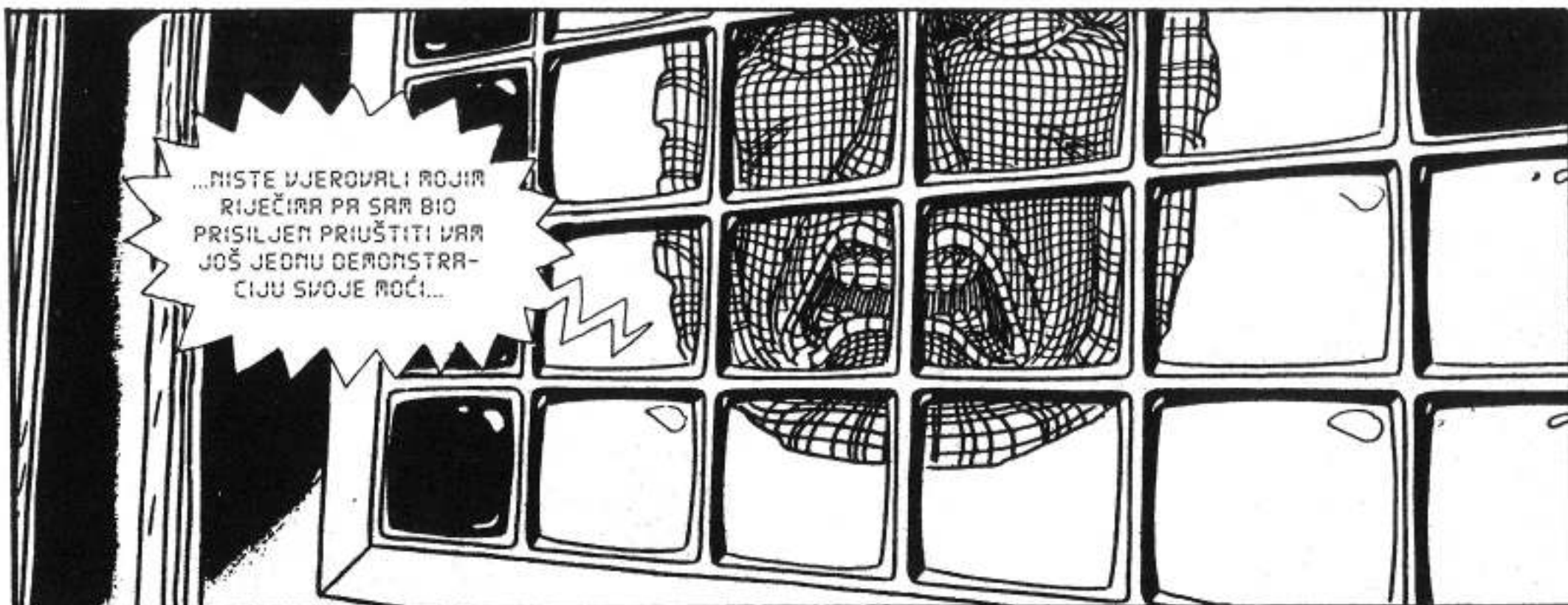

POZVAO SAM GA OVAMO
ZAJEDNO S NJEGOVIM
NAJBЛИŽIM SURADNICI-
MA... NE MOŽEMO SE
VIŠE POUZDATI U VI-
DEOFONSKU LINIJU,
ČAK NI U ONE ZA-
ŠTIĆENE...

ZZZZ

GOSPODINE
GRADONAČELNIČE,
GOSPODO VIJEĆNICI...
DOZNALI SMO KAKO SU
IZAZVANE EKSPLO-
ZIJE!

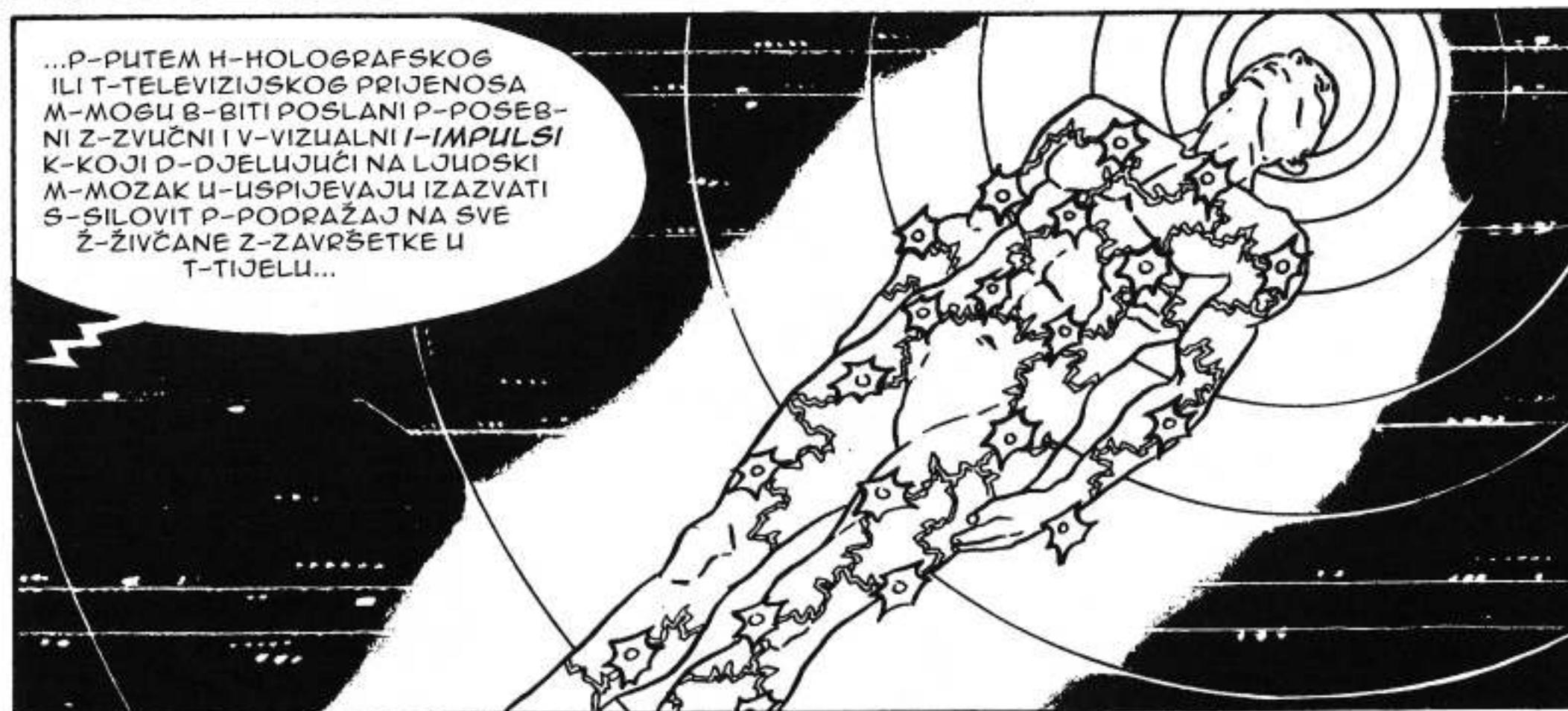

HAJDE, SIGMUNDE...
PREDAJEM TI
RIJEČ.

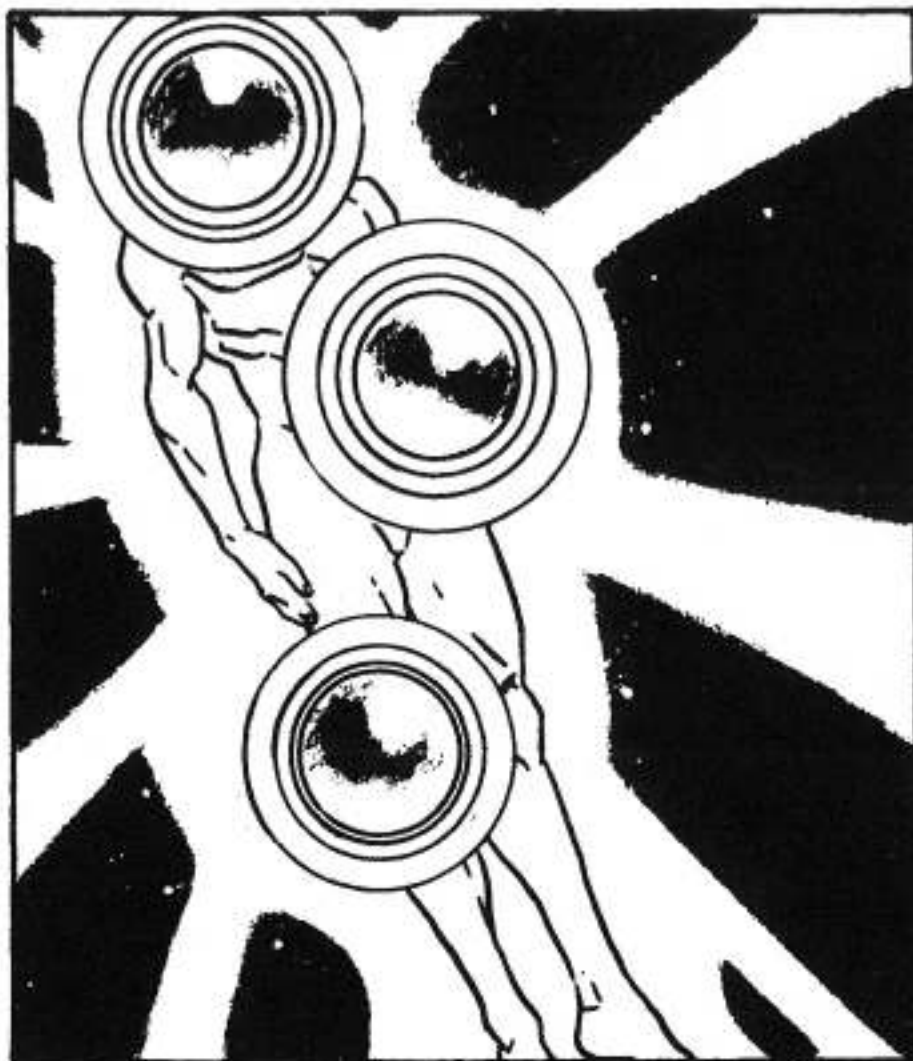
O-ODMAH,
Š-ŠEFE...

U LJ-LJUDSKIM T-TIJELIMA NALAZE
SE M-MILIJUNI Ž-ŽIVČANIH Z-ZAVR-
ŠETAKA OD K-KOJIH S-SVAKI
NOSI B-BESKRAJNO MALEN
E-ELEKTRIČNI NABOJ
K-KOJI M-MOŽE POSTATI
Z-ZNAČAJAN AKO SE
K-KOMBINIRA S NE-
KIM DRUGIM...

...P-PUTEM H-HOLOGRAFSKOG
ILI T-TELEVIZIJSKOG PRIJENOSA
M-MOGU B-BITI POSLANI P-POSEB-
NI Z-ZVUČNI I V-VIZUALNI I-IMPULSI
K-KOJI D-DJELUJUĆI NA LJUDSKI
M-MOZAK U-USPIJEVAJU IZAZVATI
S-SILOVIT P-PODRAŽAJ NA SVE
Ž-ŽIVČANE Z-ZAVRŠETKE U
T-TIJELU...

ALI... AKO NE MOŽEMO KORISTITI TELEKOMUNIKACIJE, TO ZNAČI DA SMO GOTОВИ! GRAD JE ONDA VEĆ U RUKAMA ONOG KOPILETA!

TOČNO... I ŠTO NAŠI VRLI **SPECIJALNI AGENTI** ČINE KAKO BI RIJEŠILI CIJELU OVU SITUACIJU?

POKUŠAVAMO OTKRITI TKO JE U GRADSKU MREŽU UBACIO PROGRAM KOJI SE ZOVE CYBERMASTER... DAJEMO SVE OD SEBE, VIJEČNIČE HOENZOLLERE... **KAO I UVIJEK...**

U REDU... ALI S KAKVIM REZULTATIMA?

ZASAD SMO UTVRDILI DA POŠTANSKI PRETINAC C-06 GLASI NA JEDNU NEPOSTOJEĆU TVRTKU... ZAHTEJEV ZA OTVARANJE PODNESEN JE PRIJE GODINU DANA...

...A UTVRDILI SMO I DA SLIKA CYBERMASTERA ODGOVARA JEDNOME PREMINULOME RAČUNALNOM PRIJESTUPNIKU...

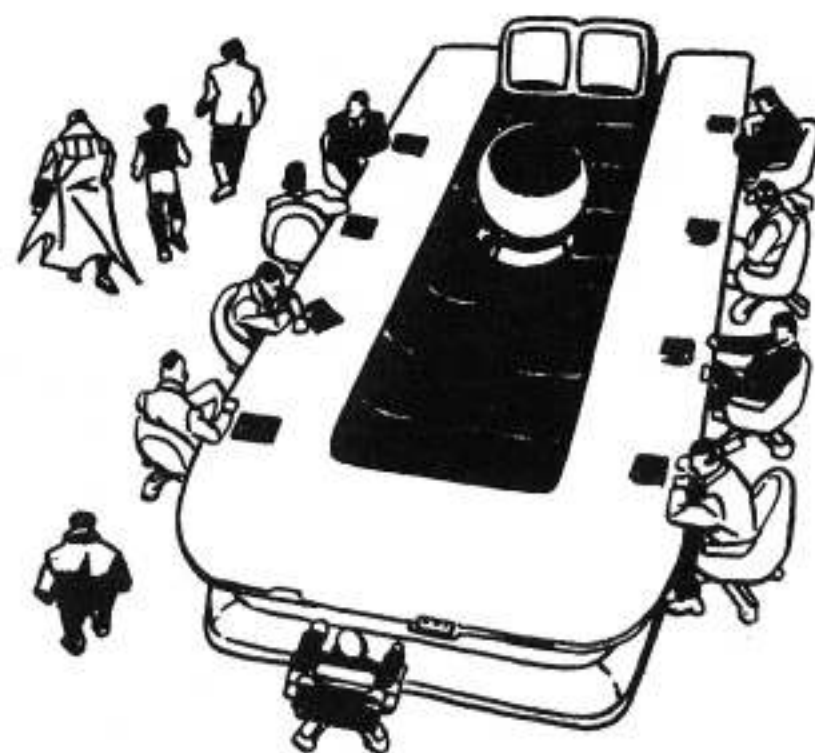
ISTRAŽUJEMO NJEGOVE VEZE S NEKIM SUBVERZIVNIM ORGANIZACIJAMA S PRVE I DRUGE RAZINE...

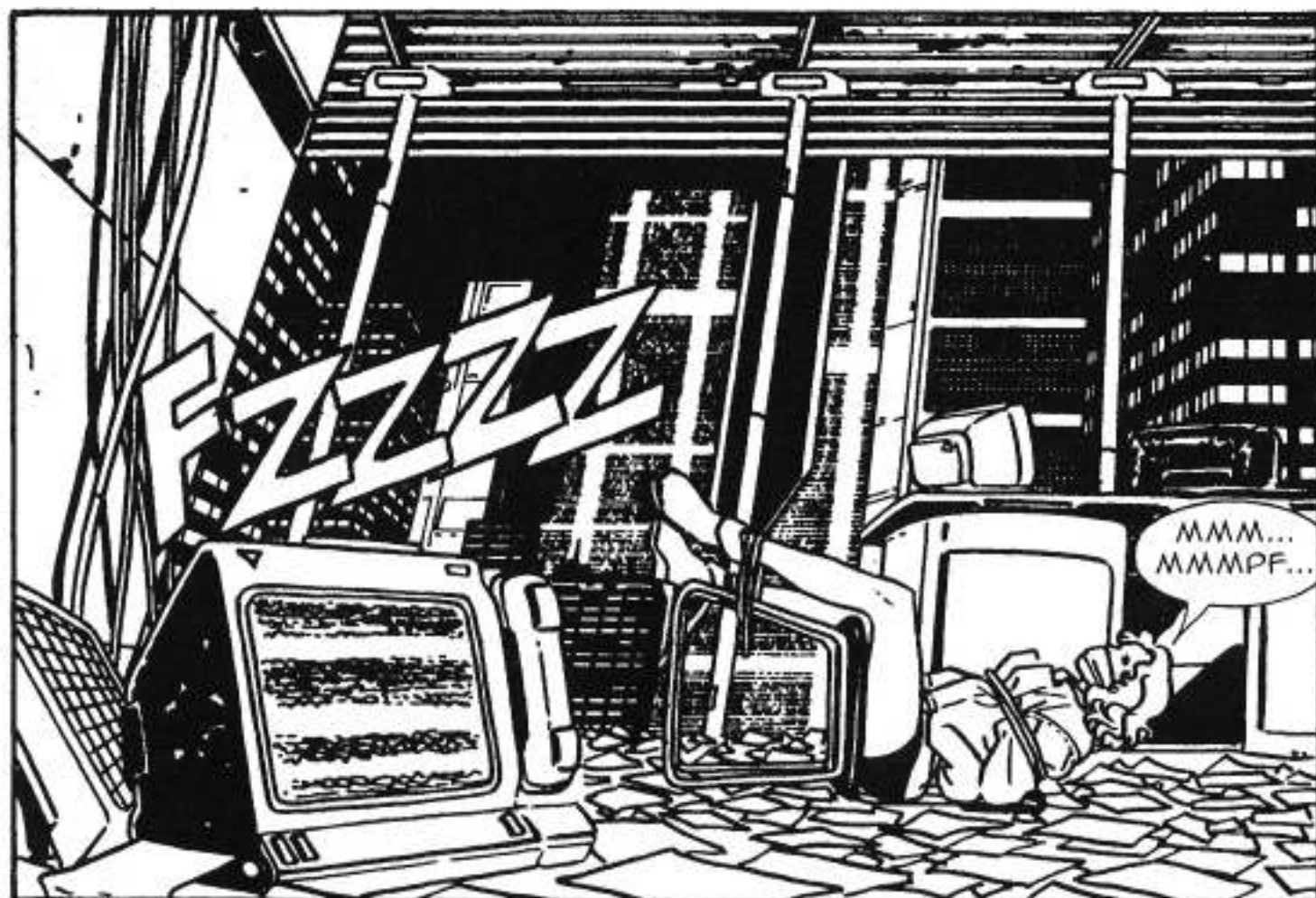
ZNAO SAM DA ONI PROKLETI MUTANTI MORAJU BITI UPLETENI U TO! TREBAMO IH ZBRISATI S LICA ZEMLJE JEDNOM ZA UVIJEK!

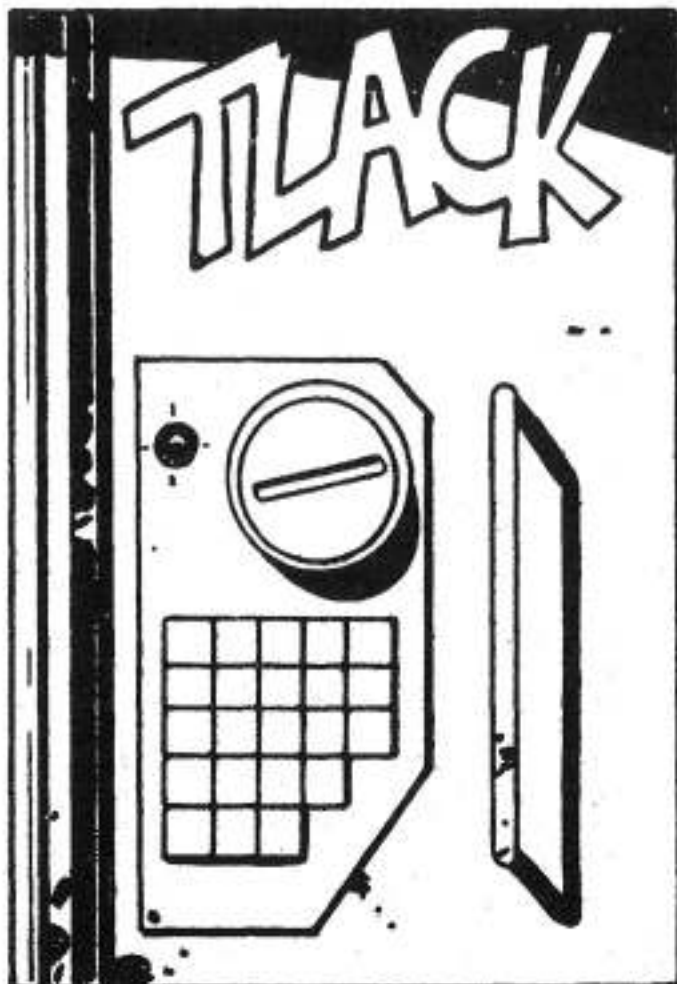

POSTOJI VEZA
IZMEĐU SWANWICKA I
GIBSON INFORMATICA
AND CYBERNETIC
SERVICES?

TOČNO! MOŽDA SU UPRAVO
ZBOG TOGA ONI MUTANTI IZBRI-
SALI SVE IZ MOG RAČUNALA...
SREĆOM, ISPRINTALA SAM
DOKUMENTE S POPISOM
KODOVA.

GIBSON ICS JEDNA JE OD NAJVEĆIH
INFORMATIČKIH KOMPA NIJA. PROGRAM
CYBERMASTER MOGAO JE MOŽDA
RAZVITI NETKO TKO RADI ZA
NJIH...

MISLIM DA ĆEMO SE ZA
POČETAK MORATI UBACITI
U SREDIŠNJE RAČUNALO
KOMPA NIJE I PROČEŠLJATI
NJEVOU MEMORIJU.

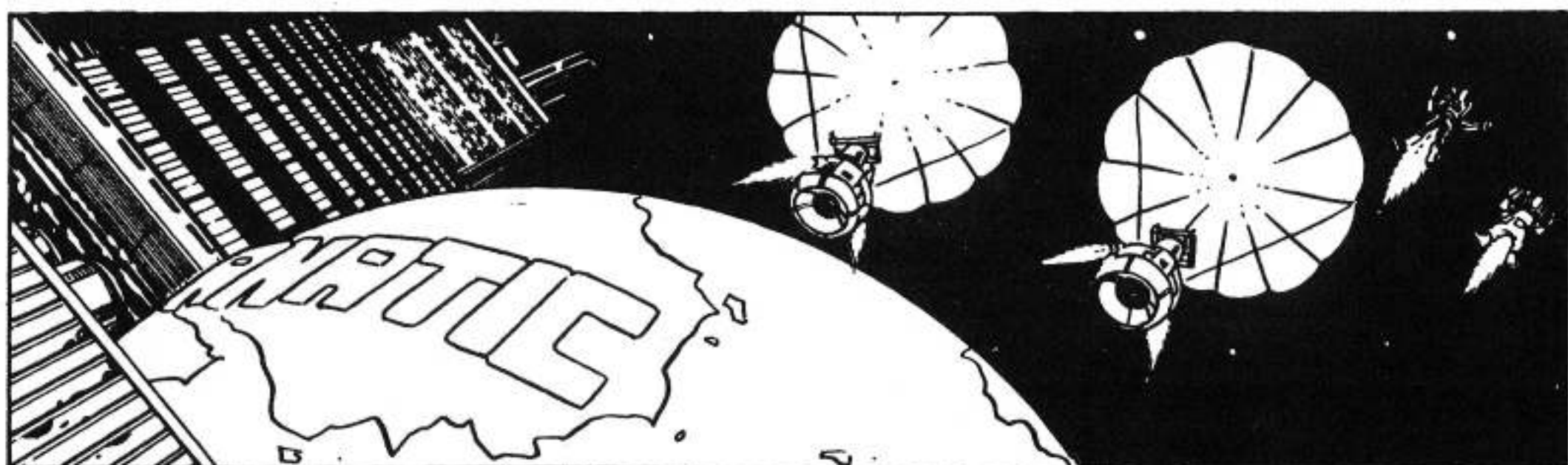
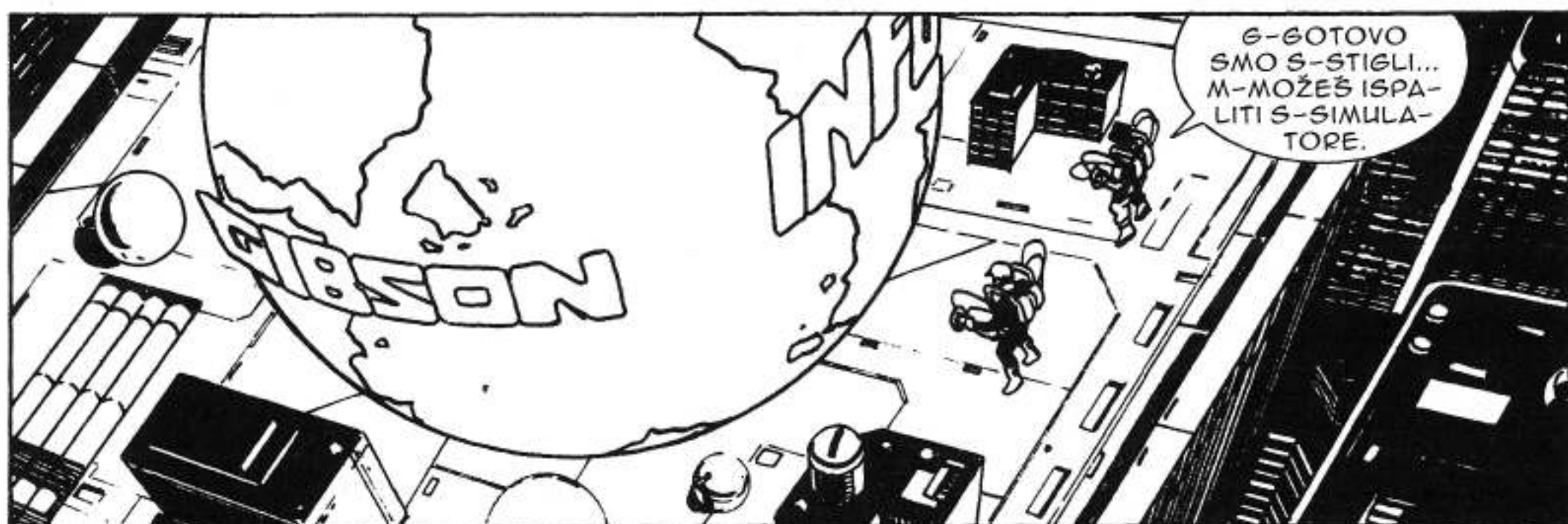
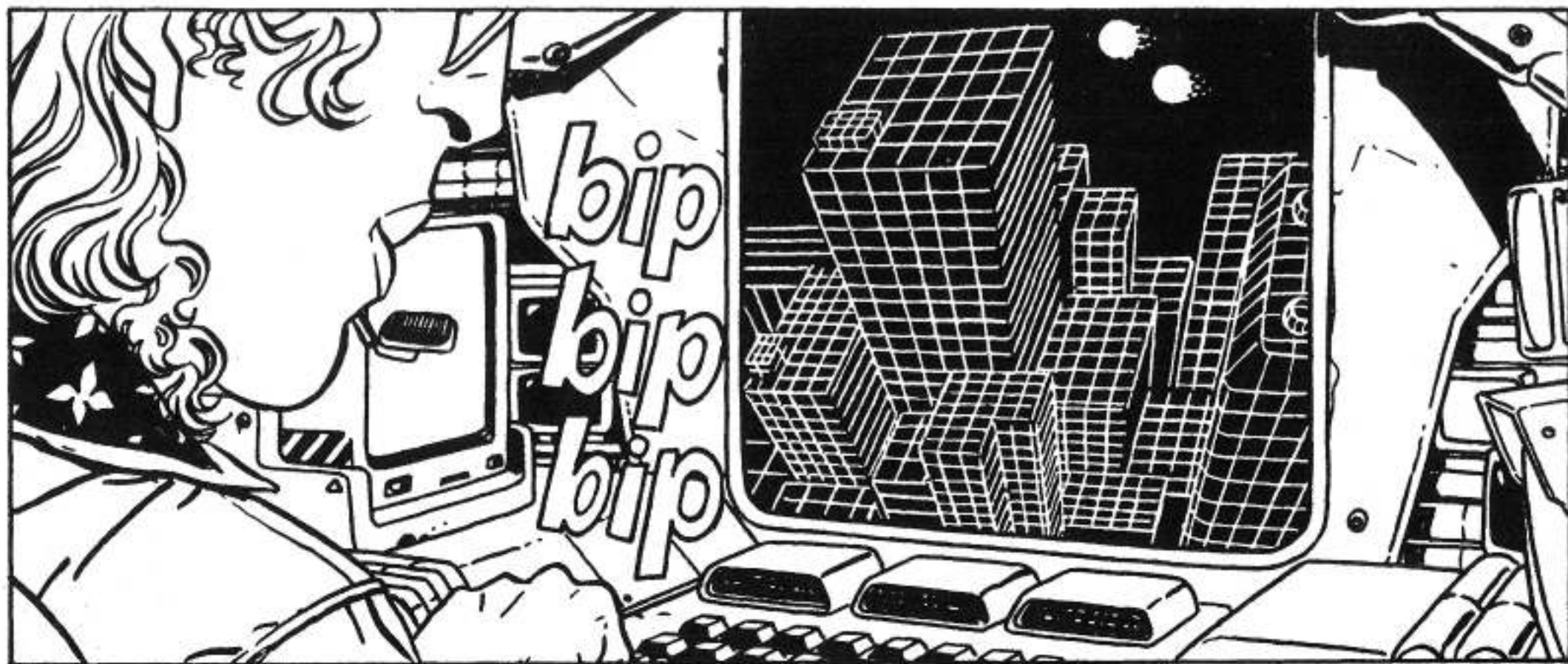

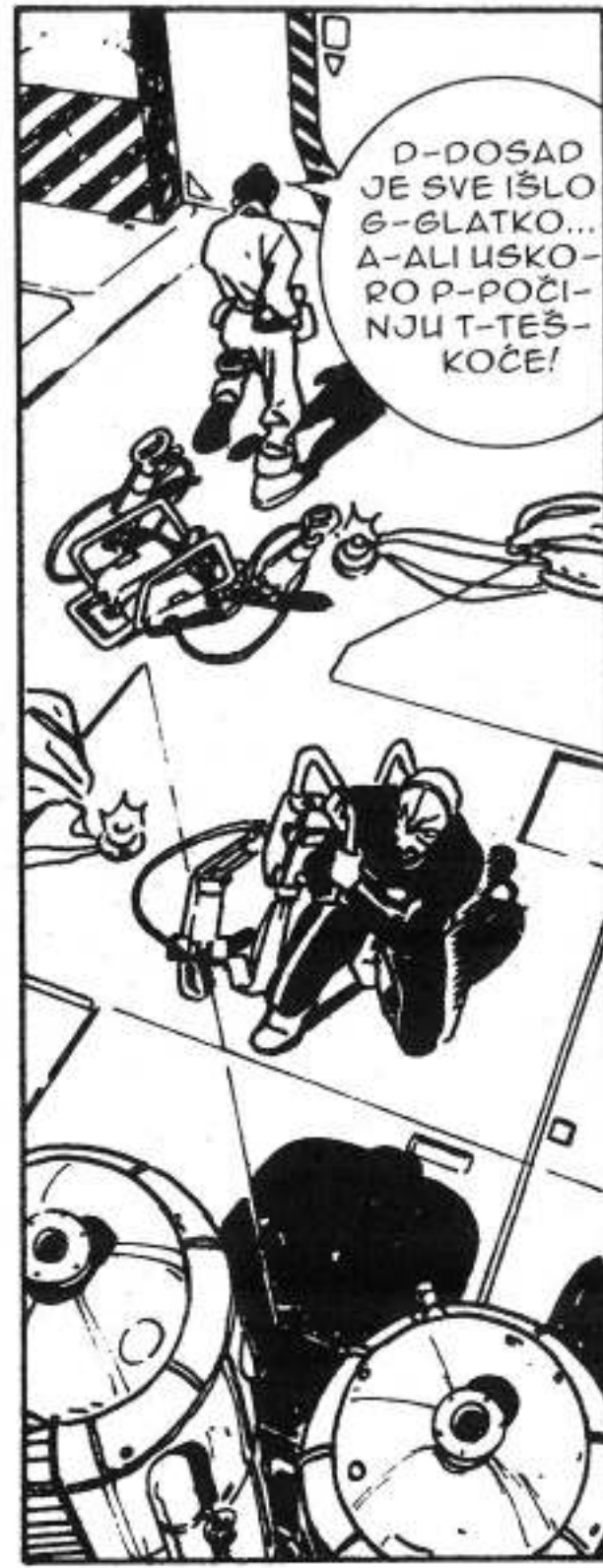
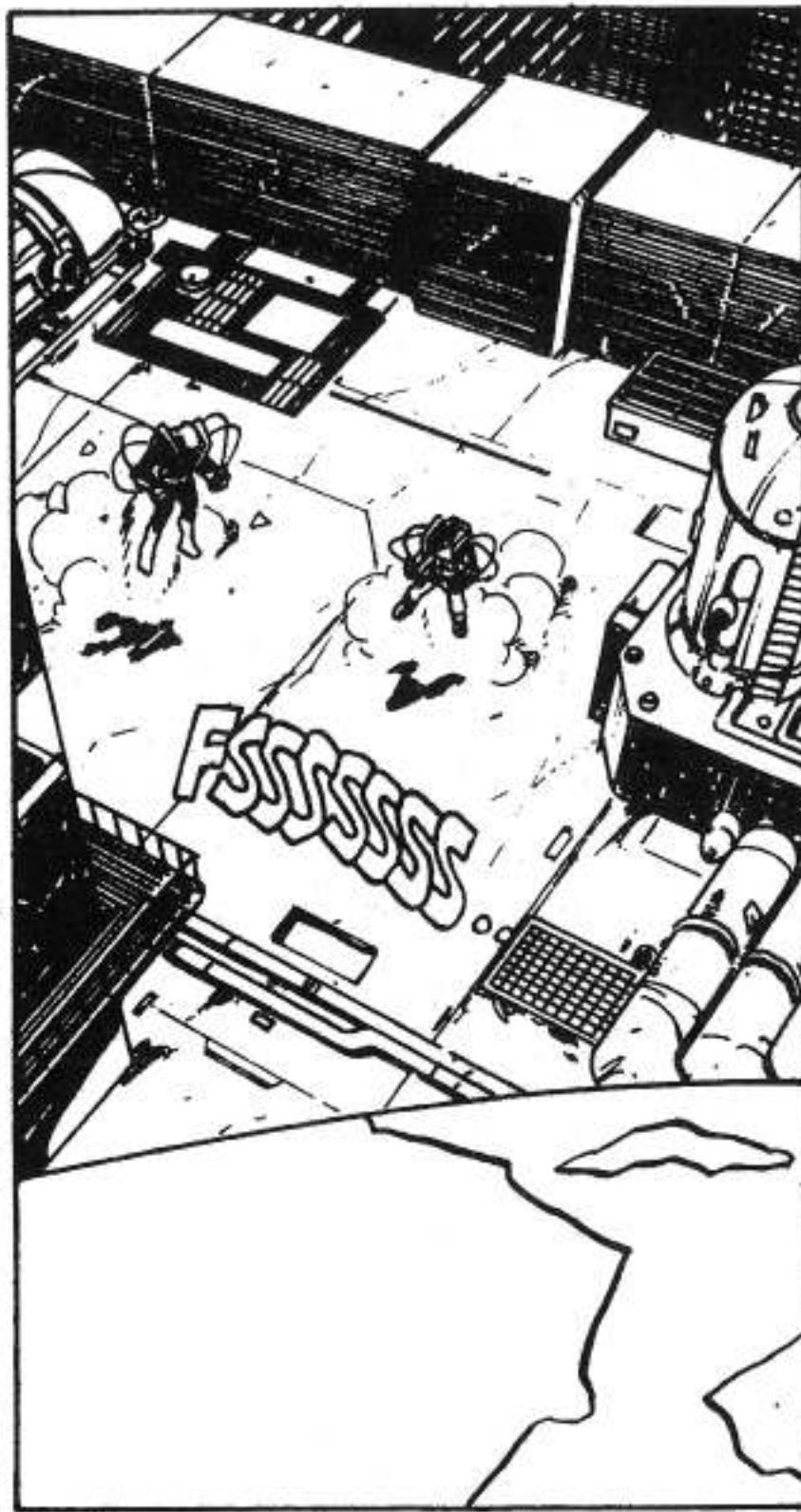
SIGURNA SAM DA
SHELLIOT, PRED SJEDNIK
UPRAVNOG ODBORA, NEMA
POJMA O TERORISTIČKOM
DJELOVANJU... TREBALI
BISMO MU SE OBRATITI
ZA POMOĆ...

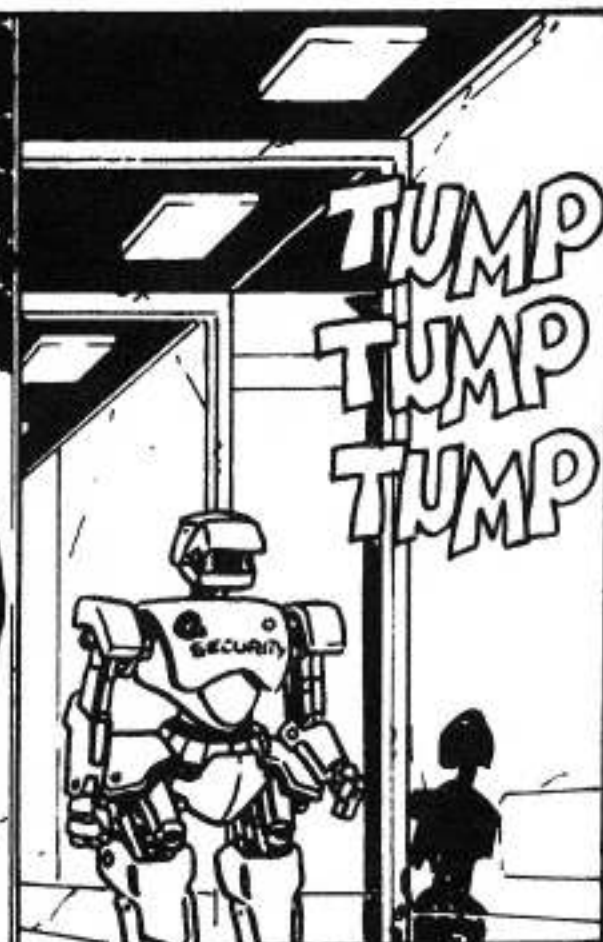
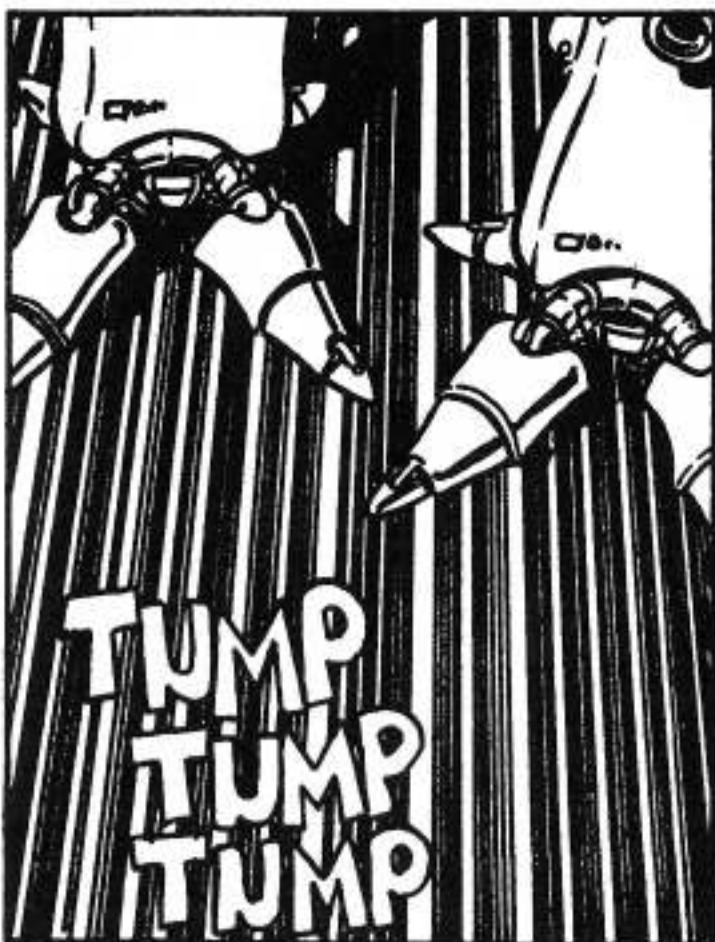
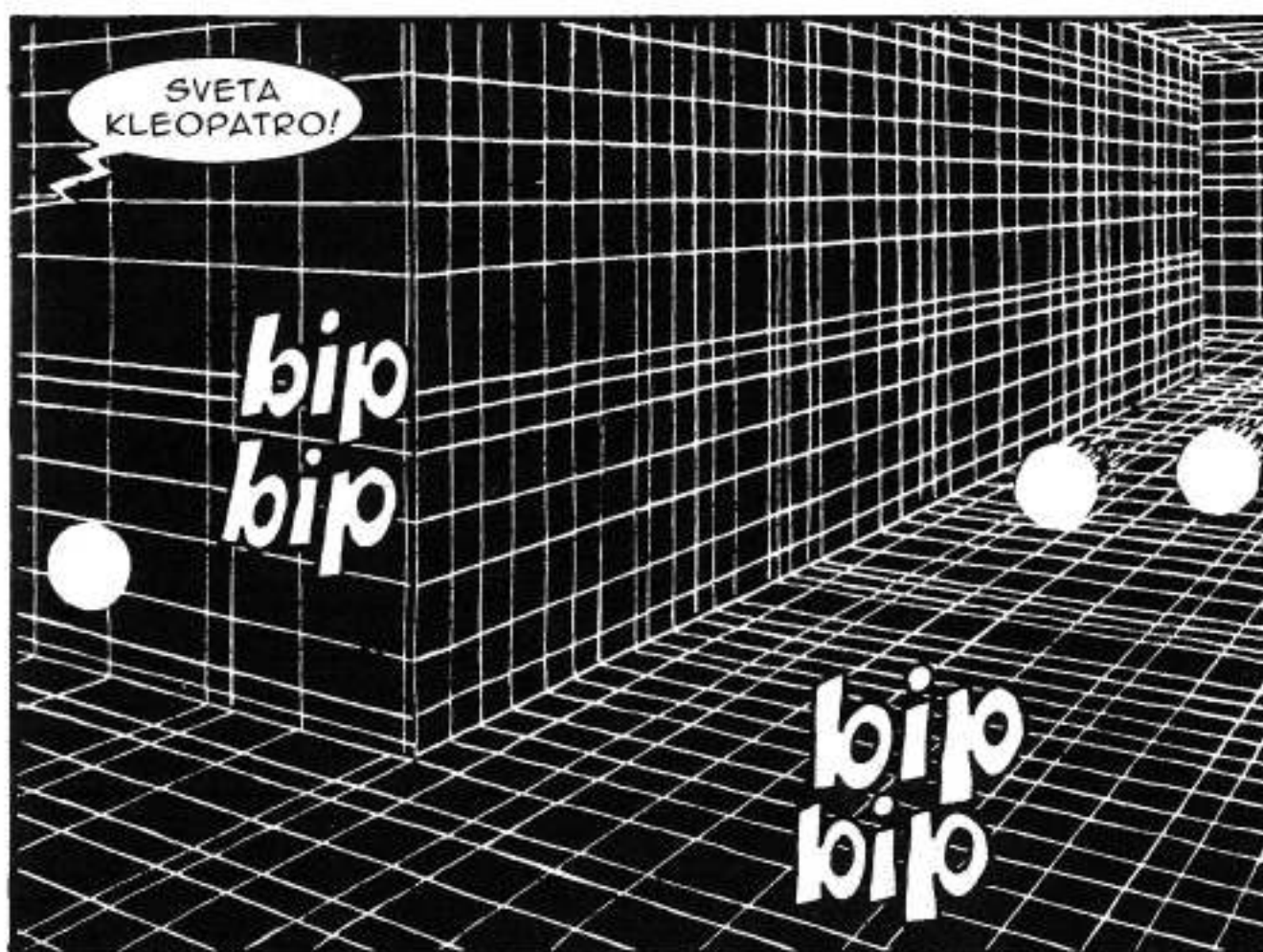
BOLJE JE
NE RISKIRATI...
POZNAJEM NE-
KOGA DRUGOG
TKO NAM MOŽE
POMOĆI.

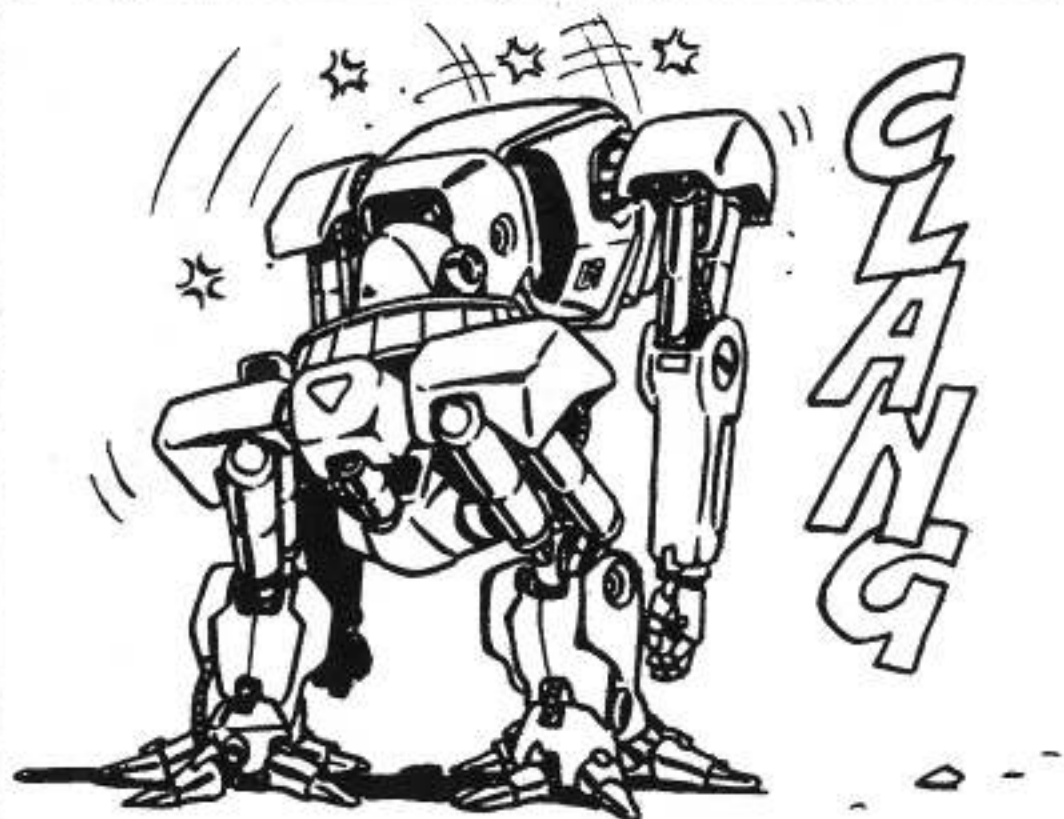
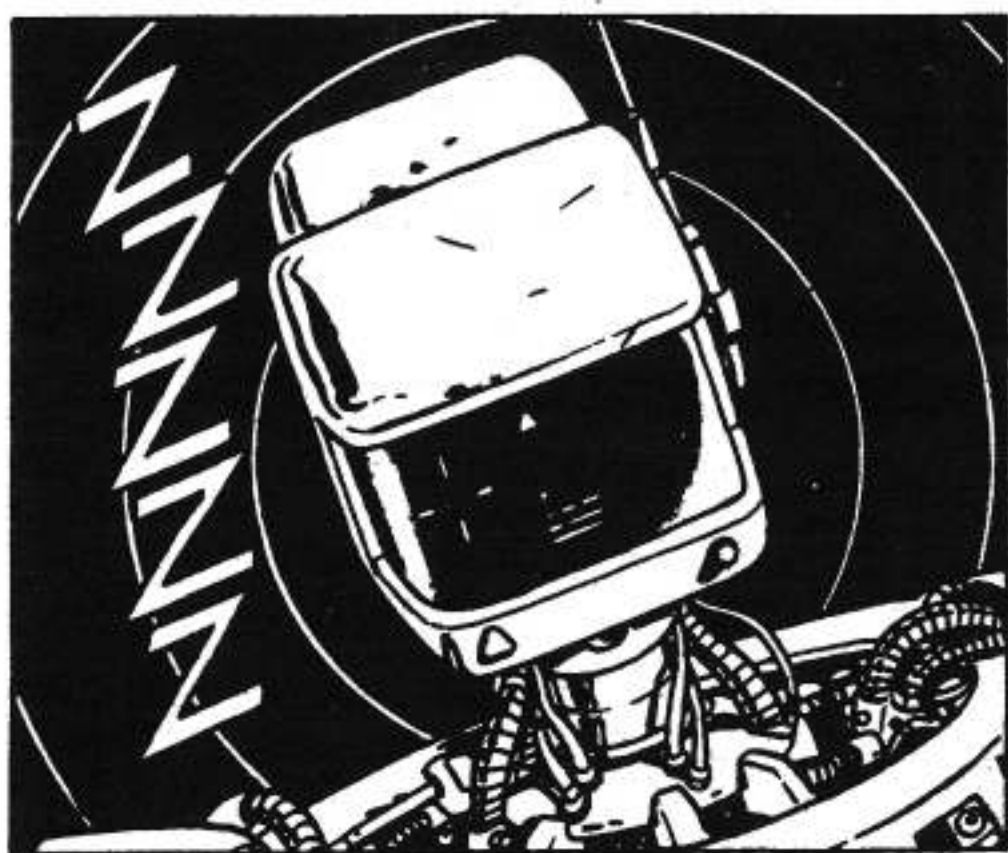

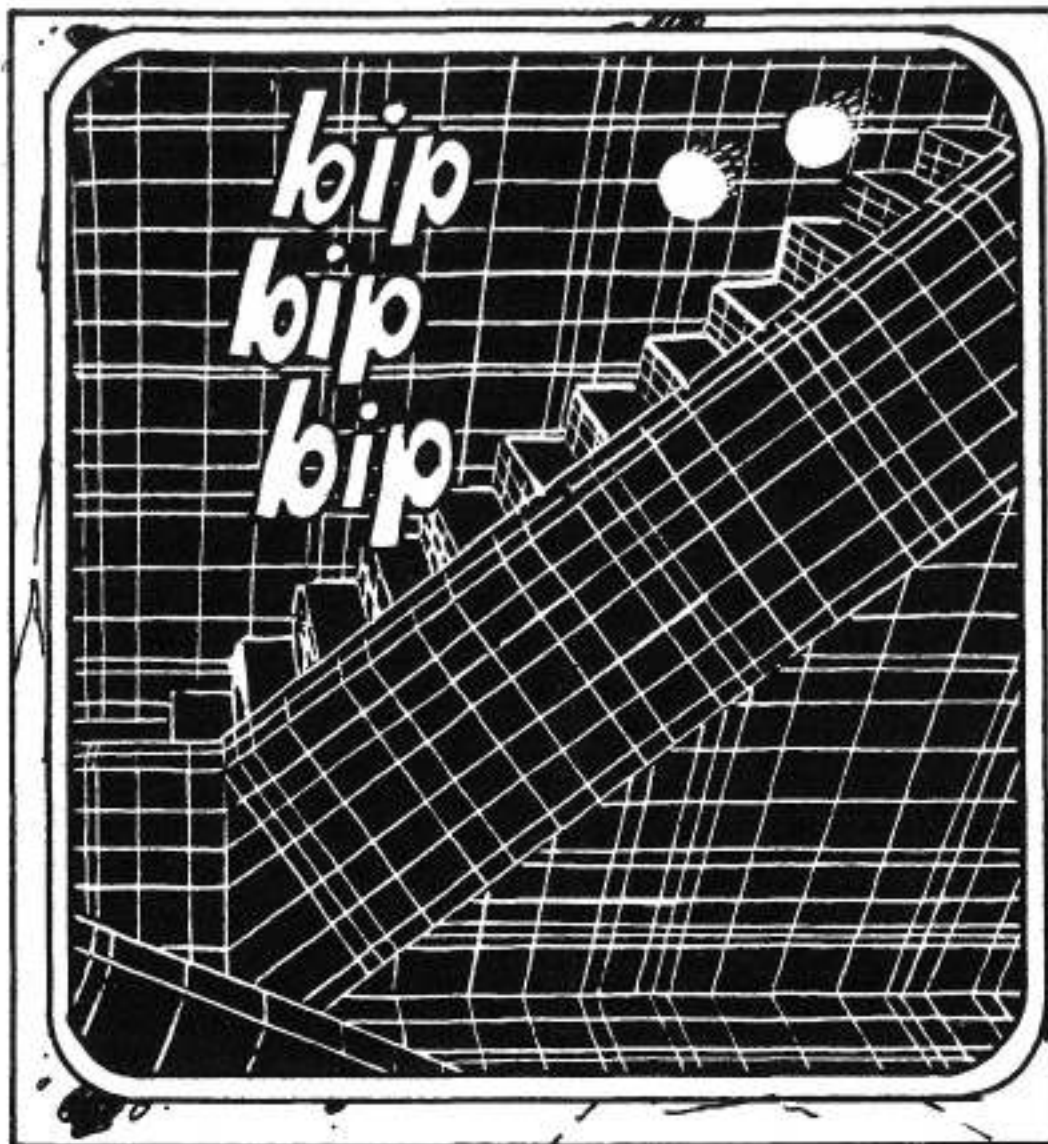

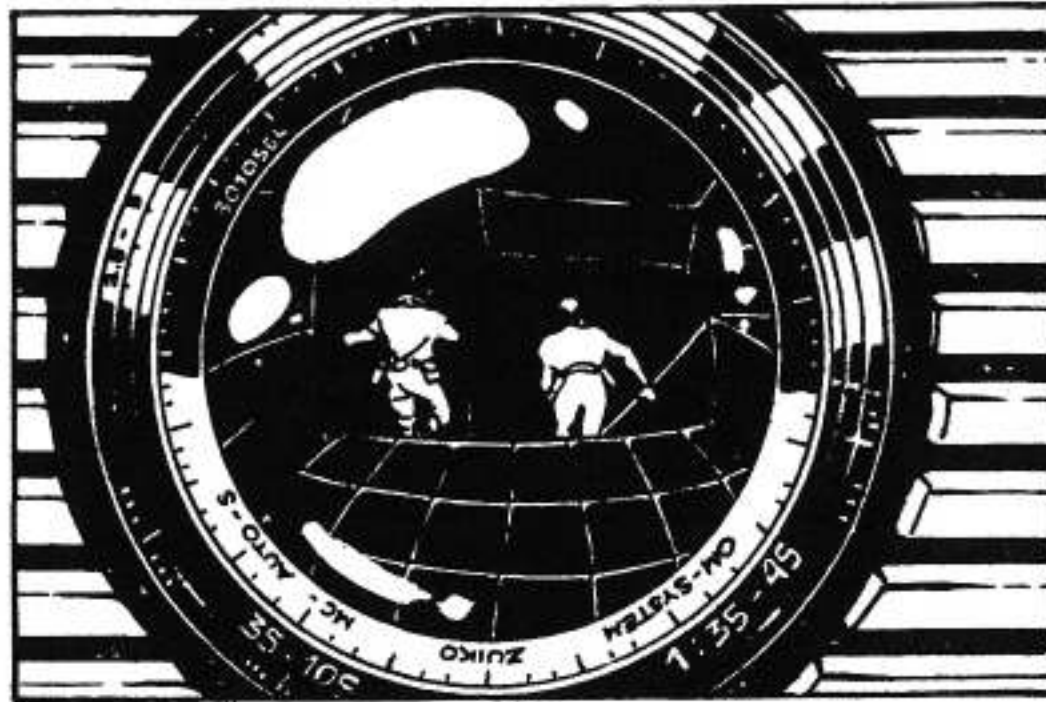
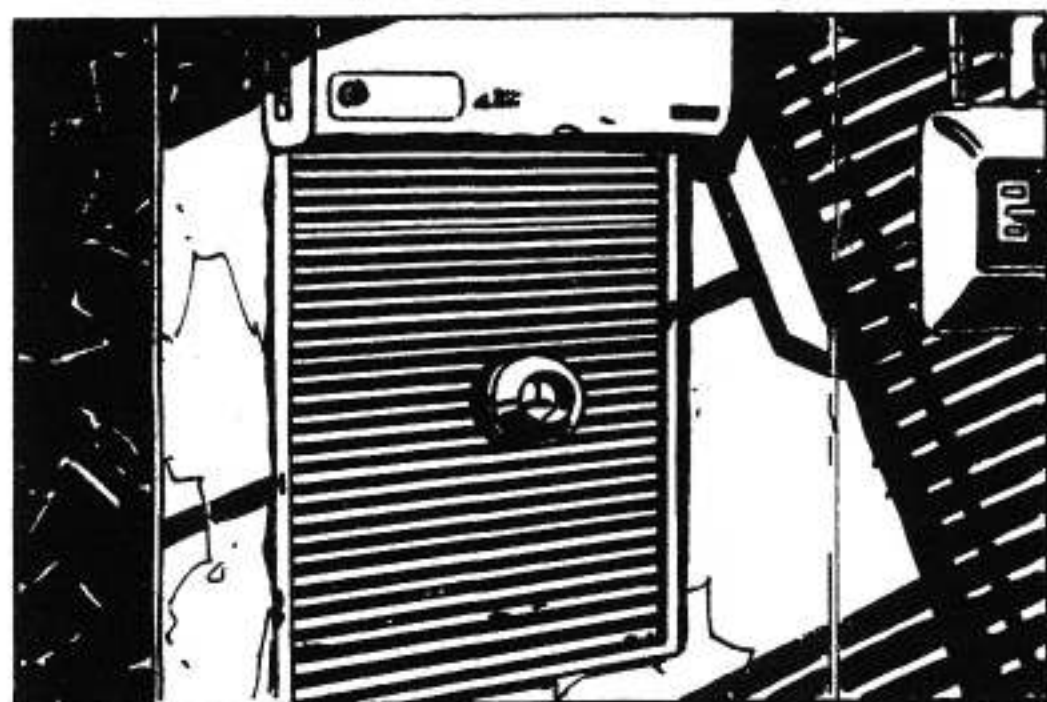

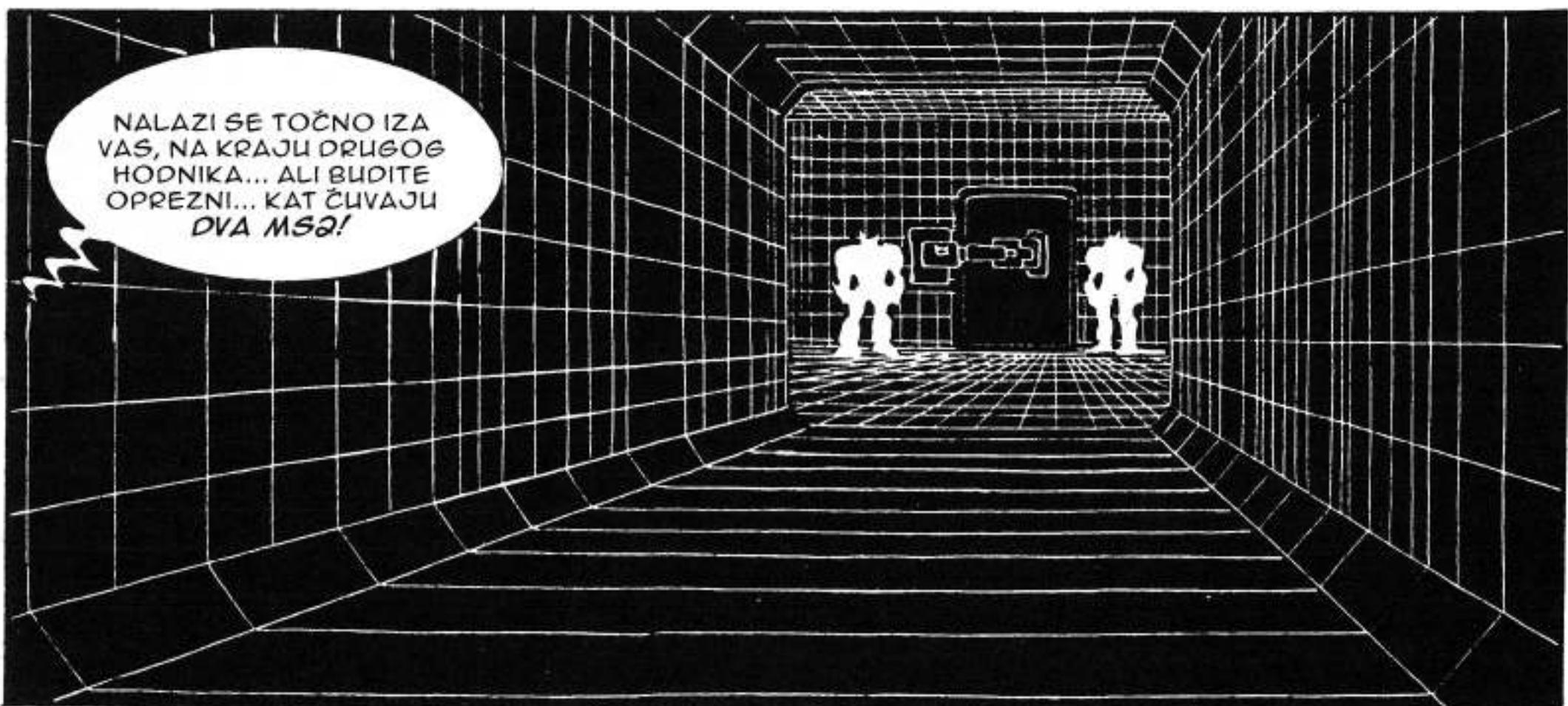
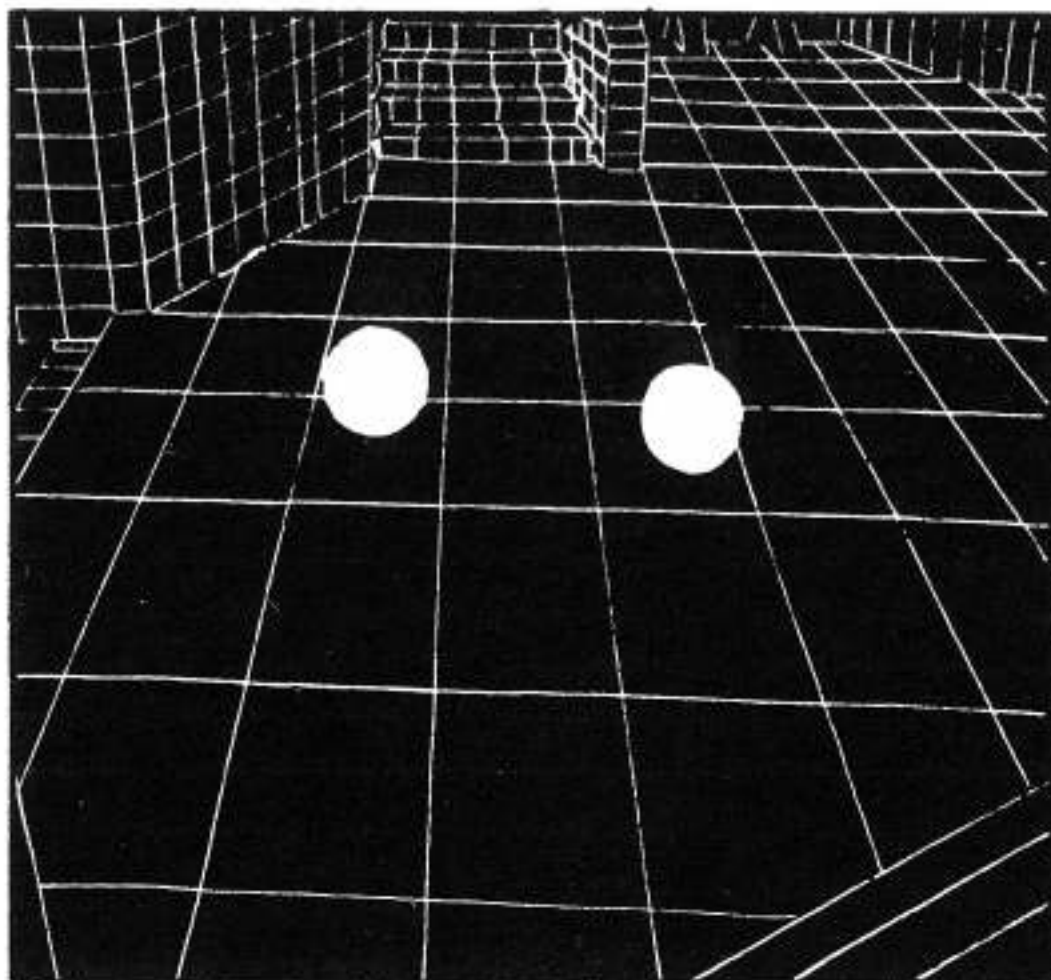

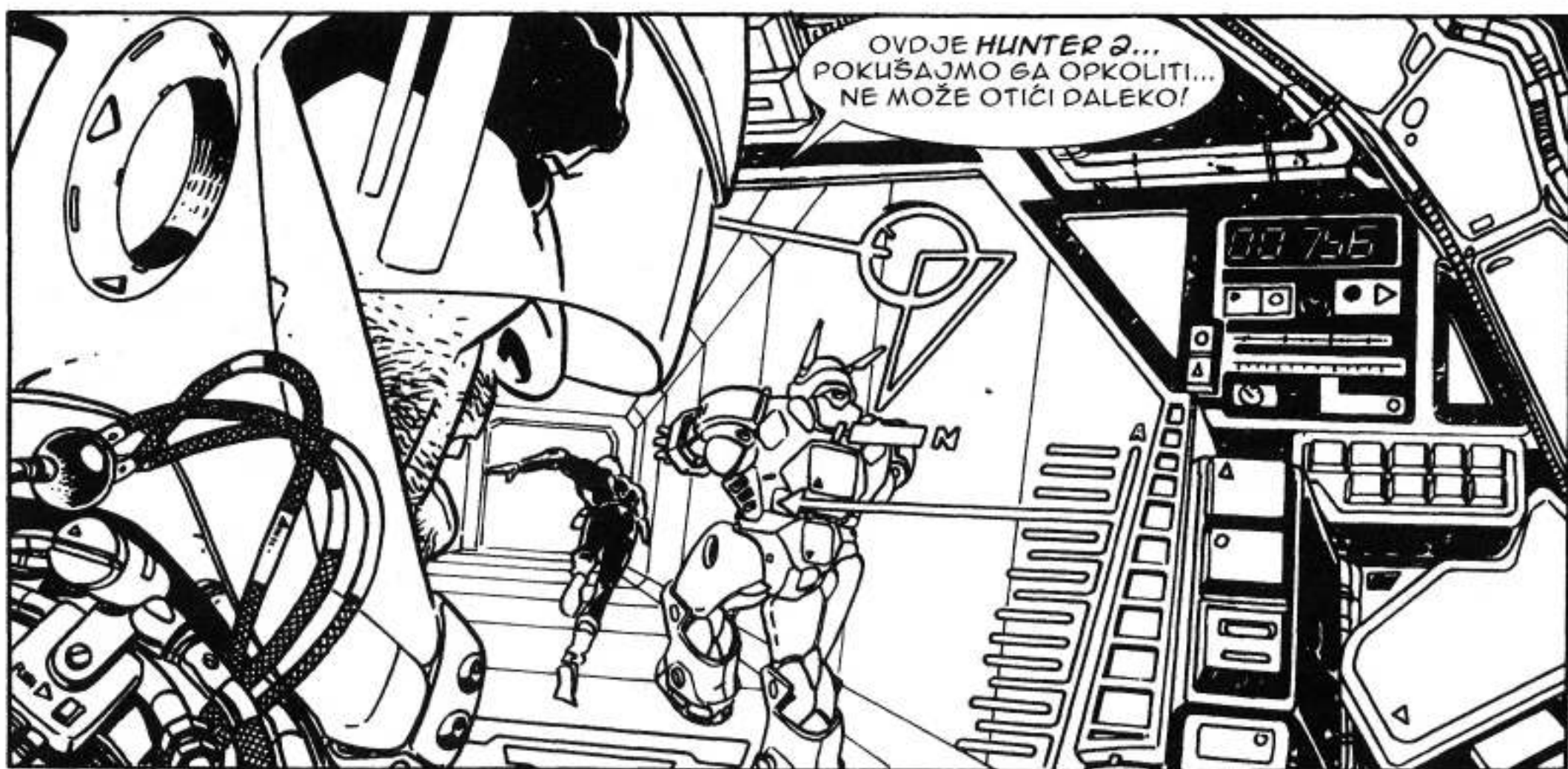
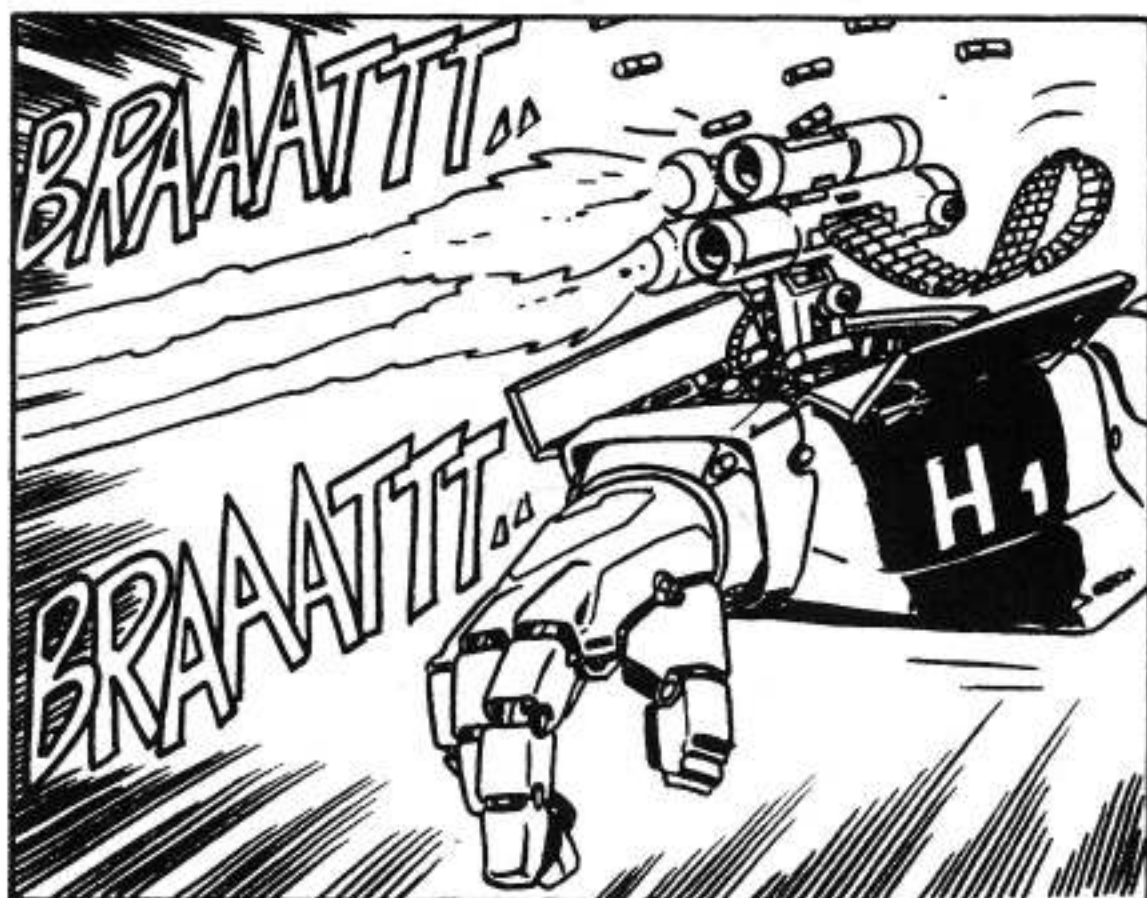

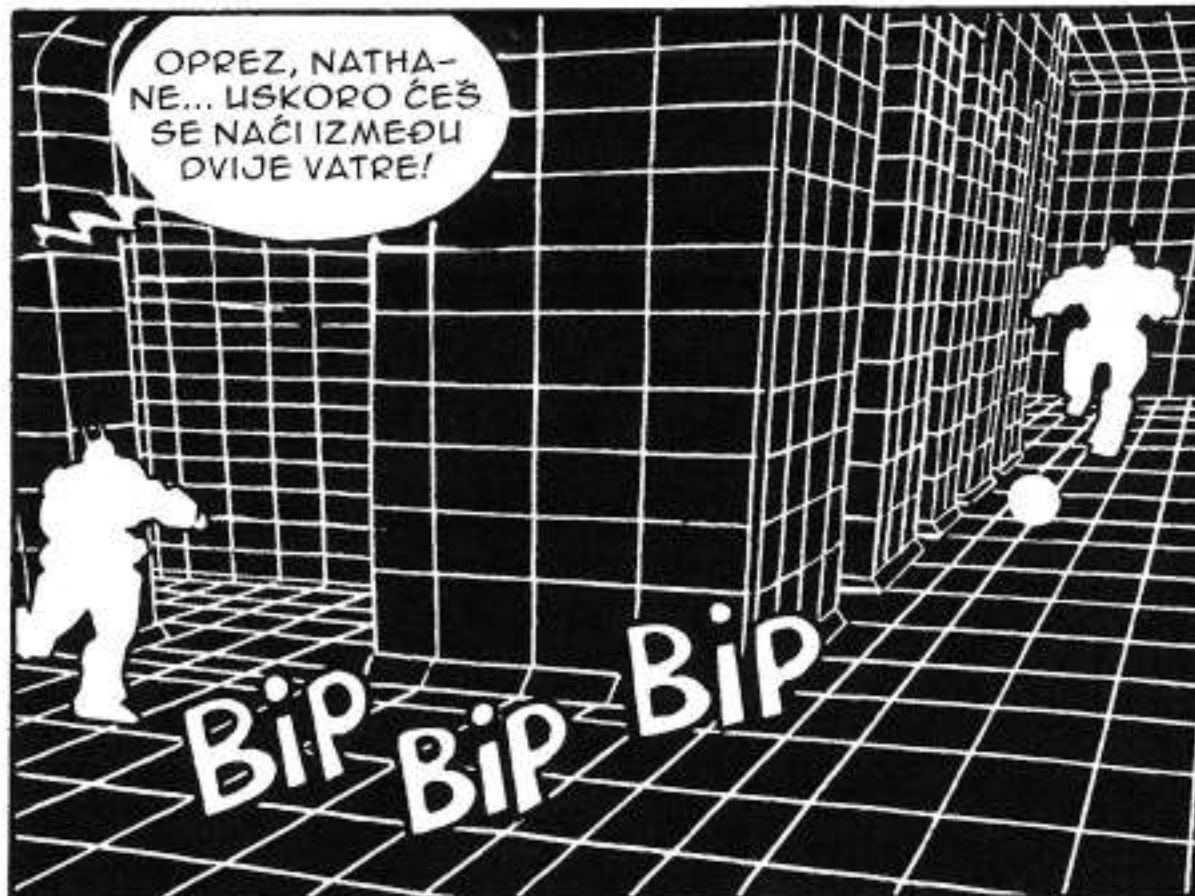
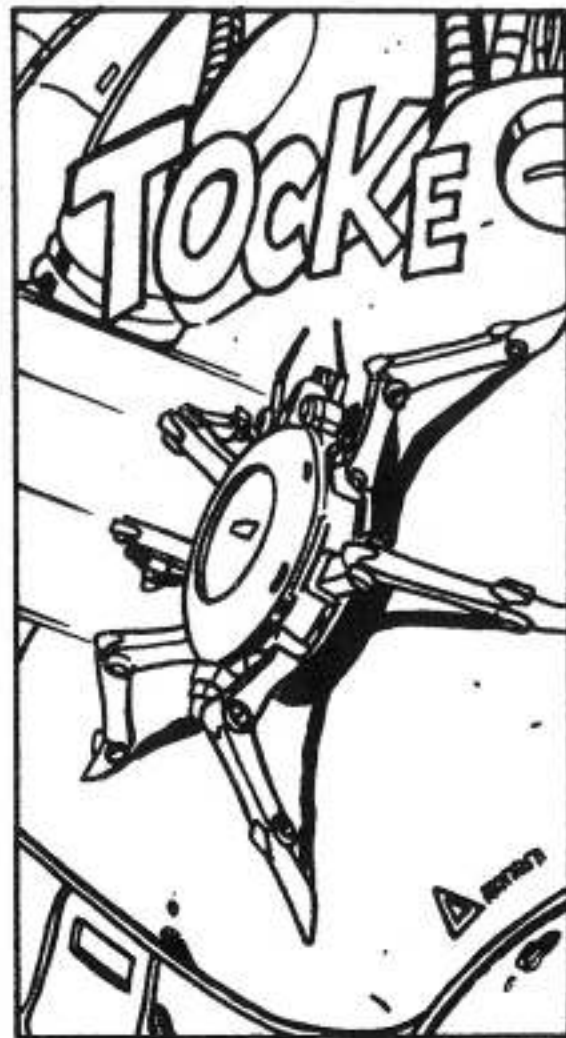
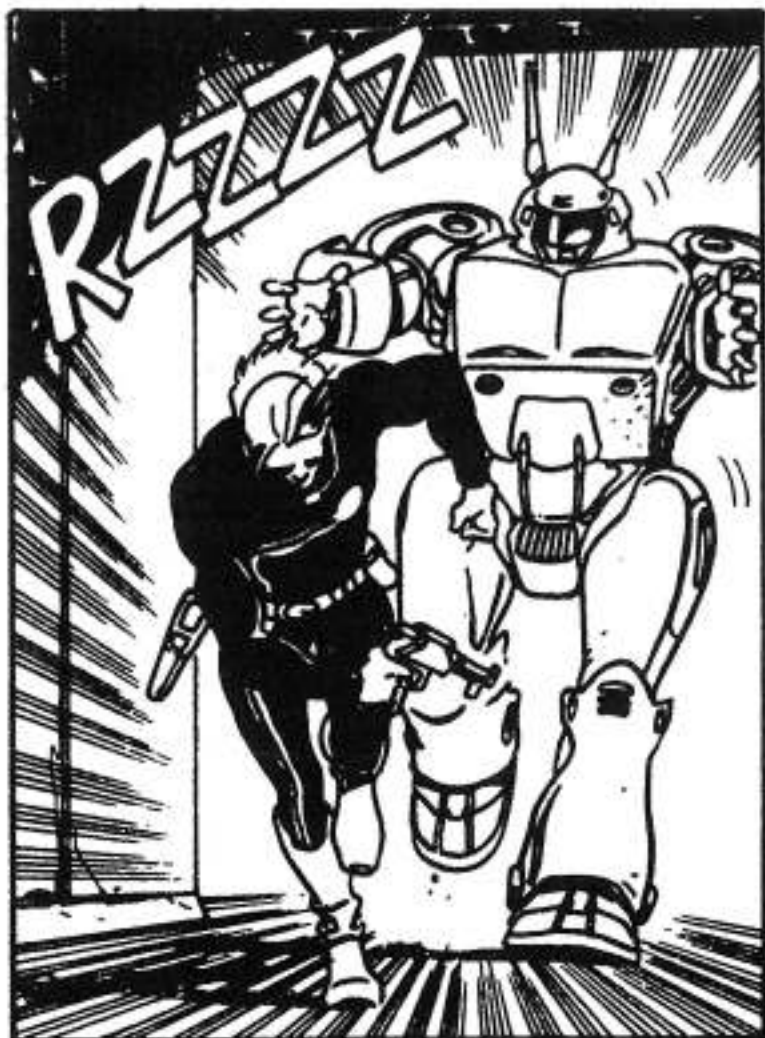

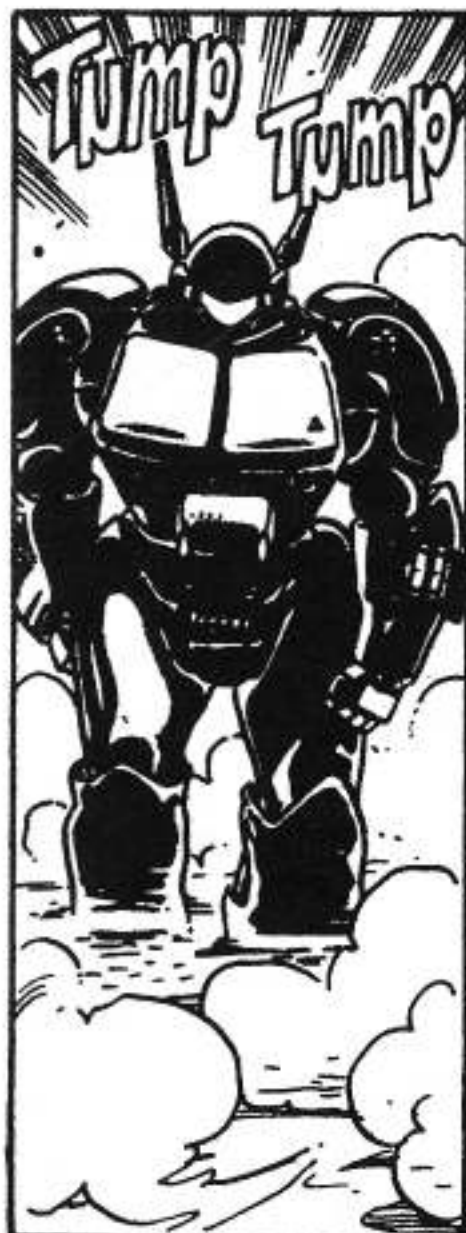

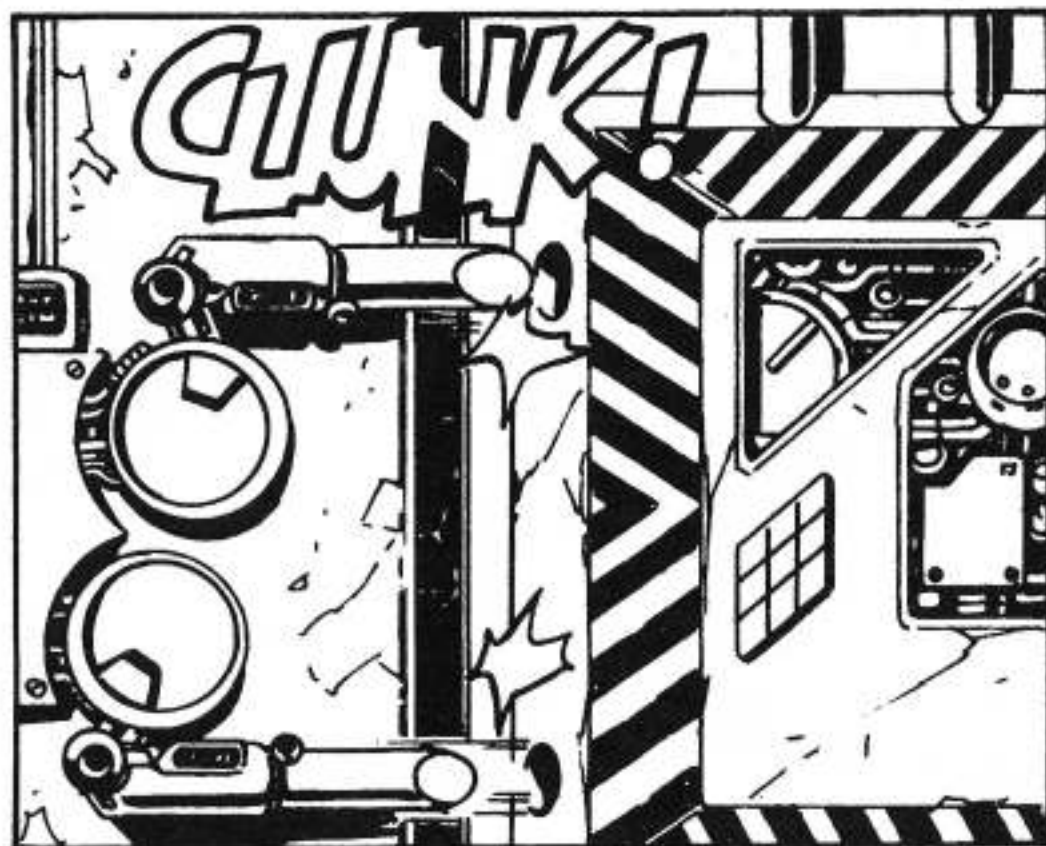

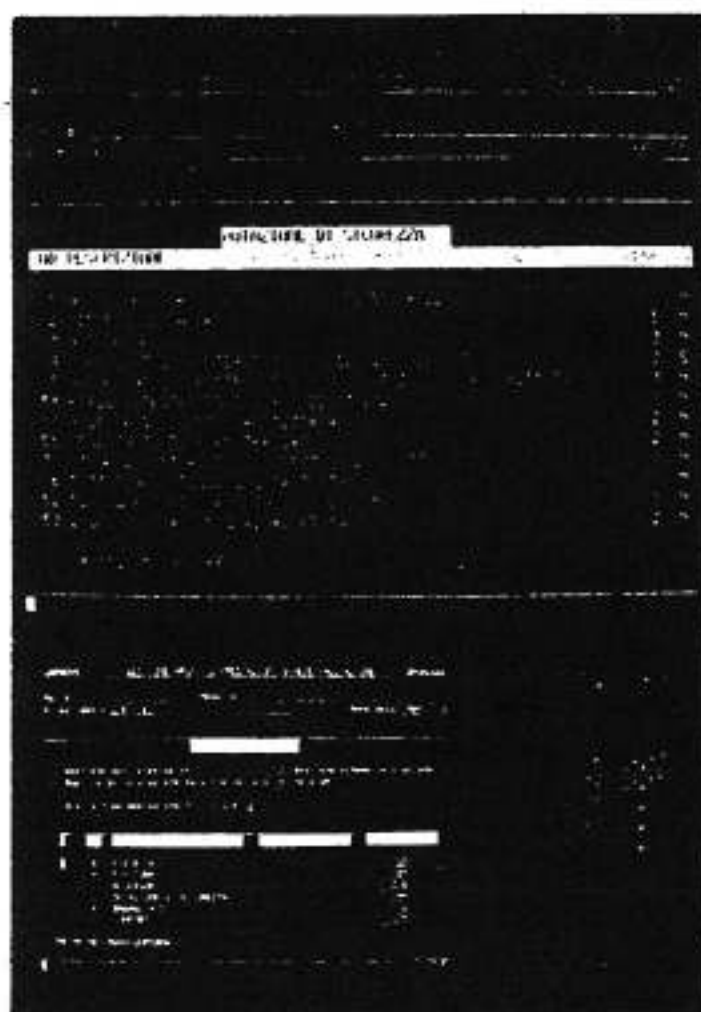

PROKLETSTVO!

MISLILI STE DA STE SE
PRIBLIŽILI CILJU... ALI PRE-
VARILI STE SE! UPALI STE
U ZAMKU!

SVETA KLEOPATRO...
ŠTO SE OVO DO VRAGA
DOGAĐA?

bip
bip
bip

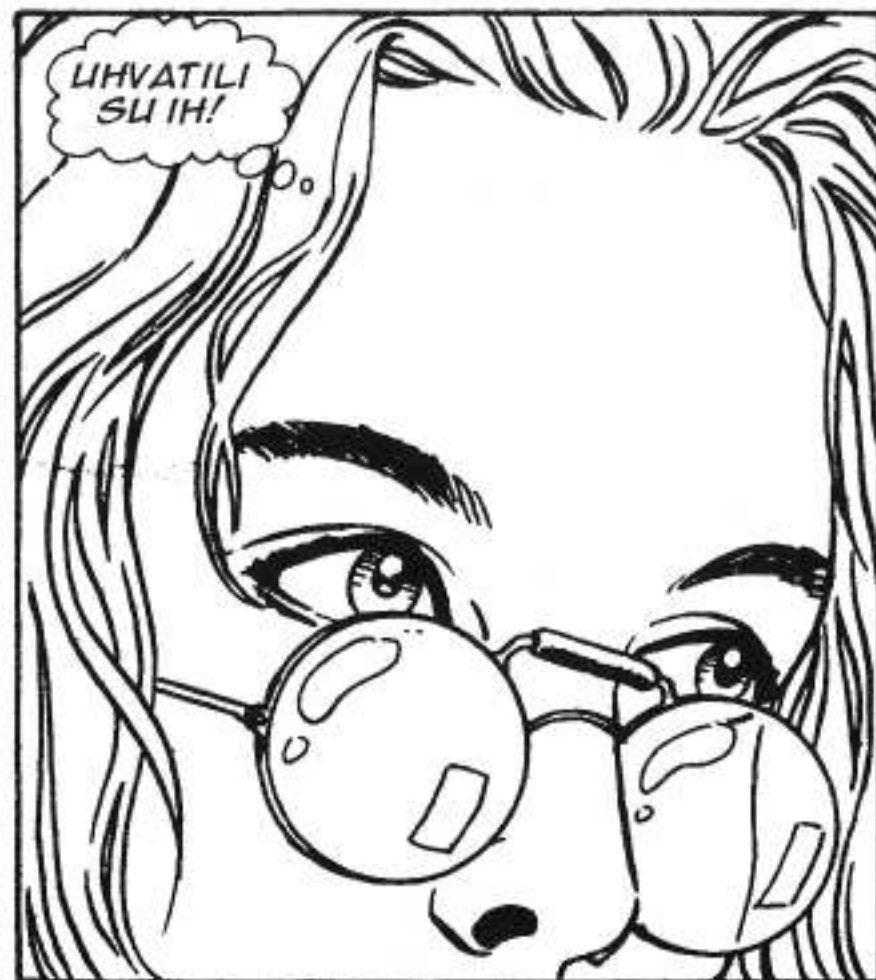
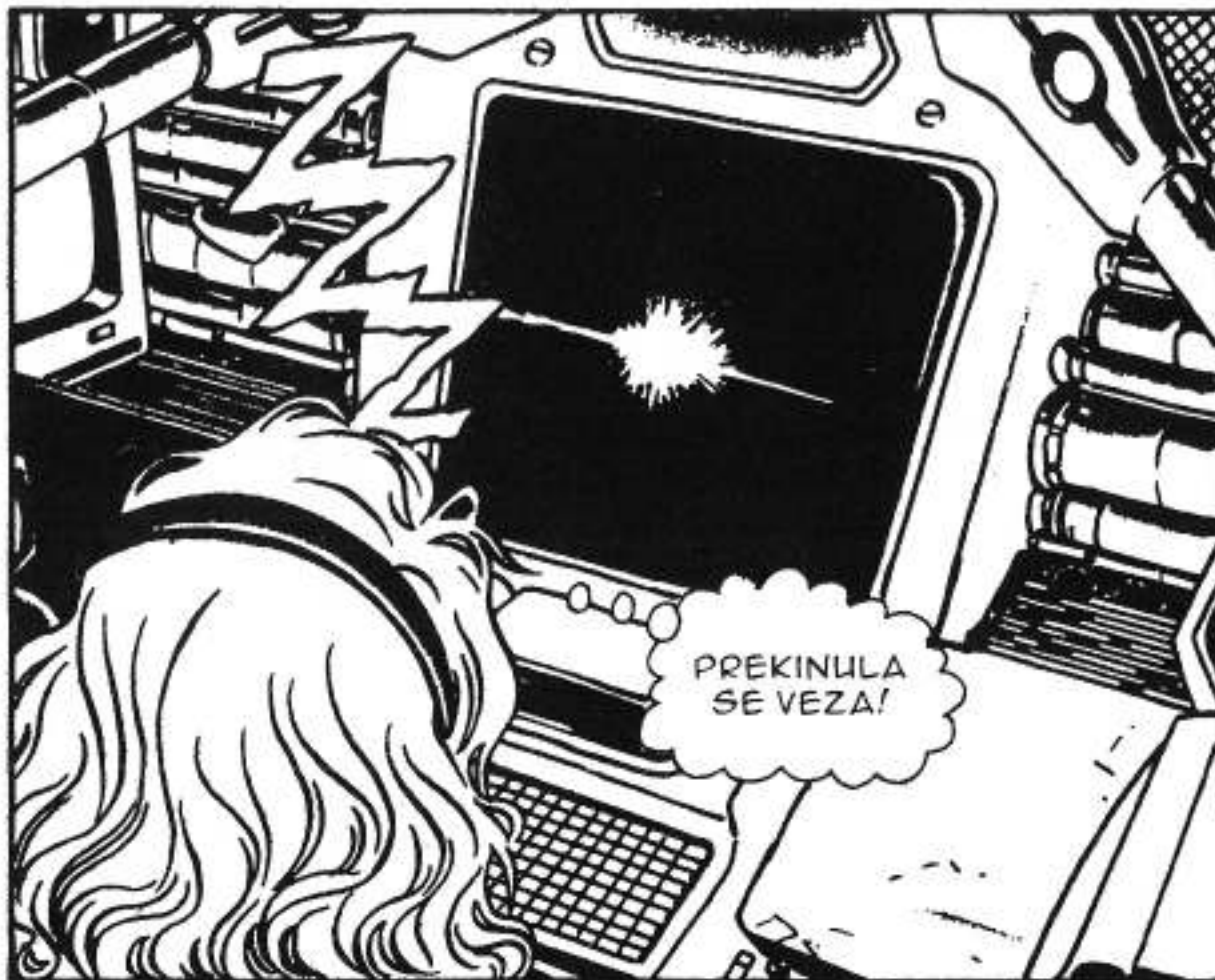
NATHANE...
SIGMUNDE...
ODGOVORITE!

DOISTA
STE MISLILI
DA JE DOVOLJNO
PROMIJENITI NAJ-
OBIČNIJU ŠIFRU
KAKO BISTE ME
SPRIJEČILI DA OD-
BLOKIRAM VRATA?

UBI
SLOBODNO,
RUFUSE!

PRETPOSTAVLJAM
DA BISTE HTJELI
DA UTAŽIM VAŠU
RADOZNALOST...

DA... ALI VJE-
ROJATNO SE SVI
ODGOVORI VEĆ
NALAZE U OVOM
PROGRAMU NE-
VINA IMENA...

KLJUCE JE KLJUČ ZA ULAZAK U
JEDNU MATEMATIČKU NE-MATERIJALNU
DIMENZIJU... MNOGI JE NAZIVAJU
CYBERSPACEOM...

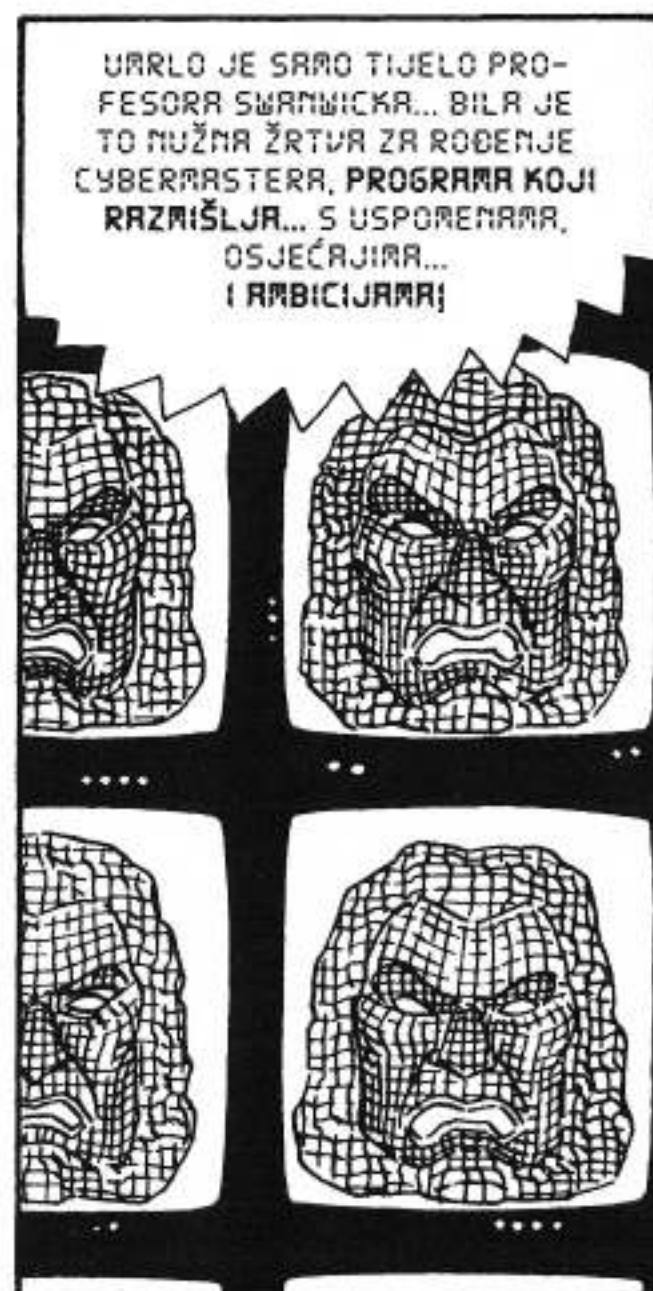
CYBER... MA
O ČEMU TI TO
PRIČAŠ, LAKR-
DIJAŠU?

HMM... PRIČAM O
PSIHODINAMIČKIM
PROJEKCIJAMA,
TELEMATIČKIM
MUTACIJAMA I
TEKNOLOŠKIM
PROMJENAMA...

...ELEMENTIMA SVIJETA
O KOJEM JE PRIJE NEKOLIKO
STOLJEĆA TEORETIZIRAO PROFE-
SOR LEWIS CARROLL... SAMO RIJETKI
SU SHVATILI PRAVI MATEMATIČKI
SADRŽAJ NJEGOVIH KNJIGA...

TO NISU OBIČNE BRAJKE ZA DJECU, KAO ŠTO
SE OPĆENITO VJERUJE, NEGO PRVI POKUŠAJ
OPISIVANJA NOVOGA DIMENZIONALNOG
PLANA!

I UPRAVO KORISTEĆI INTUICIJU SADRŽANU U
CARROLLOVIM DJELIMA USPIO SAM POBJEĆI
OGRAĐENJIMA STVARNE DIMENZIJE!

AMBICIJAMA
NAJOBIČNIJEG
ZLOČINCA, CYBER-
MASTERE... UPRAVO
KAKAV JE BIO
SWANWICK!

SWANWICK JE MORAO TRPJETI
NASILJE I PONIŽAVANJE... AKADEM-
SKA ZAJEDNICA NIJE PREPOZNALA
NJEGOV GENIJ... NIKAD MU NIJE
DODIJELILA SREDSTVA ZA NJEGOVA
ISTRAŽIVANJA.

ODBIJALI SU GA ZATO ŠTO JE
NJEGOVA ŽILAMA TEKLA KRV
DRUGE RASE... NJEGOVA MAJKA
BILA JE MUTANTICA!

KAKO BI ZAVRŠIO STUDIJ,
SWANWICK JE MORAO POČETI
ILEGALNO RADITI KAO
INFORMATIČKI PIRAT...

ZAHVALJUJUĆI POSEBNOJ OPREMI ULAZIO JE U MATRICE
RAČUNALA, PRETRAŽIVAO BANKE PODATAKA MULTINA-
CIONALNIH KOMPANIJA...

...TRAŽIO JE DRAGOCJENE INFORMACIJE KAKO
BI IH PRODAO NAJBOLJEM PONUDITELJU ILI JE
IZVRŠAVAO SABOTAŽE PO NARUDŽBI.

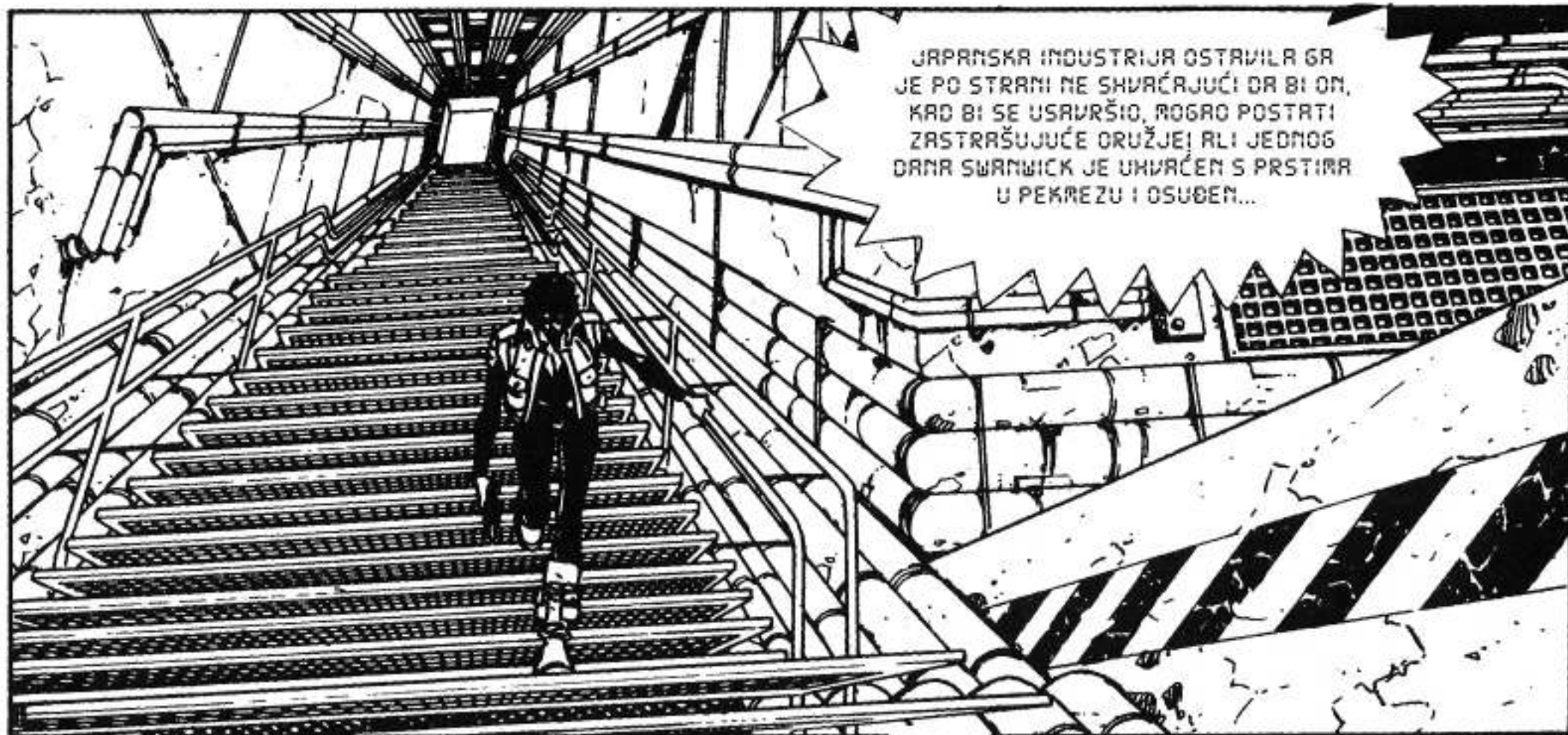
I TAKO, DOK JE RADIO NA MATRICI NABAI CORPORA-
TIONA, NAIŠAO JE NA JEDAN PROGRAM... IZVORNO
JE TO BIO JEDAN NOVI SUSTAV KOJI JE POMAGAO
DA REKLAME BUDU UČINKOVITIJE.

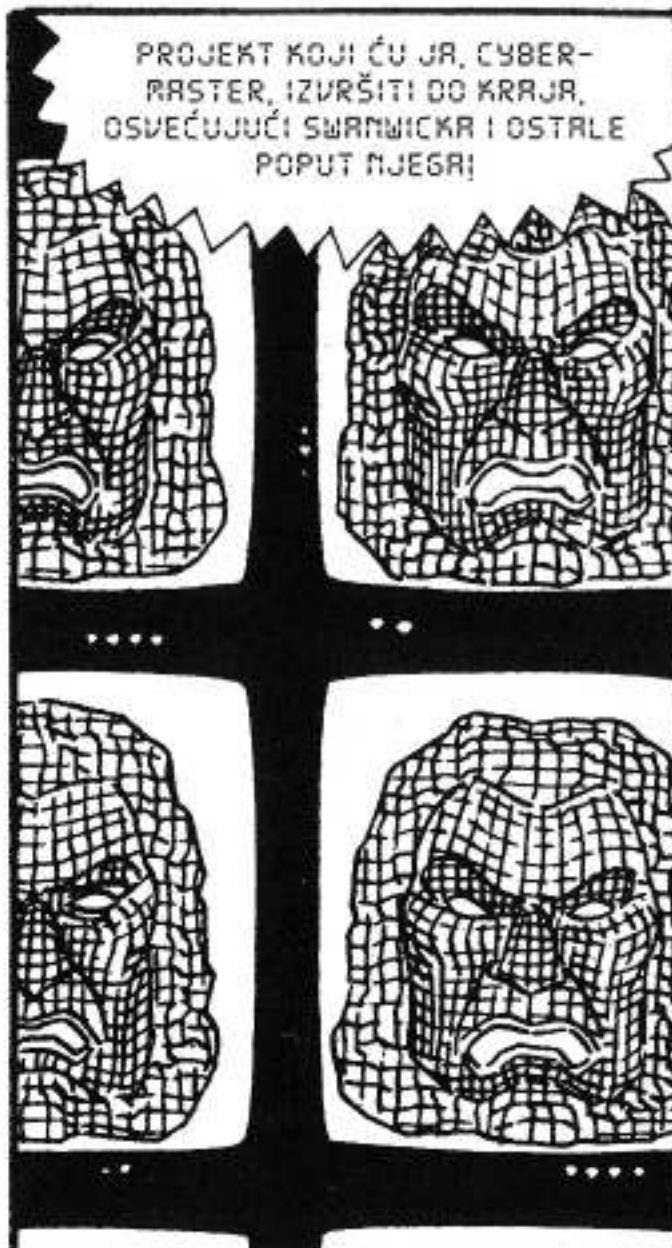

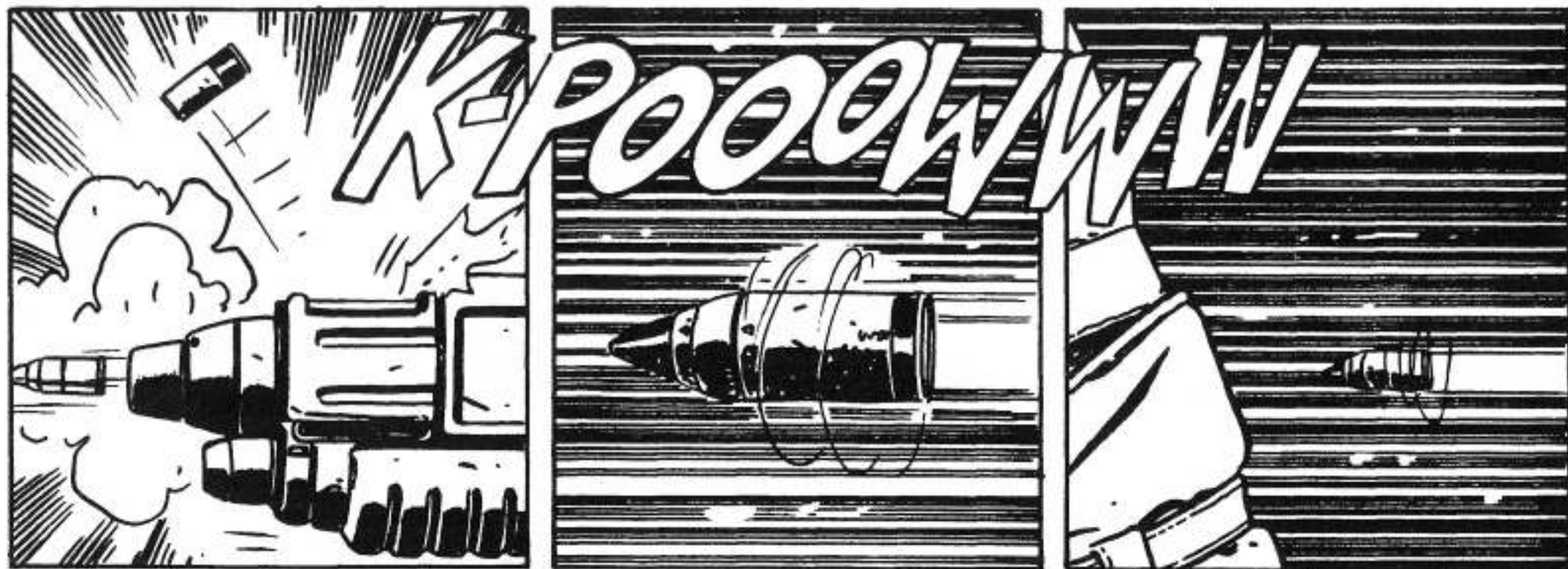
PROGRAM SE ZVAO
SYBYRYS...

JAPANSKA INDUSTRIJA OSTAVILA GA
JE PO STRANI NE SHVAĆAJUĆI DA BI ON,
KAD BI SE USAVRŠIO, MOGAO POSTATI
ZASTRAŠUJUĆE ORUŽJE! ALI JEDNOG
DANA SWANWICK JE UHVAĆEN S PRSTIMA
U PEKREZU I OSUĐEN...

KAD SE PREKINULA VEZA,
ODLUČILA SAM POZVATI GOS-
PODINA SHELLIOTA... BILA SAM
SIGURNA DA ON NEMA POJMA
ŠTO SE TU DOGAĐA...

POTOM JE
STIGAO POZIV OD
MISS WEAVER PA
SMO KRENULE U
AKCIJU...

NIKAD NE BIH POMISLIO
DA GIBSON MOŽE BITI
UVUČEN U OVAKVU PRIČU!
TKO JE MOGAO POSUM-
NJATI U ONAKO MIRNU
OSOBU POPUT
RUFUSA?

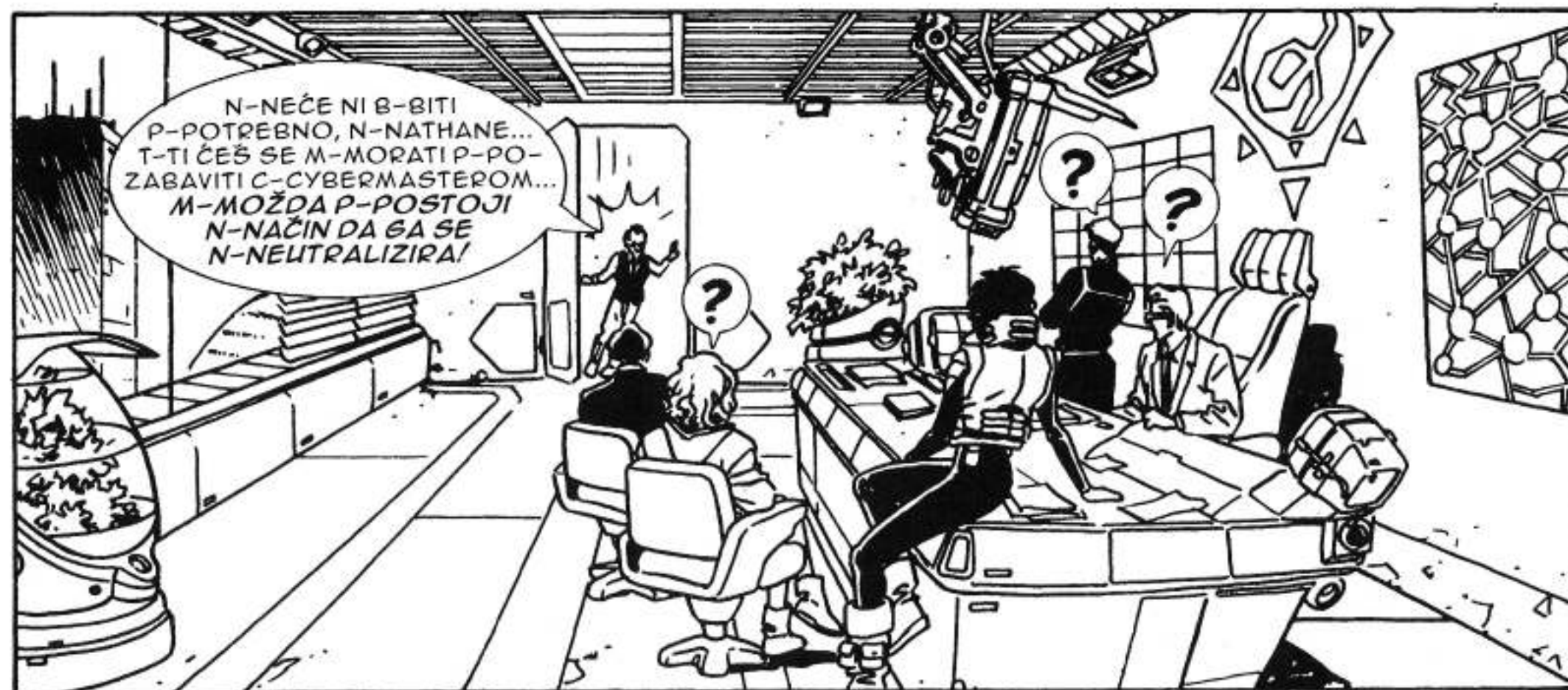

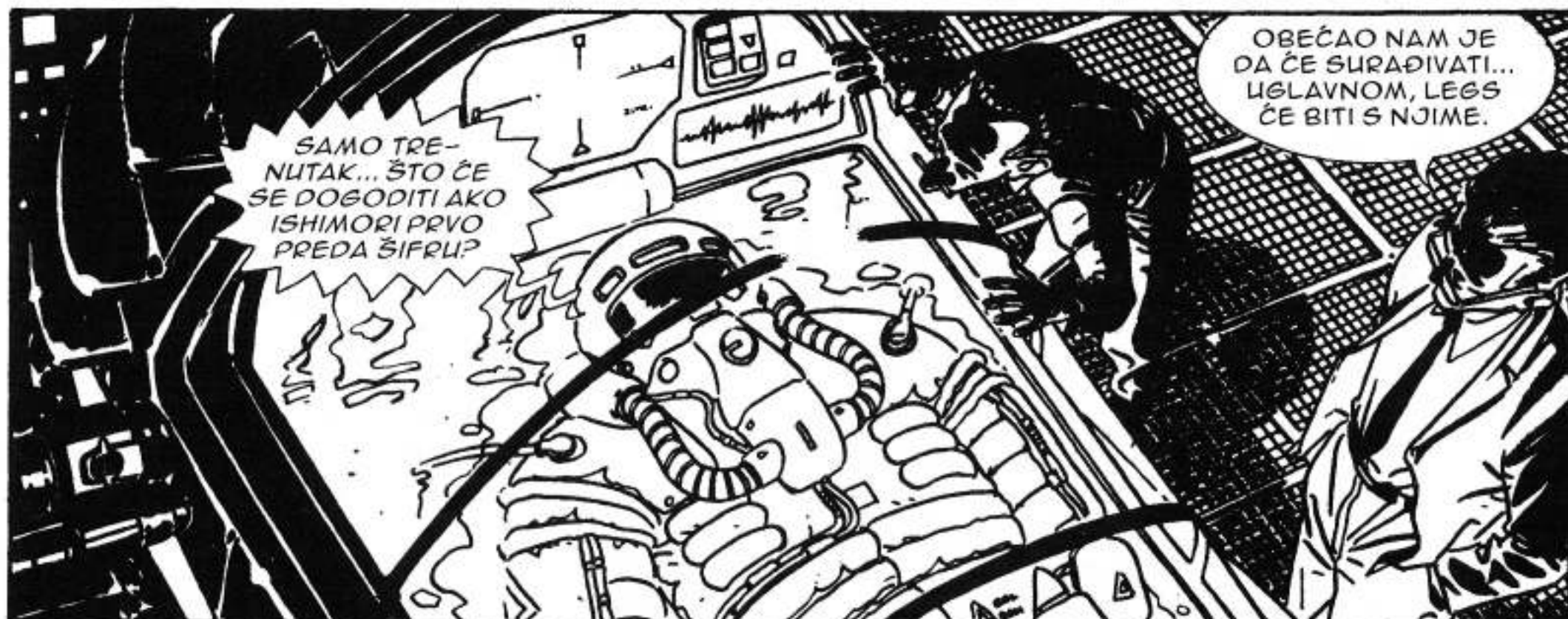
A SAD JE TVOJ RED,
LEGS. Gdje SI TI BILA
NESTALA?

OBILAZILA
SAM POZNATA
OKUPLJALIŠTA
MUTANATA I
MALČICE SE
RASPITIVALA.

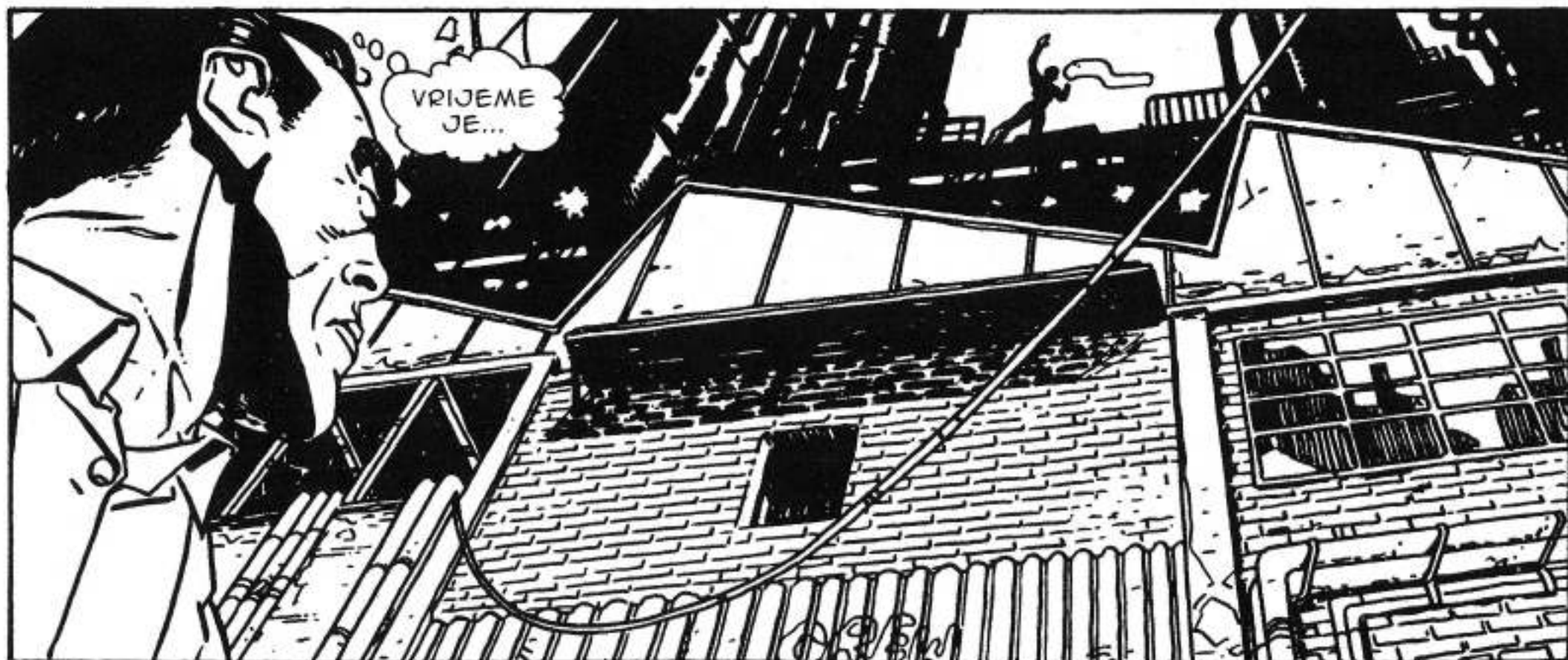

U SPISIMA SA SUĐENJA SWAN-
WICKU PROČITALA SAM DA JE
MEĐU NJEGOVIM PRIJATELJIMA
BIO I JEDAN TIP KOJI JE ZALAZIO
U JEDAN LOKAL NA
DRUGOJ RAZINI...

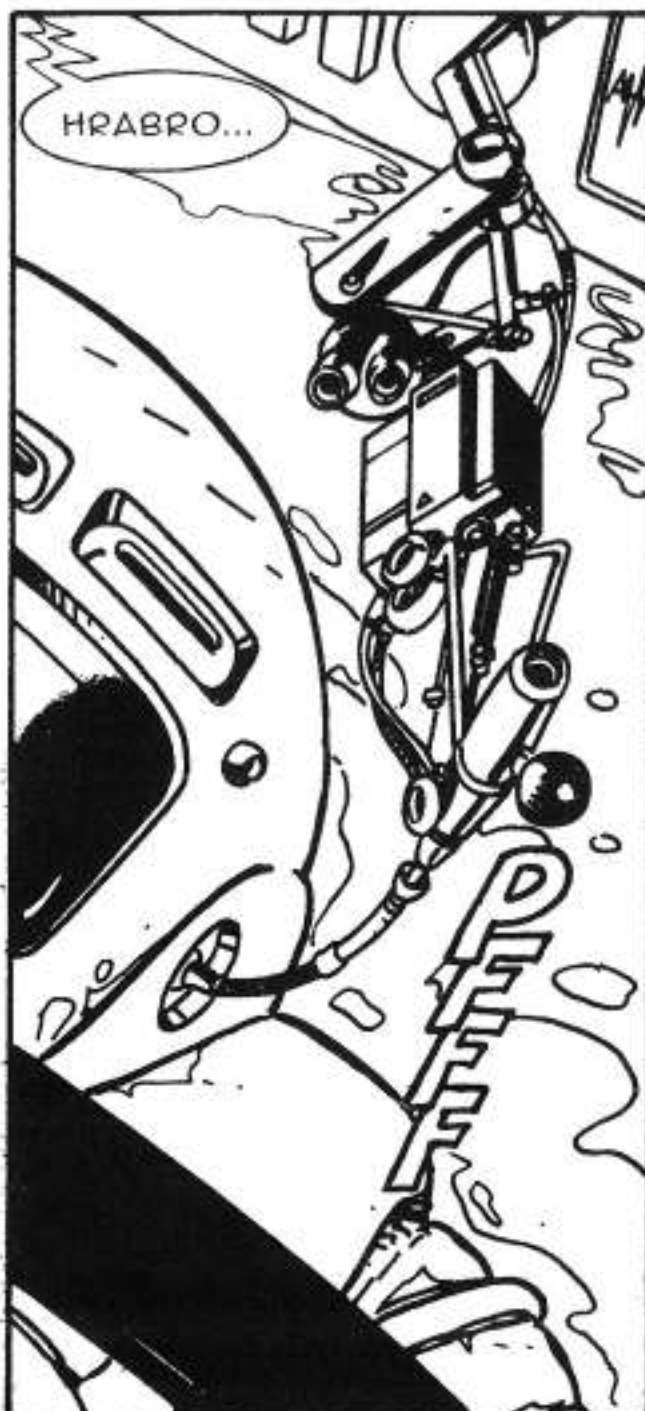

SAMO HRABRO, NATHANE...
OVA INJEKCIJA ADRENALINA
POMOĆI ĆE TI PREBRODITI
POČETNI ŠOK...

HRABRO...

Hrabro...

Ovaj... Ovaj osjećaj je
mučan...

...Poput neodređene boli, koju
stvaraju same moje misli...

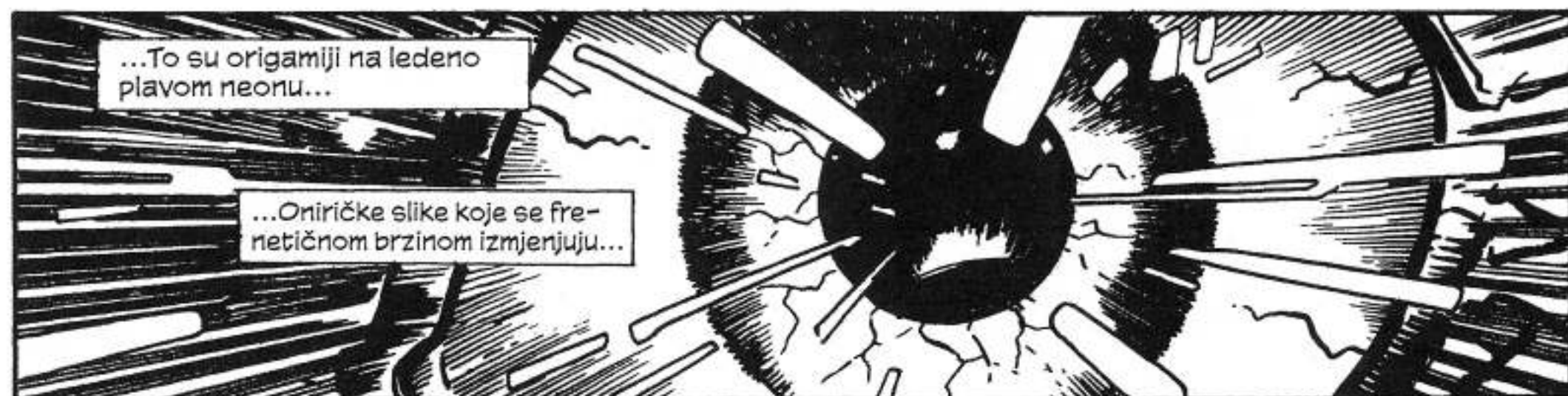
...Osjećam se zarobljenim u nevidljivoj mreži...

...Moram se osloboditi!

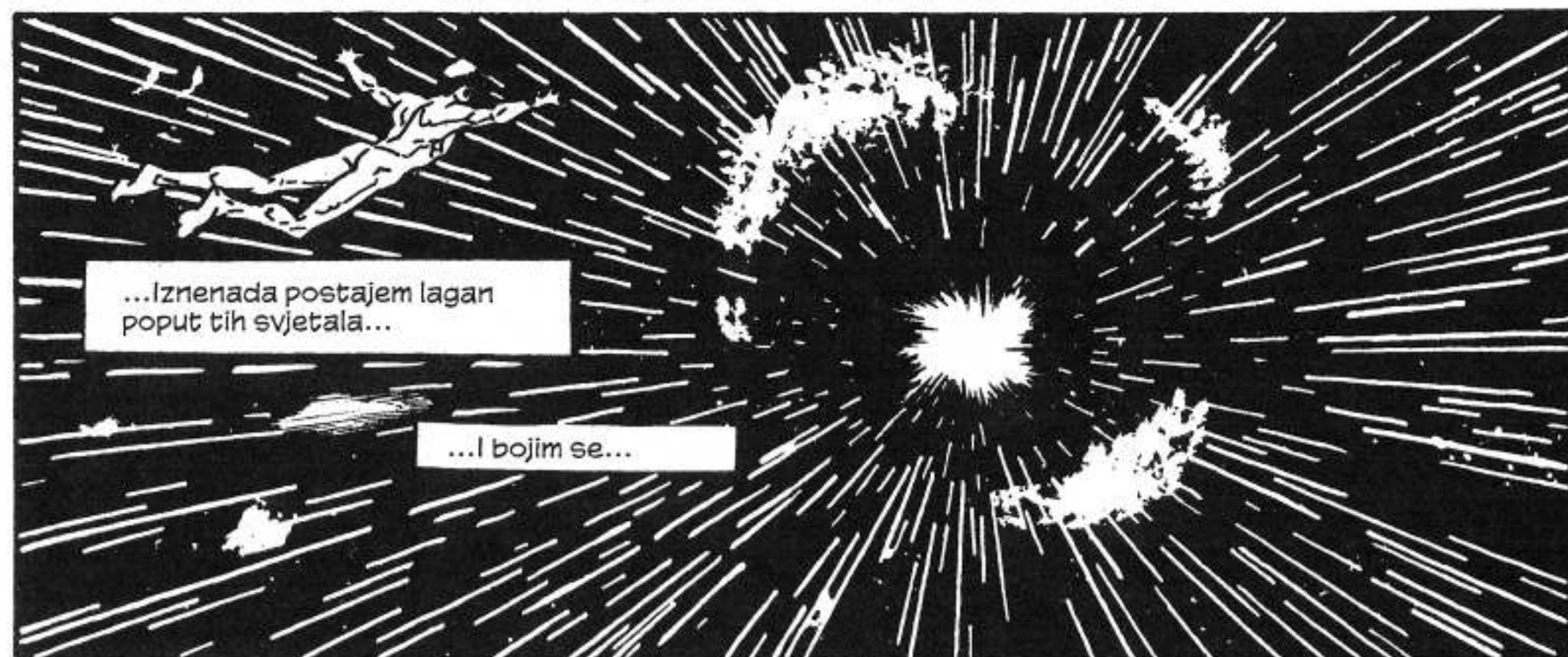
Svjetlost polako nestaje i tama iza mojih očiju svjetluca krvavim crtama...

Ne... To nije krv...

...To su origamiji na ledeno plavom neonu...

...Oniričke slike koje se frenetičnom brzinom izmjenjuju...

...Iznenada postajem lagan poput tih svjetala...

...I bojim se...

...Adrenalin mi daje
dodatnu energiju...

...Tjera me prema jednoj
točno određenoj točki koja
se jasno ističe u sazviježđu
podataka...

...Pokušavam slijediti tok
srebrnkastih bljeskova koji
dopiru s ruba prostora...

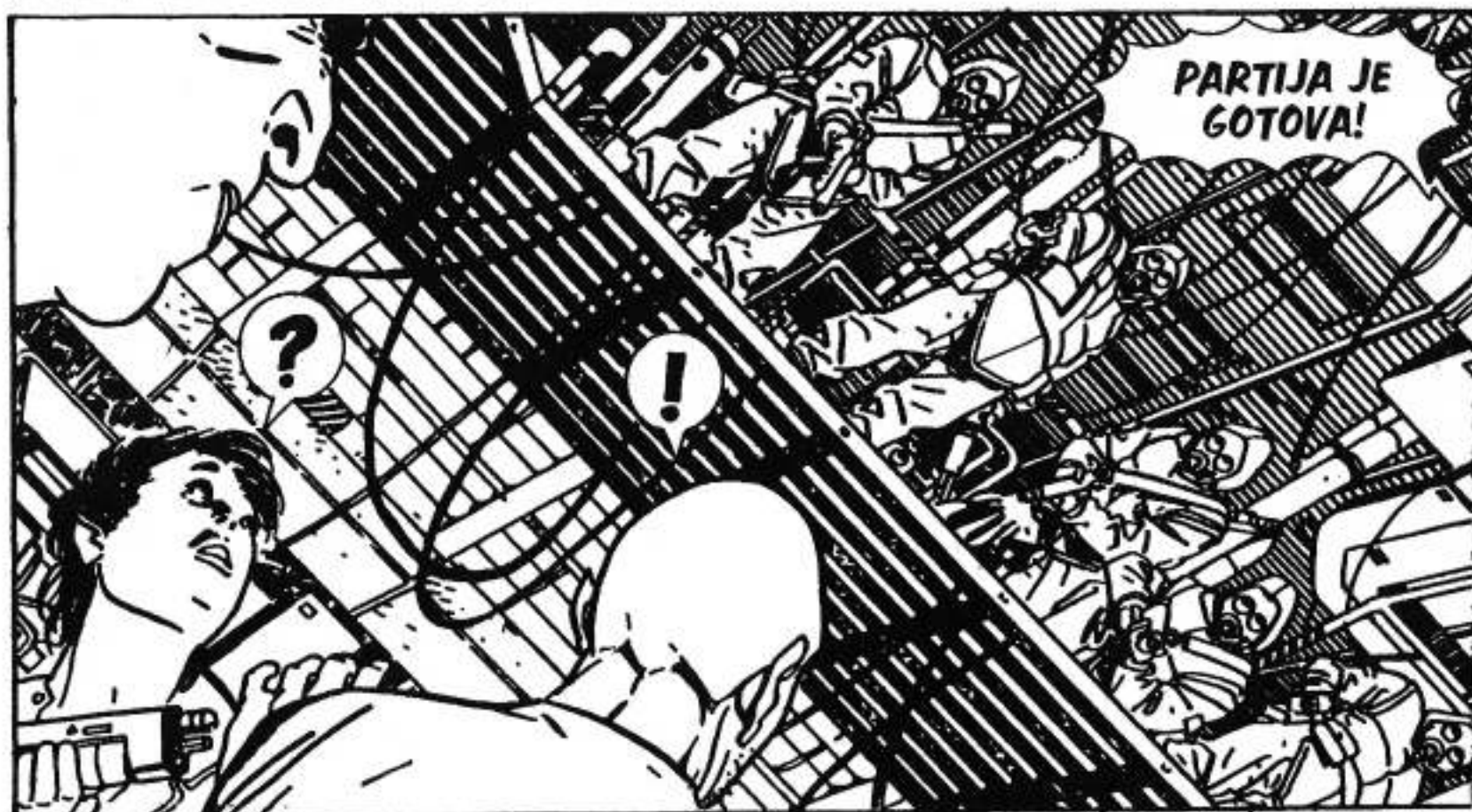
...Pokušavam oponašati
njihovu tečnost...

Odjednom, shvaćam da u
potpunosti vladam
situacijom...

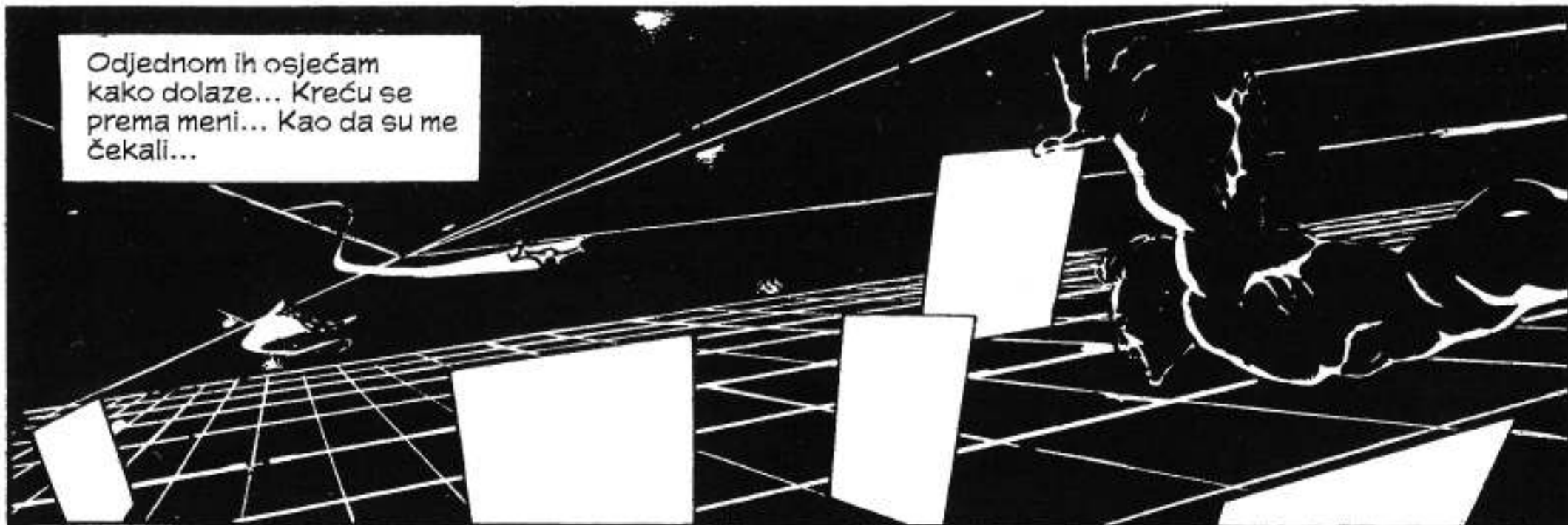
...Kao da nikad ništa
drugo nisam radio...

...I više se ne bojim.

Odjednom ih osjećam
kako dolaze... Kreću se
prema meni... Kao da su me
čekali...

U trenu shvaćam koja je njihova
funkcija... To su zaštitni sustavi...

Sigmund mi je pričao o
njima...

...I postoji način da
ih se pobijedi...

P-POKREĆEM
S-SVOJ ŠTIT!

Preplavljuje me nepoznata
sila...

...Dolazi izdaleka...

...Odabire koordinate na koje će
se usredotočiti...

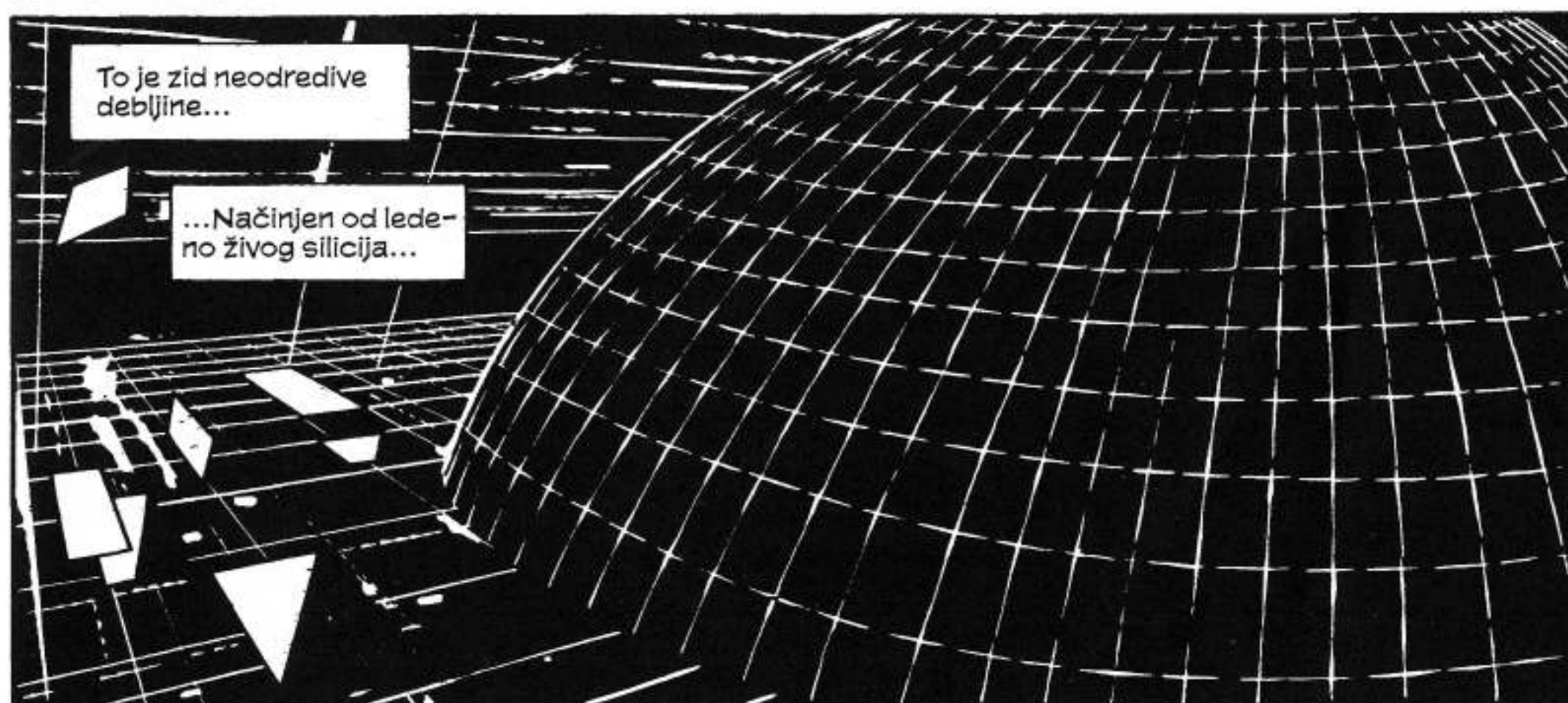
...I stvara slap hladnih iskrica...

...Izbrisao sam njihove napadačke
koordinate... Bezlični djelići gube se
u ništavilu...

...Moj cilj više nije
daleko...

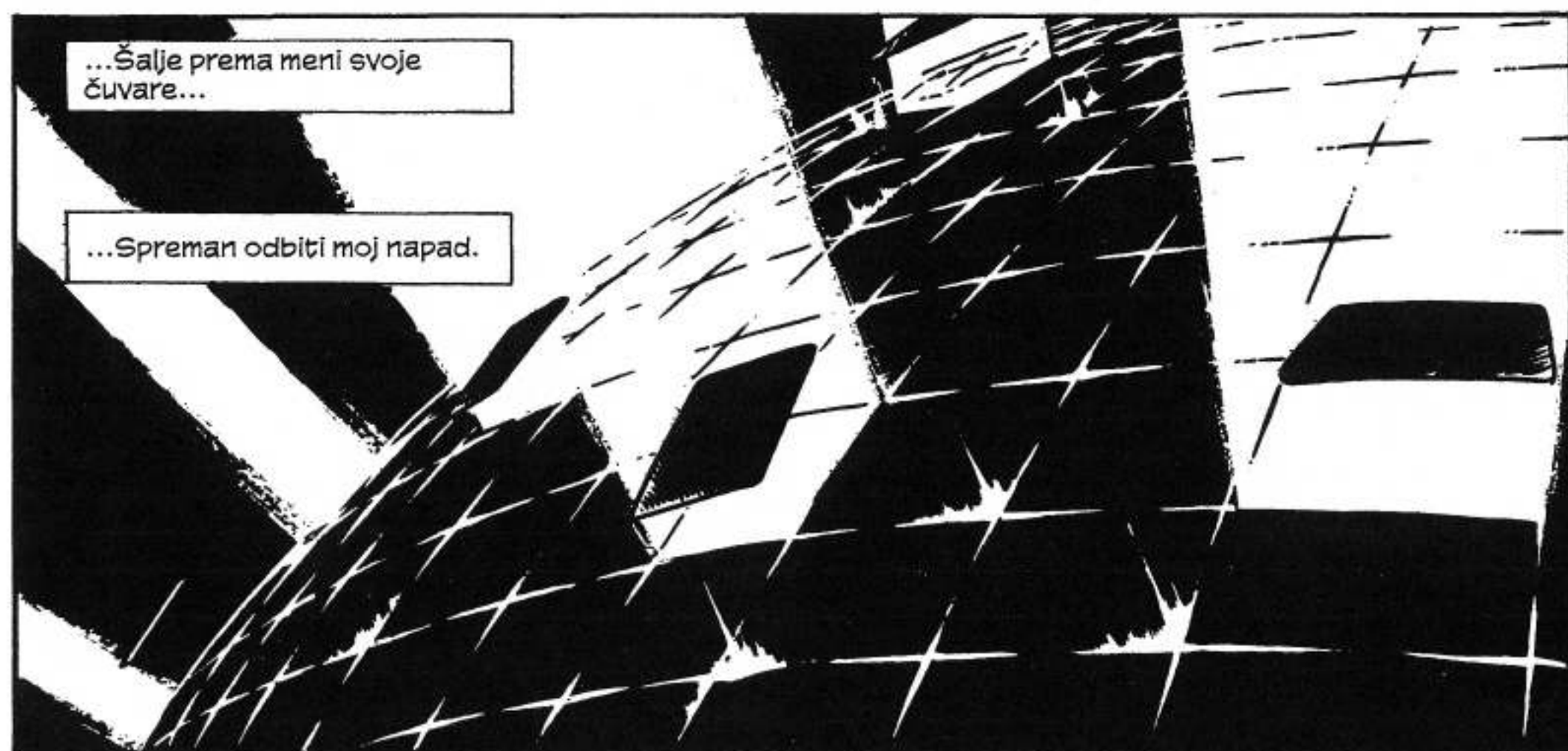

P-PROŠAO JE
Z-ZAŠTITU... S-SAD ĆE
NAIĆI NA A-ANTIINTER-
FERENCIJSKU B-BARI-
JERU H-HOLOGRAF-
SKOG KRUGA...

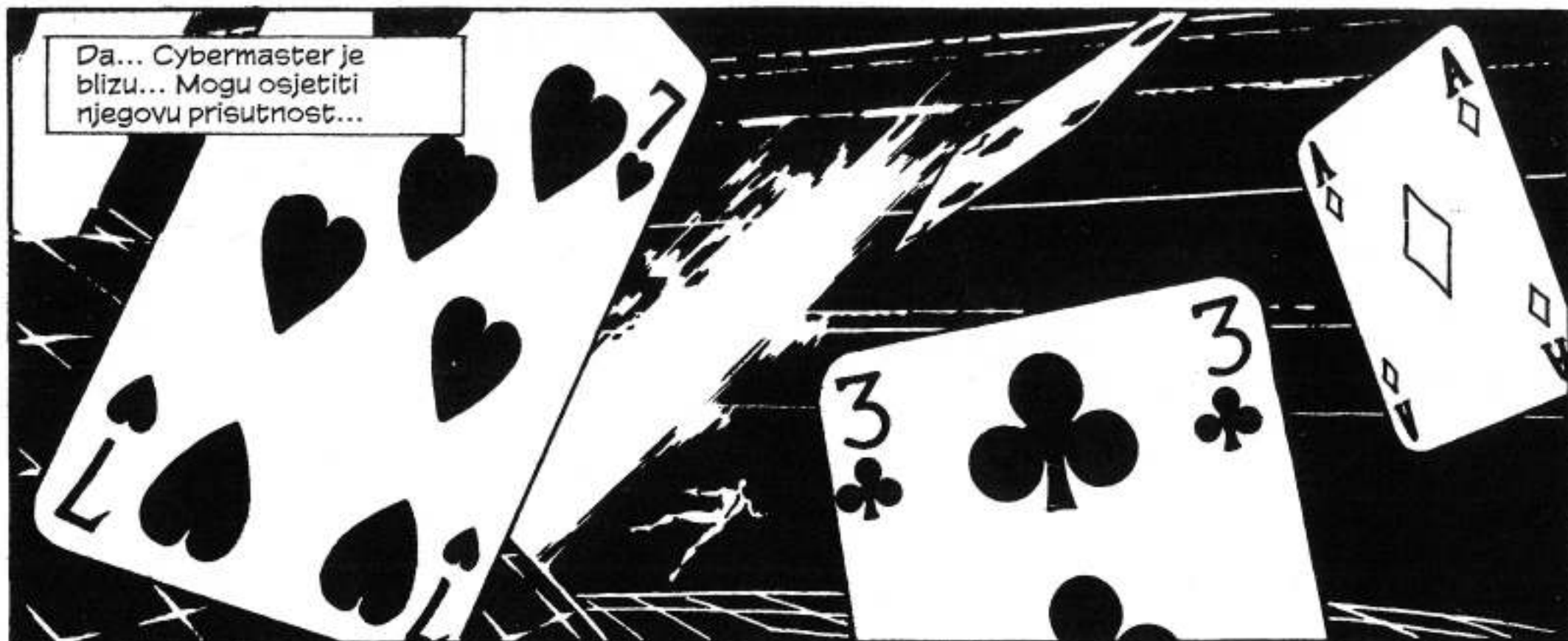
To je zid neodredive
debljine...

...Načinjen od lede-
no živog silicija...

...Šalje prema meni svoje
čuvare...

...Spreman odbiti moj napad.

Da... Cybermaster je blizu... Mogu osjetiti njegovu prisutnost...

...I to mi daje novu snagu... Energiju dovoljnu da svladam prepreku pred sobom...

...Silicijska barijera puca...

...Posvuda se prelijevaju dugine boje...

...A hladan vjetar nosi me kroz zid...

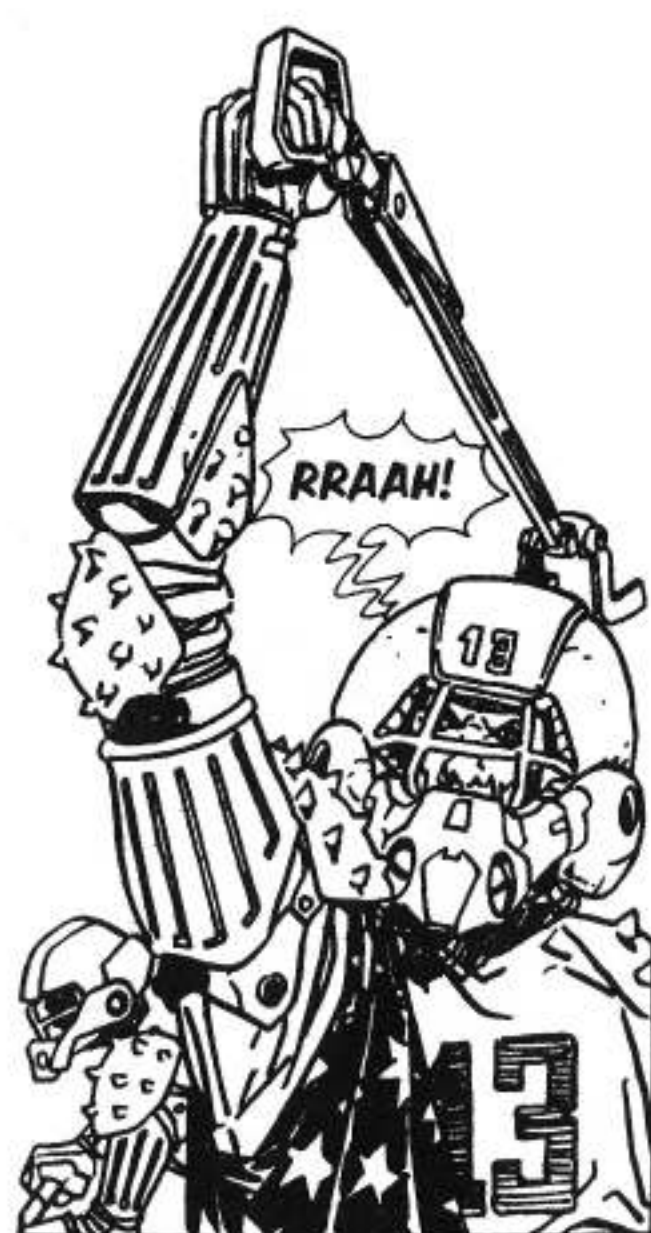
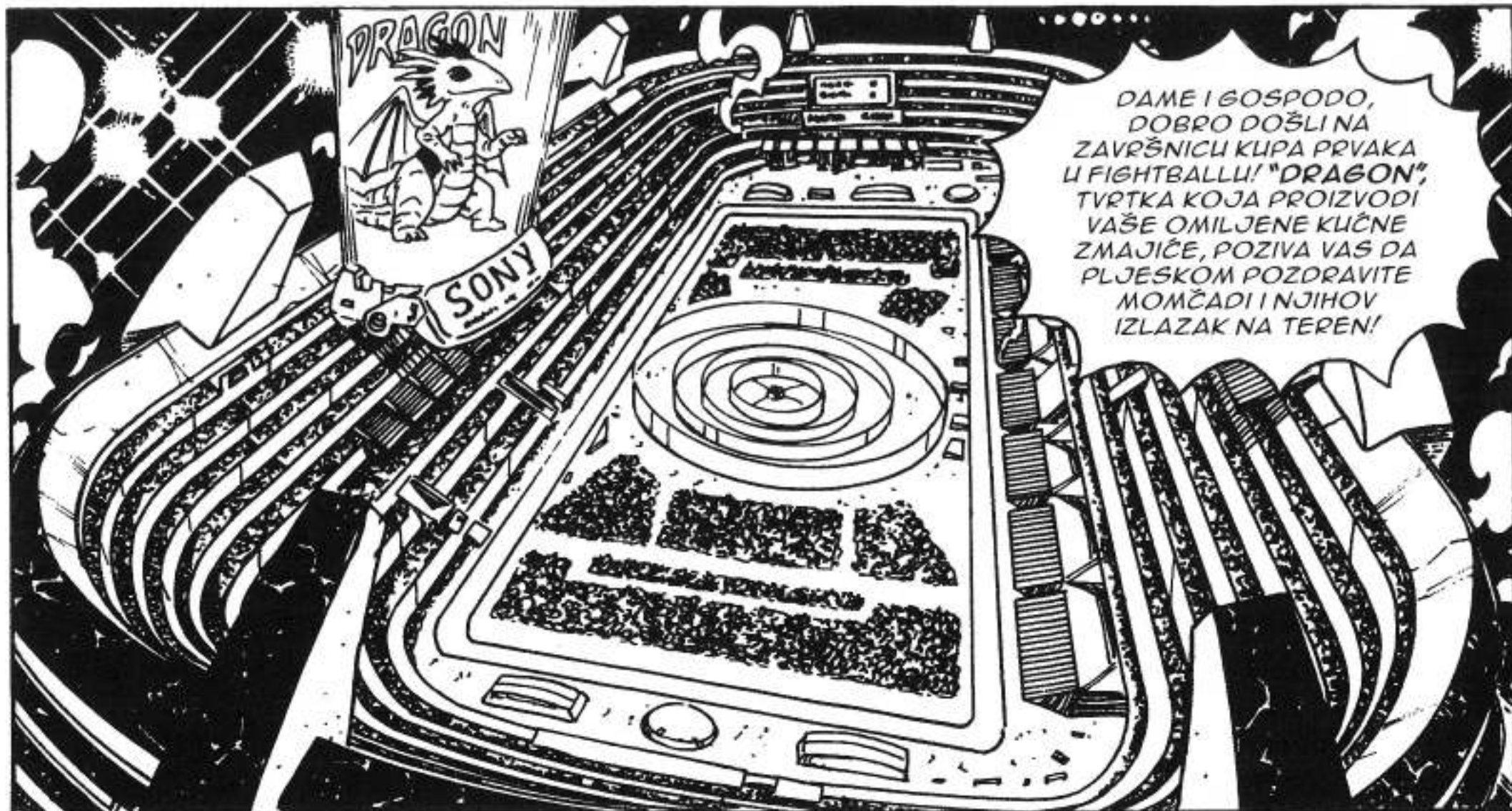
...Na drugu stranu
holografskog sustava...

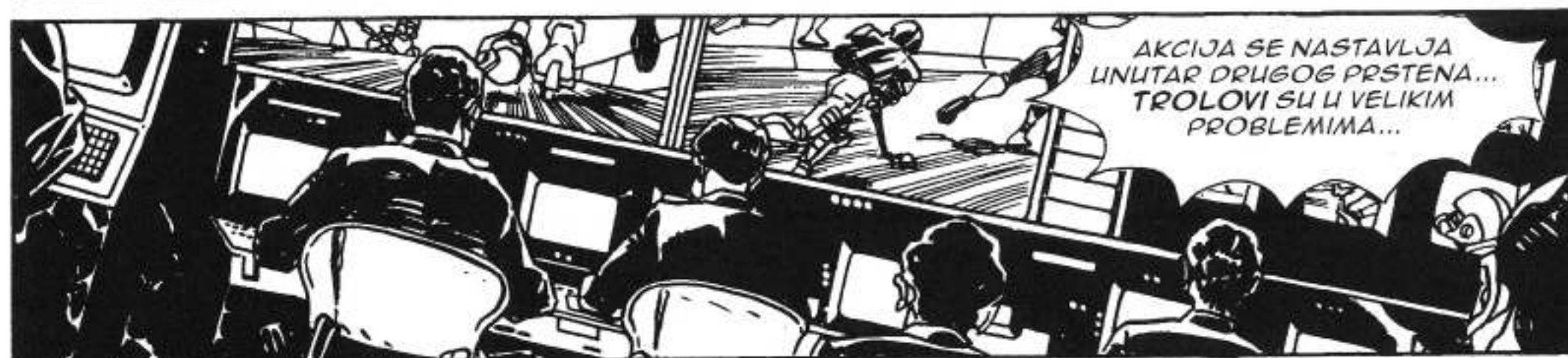
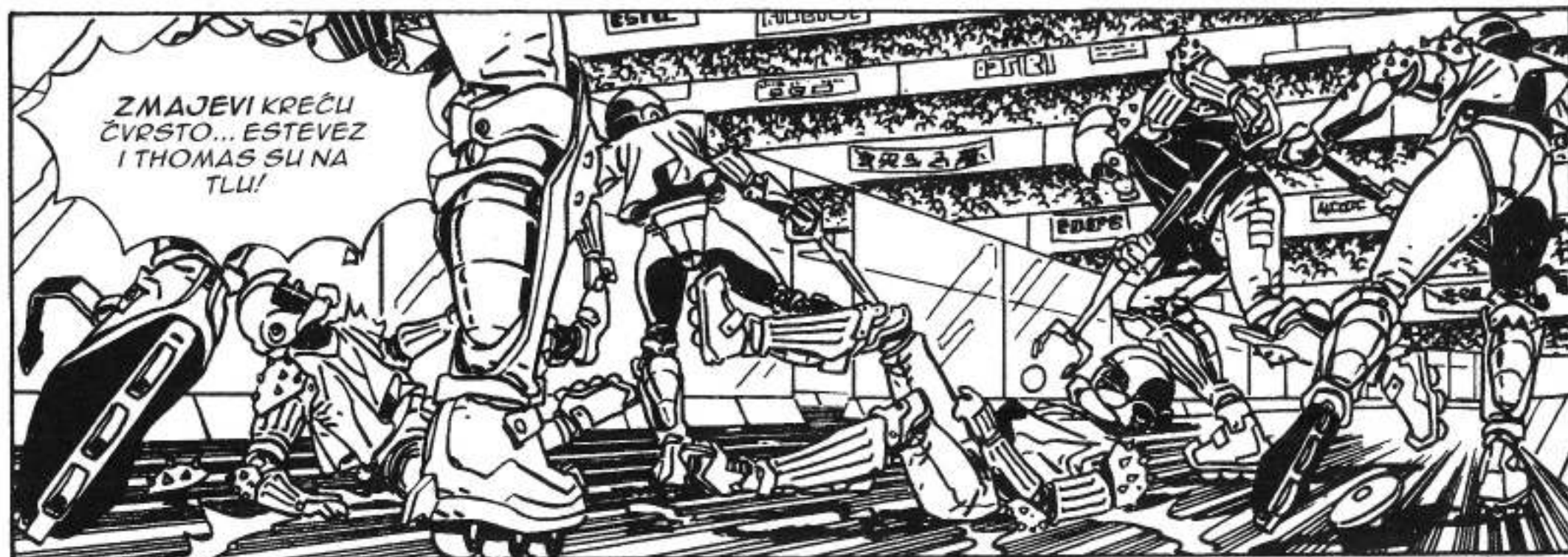
Preplavljuju me milijarde infor-
macija... Sadržaj jedne gotovo
beskrajne memorije...

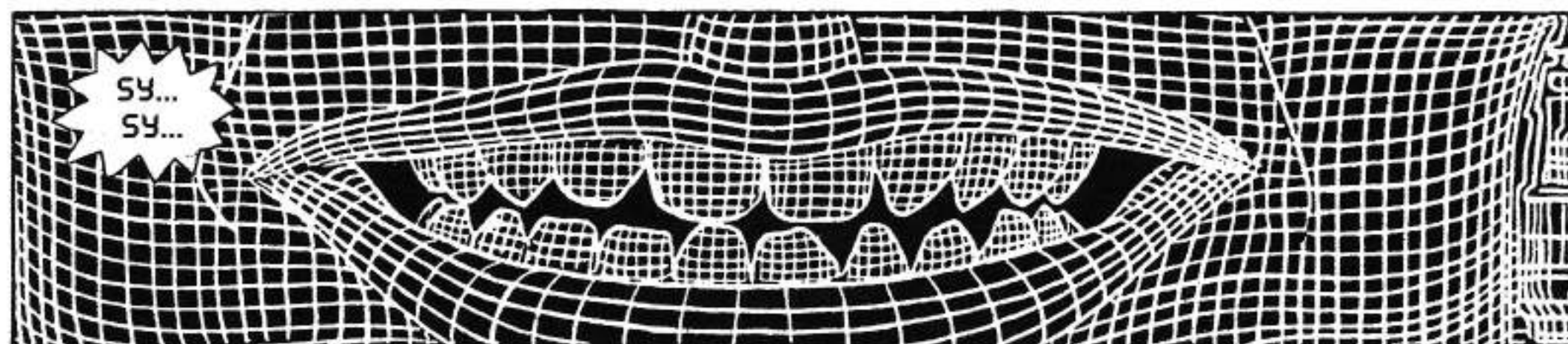
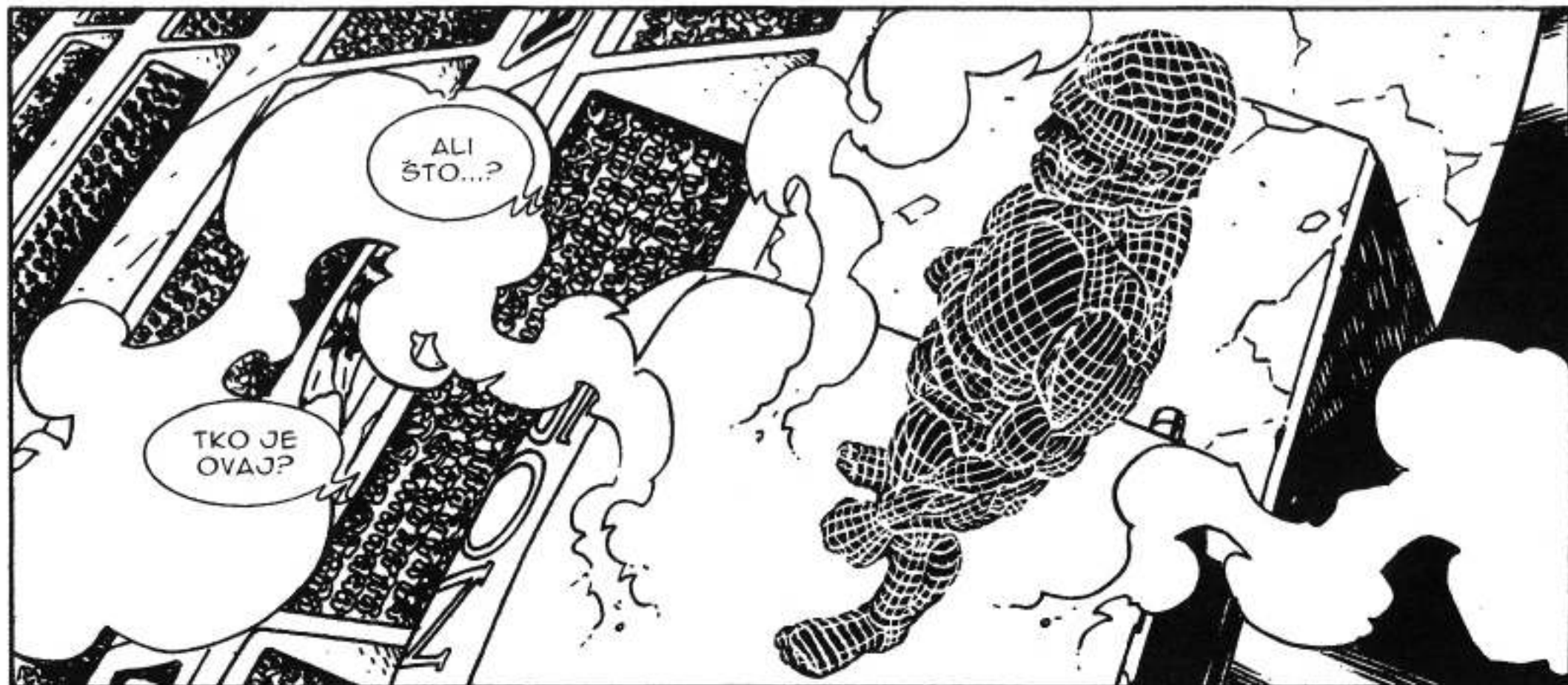

U-UŠAO JE U
H-HOLOGRAFSKI K-KRUG...
SAD M-MORA PRONAĆI
C-CYBERMASTERA!

Regenerirati
vlastiti lik je isto
kao da se ponovno
rađaš...

RZ-LZZ

Mora se izaći iz tame složenih
matematičkih funkcija i kao
virtualni element ući u stvaran
svijet koji se jedva može
pojmiti...

...Ondje me čeka moj neprijatelj,
spreman suočiti se sa mnom!

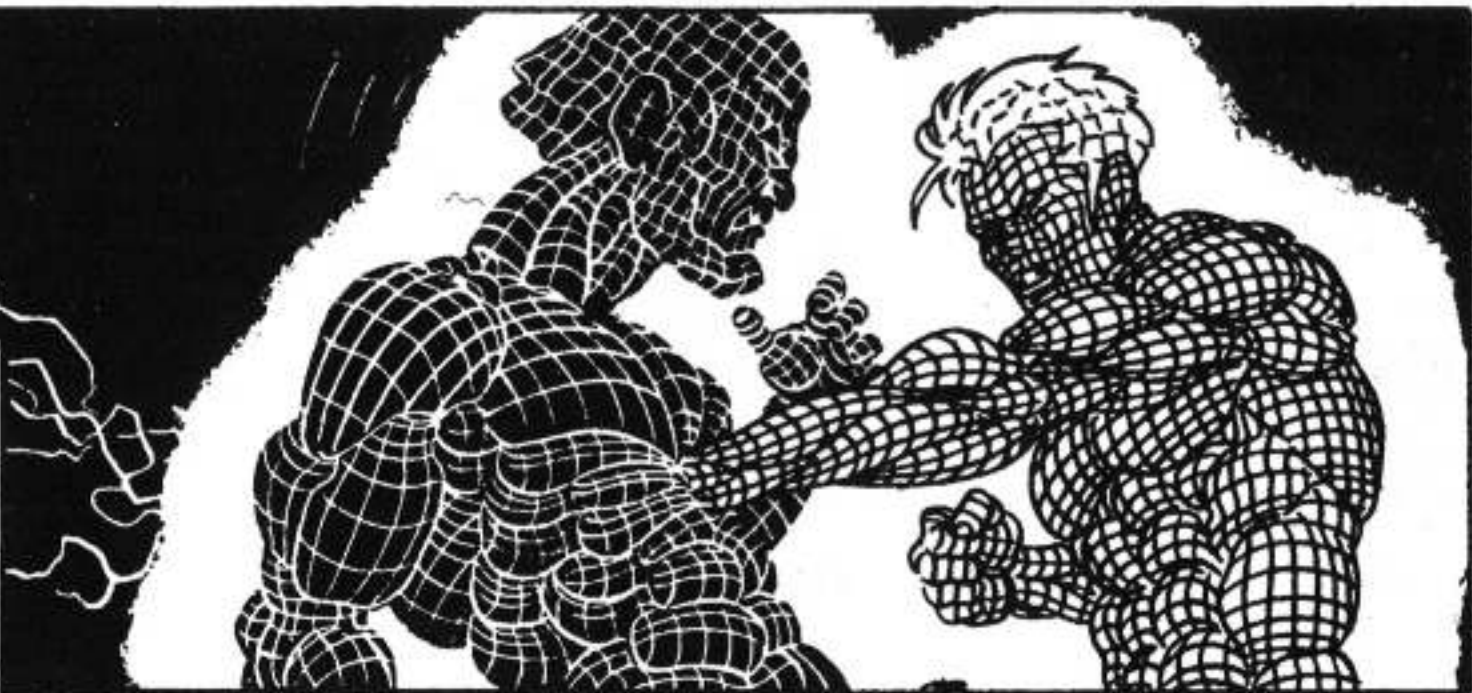
Baca se prema meni... Jedva ga
izbjegavam... Još se moram pri-
viknuti na ovu novu stvarnost...

FZZZ

FZZ-Z
BZZZ-
ZZZ...

...Počinjem kontrolirati svoje tijelo, osjećati ga kroz složenost elektroničkih shema od
kijih je sastavljeno... Kretanje postaju sve tečnije...

Udaram silovito...

FLEZZZ

On me odbija... Puno je
iskusniji od mene...

ZAAP

...Mijenja svoj oblik...
Njegov potez me
zbunjuje...

ZZZZ

Opet se bojim...
Moram se obraniti!

...Dopuštam osjećajima da me preplave i pokušavam ih kontrolirati...

...Moj neprijatelj započinje izravan napad... Moji osjećaji sve su jači i on se hrani njima...

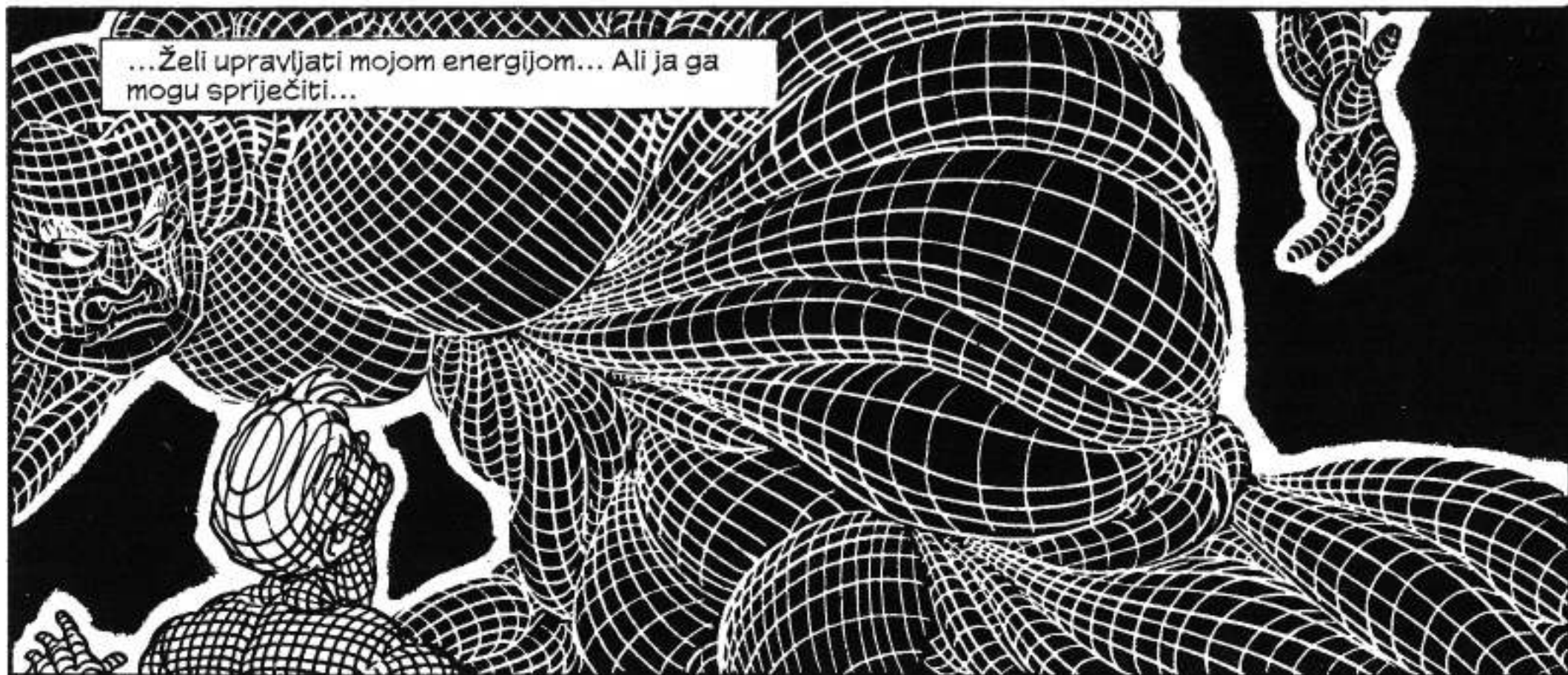

...Ne smijem izgubiti... Moram ponovno pretvoriti strah u snagu... Temeljito spoznati svoju strukturu...

Znam!... Shvatio sam njegovu igru! Pokušava me uvući u svoj program...

...Želi upravljati mojom energijom... Ali ja ga mogu spriječiti...

...Moram se ponašati poput računalnog virusa...

...Ja mogu pobijediti...

...Ja želim pobijediti!

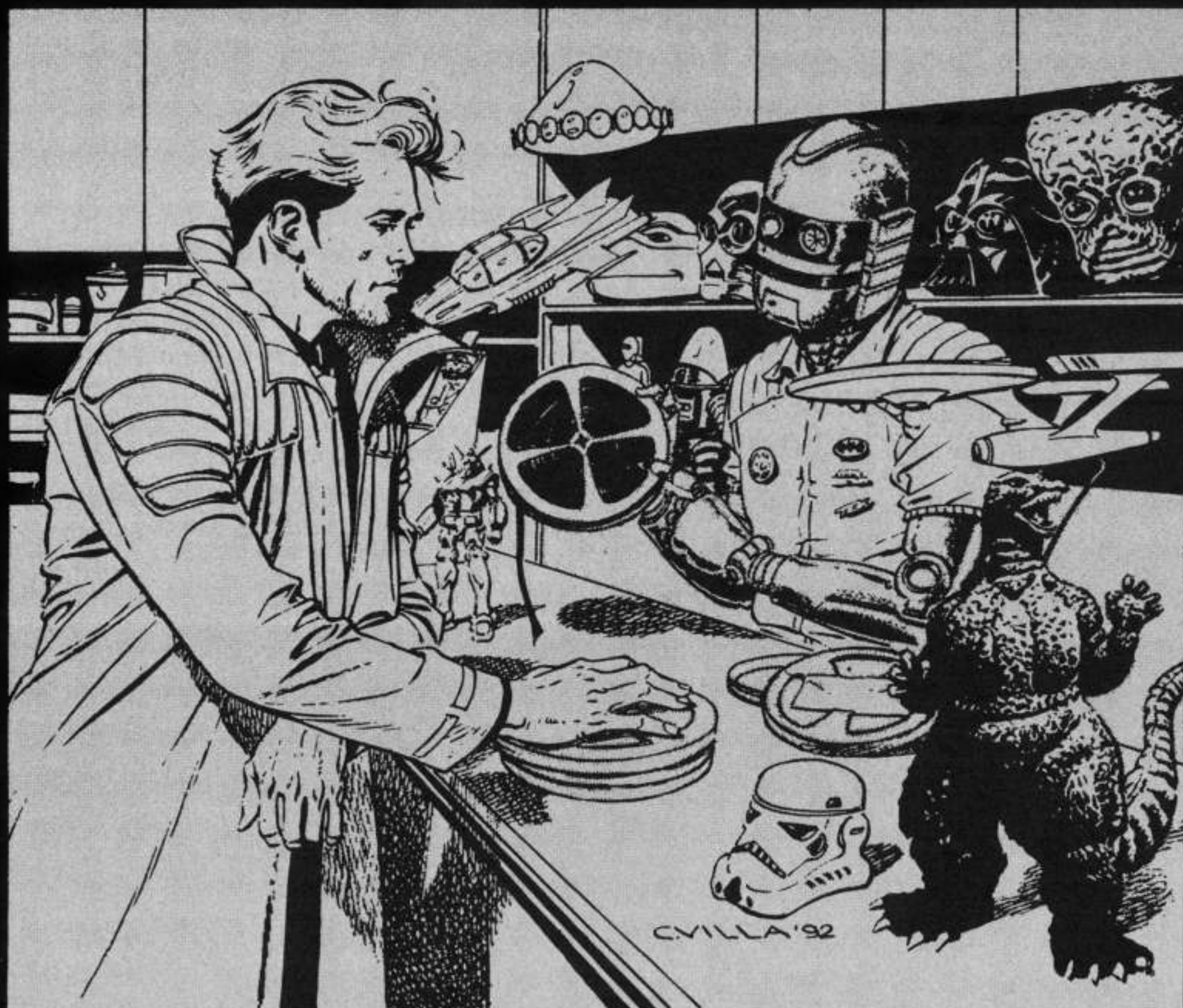

D O D A T A K

NATHAN NEVER

PREDSTAVLJA

ZNANSTVENOFANTASTIČNA KINEMATOGRAFIJA

BIBLIOTEKA NATHAN NEVER
SPECIJALNO IZDANJE
dodatak

**NATHAN
NEVER**

PREDSTAVLJA
**ZNANSTVENOFANTASTIČNA
KINEMATOGRAFIJA**

NASLOV IZVORNIKA

Nathan Never presenta il cinema di fantascienza

NAPISALI

Michele Medda, Antonio Serra & Bepi Vigna

ILUSTRACIJA

Claudio Villa

PRIJEVOD

Andrej Cvitaš

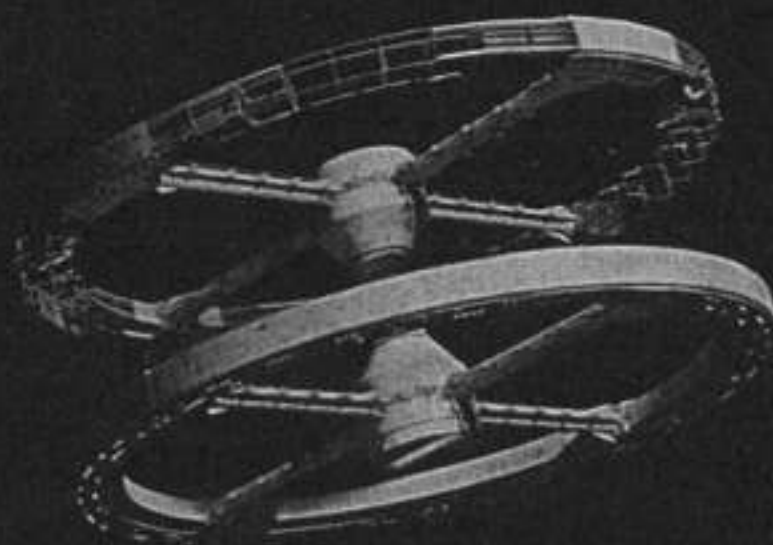
LEKTURA I REDAKTURA

Darijo Antunović

NATHAN NEVER PREDSTAVLJA ZNANSTVENO- FANTASTIČNA KINEMATOGRAFIJA

Medda, Serra & Vigna

Pozdrav svima. Ovo što imate u rukama neka je vrsta rječnika i pretpostavlja se da je ovo pred vašim očima klasičan uvod u sam rječnik... Naravno, ovdje bismo se mi autori trebali primiti posla i dati vam određena upozorenja ("znamo da su popisi ove vrste neizbježno djelomični, neizbježno vezani uz ukus onoga tko ih piše itd..."), na kraju se unaprijed ispričavajući za neizbježne greške, propuste i/ili netočnosti. Da. Uvodi takve vrste su neizbježni. I onda smatrajte da smo već napisali ta upozorenja i isprike. Mi smo se doista zabavljali pišući ovaj dodatak prvome Nathanovom specijalcu i nadamo se da ćete se vi jednako zabavljati čitajući ga. To je sve. Želimo vam dug i uspješan život, i neka Sila bude s vama.

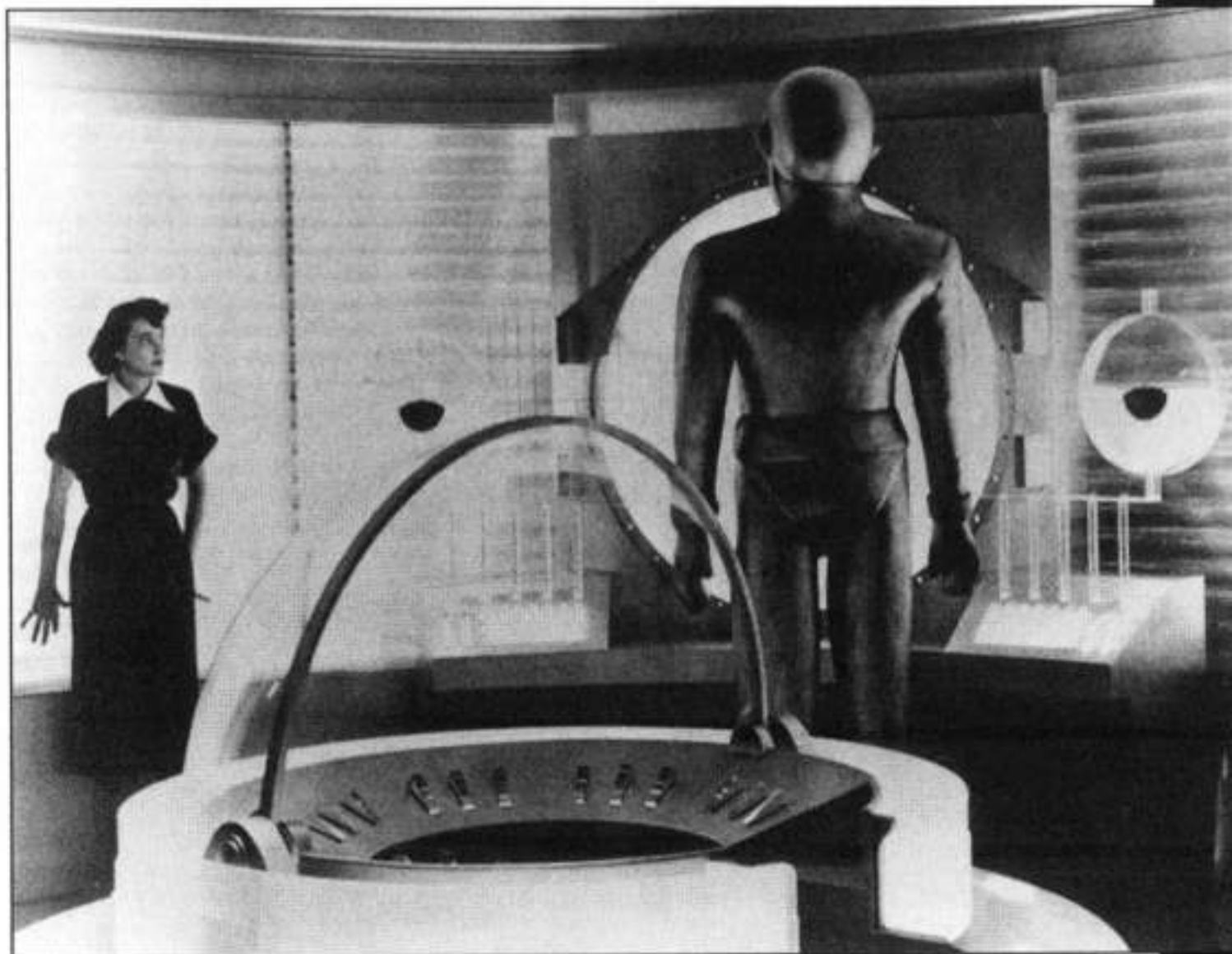
Orbitalna postaja u filmu "2001.: Odiseja u svemiru"

1950-e

Smatrane su značajnim razdobljem znanstvenofantastične kinematografije. Doista, u tom razdoblju, snimljeni su neki legendarni filmovi, pravi kameni temeljci žanra koji se konačno počeo potvrđivati: **"Odredište Mjesec"** (1950.) Irvinga Pichela, **"Kad se sudare svjetovi"** (1951.) Rudolpha Matéa, **"Rat svjetova"** (1953.) Byrona Haskina, **"Zabranjeni planet"** (1956.) Freda McLeoda Wilcoxa, da spomenemo samo najpoznatije... Uspomene na Drugi svjetski rat još uvijek su bile svježije i napetosti koje su vladale na međunarodnoj razini nisu pozivale na optimizam. Film je pokušavao otjerati taj strah od rata okrećući ljude fantastici, ali bila je riječ samo o prividnom bijegu. Zapravo, u filmovima koji su pričali o svemirskim osvajačima i planetarnim katastrofama zrcalile su se sve tjeskobe i strahovi tog doba. U nekim slučajevima, kao u preljepom filmu Roberta Wisea **"Dan kad se Zemlja zaustavila"** (1951.), pojavljivale su se i eksplicitne pacifističke poruke. Uglavnom, znanstvena fantastika počela je dobivati svoju jasno određenu fizionomiju, postajući ključ razumijevanja sadašnjosti. Završnice koje su ti filmovi nudili bile su samo prividno utješne i često su nagrizale gledateljevu sigurnost, uspijevajući ga uznemiriti i natjerati da se zamisli. Upravo ono što više ne mogu učiniti mnogi raskošni spektakli današnjice.

1984.

Prvu filmsku adaptaciju poznatog Orwellova djela režirao je Michael Anderson 1956. godine i riječ je o najlošijoj adaptaciji zbog toga što se film u mnogim detaljima razlikuje od knjige, a naročito u završnici. Producenti su završnicu filma smatrali

Patricia Neal oči u oči s robotom Gortom u "Danu kad se Zemlja zaustavila"

previše gorkom i nimalo spektakularnom (pobunjeni građanin ulazi u redove sustava) pa su naložili Andersonu da junak i njegova žena moraju umrijeti izrešetani rafalima iz strojnice. Zanimljivo, ali za američko prikazivanje snimljena je originalna završnica.

2001.: ODISEJA U SVEMIRU

Tajanstveni crni monolit "komunicira" s čovjekovim precima i opet se pojavljuje otprilike dvije tisuće stoljeća poslije na Mjesecu. Nitko ne zna što je, nitko ne zna odakle dolazi. Zna se samo da emitira nekakav signal prema Jupiteru. Misija od petoro ljudi (od kojih je troje u hibernaciji) kreće prema Jupiteru a predvode je astronauti Frank Poole i Dave Bowman, pod nadzorom brodskog računala po imenu Hal 9000. Tijekom putovanja Hal poludi i izazove smrt trojice hiberniranih astronauta i Franka Poolea. Bowman uspijeva "iskopčati" Hala, pobjeći do svemirskog broda u kapsuli za spašavanje te upada u jednu nepoznatu dimenziju svemira, u kaleidoskop svjetala i boja. Tajanstveni monolit pojavljuje se

pred njegovim očima i astronaut se nađe u udobnoj spavaćoj sobi gdje počne ubrzano starjeti, prolazeći u kratkom vremenu cijeli svoj životni ciklus, no koji ne završava njegovom smrću. Iz njegovih ostataka rađa se novo biće, neka vrsta divovskog fetusa, Novog Čovjeka.

I danas **“2001.: Odiseju u svemiru”** Stanleyja Kubricka smatraju remek-djelom filmske umjetnosti, čak i izvan znanstvenofantastičnog žanra. Ogledni je to primjerak na polju specijalnih efekata koje potpisuje Douglas Trumbull i koji su još i dan-danas izuzetni. Prilikom svoje premijere, 1968. godine, reakcije kritike i gledateljstva bile su kontroverzne. Zapravo je film poticao na mnoga pitanja, naročito u vezi monolita: je li to uvijek isti monolit ili

tri različita? Je li to tuđinski stroj? Je li to tuđinsko stvorenje? Je li to božanstvo? U pripovijesti “Stražar” Arthura C. Clarkea, kojom je nadahnuta knjiga “2001.: Odiseja u svemiru”, a zatim i istoimeni film, monolit je opisan kao stroj “gotovo piramidalnog” oblika, “divovski dragulj s tisuću ploha”. Ali Kubrick je pod svaku cijenu htio izbjeći asocijacije na ideje povezane s već postojećim predmetima, pa se prvo odlučio za proziran tetraedar, a na kraju za crnu prizmu. Što se objašnjenja tiče, odlučeno je da se ona uopće neće davati. Godinu nakon premijere, govoreći o filmu, Kubrick je rekao: “Ako je netko shvatio, onda sam ja pogriješio.”

AE LITA

Sovjetski inženjer, pomoćnik znanstvenika koji je izgradio svemirski brod, iskrcava se na Marsu i potiče stanovništvo na pobunu protiv kraljice Aelite. Taj zaplet u filmu **“Aelita - kraljica Marsa”** (1924.) realizirao je ruski redatelj Yakov Protazanov s namjerom da, čak ni previše prikriveno, napravi satiru ruskog društva iz tog vremena. Posebno je zanimljiva izrazito originalna futuristička scenografija i bizarna “marsovska” odjeća. Uspjeh je bio velik, kako zbog nekih simpatičnih dosjetki u scenariju (svi prizori o privatnom životu zemaljskih znanstvenika), tako zbog šarma glavne glumice, lijepe Yulije Solntseve. U godini premijere filma, mnoge novorođene djevojčice dobile su ime Aelita.

ALIEN (OSMI PUTNIK)

Klaustrofobična priča koja graniči s trilerom, mračna pustolovina prepuna skrivenih simbola na koju se može gledati kao na metaforu zla koje čovjek nosi u sebi, u sukobu organskog i anorganskog. O **“Alienu”**, koji je 1979. režirao Ridley Scott, napisana su razna tumačenja, ali rijetki su primijetili da podsjeća na stari film iz 1958. godine, **“It! The Terror from Beyond Space”**, koji je režirao Edward L. Cahn, te da neke dosjetke (poput napuštenoga sve-

Aelita, kraljica Marsa, s dvorskim savjetnikom

mirskog broda s kosturom divovskog izvanzemaljca) pokazuju zanimljivu sličnost s **"Planetom vampira"** Marija Bave iz 1965. godine. Ridleyju Scottu ide dvostruka zasluga zbog toga što je stvorio novi klasičnik znanstvene fantastike, donoseći na veliko platno sugestivnu figurativnu dimenziju francuskih stripova iz revije *"Métal Hurlant"* (zahvaljujući delirijskoj tehnoorganskoj scenografiji H. R. Giger) i na tome što je lansirao Sigourney Weaver u ulozi hrabre astronautkinje Ripley.

Eddie Constantine (desno) je Lemmy Caution u *"Alphavilleu"*

ALPHAVILLE - UNE ÉTRANGE AVENTURE DE LEMMY CAUTION

Originalni znanstvenofantastični *noir* koji je 1965. potpisao Jean-Luc Godard. Agent Lemmy Caution stiže inkognito u Alphaville s ciljem da vrati na Zemlju znanstvenika Nosferatua. Njegova istraga odvija se u megalopolisu gdje elektronički mozak Alpha 60 zabranjuje svaki oblik osjećaja i individualne kreativnosti. Detektiv će briljantno privesti svoju misiju kraju, vraćajući se na Zemlju u društvu lijepe Natashe von Braun. Godard koristi izvanzemaljski ugođaj kako bi na svoj provokativan način naglasio metaforu sadašnjice. Zapravo, dehumanizirani Alphaville veoma slični velegradovima koje poznajemo. Glazba s tradicionalnim i "romantičnim" aranžmanima čini protutežu izrazito hladnim prizorima, stvarajući osjećaj nelagode kod gledatelja. Lik Lemmyja Cautiona, kojeg je stvorio pisac krimića Peter Cheyney, utjelovljuje Eddie Constantine koji je već nekoliko puta glumio usamljenog detektiva u borbi protiv moćnika. Zato su filmove iz tog serijala veoma cijenili redatelji koji su pripadali Novom valu. Godard je 1963. snimio i

"Novi svijet" (epizodu iz omnibusa **"Ro. Go.Pa.G."**), smješten u jednom društvu iz budućnosti veoma sličnom onome opisanom u **"Alphavilleu"**.

ANIMIRANI FILMOVI

Animirani film od svog nastanka istražuje sve dimenzije "fantastičnoga". Što je fantastičnije od miša u crvenim hlačicama koji govori ili škiljavog mornara koji razbija planine nakon što proguta konzervu špinata? Šalu na stranu, zapravo ne možemo nabrojiti mnogo primjeraka "znanstvenofantastičnih" animiranih filmova. Prije svega, tu je japanska produkcija koja je na veliko platno donijela potvrđene televizijske "crtiće", poput **"Captaina Harlocka"**, zabavne **"Lamù, djevojke iz svemira"**, ili poznatih serijala o robotima **"Macross"** i **"Gundam"**. Iznimka su **"Nausicaä iz doline vjetra"** (1984.) Hayaoa Miyazakija i **"Akira"** (1988.) Katsuhira Otoma. Oba ova filma, koji je svaki od redatelja napravio prema vlastitom stripu, polaze od iste premise (post-atomska budućnost) razvijajući se u suprotnim smjerovima: Miya-

zakijevo djelo blještavi je ekološki *fantasy* smješten u neki budući srednji vijek, čiji je glavni lik mlada princeza Nausicaä, koja živi u dolini koja nije zagađena radioaktivnim pepelom koji prekriva velik dio planeta. No ta dolina uskoro postaje pozornicom rata između dva grada (tj. dvije države) koji se nadmeću posljednjim, još uvijek učinkovitim termonuklearnim naoružanjem, "nevidljivim vojnikom", i, naravno, princezu će dopasti zadaća spriječiti da se katastrofa ponovi. Miyazakijev film je toliko osjetljiv i umjeren, koliko je Otomovo djelo pretje-

rano i delirično: **"Akira"** priča o projektu "Juvenile A", planu japanske vojske da kao oružje upotrijebi djecu espere, a među njima je i Akira koji je obdaren toliko zastrašujućim moćima da ga drže zamrznuta u jednoj podzemnoj ćeliji. Pretjerane duljine (više od dva sata!), zbunjujući, s previše jednodimenzionalnih likova i preplavljen nasiljem na granici lošeg ukusa, **"Akira"** je svejedno film koji se ne smije propustiti zbog nevjerojatno spektakularnih prizora i izvrsne animacije.

Izvan beskrajne japanske produkcije, ponuda znanstvenofantastičnih crtića doista je slaba. Osim eksperimenata Karela Zemana (vidi pod: Zeman, Karel), treba se prisjetiti i **"Heavy Metala"** (1981.) Geralda Pottertona, pokušaja da se na veliko platno prenesu stripovi iz istoimene revije, američkog izdanja francuskog *"Métal Hurlanta"* (u njegovu izradu bili su upleteni vrhunski stripaši poput Richarda Corbena, Bernija Wrightsona, Howarda Chaykina i Juana Gimeneza). Film, sastavljen od osam epizoda, uspio je samo djelomično i znatno je manje sugestivan od stripova kojima je nadahnut. Svakako je zanimljiviji **"Divlji planet"** (poznat i kao "Fantastični planet") Rolanda Topora i Renée Lalouxa, nadahnut romanom Stefana Wula i stvaran teškom mukom između 1967. i 1973. godine. Zaplet je jednostavan: na planetu Ygamu, divovski Draagi zarobljenima drže ljude, do te mjere da ih čak vode na uzici. Ali mladi Draag Terr odbija tu okrutnost i bježi u divljinu Ygama

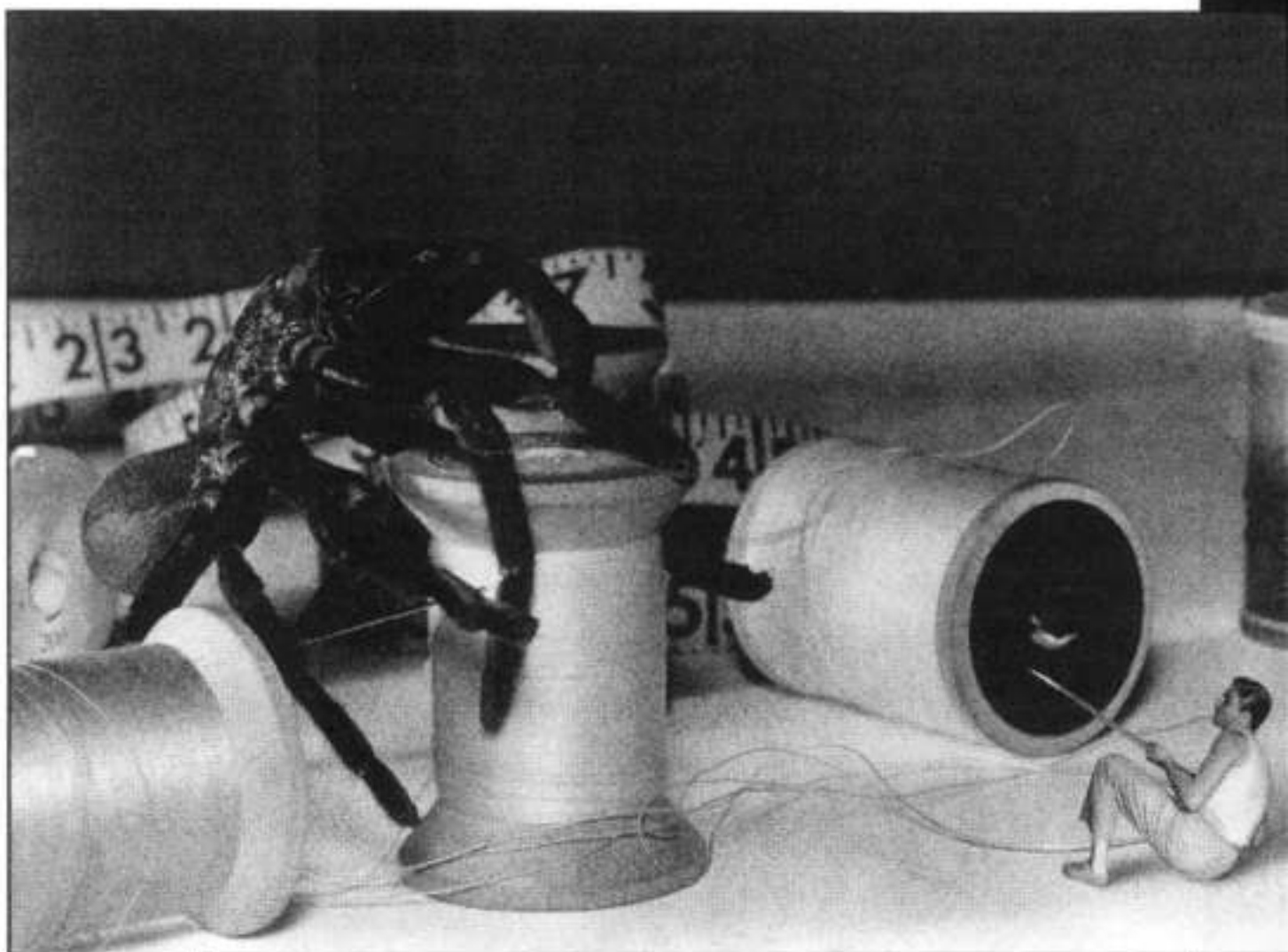

Taarna, kraljica ratnika iz *"Heavy Metala"*

gdje susreće skupinu pobunjenih ljudi i staje na njihovo čelo. Riječ je djelu s nadrealnim tonovima koje treba cijeliti zbog vizualnih rješenja; Topor i Laloux ovdje su iskazali svu raskoš svojega vizionarskog talenta slikajući s halucinantnim zanosom fantastični univerzum planeta Ygama.

ARNOLD, JACK

Jedan od majstora. Ušao je u znanstvenu fantastiku 1953. filmom **"It Came from Outer Space"**, nakon kojeg su uslijedili mnogi filmovi koji su ubrzo postali klasici: među njima se ističe **"Stvorenje iz Crne lagune"** (1954.), u kojem se znanstvena ekspedicija suočava licem u lice s čudovišnim čovjekom-ribom u Amazoniji, bićem koje čak uspijeva zarobiti znanstvenički brodić u laguni i oteti lijepu doktoricu Kay Lawrence (koju glumi Julie Adams). Naravno, čudovište će na kraju biti poraženo, ali vratit će se u dva sljedeća filma: **"Osveti stvorenja iz Crne lagune"** (1955.), koji je režirao Arnold, i **"Povratku stvorenja iz Crne lagune"** (1956.) Johna Sherwooda. **"Stvorenje iz Crne lagune"** pokazalo se pravim uspjehom, a Arnold je zahvaljujući svojoj vještini uspio učiniti vjerodostojnim čak i lik apsurdnog *Gill-mana*, čovjeka-ribe kojeg je glumio ronilac Ricou Browning (ali samo u scenama u vodi, dok ga je na kopnu glumio Ben Chapman). Čudovišno gumeno odijelo koje mu je davalo izgled "vodozemca" bilo je djelo šminkera Buda Westmorea. Arnold je poslije režirao **"Tarantulu"** (1955.), koji je, iako je za glavnog lika imao divovskog pauka, jedan od prvih filmova u nizu temeljenih na divovskim kukcima, a potom su uslijedili **"Nevjerojatni čovjek koji se smanjuje"** (1957.), **"Monster on the Campus"** (1958.) i **"The Space Children"** (1958.). Arnold je bio majstor stvaranja ugođaja *prijeteće sudbine* (*impen-*

"The Incredible Shrinking Man" Jacka Arnolda

ding doom). U njegovim filmovima uvijek je postojala konstanta, predstavljena prijetećom prisutnošću koja sve vrijeme visi nad protagonistima i koja se materijalizira tek na kraju filma.

BLADE RUNNER (ISTREBLJIVAČ)

Nadahnut izvanrednim romanom Philipa K. Dicka "Sanjaju li androidi električne ovce", ovaj film iz 1982. otvorio je novo poglavlje znanstvenofantastične kinematografije, udarajući tako temelje obnovi žanra. Priča, čija je radnja obojena tonovima *hard-boiled* krimića, vrti se oko klasičnog "poluprivatnog" detektiva koji lovi neke "replikante" (sintetičke reprodukcije ljudskih bića). Kao što se to često događa u filmovima Ridleyja Scotta, najvažniji nije toliko razvoj radnje, koliko okruženje u kojem se kreću likovi. Los Angeles iz tog filma vrlo je kaotičan, mračan, nastanjen šarolikim stanovništvom i takav scenarij nam na uvjerljiv način otkriva ono što će nam možda servirati sutrašnjica: svijet u kojem će sintetička bića biti ljudskija od samog čovjeka. Ali, iznad svega toga, **"Blade Runner"** vjerojatno je i neponovljivo djelo, kombinacija nezaboravnih likova i situacija. Početna panorama megalopolisa iz 2017. godine, očajnički po-

Klasični film o izvanzemalcima B-produkcije

ljubac Harrisona Forda / Ricka Deckarda lijepoj replikantici, tužan monolog umirućeg replikanta koji završava lepetom krila jedne golubice i završna utrka prema čistom nebu praćena Vangelisovom glazbom prizori su koji su još davnih dana ušli u srca jedne generacije gledatelja.

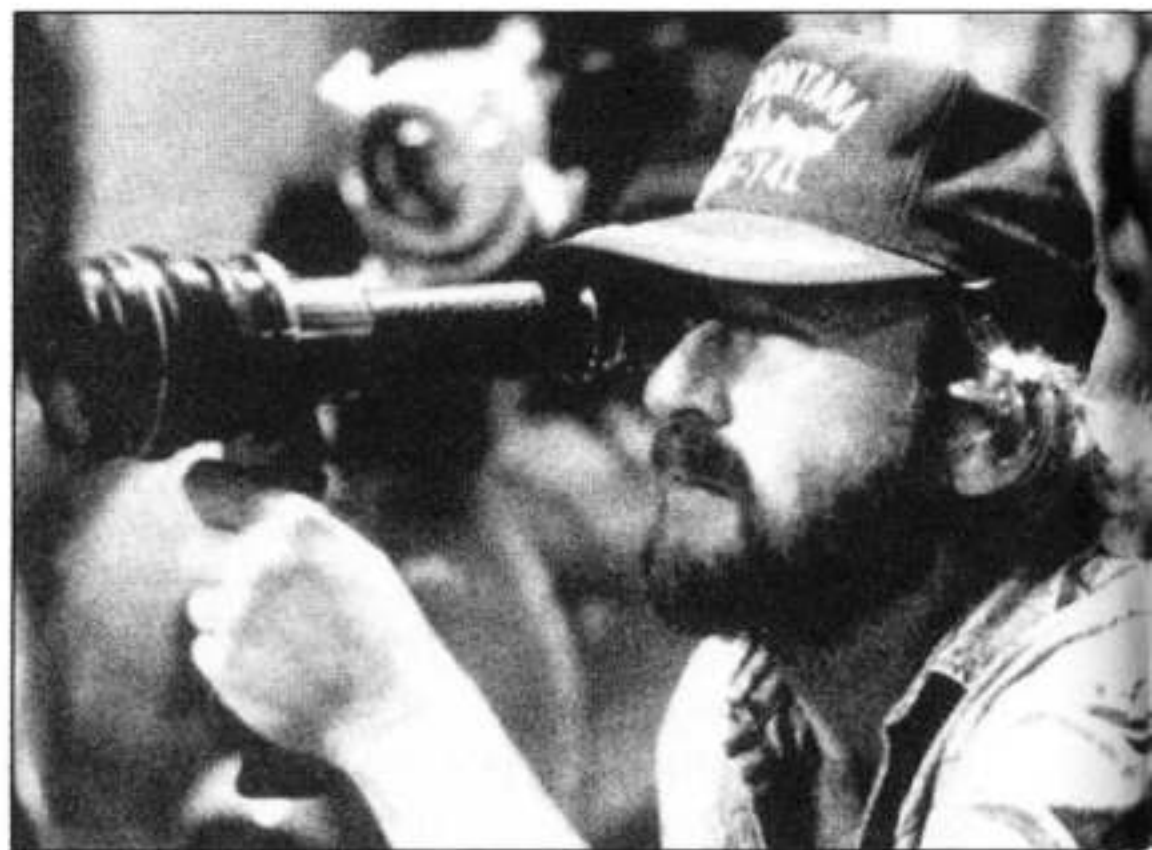
B-PRODUKCIJA

Pod B-produkcijom obično se podrazumijeva film s malim budžetom, snimljen u kratkom vremenu, uz jednostavan scenarij, pristojnu režiju, čiji je cilj završiti "izravno u videoteci", crpeći bez previše truda određenu temu ili predstaviti javnosti nekoga ne pretjerano skupoga mladog talenta. Dugo su znanstvenofantastični filmovi bili svrstavani u B-produkciju. No, danas postaje prilično teško odrediti granice te hipotetske B-produkcije. Zapravo je kao film B-produkcije nastala **"Invazija tjelokradica"** (1956.) Dona Siegela, koja se danas jednoglasno smatra remek-djelom, baš kao i **"Terminator"** (1984.) Jamesa Camerona, prividno "bogat" film ali snimljen

zapravo s vrlo malim budžetom, naročito ako se usporedi s multimilijunskim **"Istje-rivačima duhova"** (1984.). No, ti filmovi predstavljaju iznimke u toj kategoriji. B-produkcija (plodna u svim razdobljima) doživjela je svoj vrhunac tijekom 1950-ih "dvostrukim projekcijama" (koje je besmrtnima učinila uvodna pjesma iz filma **"The Rocky Horror Picture Show"**: "Science Fiction Double Feature") kad ste praktički za cijenu jedne ulaznice mogli pogledati dva filma. Naslovi su bili oni poput **"Attack of Crab Monsters"** (1957.), **"Attack of the 50 Ft. Woman"** (1958.) i sličnih. No, koliko god bila loša njihova kvaliteta, ti naivni filmovi ostavili su neizbrisiv trag u sjećanju jedne generacije: nema redatelja ili pisca fantastike (poput Stevena Spielberga ili Stephen Kinga) koji ne priznaje da mnogo toga duguje filmovima B-produkcije i koji se ne sjeća tih filmova povezanih s "bajkovitim 1950-ima" uz dozu sjete.

CAMERON, JAMES

Kanađanin, bivši student fizike i veliki obožavatelj stripova, Cameron je počeo kao tehničar za specijalne efekte. Kao redatelj debitirao je filmom **"Piranha 2: Mriještenje"** (1981.), nastavkom **"Piranhe"** Joea Dantea iz 1978. godine. Bio mu je dovoljan drugi film, **"Terminator"** (1984.), pa da odmah postane "kultni" redatelj. Uslijedili

James Cameron na snimanju "Bezdana"

"Snake" Plissken u filmu "1997.: Bijeg iz New Yorka"

su izvrsni **"Aliens"** (1986.), dostojan nastavak filma Ridleyja Scotta, bajka sa "spielbergovskim" tonovima **"Bezdan"** (1989.) i uznemirujući **"Terminator 2"** (1991.). Sa samo pet filmova, James Cameron već je bio zacementirao svoje mjesto pod suncem u povijesti fantastično-pustolovne kinematografije. Iako su njegovi filmovi obilježeni velikom količinom akcije, Cameron, za razliku od mnogih drugih, ne zanemaruje psihologiju svojih likova koji nikad nisu plošni i banalni, nego uvijek kompleksni, obogaćeni onim dodirima "ljudskosti" koji često nedostaje u akcijskim pričama.

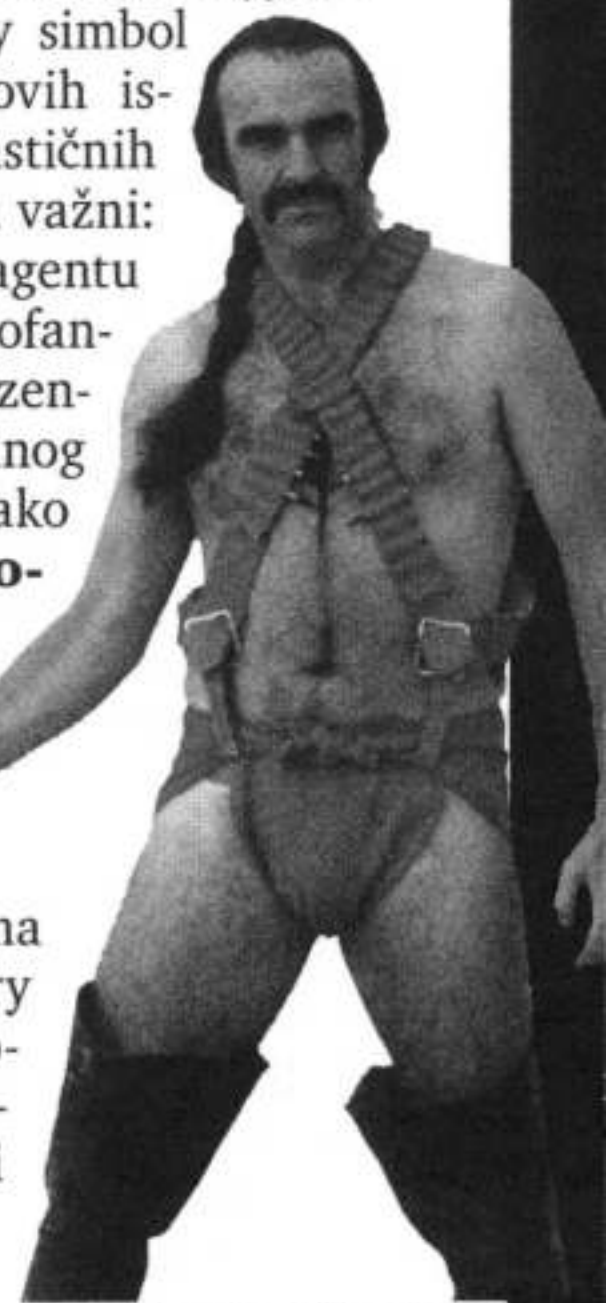
CARPENTER, JOHN

Kontroverzan redatelj, često neumjeren, neshvaćen u domovini i precijenjen u Europi. Debitirao je 1974. **"Tamnom zvijezdom"**, pričom o astronautima koji više ne gaje iluzije o slavi, filmom u kojem se isprepleću ironija i gorčina. Nakon što je postigao izvjesni uspjeh nekim hororima, 1981. snima **"1997.: Bijeg iz New Yor-**

ka", film koji je nadahnuo filmove i modu 1980-ih. **"Stvor"** (1982.) je, pak, osrednji remake filma **"Stvor s drugog svijeta"** (1951.) Nybyja i Hawksa. Mnogo bolji je bio **"Starman"** (1984.) gdje je ne pretjerano originalna tema upotrijebljena kako bi se pametno suprotstavile dvije ideološke "duše" američkog filma: s jedne strane tuđinac koji donosi poruku mira, a s druge vojne vlasti (s istim onim "zrakoplovnim konjaništvom" koje u **"Apokalipsi danas"** sije smrt među Vijetkongovcima) udružene s "lovcima na jelene", zaštitnim znakom najreakcionarnije američke provincije. **"Čovjek koji je pao sa zvijezda"** pravo je malo remek-djelo, u kojem pronalazimo sve one teme koje je Carpenter drugdje prigušio previše shematskim narativnim okvirima: kritiku američkih mitova, oduševljenje osobnom hrabrošću i strah od gubitka najosnovnijih vrijednosti.

CONNERY, SEAN

Za sve će uvijek biti jedini pravi James Bond, unatoč Rogeru Mooreu, Timothyju Daltonu i jadnom Georgeu Lazenbyju. I zapravo je Sean Connery simbol pustolovnog filma. Njegovih isključivo znanstvenofantastičnih filmova je malo, ali svi su važni: neki filmovi iz serijala o agentu **007** sa svojim znanstvenofantastičnim "štihom" reprezentativni su primjerci jednog razdoblja, 1960-ih. Jednako se može reći i za **"Zardoza"**, kojeg je (1974.) režirao John Boorman i koji je značajan predstavnik psihodeličnog misticizma 1970-ih te u kojem Connery glumi ratnika iz budućnosti koji se nađe u nelagodnoj ulozi Mesije. U **"Tajni Jupiterovog mjeseca"** (1981.) Petera Hyamsa,

Sean Connery u "Zardozu"

Djeca koja nas gledaju (iz "Sela prokletih")

pak, solidnom filmu ali lišenom eksplozija i vatrometa, Connery ima priliku glumiti odmjerenu i trezvenu osobu, policijskog komesara koji predstavlja zakon na Jupiterovom mjesecu. Znatno je manje zahtjevana bila njegova uloga u **"Gorštaku"** (1986.), razvučenom "video-spotu" koji je Russell Mulcahy režirao bez imalo osjećaja.

DINA

Prenijeti na veliko platno sagu o **Dini**, pustinijskom planetu koji je stvorio pisac Frank Herbert, palo je na pamet mnogima. Još u 1970-ima, redatelj i scenarist Alejandro Jodorowsky, dugo je radio na pripremi ezoterične i psihoanalitičke verzije za koju je čak uspio zainteresirati sjajnoga francuskog crtača Moebiusa, ali na kraju je to pošlo za rukom Dinu De Laurentiisu, koji je 1984. povjerio režiju Davidu Lynchu, ovjenčanom uspjehom za rad na filmu **"Čovjek-slon"**. **"Dina"** je film barokna ugođaja, bogat dijalozima i događajima te ga je naizgled teško pratiti (dijelom i zbog producentovih rezova), ali nesumnjivo je očaravajući.

DJECA

Njihova prisutnost u znanstvenofantastičnim filmovima uvijek je razlog za uzne-mirenost. U **"Selu prokletih"** (1960.) Wolfa Rille, tajanstveno svemirsko sjeme oplođuje mlade žene u jednome engleskom selu. Rađaju se plavokosa djeca, izrazito inteligentna, zlobna, sposobna upravljati tuđim umovima. Taj film, snimljen prema

romanu Johna Wyndhama, dobio je i nastavak: **"Djeca prokletih"** (1964.) koji je režirao Anton M. Leader. Ovaj put se takva djeca rađaju širom svijeta, ali njihovo podrijetlo nije izvanzemaljsko; oni su proizvod mutacije koja se dogodila tisućljećima unaprijed. U **"Prokletima"** (1961.) Josepha Loseyja, skupinu djece kontaminirane radijacijom

odgajaju u potpunoj izolaciji i proučavaju ih kao primjerke super-rase koja bi mogla preživjeti uništenje ljudskog roda. Demoni opasni za društvo ili djeca žrtve moderne civilizacije, na kraju neizbježno izrastaju u simbol čovječanstva koje je izgubilo svoju izvornu nevinost.

DR. CYCLOPS

Prvi znanstvenofantastični film u boji režirao je Ernest B. Schoedsack 1940. godine. Doktor Thorkel, dijabolični znanstvenik obuzet potragom za nalazištem uranija, smanjuje neke od svojih suradnika i započinje s njima strašnu bitku koja završava

Žrtve doktora Thorkela naoružavaju se za osvetu u filmu "Dr. Cyclops"

njegovom smrću. Snimljen u vrijeme najveće krize američkog filma, **“Dr. Cyclops”** je bio izuzetno moderan film za to vrijeme i mogao se pohvaliti izvrsnim specijalnim efektima. Temu smanjivanja već je bio upotrijebio Tod Browning 1936. u **“Vražjoj lutki”**, a nakon toga ista se pojavljuje u još mnogo filmova, među kojima su i “Nevjerojatni čovjek koji se smanjuje” (1957.) Jacka Arnolda, prema romanu Richarda Mathesona, i **“Fantastično putovanje”** (1966.) Richarda Fleischera.

E.T.

Dugo godina film s najvećom zaradom i sigurno jedan od najkontroverznijih u povijesti kinematografije. Neki malenog tuđinca smatraju neodoljivim, drugi odvratnim. Ali jedno je sigurno: već u prvih nekoliko godina od svoje premijere, **“E.T.”** je postao dječji klasik, u rangu s “Pinokijem” i “Snjeguljicom”. Negativno nastrojene kritičare podsjećamo na Spielbergove riječi: “...“E.T.” je malen film koji mogu držati na dlanu svoje ruke...”

FAHRENHEIT 451

Prema slavnom romanu Raya Bradburyja, François Truffaut snimio je 1966. izuzetno odmjeran film koji žrtvuje svu oporost knjige kako bi prikazao realističnu budućnost, gotovo sasvim lišenu tehnološkog folklora. Redateljovo oko usmjereno je na svakodnevnicu, na dnevnu rutinu Montaga, “vatrogasca” koji umjesto da gasi požare mora spaljivati knjige s ciljem brisanja prošlosti. To je pamflet o kulturnoj revoluciji, ali i blago uznemirujuća slika društva u kojem blagostanje ide ruku pod ruku s depersonalizacijom pojedinaca.

FLEISCHER, RICHARD

Ovaj umjetnik prezren od strane kritike vezao je svoje ime uz tri vrhunska znanstvenofantastična filma: **“20.000 milja pod morem”** (1954.), **“Fantastično putovanje”** (1966.) i **“Zeleni Soylent”** (1973.). Prvi od njih producirao je Walt

Godzilla u akciji

Disney i riječ je o spektakularnoj obradi slavnog romana Julesa Vernea, u kojem se radnja vrti oko epskog kapetana Nema, kojeg je odlično odglumio James Mason; ali prava zvijezda filma zapravo je divovska hobotnica koja napada kapetanov “Nautilus” i koja je osigurala Oscara Disneyjevoj ekipi za specijalne efekte. Još je sugestivnije **“Fantastično putovanje”**, priča o špijunaži smještena u unutrašnjost ljudskog tijela. Umanjena podmornica prevozi liječničku ekipu kroz žile i krvne sudove jednog znanstvenika kojem mora biti uklonjen hematoma. Među prizorima koje treba upamtiti nalaze se: napad antitijela, prolazak kroz srce i dugi prolazak moždanim labirintom. Konačno, najtjeskobniji je **“Zeleni Soylent”**, nadahnut romanom Harryja Harrisona. Taj film prikazuje halucinantnu sliku društva pogođenog prenapućenošću i prisiljenog hraniti se tajanstvenim dvopekrom marke “Zeleni Soylent”, za kojeg se ispostavlja da je izrađen od mesa mrtvaca. Charlton Heston nezaboravan je u ulozi tvrdoglavog policajca, a treba istaknuti i Edwarda G. Robinsona kojem je ovo bilo posljednje pojavljivanje na filmu.

GODZILLA & CO.

Za neke predstavlja samu suštinu gluposti kinematografije o “čudovištima”. Za druge je pravi kulturni fenomen do te mjere da je završio na majicama, posterima, bedževi-

Talos, brončani div (iz filma "Jazon i Argonauti")

ma i drugim predmetima *merchandisinga*. Kakva god bila istina, Godzilla je osvojio svoje mjesto u povijesti znanstvenofantastičnog filma. Sve je počelo 1954. kad su Eiji Tsuburaya (majstor za specijalne efekte) i Ishirô Honda (asistent Akire Kurosawe) odlučili snimiti film koji povezuje strah od atomskog rata i strah od čudovišta. Tako je nastao **Gojira** (od gorila + *kujira*, odnosno kit), na zapadu kasnije poznat kao **Godzilla**. Priča je jednostavna: zastrašujuće stvorenje koje je došlo iz mora sije uništenje i smrt. Intervenira mornarica, gađa ga dubinskim bombama, ali ono izranja i uništava Tokio. Srećom, dobri doktor Serizawa izumio je smrtonosno oružje koje "uništava kisik". Poslije malo oklijevanja, oružje biva upotrijebljeno protiv čudovišta koje napokon umire. No, Serizawa spaljuje svoje bilješke i izvršava samoubojstvo kako ne bi

ostavio takvo oružje čovječanstvu. Film, koji su Amerikanci premontirali i "obogatili" nekim prizorima s glumcem Raymondom Burrom, ostvario je velik uspjeh u cijelom svijetu. Uslijedili su "**Godzilla Raids Again**" (1955.), poluautorizirani nastavak "**Godzille**"; "**Rodan**" (1956.), prvi japanski znanstvenofantastični film u boji, o pustolovinama neke vrste divovskog pterodaktila te mitski "**Godzilla protiv King Konga**" (1962.). 1965. godina donijela nam je film "**Invasion of Astro-Monster**", u kojem se pojavio Ghidorah, svemirsko čudovište s tri glave, Godzillin zakleti neprijatelj. Zatim su uslijedili mnogi drugi filmovi, ali scenariji su bili sve infantilniji, sve dok 1967. "**Godzillin sin**" nije otkrio da je čudovište zapravo "ona" i da ima sina (doista bismo htjeli upoznati oca!). 1984. godine vraćamo se originalnim temama. Film "**Gojira**", u režiji Kojija Hashimota, pravi je pravcati nastavak originalnog "**Godzille**" iz 1954. godine koji "poništava" sve prethodno snimljene filmove, stvarajući novu narativnu liniju. Godzilla je opet prijetnja, iako su u sljedeća dva filma, "**Godzilla vs. Biollante**" (1989.) i "**Godzilla vs. King Ghidorah**" (1991.), oba u režiji Kazukija Ōmorija, pravi neprijatelji bili zapadnjaci koji su prijetili ugroziti japansku gospodarsku dominaciju u svijetu! U filmu iz 1991. napokon su objašnjeni razlozi Godzillina postojanja: riječ je o "tiranosaurusu" (odnosno, "Gojirasaurusu") koji je mutirao zbog američkih nuklearnih pokusa na atolu Bikiniju.

HARRYHAUSEN, RAY

On nije bio samo osoba koja je radila "specijalne efekte", nego se (ako nam dopustite igru riječima) "specijalizirao" za efekte. Njegovo ime vezano je uz cijeli onaj niz *monster-movies* čiji je prototip **King Kong**, divovsko čudovište koje sruši cijeli grad sa zemljom, a zatim biva ubijeno. Učenik Willisa H. O'Briena koji je otkrio tehniku *stop-motion*, Harryhausen je postao specijalist baš za tu metodu. Upravo je Harryhausen kao dio O'Brienove ekipe

1949. radio na efektima za film **"Mighty Joe Young"**, koji je bio neka vrsta "King Konga" za djecu; 1953. godine samostalno je debitirao filmom **"Čudovište iz dubine"**, oživljavajući lutkicu pretpovijesnog gmaza koji, probudivši se iz hibernacije zbog nuklearne eksplozije, sije paniku New Yorkom. 1955. godine, dok je snimao film **"It Came from Beneath the Sea"** (koji je praktički podmorska verzija prethodnog filma), budžet mu je bio toliko ograničen da je lutka hobotnice (glavnog lika) umjesto uobičajenih osam pipaka imala samo šest. Sljedeći film, **"Zemlja protiv letećih tanjura"** (1956.), imao je još manji budžet i dobri Ray je, kako bi "popunio" vrpce, bio prisiljen ukrasti cijele prizore iz filmova **"Rocketship X-M"** (koji je Kurt Neumann snimio šest godina ranije) i mitskog **"Rata svjetova"** (1953.) Byrona Haskina. 1957. godine radio je na filmu **"20 milijuna milja do Zemlje"** čija je radnja smještena u Italiju. Tu je bila riječ o tko zna već kojoj prilagodbi teme o King Kongu, s gmazom s Venere na mjestu gorile i Kolo-seumom na mjestu Empire State Buildinga. Svakako bolje od toga bilo je **"Sinbadovo sedmo putovanje"**, koje je ostvarilo

ogroman uspjeh i jednu od deset najvećih zarada u 1958. godini. 1963. bila je godina njegova najvećeg uspjeha s filmom **"Jazon i Argonauti"**. Poslije zanimljivog **"Prvi ljudi na Mjesecu"** (1964.), Harryhausen je oživio dinosaure u filmu **"Milijun godina prije Krista"** (1966.), nakon čega je uslijedio veliki fijasko s filmom **"Gwangijeva dolina"** (1969.), nevjerojatnim, bizarnim primjerom "fantavesterna". Tijekom 1970-ih, Harryhausenova karijera bila je gotovo završena: ukusi gledateljstva su se promijenili, a tehnologija je otvorila nove granice specijalnim efektima. Nije bilo dovoljno Harryhausenovo obilno zalaganje da bi se zajamčio uspjeh osrednjim (iako uspješnim, barem u trenutku svog objavljivanja) filmovima kao što su **"Sinbadovo zlatno putovanje"** (1974.) i **"Sinbad i tigrovo oko"** (1977.). Na kraju, nakon mnogo uloženog truda na filmu **"Sukob Titana"** (1981.), Harryhausen se povukao iz svijeta filma.

HESTON, CHARLTON

Prodoran pogled, ravan nos i snažna vilica - Charltonov granitni obris već se odavno urezao u pamćenje svakog ljubitelja pustolovnih filmova. Na stranu njegove uloge

Charlton Heston i vampiri u filmu "The Omega Man"

Tognazzi i Totò u filmu "Totò nella Luna"

u velikim epskim ostvarenjima kao što su **"Deset zapovijedi"**, **"Ben Hur"** (za tu ulogu osvojio je Oscara) i **"El Cid"**, ali mi bismo ga htjeli spomenuti zbog nekih njegovih vrlo dobrih znanstvenofantastičnih filmova, koji se mogu svrstati među najljepše (ali i najtjeskobnije) u razdoblju između 1960-ih i 1970-ih: **"Planeta majmuna"** (1968.) Franklina J. Schaffnera, **"Ispod planete majmuna"** (1970.) Teda Posta, **"The Omega Man"** (1971.) Borisa Sagala i **"Zeleni Soylent"** (1973.) Richarda Fleischera. Bio on astronaut izgubljen na planetu nastanjenom čovjekolikim majmunima, posljednji čovjek na Zemlji ostavljen na milost i nemilost čudovišnim mutantima ili skromni policajac koji raskrinkava prljavu trgovinu multinacionalne kompanije, junak kojeg tumači Heston uvijek je čovjek koji se ne predaje i koji uspijeva zadržati svoje ljudsko dostojanstvo i u trenutku poraza.

HONDA, ISHIRÔ

Teško će Ishirô Honda uspjeti dostići slavu istoimene marke motocikla. To što je potpisao "klasik" **"Godzilla"** (1954.) čini ga u očima kritike više zloglasnim nego slavnim. Ali Honda je režirao i nekoliko filmova vrijednih spomena, pokazujući da se naj-

bolje snalazi u znanstvenofantastičnim pričama s ugođajem strave i užasa; svi ti filmovi, vidi slučajnosti, tiču se teme preobrazbe, što je sasvim tipično za japanski imaginarij: **"The H-Man"** (1958.) priča je o skupini mornara koje radijacija pretvara u bezoblične želatinozne mase koje kroz kanalizaciju stižu do Tokija i počinju ubijati, doslovno rastapajući svoje žrtve. U filmu **"The Human Vapor"** (1960.) jedan knjižničar uspijeva

"ispariti". **"Matango"** (1963.) je njegov možda i najbolji film u kojem se brodolomci pretvaraju u zastrašujuće biljke nakon što pojedu otrovnu gljivu.

HUMOR

Mnogi znanstvenofantastični filmovi ispali su (i još uvijek ispadaju) smiješni u svojoj naivnosti i takvim su filmovima John Landis, Joe Dante, Carl Gottlieb, Peter Horton i Robert K. Weiss napravili lijepu posvetu svojim **"Amazonkama na Mjesecu"** (1987.). U svakom slučaju, znanstvena fantastika uvijek se znala nasmijati na svoj račun. Tijekom 1950-ih, i komičari Abbott i Costello sletjeli su na planet Veneru, borili se s Frankensteinovim čudovištem i imali posla s Nevidljivim Čovjekom. 1960. godine, Jerry Lewis, koji se uvijek osjećao ugodno u ulogama tipa koji je "pao s neba", glumio je u filmovima **"Visit to a Small Planet"** (1960.) Normana Tauroga i, šest godina poslije, u **"Way... Way Out"** istog onog Gordona Douglasa koji je režirao film **"Them!"**. U međuvremenu je parodija znanstvene fantastike stigla i do Italije pa su tako Totò i Ugo Tognazzi 1958. glumili u Stenovu filmu **"Totò nella Luna"** u kojem je Tognazzi dostavljač koji radi za Tota, urednika znanstvenofantastičnog časopisa. Kad Amerikanci otkriju da mladić, zahvaljujući tajanstvenom "glumoniju" u svojoj

krvi, može bez rizika putovati svemirom, odlučuju ga poslati na Mjesec. Ali Totò zauzima njegovo mjesto, sudjelujući u nizu smiješnih situacija. Iz 1964. dolazi nam **"I marziani hanno 12 mani"**, parodija na filmove o invazijama u režiji Castellana i Pipola s Paolom Panellijem u glavnoj ulozi, a 1965. premijeru je imao **"002 operazione luna"**, fantastično-špijunski uradak s Francom Franchijem i Ciccijem Ingrassijem u režiji Lucia Fulcija. U novije vrijeme, Paolo Villaggio poslao je u budućnost svoga slavnog lika Uga Fantozzija u filmu **"Superfantozzi"** (1986.). Među hollywoodskim filmovima koje vrijedi izdvojiti su: **"Svemirske lopte"** (1987.), parodija Mela Brooksa na **"Ratove zvijezda"** te **"Zemljanke su lake ženske"** (1988.), priglupi kvazi-mjuzikl Juliena Templea u kojem Geena Davis pretvara dlakave tuđince u muževne lomitelje srdaca.

HYAMS, PETER

Peter Hyams uvijek je radio "žanrovske filmove", podjednako krimice i znanstveno-fantastične, međutim, u ovome potonjem stvorio je djela različite vrijednosti, ali svakako vrlo zanimljiva za spomenuti. Debitirao je 1978. filmom **"Capricorn one"**, prvi put prikazanom 1977. u Japanu, pri-

čom o propalom svemirskom letu čiji su uspjeh NASA i američka vlada lažirale, ali neustrašivi novinar uspio je objaviti istinu. Film se odlikuje britkim scenarijem i nizom odličnih glumaca, među kojima valja spomenuti Elliotta Goulda, Sama Waterstona, Jamesa Brolina i Tellyja Savalasa. Potom je Hyams snimio **"Tajnu Jupiterovog mjeseca"** (1981.), zanimljivu svemirsku verziju filma **"Točno u podne"** (s odličnim Seanom Conneryjem u ulozi "šerifa" iz budućnosti) i **"2010.: Drugu odiseju"** (1984.), "autorizirani" nastavak Kubrickova kultnog filma **"2001.: Odiseja u svemiru"**. O ovome potonjem Hyamsovom filmu, čiji je scenarij napisao u uskoj suradnji s Arthurom C. Clarkeom, rečeno je i napisano sve najgore. A zapravo je riječ o pristojnom djelu, znanstveno točnom i ugodnom zbog specijalnih efekata i simpatične glumačke ekipe koju predvode Roy Scheider, John Lithgow i Bob Balaban. Treba spomenuti i Keira Dullea koji se, gotovo dvadeset godina od prvog filma, vraća u ulozi Davea Bowmana.

INVAZIJA TJELOKRADICA

Izvanzemaljski kradljivci tijela, poznati i kao "velike mahune", glavni su likovi filma **"Invazija tjelokradica"** (1956.)

Kevina McCarthyja i Danu Wynter progoni cjelokupno stanovništvo Santa Mire u "Invaziji tjelokradica"

Jedan od gladnih divovskih mrava u filmu "Them!"

Dona Siegela. To su vjerojatno najstrašniji tuđinci ikad viđeni na filmskom platnu, znanstvenofantastični predstavnici klasične teme o "dvojnici" i ulijevaju strah u kosti zato što su jednaki nama. Radnja se odvija u Santa Miri, tipičnome američkome provincijskom gradiću. Liječnik Miles Bennell primjećuje da su neki njegovi pacijenti postali "drukčiji". U biti, spore pristigle iz svemira "dupliciraju" sve stanovnike gradića, praveći kopije istovjetne tjelesnim izgledom, ali sasvim nesposobne za osjećanje emocija. Siegel je snimio film sa završnicom koja ne ostavlja pretjeranu nadu. Nasred ulice, Miles pokušava zaustaviti automobile kako bi upozorio vozače na nadolazeću opasnost, ali oni ga ismijavaju i smatraju za luđaka. Tvrtka zadužena za distribuciju filma naložila je redatelju da snimi novi uvod i sasvim drukčiju završnicu kako bi priči dao manje pesimističan ton. Siegel je više puta izjavio da tim filmom nije htio napraviti još jednu uobičajenu metaforu na komunističku opasnost kakve su tih godina bila u modi, nego osuditi ravnodušnu viziju života toliko raširenu u društvu današnjice. 1978. godine Philip Kaufman snimio je prvi u nizu *remakea* ovoga slavnog filma.

JURAN, NATHAN H.

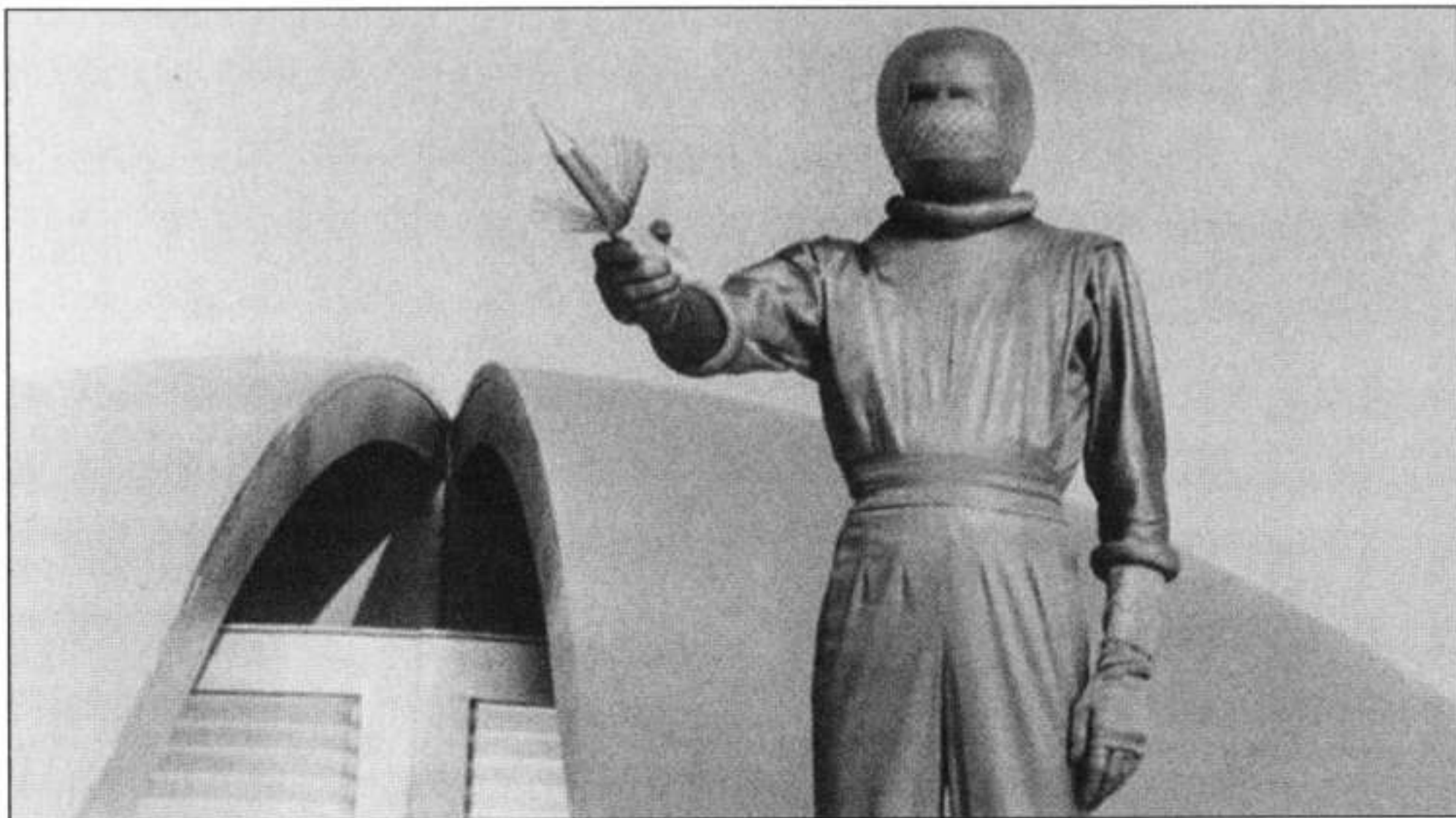
Bivši talentirani scenograf (nagrađen Oscarom 1941. za film Johna Forda **"Kako je bila zelena moja dolina"**), 1950-ih se prebacio na režiju, potpisujući tri, koliko nesretna, toliko i slavna filma: **"20 milijuna milja do Zemlje"** (1957.), **"Smrtonosna bogomoljka"** (1957.) i **"Prvi ljudi na Mjesecu"** (1964.). Ovaj zadnji film, snimljen prema scenariju Nigela Knealea (autor **"Quatermassovog eksperimenta"**) i uz specijalne efekte Raya Harryhausena, prikazuje slijetanje na Mjesec toliko vjerodostojno da je 1969. američka televizija upotrijebila upravo taj prizor kako bi svojim gledateljima dočarala kako će izgledati slijetanje Neila Armstronga i njegovih kolega na Zemljin satelit.

KUKCI UBOJICE

Najdosadniji kukci su oni u znanstvenofantastičnim filmovima. Vidjeli smo strašne divovske mrave kao posljedicu radijacije u filmovima **"Them!"** (1954.) Gordona Douglasa i **"Carstvo mrava"** (1977.) Berta I. Gordona; inteligentne mrave u filmu **"Faza IV"** 1974. Saula Bassa; divovske pauke u **"Tarantuli"** (1955.) Jacka Arnolda, **"Earth vs. Spider"** (1958.) Berta I. Gordona i **"Invaziji divovskih paukova"** (1975.) Billa Rebanea; pretpovijesnu bogomoljku u **"Smrtonosnoj bogomoljci"** (1957.) Nathana Jurana; kornjaše sa sposobnošću bacanja vatre u filmu **"Bug"** (1975.) Jeannota Szwarc; izrazito agresivne pčele u **"Roju"** (1978.) Irwina Allena... Nema smisla pokušavati s DDT-jem, nego se treba pouzdati u neizostavnog junaka koji, kad sve izgleda izgubljeno, uspijeva pronaći pravo rješenje za rješavanje napasnih beštija.

KLAATU

"Nama nije važno što vi činite na svojem planetu, ali ako ga nastavite tako zlorabiti, ova vaša Zemlja bit će pretvorena u hrpu pepela. Možete birati: pridružiti se nama i živjeti u miru ili slijediti svoj put na kojem

Izvanzemaljac Klaatu u "Danu kad se Zemlja zaustavila"

ćete biti zatrti. Čekat ćemo odgovor. Odluka je na vama." Te riječi izgovorio je Klaatu, tuđinac koji je stigao na Zemlju kako bi razgovarao s predstavnicima svih naroda, u filmu **"Dan kad se Zemlja zaustavila"**, koji je 1951. režirao Robert Wise. Klaatu je glasnik mira, ali suočava se s glupošću ljudi koji na kraju pucaju na njega i ubijaju ga. Gort, robot koji prati izvanzemaljca, sprema se uništiti Zemlju, ali zaustavlja ga jedna djevojka koja izgovara čarobne riječi: "Klaatu barada nikto". Gort oživljava svog prijatelja koji tako uspijeva ostaviti svoju poruku prije odlaska. To je vrlo bitan film s nezaboravnim "svemirskim" parom. Klaatu je utjelovio Michael Rennie.

KUBRICK, STANLEY

Iako je snimao i trilere i drame, Stanley Kubrick duguje velik dio svoje slave svojim znanstvenofantastičnim filmovima: prvo je tu bio **"Doktor Strangelove"** (1964.), satira o atomskoj bombi, zatim **"2001.: Odiseja u svemiru"** (1968.), po mnogima najvažniji znanstvenofantastični film u povijesti kinematografije, i na kraju **"Paklena naranča"** (1971.), gorka distopija čija se radnja događa u budućnosti u kojoj

vlada nasilje. Kubrick je obradio najočajnije teme i ugođaje, ali snaga njegovog talenta čini da mu sva djela, na ovaj ili onaj način, budu umotana u aureolu "fantastičnoga", od filma **"Poljubac ubojice"** (1955.) pa sve do sirovog vietnamoviea **"Full Metal Jacket"** (1987.)

Alexa (Malcolm McDowell) "liječe" u "Paklenoj naranči"

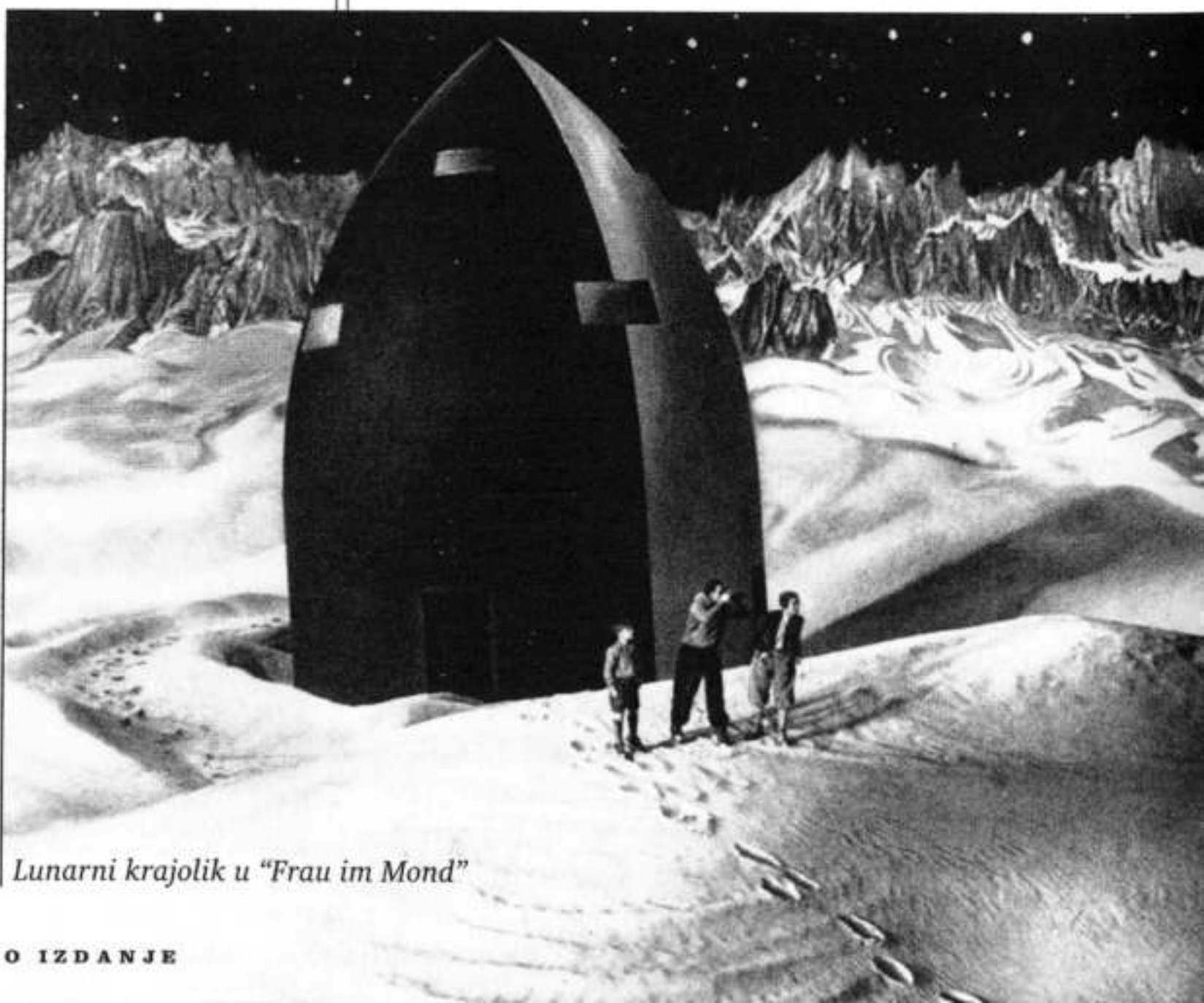
Bibi Andersson glumi u "Kvintetu"

KVINTET

Svijet budućnosti okovan ledom. Više nema mogućnosti rađanja i ljudi izazivaju Smrt igrajući kvintet. Više ne postoji nada i kulturom dominira razigrani obred koji je sâm sebi svrha. Spoznaja smrti pojačava smisao života. U ovoj tjeskobnoj bajci (među čijim protagonistima se pojavljuje i Paul Newman), Robert Altman obrađuje klasičnu temu znanstvene fantastike, onu o preživjelima, ali re-interpretira je na krajnje osoban način, kao što je učinio i s temom osvajanja svemira u filmu "Odbrojava-nje" (1967.). "Kvintet" koji se pojavio 1979. uz prilično slab uspjeh ima, recimo to tako, labirintsku strukturu: ritam je polagan, nijanse slabo određene. Čini se kao da redatelj sve vrijeme ide protiv svega što gledatelj očekuje. Možda i najtjeskobniji znanstvenofantastični film ikad snimljen.

LANG FRITZ

Redatelj François Truffaut opisao je njegov stil "neumoljivim". Rođen u Beču 1890. godine, nakon što je obišao svijet radeći kao ilustrator, crtač pa čak i najavljiivač u *cabaretu*, Fritz Lang počeo se baviti filmom 1915. godine, i u roku od nekoliko godina postao je jedan od najpoznatijih predstavnika njemačkog ekspresionističkog filma. 1934. godine, poslije bijega iz nacističke Njemačke, seli u Hollywood, gdje će potom režirati mnoge uspješne (ali od kritike prezrene) filmove, među kojima su: "Zakon linča" (1936.), "Samo jednom se živi" (1937.), "Velika žega" (1953.) i "Dok grad spava" (1956.). U Europi, uživajući veću stvaralačku slobodu, osim remek-djela kao što su "M" i "Nibelunzi", dva filma koji su označili povijest znanstvene fantastike, uspio je snimiti i "Metropolis" (1927.) te "Ženu na Mjesecu" (1929.), koja je postala žrtvom Gestapa s obzirom na to da su se u filmu pojavljivale lansirne rampe slične onima koje je njemačka vojska zapravo koristila za projekte V2, pa su svi primjerci filma koji su postojali u Njemačkoj završili na lomači. Langovi teh-

Lunarni krajolik u "Frau im Mond"

nički savjetnici bili su Hermann Oberth i Willy Ley, koji su poslije postali priznati znanstvenici na području svemirskih istraživanja, ali na suprotnim stranama: Oberth je surađivao s nacistima, a Ley s Amerikancima.

MÉLIÈS, GEORGE

Bio je izumitelj filmskih trikova i znanstvenofantastičnog filma. Prvi je shvatio ogroman potencijal filma, koji su braća Lumière koristili samo za prikazivanje čiste i jednostavne stvarnosti. U filmu **"Séance de prestidigitation"** (1896.) izumio je prve zapanjujuće specijalne efekte, koje je usavršavao kroz sljedeće filmove, sve dok 1902. nije snimio **"Put na Mjesec"**, temeljno djelo za povijest kinematografije. Miješajući razne teme iz Verneovih i Wellsovih romana, Méliès je snimio lud i zabavan film. Prizori za pamćenje: projektil ispaljen iz topa poslije parade lijepih djevojaka; Mjesec kojem projektil dolijeće u oko (Méliès je upotrijebio crtež filmskog plakata koji je osobno nacrtao); ples Selenita s ptičjim glavama i tijelima kukaca (glumila ih je akrobatska družina koja je nastupala u "Folies Bergère"). Izuzetno je važan i **"Putovanje kroz nemoguće"** (1904.), jedna vrsta nove verzije prethodnog filma, u kojem skupina znanstvenika iz "Instituta za nedosljednu geografiju" stiže do Sunca "međuzvezdanim vozilom". Film ima još jaču humorističnu notu od **"Put na Mjesec"** i obilježava ga zanimljiva nekronološka montaža. Treba spomenuti i **"20.000 milja pod morem"** i **"Tunel ispod La Manchea"**, oba iz 1907., ali naročito **"Osvajanje pola"** iz 1912. godine. Ovaj zadnji film svakako je najuspješnije Mélièsovo djelo, kako zbog ritma režije, tako i zbog scenografije i trikova. Unatoč uspjehu svojih filmova, Méliès je umro u siromaštvu nakon što je proveo posljednje godine svog života prodajući igračke i slatkiše na jednoj pariškoj postaji.

Slijetanje iz filma "Put na Mjesec"

MENZIES, WILLIAM CAMERON

On je autor dva temeljna filma. **"Stvari koje će doći"** (1936.), film s rijetko izraženom intelektualnom notom na koji je jako utjecala avangarda iz tog razdoblja. Snimljen u Engleskoj u produkciji Alexandera Korde i nadahnut romanom H. G. Wellsa, priča o naporima preživjelih poslije nuklearne katastrofe koji se trude spasiti ljudsku rasu. **"Osvajači s Marsa"** (1953.), pak, klasični je film B-produkcije, ali savršen u stvaranju ugođaja tjeskobe i užasa; može se smatrati pretečom one "paranoične" kinematografije koje je Jack Arnold bio neupitni majstor.

METROPOLIS

U Metropolisu, gradu iz 2000. godine, radnici žive ispod zemlje, dok Gospodar živi na vrhu jednog nebodera. Maria, djevojka iz naroda, prijeti da će povesti pobunu, a zlobni znanstvenik Rotwang pravi robota koji sličí djevojci kako bi upravljao masama. Ali sâm robot, otevši se kontroli, vodi radnike u pobunu. Kad izbiju nemiri, grad biva poplavljen, no Gospodarev sin spašava Mariju iz Rotwangovih pandži, dok mnoš-

Kapitalist, znanstvenik i robot u "Metropolisu"

tvo "ubija" robota. Na kraju, vjenčanje između mladog aristokrata i djevojke pomi-ruje dvije razine društva. .

Film velikog Fritza Langa (za koji je scenarij napisao zajedno sa svojom ženom Theom von Harbou) još i dan-danas je zanimljiv zbog učinkovitih specijalnih efekata, sugestivne scenografije, vješte koreografije masovnih scena, manijakalne pozornosti za baš svaki kadar i, šećer na kraju, zbog jednog od najljepših robota u povijesti kinematografije. Treba reći da je Lang uložio velik trud u snimanje **"Metropolisa"** (1927.): radio je cijelu godinu, u njemu se pojavilo više od 30.000 statista, a vrpca originalne verzije bila je duga 4.189 metara!

MILLER, GEORGE

Australac, "berba" 1945., bivši liječnik. Dvije godine iskustva u hitnoj pomoći, hobi snimanje amaterskih filmova, dva dokumentarca, a potom luda ideja za dugometražni film: priča o automobilima i nasilju... I tako je nastao **"Pobješnjeli Max"**, sjajna saga "post-modernističke" pustolovine u kojoj Miller skuplja i reciklira elemente najrazličitijeg porijekla: "filmovne ceste", prije svega, a zatim epiku Fordovih

kauboj, Kurosawinih samuraja, "njušku" Clintu Eastwooda u Leoneovim filmovima, ružne, prljave i zle antijunake Rogera Cormana, ali i misticizam jahača iz usamljene doline. I sve to s kamerom prikvačenom za kazaljku pokazivača brzine uz mahnutu montažu. Jedinствен filmski talent koji je potpisao jedinu dobru epizodu (onu s gremlinom) osrednje **"Zone sumraka"** (1983.) i crnu komediju **"Vještice iz Eastwicka"** (1987.).

MOON ZERO TWO

Zabavni vestern čija je radnja smještena u svemir. Dežurni junak prima se obrane djevojke kojoj prijeti jedan negativac koji se želi domoći njezinog asteroida prepunog zlata. Pištolji ispaljuju laserske zrake, a razbojnici umjesto pokera igraju Monopoly. To pravo malo remek-djelo 1969. režirao je Roy Ward Baker, a producirao mitski "Hammer Film" Michaela Carrerasa.

NEVIDLJIVI ČOVJEK

Snimio ga je James Whale 1933. godine prema Wellsovu književnom predlošku uz pamtljive specijalne efekte Johna P. Fultona. Priča je poznata: znanstvenik Griffin

Claude Rains ispod zavoja u "Nevidljivom čovjeku"

otkriva drogu, *monocane*, koja ima moć učiniti čovjeka nevidljivim. Služi se njome kako bi izveo nekoliko zločina, ali na kraju, poludjevši, biva ubijen dok pokušava pobjeći preko snijega. Tek tad poprima svoj uobičajeni ljudski izgled. Prizori za pamćenje: Griffin si po prvi put skida zavoje otkrivajući vlastitu nevidljivost; njegovi otisci koji ostaju na snijegu omogućavajući progoniteljima da ga otkriju. Nevidljivog Čovjeka glumi Claude Rains koji pokazuje vlastito lice samo u nekoliko prizora.

PAL, GEORGE

Velikan filmskog svijeta, producent, redatelj i majstor za specijalne efekte. Mađar rođenjem, tijekom 1940-ih preselio je u Hollywood gdje osniva vlastitu produkcijsku kuću. 1950. godine producirao je **"Odredište Mjesec"**, čiju je režiju povjerio Irvingu Pichelu, zamišljen kao

veliki spektakl prepun specijalnih efekata, pravi miljokaz moderne znanstvenofantastične kinematografije. Film je osvojio Oscara za specijalne efekte. Tijekom sljedećih godina, Pal je osvojio još tri zlatna kipića s filmovima: **"Kad se sudare svjetovi"** (1951.) u režiji Rudolpha Matéa, **"Rat svjetova"** (1953.) u režiji Byrona Haskina i **"Osvajanje svemira"** (1955.) također u njegovoj režiji. 1960. godine osobno je režirao **"Vremenski stroj"**, izvanrednu obradu Wellsova romana, a godinu potom i film **"Atlantida, izgubljeni kontinent"**.

PLANETA MAJMUNA

"Što prije čovjek bude istrebljen, tim bolje... jer on predstavlja problem za preživljavanje majmuna!"

Kad je 1963. francuski romanopisac Pierre Boulle objavio "Planetu majmuna", sigurno nije mislio da će ta knjiga pokrenuti jednu od najdužih saga u povijesti znanstvenofantastične kinematografije; roman je bio samo izlika da se na groteskan način prikaže satira modernog društva, zahvaljujući zamjeni uloga ljudi, svedenih u ropsko stanje, i majmuna, koji vladaju svijetom.

George Pal s nekima od svojih stvorenja

Prizor iz "Planete majmuna"

1968. godine, Franklin J. Schaffner, redatelj obdaren solidnim pripovjedačkim talentom, odlučio je snimiti film, umećući u Boulleovu priču novi element: vremenski paradoks. Astronaut Taylor, srušivši se na nepoznat planet kojim vladaju majmuni, poslije bezbroj pustolovina otkriva da se nalazi na Zemlji budućnosti razorenoj nuklearnim sukobom. Uspjeh filma bio je velik i zaslužen, dijelom zahvaljujući i izvršnoj glumi Charltona Hestona te savršenim maskama koje su skrivale lica Kim Hunter i Roddyja McDowalla. Drugi dio sage, nazvan **"Ispod planete majmuna"**, 1970. godine režirao je Ted Post. Taylor/Heston umire, ali James Franciscus nastavlja svoju borbu protiv gorila pronalazeći neočekivanog saveznika u čimpanzama. Film se završava još tužnije nego prvi dio, uništenjem Zemlje u eksploziji bombe zaostale od zadnjeg sukoba. Je li to konačni svršetak? Ni u snu! Godinu nakon drugog dijela, stigao je i **"Bijeg s planete majmuna"**, u režiji Dona Taylora, koji počinje iznenađenjem: "dobre" čimpanze, Cornelius i Zira,

uspjeli su pobjeći svemirskim brodom koji zbog tko zna kojeg vremenskog paradoksa slijeće u prošlosti (odnosno u 1971. godini). Ovaj put majmuni trpe zlostavljanje od strane zlih Zemljana (nimalo prijemčivih prema dvoje majmuna koji govore i tvrde da dolaze iz budućnosti). Majmuni bivaju ubijeni, ali na Zemlji ostavljaju sina kojeg u tajnosti odgaja vlasnik jednoga zoološkog vrta (Ricardo Montalban). Priča se nastavlja filmom **"Osvajanje planete majmuna"** (1972.) u kojem maleni majmunčić, sad već odrastao (i nadjenuvši si ime Cezar), potiče druge majmune na pobunu. Film je režirao J. Lee Thompson, a što se kvalitete tiče, bolje ga je zaobići. U svakom slučaju, dno je dodirnjuto filmom **"Bitka za planetu majmuna"** (1973., opet J. Lee Thompson) u kojem se spušta zastor na ciklus o majmunima pobjedom "dobrih" čimpanza protiv "zlih" gorila.

POBJEŠNJELI MAX

U svijetu u kojem vlada metež dolazi do velikoga svjetskog sukoba. Max Rockatansky radi kao policajac u izuzetno brzom presreću namijenjenom lovu na cestovne pirate koji haraju beskrajnim australskim pustarama. Jedna razbojnička banda ubije mu, redom, prijatelja, psa, sina i ženu, a on im se osvećuje ubijajući ih sve redom. Kad je 1979. stigao na velike ekrane, **"Pobješnjeli Max"** izgledao je kao uobičajena izlizana priča o nasilju, snimljena na valu popularnosti sličnih filmova, jer redatelj je bivši liječnik koji je zaljubljenik u film, George Miller, a glavni glumac nepoznat ali naočit mladić po imenu Mel Gibson. Ali gledateljstvo je ostalo očarano jezivim šarmom budućnosti ispunjene brzinom i nasiljem, opasno bliske i prilično vjerojatne. **"Pobješnjeli Max"** osvojio je posebnu nagradu na znanstvenofantastičnom filmskom festivalu u Avoriazu i, ohrabren tim uspjehom, redatelj je snimio nastavak: **"Pobješnjeli Max 2: Cestovni ratnik"** (1981.), u kojem Max luta svijetom bez prošlosti i bez budućnosti, uništenim nuklearnim sukobom i vraćenim u barbar-

sko doba, gdje se ljudi bore oko nekoliko litara benzina koje mogu značiti razliku između života i smrti. Opet uspjevši, Miller je 1985. na raspolaganje dobio velik budžet za snimanje trećeg dijela jedne od najljepših filmskih saga 1980-ih.

POST-ATOMSKO DOBA

Kako će izgledati dan poslije smaka svijeta (pod uvjetom da ga uopće bude)? Film **"Pet"** (1951.) Archa Obolera odgovara na to pitanje riječima nade: možda je moguće početi iznova, možda će biti mjesta za nove Adama i Evu. I **"The World, the Flesh and the Devil"** (1959.) Ranalda Macdougalla ima "sretan" svršetak u kojem zajedno s ljudima preživljava i ljudsko dostojanstvo. Toj "optimističnoj" struji pridonio je i glumac Ray Milland kad je stao iza kamere kako bi snimio **"Paniku u nultoj godini"** (1962.). Sasvim je drukčijeg ozračja **"Na plaži"** (1959.) Stanleya Kramera u kojem je posljednji znak života na Zemlji bočica Coca Cole kojom vjetar udara po tipkama telegrafa. Stanley

Atomska smrt (iz filma "Ratne igre")

Mutirani astronaut iz "Quatermassovog eksperimenta"

Kubrick, pak, koristi sarkazam kao oružje u svom filmu **"Doktor Strangelove"** (1964.) u kojem najavljuje preživljavanje političara i vojnika odlučnih započeti utrku u naoružavanju što je prije moguće. Gorak je i **"No Blade of Grass"** (1970.) Cornela Wildea. Prilično apokaliptičan, iako u unutrašnjosti strukture pustolovnog filma, jest i scenarij Georga Millera korišten u trilogiji **"Pobješnjeli Max"** (1979., 1981. i 1985.). Međutim, nagradu za najtjeskobniji film dat ćemo filmu **"Ratna igra"** (1965.) Petera Watkina, u kojem autor izmjenjuje "izmišljene" prizore sa snimkama uništenja Hiroshime i Nagasakija. **"Dan poslije"** (1983.) Nicholasa Meyera sigurno je manje učinkovit, ali jasno govori da u slučaju atomskog rata preživljavanje ljudske vrste nije moguće. Zar je netko uopće sumnjao u to?

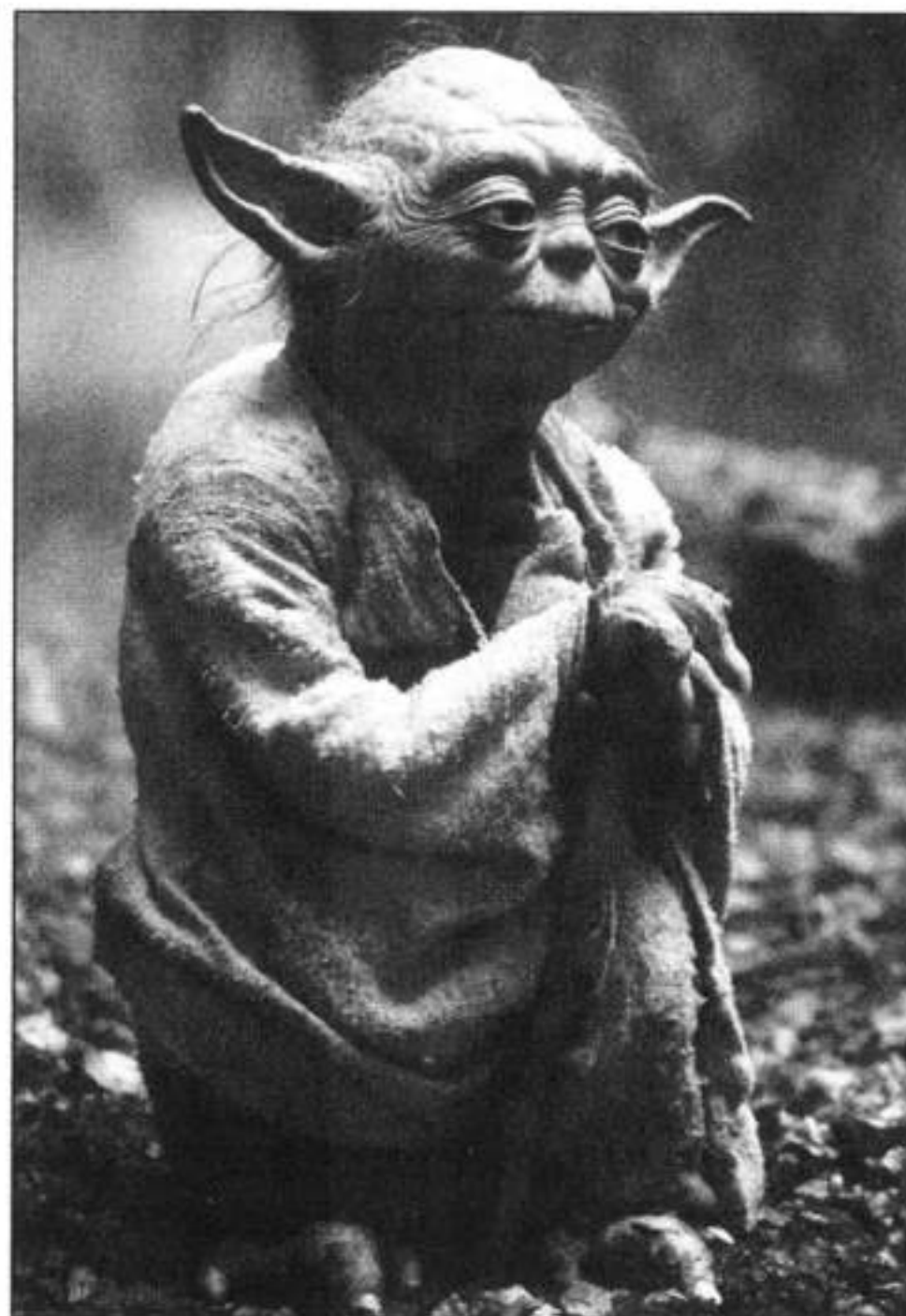
QUATERMASS, DR. BERNARD

Zbilja poseban znanstvenik, genijalan i tvrdoglav, nimalo sklon prihvaćanju kompromisa. Neizbježno simpatičan, iako se katkad može učiniti pomalo fanatičnim ili čak smiješnim, kao kad tvrdi nevjerojatne stvari i zahtijeva da mu se vjeruje na riječ. Iznad svega je očaravajuća njegova ćud

koja ga tjera da se nikad ne preda. Rođen u mašti Nigela Knealea, jednog od najboljih engleskih scenarista, doktor Quatermass bio je lik nekih uspješnih znanstvenofantastičnih televizijskih serija koje je BBC snimao 1950-ih. Potom se pojavio na velikom ekranu u četiri filma: **“Quatermassov eksperiment”** (1955.), **“Quatermass 2”** (1957.), oba u režiji Vala Guesta, **“Quatermass and the Pit”** (1967.) Roya Warda Bakera i, na kraju, **“Quatermassov zaključak”** (1979.) Piersa Haggarda. Prva dva filma nesumnjivo su najbolja. Guest je sjajan redatelj, a Brian Donlevy savršen glumac. U druga dva filma Quatermassa su glumili Andrew Keir i John Mills.

RAČUNALA

Računala su odavno postala pravi likovi u znanstvenoj fantastici. Ona mogu činiti najnevjerojatnije stvari, ali mogu ih koristiti i djeca, koja se, zbog vremena provedenog u igranju video-igara, često snalaze s njima bolje od odraslih. Katkad igranje s računalima može biti opasno: u **“Ratnim igrama”** (1983.) Johna Badhama, jedan dječak uspijeva pokrenuti neke programe u Pentagonovim računalima i riskira izazvati Treći svjetski rat. Nekad su računala bila ogromnih dimenzija i smatrali su ih nepriступačnim mjestima. Mogla su i podjarmiti čovjeka, kao što se dogodilo u filmu **“Colossus: The Forbin Project”** (1970.) Josepha Sargenta: američko superračunalo povezuje se s ruskim strojem jednake snage i pokušava osvojiti svijet. Četiri godine poslije, u filmu **“The Terminal Man”** (1974.) Michaela Hodgesa, prema romanu Michaela Crichtona, nailazimo na minijaturizirano računalo koje je umetnuto u mozak koji više ne funkcionira kako treba. Ali rezultati nisu ohrabrujući s obzirom na to da nesretni vlasnik spomenutog mozga nazaduje u životinjsko stanje. Najstrašnije računalo od svih možda je paranoični HAL 9000, koji upravlja svemirskim brodom “Discovery” u filmu: **“2001.: Odiseja**

Mudri Yoda u “Imperija uzvraća udarac”

u svemiru” (1968.) Stanleyja Kubricka. Jednako smrtonosnim pokazuje se i računalo Majka koje upravlja “Nostromom” u **“Alienu”** (1979.) Ridleyja Scotta i služi interesima bezobzirne multinacionalne kompanije. Ali i obično osobno računalo, ako je zaljubljeno, može postati opasno, kao što otkriva mladi lik iz filma **“Električni snovi”** (1984.) Stevea Barrona.

RAMBALDI, CARLO

Cinecittà, 1958. Nalazimo se usred vrhunca popularnosti filmova iz podžanra “mačevi i sandale” i snima se **“Legenda o Sigfridu”** u režiji Giacoma Gentiloma. No, producent nije zadovoljan modelom zmaja Fafnira i, kad ga mladi tehničar zvuka upoznaje sa svojim prijateljem koji tvrdi da može napraviti boljeg, daje mu odriješene ruke. Mladić izrađuje “sirotinjski” model od drveta i platna i producent daje svoj blagoslov. Tako je Carlo Rambaldi počeo svoju karijeru na specijalnim efektima, stvaraju-

ći potom trikove za najrazličitije filmove, ne uvijek nužno one znanstvenofantastične, kao što su **"Baraba"** (1960.), **"Pink Panther"** (1963.), **"Seven Golden Men Strike Again"** (1966.), **"Kanterberijske priče"** (1968.). Tijekom 1970-ih, njegovo ime postalo je popularno u krugovima ljubitelja znanstvene fantastike: napravio je **King Kongovu** ogromnu glavu i ruku (1976.) za što je osvojio Oscara, tuđince iz **"Bliskih susreta treće vrste"** (1977.), **Alienovu** smrtonosnu vilicu (1979., drugi Oscar), nježnog **E.T.-ja** (1982., treći Oscar) i ogromnog crva s planeta **Dine** (1984.). Ostale suradnje: **"Nightwing"** (1979.), **"Ruka"** (1981.), **"Possession"** (1981.) i **"Mačje oči"** (1985.).

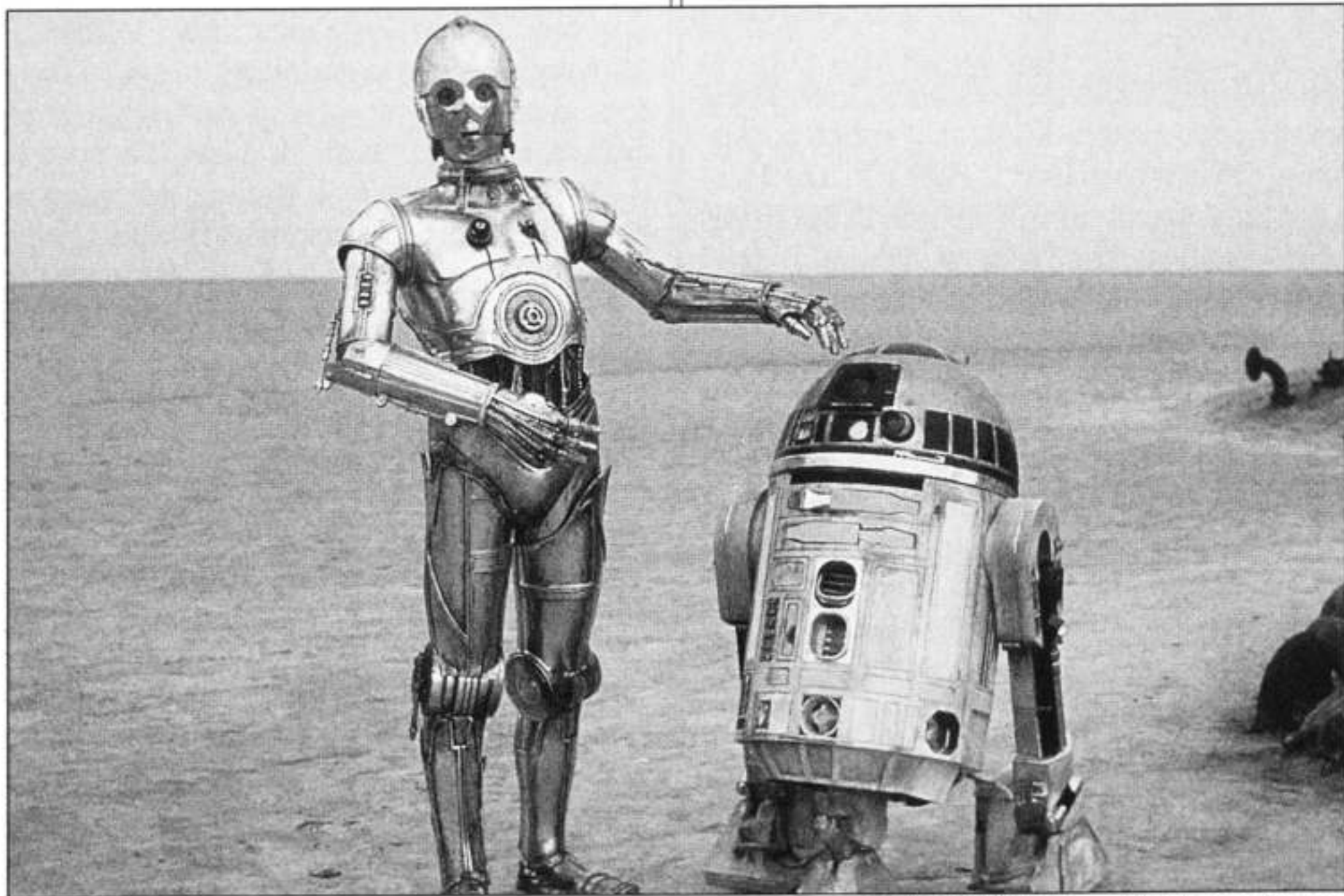
RATOWI ZVIJEZDA

Nakon tjeskobnih metafora iz 1960-ih i 1970-ih, znanstvena fantastika je 1977. odlučila prigrbiti filozofiju velikog spektakla: **"Ratovi zvijezda" (epizoda IV: Nova nada)**, uradak koji je režirao George Lucas osobno, i dva njegova nastavka,

"Imperija uzvraća udarac" (1980. u režiji Irvina Kershnera) i **"Povratak Jedi"** (1983. u režiji Richarda Marquanda) savršeni su mehanizam zabave: neprestana akcija, gegovi, odmjeran ritam u svakom prizoru, veličanstveni specijalni efekti. To je pozivnica za vraćanje u djetinjstvo, za prepuštanje svijetu bajki. George Lucas reciklirao je sve klasične teme pustolovine i fantastike, stvarajući uistinu zadivljujuću sagu. Ta tri filma i dan-danas predstavljaju temeljni trenutak u povijesti filmskih trikova i nije pretjerano reći da je s njima rođena i nova era za specijalne efekte.

ROBOT

Lik robota sinonim je za znanstvenu fantastiku i prisutan je u filmu još od njegovih početaka. Još je Méliès 1897. snimio film s mehaničkim čovjekom pod naslovom **"Gugusse et l'Automaton"**. U ozračju pozitivizma, lik mehaničkog čovjeka izgledao je umirujuće i roboti s velikih ekrana dugo su vršili funkcije nepogrešivih majordoma: od 1906. i filma **"The Motor Valet"**,

C-3PO i R2-D2, junaci "Ratova zvijezda"

David Bowie oprašta se od obitelji u "Čovjeku koji je pao na Zemlju" Nicolasa Roega

nakon kojeg su uslijedili **"The Electric Servant"** (1909.), **"A Mechanical Husband"** (1910.), **"The Electric Doll"** (1914.) i mnogi drugi. Trebalo je čekati 1919. da bismo vidjeli pobunjenog robota u filmu **"The Master Mystery"**, kojeg je glumio veliki Harry Houdini; no, u povijest je ušao podmukli ženski robot iz mit-skog **"Metropolisa"** (1927.) Fritza Lang-a. Manje poznati, ali svejedno dragi zaljubljenicima, su Gog i Magog, "glavni likovi" filma **"Gog"** (1954.) Herberta L. Strocka, hladnoratovskog klasika. U njemu, dva robota, kojima upravlja neprijatelj, ubijaju znanstvenika koji ih je stvorio, a zatim ih zaustavlja neustrašivi policajac. **"Tobor the Great"** (1954.), u istoimenom filmu Leeja Sholema, suočava se sa skupinom ruskih špijuna i sređuje ih. Svakako manje ratoboran je simpatični Robby, neupitna zvijezda klasika **"Zabranjeni planet"**, i manje poznatog **"Nevidljivi dječak"** (1957.) Hermana Hoffmana. Robbyjem su, više nego njegovim prethodnicima, nadahnuti i simpatični roboti iz **"Ratova zvijezda"**: C-3PO i R2-D2. I veseli Broj 5, robot iz komedije **"Kratki spoj"** (1986.)

Johna Badhama, sa svojim mehaničkim izgledom pripada kategoriji "ružnih ali simpatičnih". Među "ružne ali zle", pak, ubrajamo robota iz filma **"Hardware"** (1990.) Richarda Stanleyja. No, najstrašniji roboti obično imaju ljudski izgled preko svojih čeličnih kostura. Dovoljno se prisjetiti opasnoga mehaničkog revolveraša kojeg je glumio Yul Brynner u filmu Michaela Crichtona **"Westworld"** (1973.) i njegovom nastavku **"Futureworld"** (1976.) koji je režirao Richard T. Heffron; a ne zaboravimo ni Schwarzeneggerovu ulogu kiborga iz filma **"Terminator"** (1984.) Jamesa Camerona. Među robotima koji sliče ljudima ne samo izgledom, sjetimo se ljubaznog Ulyssesa iz **"Stvarajući gospodina Pravog"** (1987.), simpatične komedije Susan Seidelman s Johnom Malkovichem i dječaka-robota **D.A.R.Y.L.**-a iz istoimenog bajkovitog filma koji je 1985. režirao Simon Wincer. Slučaj za sebe je, pak, **RoboCop**: "Napola čovjek, napola stroj, u potpunosti policajac" (kao što naglašavaju na filmskom plakatu), RoboCop u svom oklopu krije pozornika Alexa J. Murphyja koji je u zadnjem trenutku spašen od smrti i pretvoren u moćnog robota čuvara zakona. Ovaj lik kojeg su stvorili Edward Neumeier i Michael Miner, a o kojem je snimljeno nekoliko filmova, televizijskih serija i mini-serija, pojavio se i u crtanim filmovima, u verziji prilagođenoj najmlađima.

ROCK'N'ROBOTS

Osim zvučne pozadine, rock je znanstvenofantastičnoj kinematografiji posudio i neka od svojih najslavnijih imena. Najpoznatiji je slučaj Davida Bowieja: sama njegova glazba mnogo duguje znanstvenoj fantastici, do te mjere da se poznata pjesma **"Space Oddity"** može smatrati glazbenom transpozicijom **"2001.: Odi-seje u svemiru"**, s astronautom koji se gubi u ništavilu (valja se prisjetiti i albuma **"The Rise and Fall of Ziggy Stardust and the Spiders from Mars"** te, u no-

vije vrijeme, pjesme **"Loving The Alien"**). Bowie je uostalom i glumio izvanzemaljca u filmu **"Čovjek koji je pao na Zemlju"** (1976.) Nicolasa Roega. Koliko god se u filmu izmjenjuju ugodni trenuci s vrtoglavim padovima kvalitete, Bowiejeva izvedba bila je za pamćenje. No nismo upamtili Stingovu ulogu u **"Dini"** koju je 1984. režirao precijenjeni David Lynch oslonivši se na Totovu glazbu. Zadnji rock glazbenik koji se okušao u znanstvenoj fantastici bio je Mick Jagger koji je 1992. odjenuo crnu odjeću negativca u filmu **"Freejack"** Geoffa Murphyja. Što se, pak, tiče zvučnih kulisa, engleski bend Queen potpisuje glazbu za filmove **"Flash Gordon"** (1980.) Mikea Hodgesa i **"Gorštak"** (1986.) Russella Mulcahya. Stephen King upotrijebio je hard-rock AC/DC-ja za svoj **"Maximum Overdrive"** (1986.) koji je na našim prostorima poznatiji kao **"Teror mašina"**.

SCHWARZENEGGER, ARNOLD

Imati brdo mišića može biti korisno u životu. U filmskom svijetu, pak, velika tjelesna masa može donijeti neke zapreke i nedostatke. Nijedan slavni mišićavko, tipa Stevea Reevesa, Loua Ferrigna ili Richarda Kiela nikad nije ostvario blistavu karijeru. Ali to se ne može reći i za Arnolda Schwarzeneggera koji je već postao zvijezda filmom **"Conan barbarin"** (1982.) Johna Miliusa. Mudro odbacivši previše "karakterne" uloge, "Schwarzie" se specijalizirao za akcijske uloge, uglavnom u znanstvenofantastičnim filmovima. Bio je čovjek u bijegu, prisiljen se boriti da bi preživio, u **"Trkaču"** (1987.) Paula M. Glasera, opasni kiborg u **"Terminatoru"** (1984.) Jamesa Camerona, neustrašivi vojnik u **"Predatoru"** (1987.) Johna McTiernana, običan tip u **"Totalnom opozivu"** (1990.) Paula Verhoevena i opet kiborg (ali ovaj put dobar) u **"Terminatoru 2"** (1991.). Pored toga, glumio je i u brojnim akcijskim filmovima koji nisu ni blizu ovim prethodno navedenima, a najvažnije

je spomenuti da je svaka njegova uloga začinjena dobrom dozom ironije koja je (što je stari Arnold izvrsno shvatio) neizostavan sastojak svake dobre pustolovne priče.

"Schwarzie" kao "Terminator"

SCIENSEX-FICTION

Znanstvenu fantastiku često prati i erotika. Brojni su filmovi u kojima se pojavljuju lijepe izvanzemaljke u pripijenoj odjeći. Pravi klasik tog "žanra unutar žanra" je **"Invasion of the Star Creatures"** (1962.) Bruna VeSote u kojem izvanzemaljci lome otpor naših znanstvenika koristeći oružje zavođenja. Treba spomenuti i filmove **"Invasion of the Bee Girls"** (1973.) Denisa Sandersa prema scenariju Nicholasa Meyera, budućeg redatelja filmova **"Ponovo iznova"** (1979.) te **"Zvjezdane staze 2"** (1982.) i **"Zvjezdane staze 6"** (1991.). zatim, treba spomenuti i francuske filmaše koji su dali svoj obol ovoj vrsti filмова. Tu je Charles Matton sa svojim filmom **"Spermula"** (1976.) o jednoj vrsti

Jane Fonda u oskudnoj opravi slavnice "Barbarelle"

izvanzemaljskih vampira koji se ne hrane krvlju i iz tog filma pamtljiv je samo glavni glumac Dayle Haddon. Ne smijemo zaboraviti ni dva filma proizašla iz stripova: sad već mitsku **"Barbarellu"** (1968.) Rogera Vadima s mladom i lijepom Jane Fondom u glavnoj ulozi te nešto noviji **"Gwendoline"** (1984.) u režiji Justa Jaeckina. Ali sve to i dalje je previše mekano za pravu poplavu *hard-core* znanstvenofantastičnih filmova. Iznad svih se uzdiže **"Penetrator"** (1991.), erotska obrada "Terminatora" u kojoj glumi i slavni Ron Jeremy.

SOLARIS

Na planetu Solarisu, na rubu galaktike, postoji misleći ocean sposoban materijalizirati misli, snove, sjećanja. Kelvin, psiholog koji je došao pomoći znanstvenicima koji se nalaze u istraživačkom laboratoriju koji kruži oko planeta, gleda kako se materijalizira sjećanje na njegovu ženu koja je izvršila samoubojstvo. On pokušava osjetiti tugu, ali uzalud. Na kraju mu i povratak na Zemlju postaje nemoguć, jer i Zemlja je, zapravo, samo sjećanje koje je materijalizirao Solarisov ocean. Ovaj složen i ocharavajući film, snažan stilom i dubok sadržajem, koji predstavlja najbolje djelo na polju ruske znanstvene fanta-

stike, režirao je Andrei Tarkovsky (1972.) prema istoimenom romanu Stanislaw Lema.

SPECIJALNI EFEKTI

Nemoguće je odvojiti povijest znanstvenofantastične kinematografije od povijesti specijalnih efekata, poznatih i pod kraticom SPFX. Mnogo je vode proteklo ispod mostova od daleke 1933. godine kad se Willis H. O'Brien proslavio **"King Kongom"** (u režiji Ernesta B. Schoedsacka i Meriana C. Coopera) snimljenim u tehnici *stop-motion* (koju je on osmislio još 1925. za film **"Izgubljeni svijet"**). Divovski gorila iz mitskog filma divovsku je imao samo ruku, napravljenu u prirodnoj veličini za prizore s Fay Wray u prvom planu. King Kong je zapravo bio lutak visok otprilike 40 cm, a O'Brien ga je ručno pomicao (uz nevjerojatno strpljenje) po umanjenom filmskom setu, snimajući sličicu po sličicu,

Specijalni efekti u "Tronu"

te je na taj način oživio pretka niza malih-velikih čudovišta koja su preplavila filmska platna u nadolazećim godinama. *Stop-motion*, koji je 1950-ih dodatno proslavio Ray Harryhausen, O'Brienov učenik i "tata" brojnih čudovišta, poboljšao je tehnikom *go-motion* pri kojoj model vibrira gotovo neprimjetno, ali upravo ta malena vibracija čini da njegovi pokreti, kad jednom budu snimljeni, izgledaju tečnije, lišeni onih malih mehaničkih trzaja koji su razlikovali pokrete King Konga i Harryhausenovih dinosaura. S vremenom se tehnika minijaturizacije toliko razvila da je omogućila izradu realističnih izmišljenih likova (zahvaljujući i bogatijim budžetima). U današnje vrijeme nikome ne bi palo na pamet našminkati iguanu i usporeno je snimati na umanjnim setovima, ali u prvoj polovici 20. stoljeća, u filmovima kao što je prva verzija **"One million B. C."** (1940.), to je bila uobičajena praksa.

Tehnika "minijaturizacije" nije korištena samo za čudovišta i fantastična stvorenja, nego i za ambijente, ne nužno znanstveno-fantastične. Zapravo je bilo mnogo jeftinije stvoriti krajolik u studiju nego snimati vani, uz sve probleme što ih sa sobom nose svjetlost i vremenski uvjeti. Naravno, setovi su morali biti rekonstruirani do u najmanje pojedinosti te se mnogo pozornosti obraćalo na probleme perspektive. Tehnika *glass-painting*, nastala 1920-ih, preživjela je do uporabe računala pri izradi efekata i na taj način su se glumci "umetali" u nepostojeću scenografiju ili u stvaran krajolik izmijenjen na "fantastičan" način. Praktički su glumca umetali u scenografiju preko "prozora" koji je umjetnik ostavio na staklenoj ploči na kojoj je naslikao hiperrealističan krajolik. Riječ je o složenom postupku, ali ni približno onome kakav je bio *travelling matte*, koji zbog nedostatka prostora nećemo ni pokušavati objasniti. Jednostavno recimo da su se tim postupkom mogli umetati elementi na pozadinu snimanu na drugom mjestu i u drugo vrijeme. Na taj način, bilo je moguće ubaciti svjetlosne efekte na

George Lucas i Steven Spielberg

stvarno snimljene prizore (poput izboja energije u **"Istjerivačima duhova"**) te učiniti realističnijim pokrete likova u animiranim filmovima (kao što je korišteno u djelima Walta Disneyja). Sljedeći korak u razvoju specijalnih efekata bila je pojava *sketchpada*, računalnog programa koji je omogućavao crtanje bilo kojeg predmeta, njegovo rotiranje u prostoru i kombiniranje s drugim elementima te ubacivanje na video putem računala. Pojava računala na polju specijalnih efekata otvorila je nove vidike SPFX "čarobnjacima", ali i stvorila rizik, očigledan u nekim megaprodukcijama, da specijalni efekti postanu važniji od režije ili scenarija. Očiti primjeri takvih grešaka su **"Crna rupa"** (1979.) Garyja Nelsona i **"Tron"** (1982.) Stevena Lisbergera, filmovi prepuni čudesnih efekata koji su gledatelje ostavili ravnodušnima, ostvarivši veliki podbačaj na kino-blagajnama.

SPIELBERG, STEVEN

Kao i Kubrick, i Steven Spielberg kompletno je i plodan redatelj, sposoban režirati naizgled običan "film ceste" kao što je **"The Sugarland Express"** (1974.), ali i kolosalna djela kao što su **"Boja purpura"** (1985.) i **"Carstvo sunca"** (1987.).

James Caan tijekom teške partije rollerballa

No, jednako kao i Kubrick, Spielberg će sigurno ući u povijest kao redatelj fantastike. Skrenuvši na sebe pozornost kritike s tek navršene dvadeset i četiri godine nezaboravnim **"Dvobojem"**, 1975. godine **"Raljama"** je ostvario veliki uspjeh kod gledateljstva što mu je, osim u rijetkim prilikama (kao s kolosalnom glupošću iz 1979. pod naslovom **"1941: Luda invazija na Kaliforniju"**), ostala navika. Iako preferirajući više "fantastične" nego paraznastvene teme i situacije, Spielberg je znanstvenoj fantastici dao originalan doprinos: **"Raljama"** je, recimo to tako, "naturalizirao" *monster-movie* ("čudovište" koje proždire čovjeka je "normalna" riba strašnija od bilo kojeg tuđinskog ili mutiranog stvorenja); **"Bliskim susretima treće vrste"** (1977.) okrenuo je naglavce klasičnu temu o "tuđinskoj invaziji", čineći da iz svemira ne dođe prijetnja nego poruka mira. U istom tonu uslijedio je i **"E.T."** (1982.), koji se na neki način može smatrati savršenim nastavkom "Bliskih susreta treće vrste", jer tuđinac nije osvajač, nego maleno bespomoćno i prestrašeno biće. Iako ga kritika u početku nije pretjerano voljela, kao ni mnogi kolege (koji mu sigurno zavide na umjetničkom i financijskom

uspjehu), Spielberg je nesumnjivo jedan od najuspješnijih filmaša u povijesti.

SPORT BUDUĆNOSTI

Netko je prognozirao da će čovjek budućnosti imati ogromnu lubanju i vrlo kratke udove jer će moždane aktivnosti biti mnogo veće od onih tjelesnih. Ali tko je rekao da se u budućnosti neće baviti sportom? Zaljubljenici u automobilizam, primjerice, moći će se ispuhati u *deathraceu* kao što predviđa Paul Bartel u filmu **"Smrtonosna utrka 2000"** (1975.). prosječna brzina je 400 km/h i ne pobjeđuje onaj tko stigne prvi, nego onaj tko osvoji najviše bodova, gazeći (redom po vrijednosti) djecu, muškarce, žene i starce. Svakako je humaniji *rollerball* (pogledajte istoimeni film Normana Jewisona iz 1975.), zanimljiv spoj ragbija, hokeja i košarke na koturaljkama, jer ovdje fizička eliminacija protivnika, iako dopuštena pravilima, nije obvezna. Ako se čovječanstvo opet vrati u barbarsko doba, moći će se baviti neimenovanim sportom koji je David Webb Peoples opisao u filmu **"The Blood of the Heroes"** (poznatom i kao **"The Salute of the Jugger"**, 1989.); lopta je zamijenjena lubanjom (životinjskom) koju treba nataknuti na vrh jednog stupa, naravno nakon što uklonite protivničke igrače koji vam stoje na putu.

"STVOROVI" IZ SVEMIRA

"Pretražite nebo!" upozoravao je Douglas Spencer nakon što je poražen u **"Stvoru s drugog svijeta"**, slavnom filmu iz 1951. koji su režirali Howard Hawks i Christian Nyby. No "stvor" o kojem je riječ bio je čovjekoliki tuđinac s normalnim brojem ruku i nogu. U drugim prilikama, na Zemlju su se spuštale mnogo bezličnije prilike. Primjerice, želatinozna masa poznata i kao **"The Blob"** (1958.) u filmu Irvina S. Yeawortha Juniora. Ili nevidljivi mikroorganizam iz filma **"Andromedin trag"** (1971.) Roberta Wisea, pokretač naizgled nezaustavljive epidemije. Nevidljiv je i tuđinac iz filma Jacka Sholdera **"Skriveni"** (1987.), ali samo zato što se krije u unutrašnjosti ljudskih tijela.

Kad izađe na otvoreno, poprima oblik od-vratnoga velikog puža. Možda su još i naj-opasniji dijabolični tuđinci koji napadaju Zemlju u **"Danu Trifida"** (1963.) Stevea Sekelyja; a ne šale se ni **"Monstrumi ču-pavci"** (1986.) Stephena Hereka, malene, dlakave, zubate i nezasitne lopte koje su pobjegle iz izvanzemaljskog zatvora i za-vršile na našem planetu. Ali nisu svi "stvo-rovi" zli. Primjerice, miroljubiva su malena "mehanička" tuđinska stvorenja iz filma **"Preokret"** (**"Čudo u 8. ulici"**, odno-sno, **"batteries not included"**), slabo poznate bajke koju je 1987. režirao Matthew Robbins, a producirao Steven Spielberg.

SVEMIRSKJE INVAZIJE

Tijekom 1950-ih, govorilo se da izvanze-maljci iz znanstvenofantastičnih filmova predstavljaju opasnost s one strane filmske vrpce, a neki filmovi snimljeni za vrijeme makartizma imali su čak i otvorenu anti-komunističku poruku. Najbolji primjer toga jest **"The 27th Day"**, koji je 1957. režirao William Asher. U njemu tuđinci predaju

nekolicini ljudi različitih nacionalnosti ta-janstvene kutije koje, ako budu otvorene, izazivaju smrt svih živih bića u krugu tri tisuće milja. Rusi pokušavaju iskoristiti si-tuaciju, ali jedan njemački znanstvenik uspijeva srediti da smrtonosno oružje ubija samo one koji su protiv mira i slobode te tako komunisti nestaju. Ako je u ovom fil-mu tuđinska politika vrlo profinjena (prak-tički pokušavaju odvesti čovječanstvo do samouništenja), u drugim prilikama kreću u napad spuštenih kopalja. Primjer je klasik Byrona Haskina **"Rat svjetova"** (1953.). Marsovci napuštaju svoj umirući planet kako bi izvršili invaziju na Zemlju svojim svemirskim brodovima koji ispaljuju smr-tonosne zrake. U jednom prizoru možemo vidjeti svećenika kako ide prema njima s križem u ruci, a ovi ga na mjestu ubijaju smrtonosnom zelenom zrakom. Sasvim je očita moralna nota filma koja odražava pu-ritansku dušu američkog filma: negativci su izvanzemaljci koji se ne boje Boga, pozitiv-ci su Zemljani koji se okupljaju u crkvama kako bi molili. Na kraju, kao i svi zlikov-

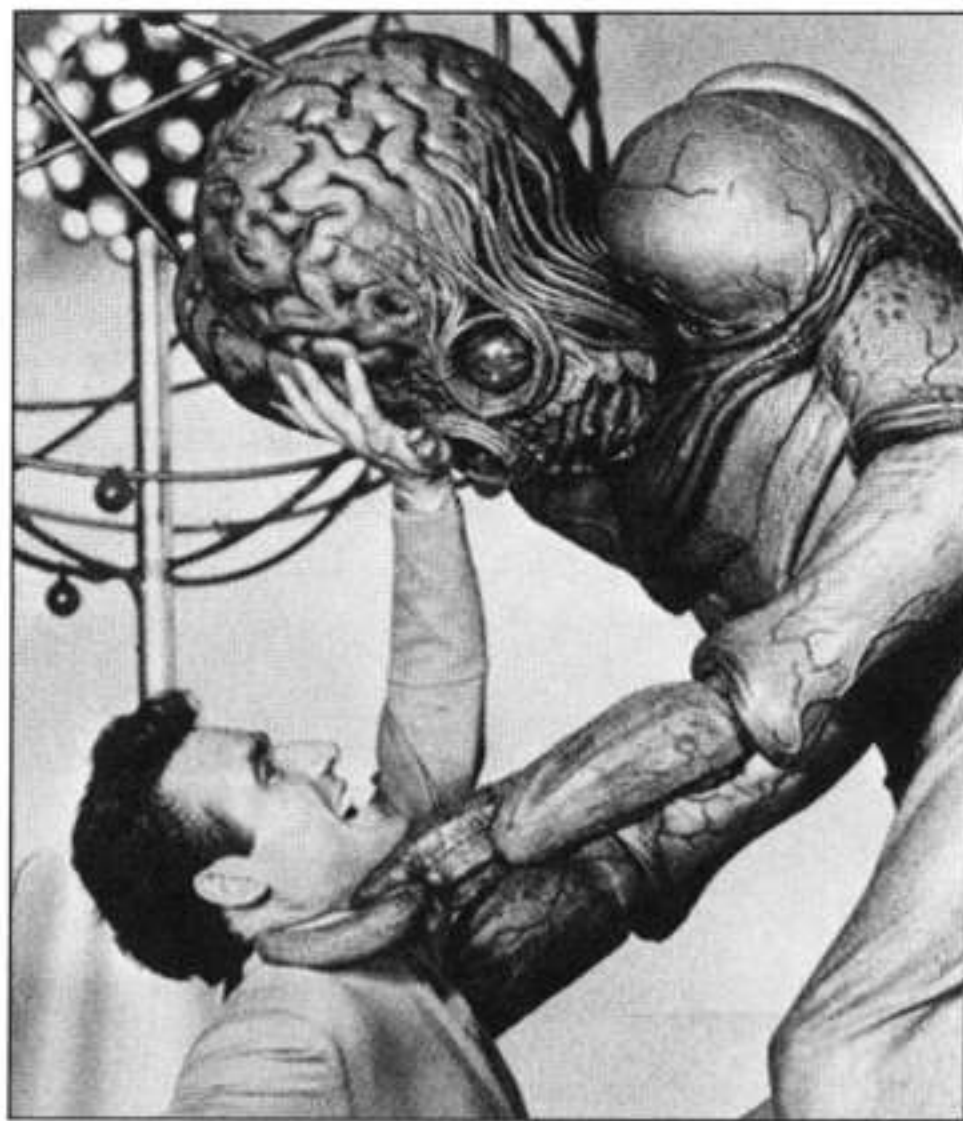
Slika iz filma "Stvor s drugog svijeta"

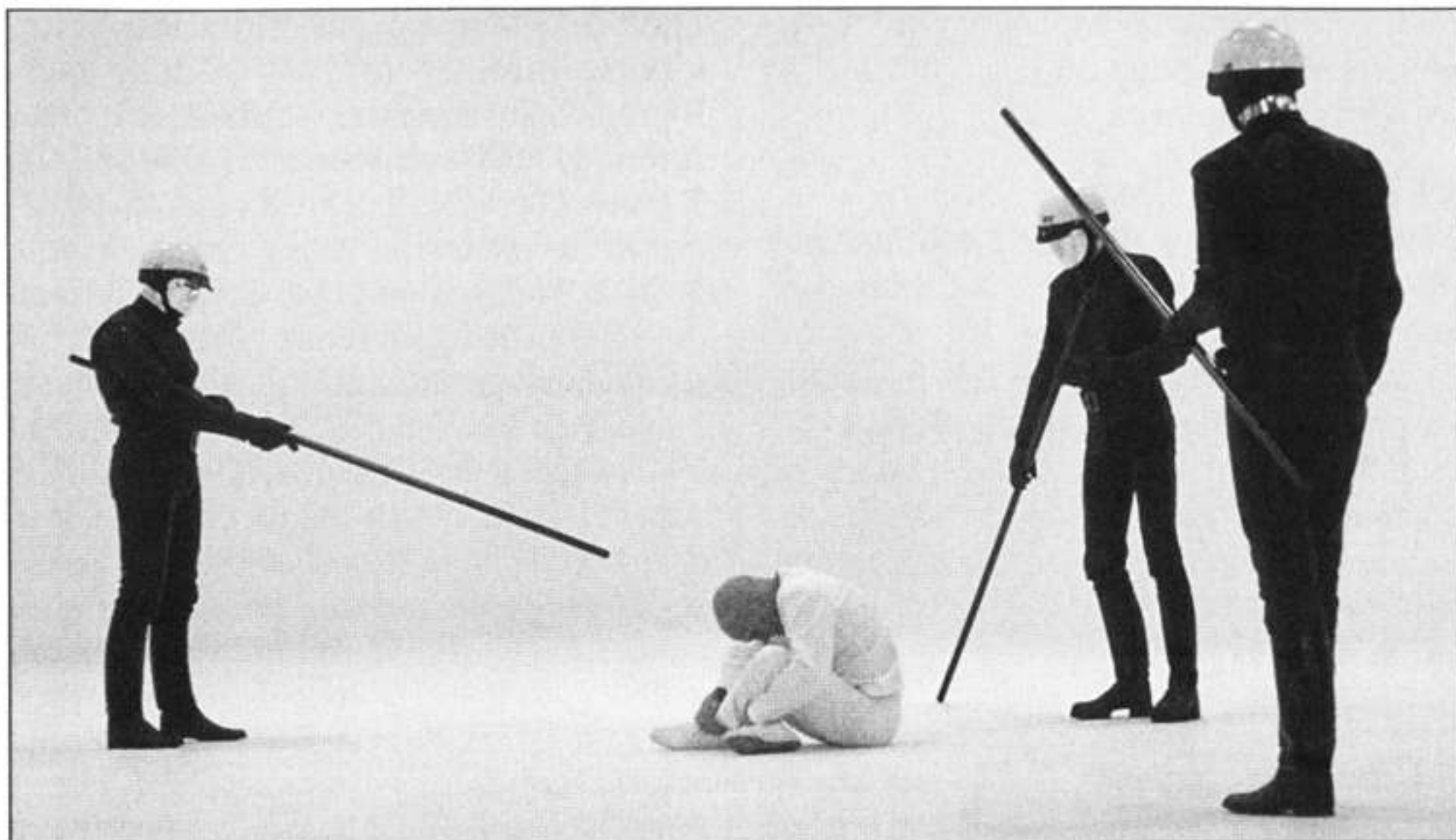
Kad ti Marsovac pruži ruku (iz "Rata svjetova")

ci, Marsovci bivaju poraženi budući da se pokazuju neotpornima na bakterije koje nastanjuju našu atmosferu. U zadnjim riječima izgovorenima u filmu, ima još jedna referenca na Boga: "Kad su sva sredstva za kojima su ljudi posegnuli propala, Marsovce su uništila najmanja postojeća bića koja je Gospod, u svojoj beskrajnoj mudrosti, postavio na Zemlju". No, Zemljani nisu uvijek trebali božansku pomoć kako bi otjerali tuđince. U filmu **"Zemlja protiv letećih tanjura"** (1956.) Freda F. Searsa, sukob je riješen zahvaljujući smrtonosnom supertopu koji obara NLO-e kao od šale. Zemaljska tehnologija opet je donijela prevagu u filmu **"The Atomic Submarine"** (1959.) Spencera Gordona Benneta. Atomska podmornica bori se protiv čudovišnog stvorenja koje je sletjelo među polarni led, uspijevajući ga uništiti nimalo časnno, ispalivši u njega projektil dok se spremalo na povlačenje. U japanskom filmu **"Uchu Kaisoku-sen"** ("Invasion of the Neptune Men", 1961.) Kojia Ota, Zemlju spašava junak u fantastičnome svemirskom brodu koji uništava neprijateljske izvanzemaljske letjelice na putu prema

našem planetu. Još podmuklije invazije prikazane su u filmovima **"Selo prokletih"** (1960.) Wolfa Rille, gdje su tuđinci djeca, i **"Unearthly Stranger"** (1964.) gdje izgledaju kao žene. Takvi neprijatelji ulijevaju najviše straha zato što su neprepoznatljivi. No, katkad Zemljani kreću u osvajanje drugih svjetova. U **"The Angry Red Planet"** (1959.) Iba Melchiora, jedna ekspedicija vraća se s crvenog planeta s raznim suvenirima (biljkama mesožderkama i malenim čudovištima) i jasnom porukom marsovskih rođaka: ostanite doma i ne dolazite nas ometati. Ali ideologija koja stoji iza gotovo svih filmova o svemirskim osvajačima (hrabra obrana postojećeg sustava) možda više i nije u modi poslije filmova Stevena Spielberga **"Bliski susreti treće vrste"** (1977.) i **"E.T."** (1982.). Zapravo, ideja o "dobrim tuđincima" pojavit će se u još mnogo naslova, kao što su **"Čovjek s drugog planeta"** (1984.) Johna Saylesa, **"Moj neprijatelj"** (film koji je kod nas prikazivan pod sasvim pogrešnim prijevodom **"Neprijateljski rudnik"**, 1985.) Wolfganga Petersena, **"Istraživači"** (1985.) Joea Dantea, **"Preokret"** (**"Čudo u 8. ulici"**, odnosno, **"*batteries not included"**) Matthewa Robbinsa. Riječ je

Mutant s Metalune iz filma "This Island Earth"

Policijci i bjeGUNac u filmu "THX 1138"

uglavnom o izvrsnim filmovima među kojima se posebno ističe **"Čahura"** (1985.), film u kojem skupina staraca koja boravi u jednome staračkom domu obnavlja svoje tijelo i duh nakon uranjanja u bazen u kojem se nalaze izvanzemaljske čahure. Taj film, u režiji Rona Howarda (Richie Cunningham iz televizijske serije **"Sretni dani"**), profinjena je bajka "spielbergovskih" tonova, vrlo spektakularna ali prožeta dozom sjete i gorčine.

THIS ISLAND EARTH

Dva zemaljska znanstvenika stižu na planet Metaluna na kojem je u tijeku rat s neprijateljskim svijetom Zahgonaca. Prije nego što planet bude uništen, njih dvojica uspijevaju vratiti se na Zemlju uz pomoć jednoga tuđinskog znanstvenika. Ovaj znanstvenofantastični klasik, koji je 1955. režirao Joseph M. Newman, koristi sve zanimljive elemente žanra: leteće tanjure, čudovišta, međuplanetarne ratove, opasnost od izvanzemaljske invazije, planetarnu katastrofu. Može ga se smatrati i prvim u nizu filmova "epske" znanstvene fantastike. Bogat dosjetkama i praćen dobrim specijalnim efektima, taj film je u kolektivno pamćenje

usadio zastrašujući lik "mutanta" sličnog ogromnom kukcu, djelo istog onog Buda Westmorea koji je osmislio i Gill-mana iz Crne lagune.

THX 1138

U možda i ne toliko dalekoj budućnosti, ljudi žive u nekoj vrsti podzemnog megalopolisa, nadzirani robotima i policajcima-robotima. Nitko ne može razmišljati, nitko ne može stvarati vlastitu osobnost, ne može se ni imati ime. Svatko ima serijski broj, a sustav se brine za sve: svećenici bez lica preko zaslona služe mise elektroničkog kulta, droga kontrolira i obuzdava svaku reakciju jednako za sve i, naravno, seks je strogo zabranjen. No, THX 1138 krši tu odredbu i vodi ljubav s LUH 3417. Završavaju u zatvoru, ali THX je već pronašao vlastitu osobnost pa počinje provoditi u djelo svoj plan za bijeg iz grada i povratak na danje svjetlo...

Kao očitu kopiju Orwellove "1984.", **"THX 1138"** (1971.) je prvo djelo jednoga tada još vrlo mladog redatelja. Mračan i spor, taj film je prošao vrlo dobro kod kritike (dijelom zahvaljujući i sjajnoj glumi Roberta Duvalla) dok ga gledateljstvo začudo nije prihvatilo. Šest godina poslije, isti taj redatelj,

po imenu George Lucas, snimio je **"Ratove zvijezda"**, jedan od najvećih filmskih uspjeha svih vremena.

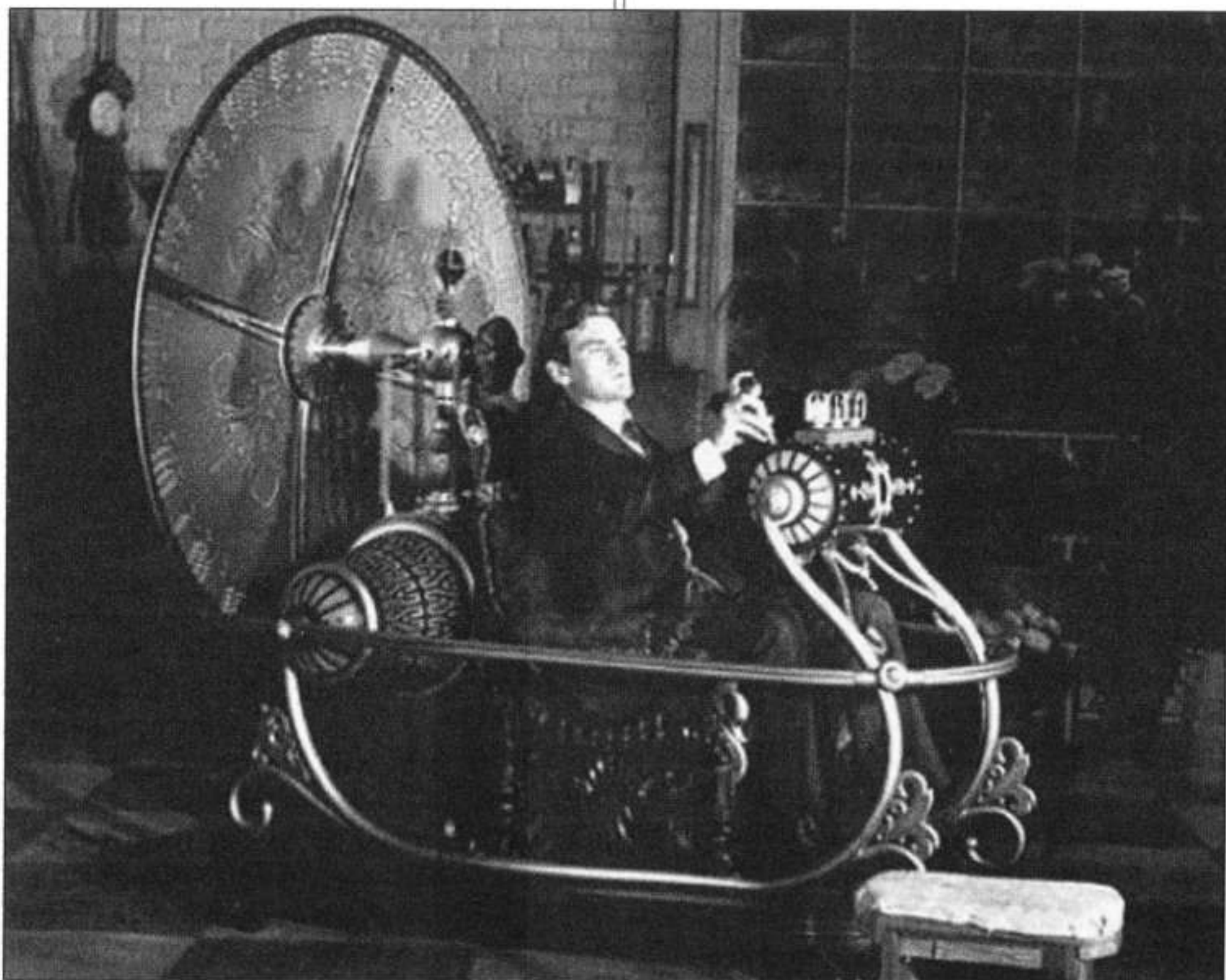
VERHOEVEN, PAUL

Nizozemac s diplomom iz fizike i matematike Leidenskog sveučilišta, debitirao je kao dokumentarist; nakon što je režirao jednu televizijsku seriju, prešao je na veliko platno, uspijevajući šetati između cijele lepeze žanrova (erotika, drama, horor, pustolovina) u ne pretjerano velikom broju filmova. Što se znanstvene fantastike tiče, izdvajamo **"RoboCopa"** (1987.) te **"Totalni opoziv"** (1990.).

VRIJEME, PUTOVANJA KROZ

Jedna od najklasičnijih tema znanstvene fantastike. Putovanje kroz vrijeme često nam donosi vremenske paradokse, kao što

nas uče filmovi poput **"Filadelfijskog eksperimenta"** (1984.), solidnog filma B-produkcije Stewarta Raffilla, ili **"Konačnog odbrojanja"** (1980.) Dona Taylora. U prvom, dva mlada mornara guta prostorno-vremenski vrtlog i katapultira ih iz 1943. u današnje doba. Točno suprotno događa se u drugom filmu, gdje se cijeli nosač zrakoplova "Nimitz" vraća kroz vrijeme i pojavljuje se u Pearl Harbouru 7. prosinca 1941. neposredno prije čuvenoga japanskog napada. Ovdje dolazi do dileme: udaljiti se ili upozoriti bazu i (pod uvjetom da će im uopće netko povjerovati) promijeniti tijek povijesti? Pokušaj da se utječe na tijek događaja nalazi se i u osnovi **"Terminatora"** (1984.) Jamesa Camerona. Mlada žena (Linda Hamilton) pokušava pobjeći okrutnom kiborgu (Arnold Schwarzenegger) koji je došao iz budućnosti kako bi je ubio, jer

Rod Taylor u filmu "Vremenski stroj"

ona je predodređena roditi sina koji će u budućnosti povesti pobunu ljudi protiv strojeva. Obiteljski problemi, pak, muče Martyja, mladog protagonista **"Povratka u budućnost"** (1985.) Roberta Zemeckisa: vrativši se u 1950-e, u DeLoreanu kojeg je preradio ekscentrični doktor Brown, mladić susreće svoje roditelje kao adolescente i pokušava riješiti njihove probleme. Zemeckis je snimio još dva nastavka (1989. i 1990.), a posebno je zabavan drugi dio u kojem Marty i doktor Brown posjećuju budućnost gradića u kojem žive upadajući u naizgled nerazmrsivo klupko događaja iz budućnosti, prošlosti i sadašnjosti. Ali još veći vremenski skok (650 godina!) napravila je srednjovjekovna zajednica koja se prolazeći kroz utrobu Zemlje našla u današnjem Sidneyju, kako je prikazano u filmu **"Navigator: Srednjovjekovna odiseja"** (1988.) Vincenta Warda. Analogne teme onima iz prvog **"Povratka u budućnost"** pojavljuju se u filmu **"Peggy Sue se udala"** (1986.) Francisa Forda Coppole, iako se ovdje skok kroz vrijeme događa bez pomoći tehnologije. Sjećamo se i vremenskog putovanja Christophera Reevea u potrazi za voljenom ženom u filmu **"Negdje u vremenu"** (1980.), koji je Jeannot Szwarc režirao prema književnom predlošku Richarda Mathesona. Slučaj za sebe je **"Gorštak"** (1986.) Russella Mulcahya u kojemu pravoga vremenskog skoka nema, ali Christopher Lambert, u ulozi besmrtnika, prolazi kroz razna povijesna razdoblja. U svakom slučaju, najistaknutiji predstavnik ove teme jest **"Vremenski stroj"** (1960.) koji je George Pal režirao prema istoimenom romanu Herberta G. Wellsa. Ugođaja iz tog filma otvoreno se dotaknuo i Nicholas Meyer u svom filmu **"Ponovo iznova"** (1979.), gdje Jack Trbosjek koristi vremenski stroj "u Palovu stilu" kako bi iz viktorijanske Engleske došao u naše vrijeme.

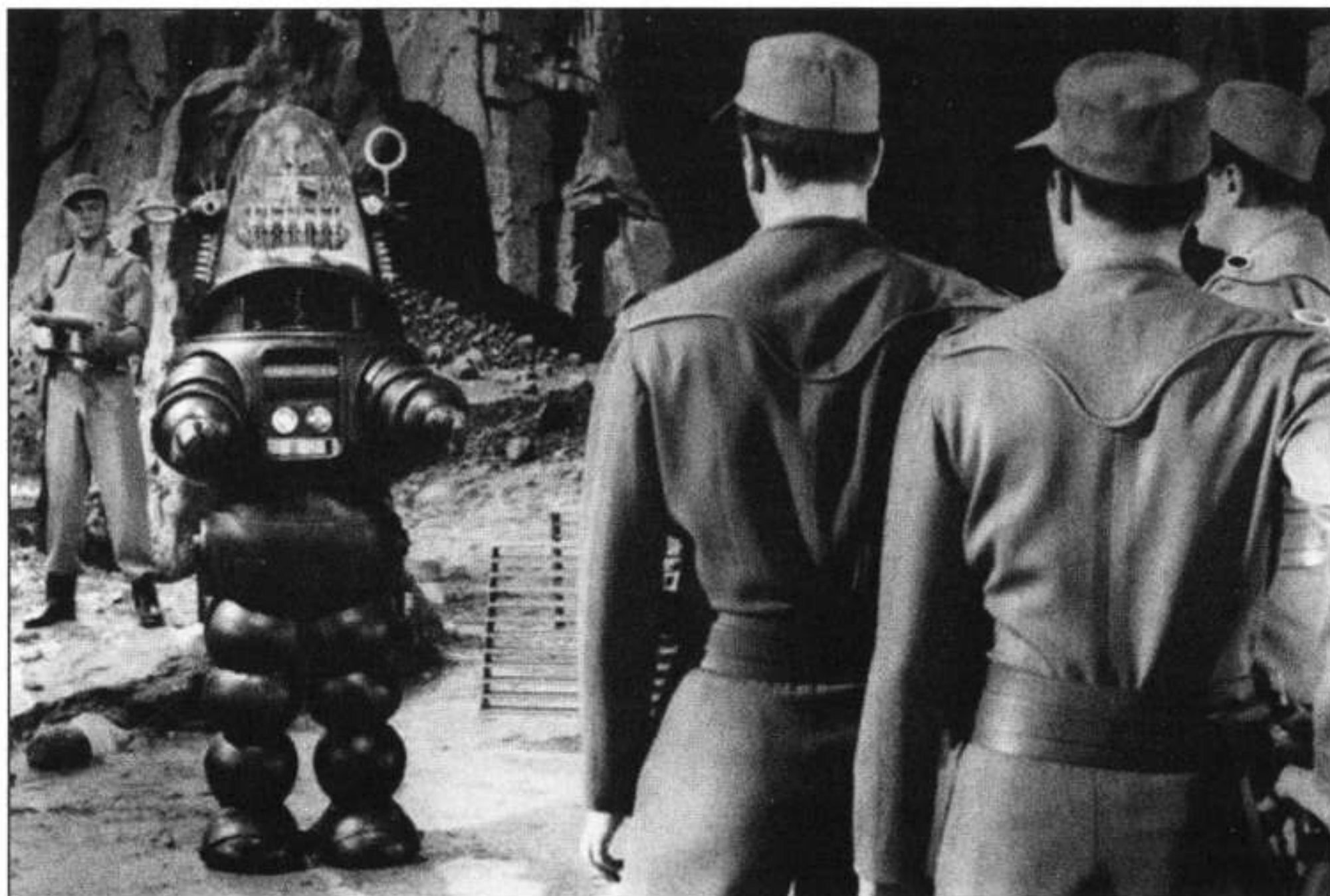
WEAVER, SIGOURNEY

Pravim imenom Susan Alexandra Weaver, dolazi iz "dobre" obitelji i tvrdi da je uzela

Sigourney Weaver spašava malenu Newt u filmu "Aliens"

ime Sigourney iz jednog romana F. S. Fitzgeralda. Nitko je nije znao prije **"Aliena"** (**"Osmog putnika"**) (1979.), gdje je glumila hrabru astronautkinju Ripley koja se bori protiv (i pobjeđuje) čudovišnog izvanzemaljca. Tim likom Sigourney Weaver okrenula je naglavce tradicionalnu ulogu znanstvenofantastične junakinje, predodređene biti predmetom požude dežurnog čudovišta, kao što je Fay Wray **King Kongu**, a glumila je i u priglupim **"Istjerivačima duhova"** (1984.) te nastavku tog filma (1989.). Na kraju, vrijedi spomenuti i to da je Sigourney/Ripley nadahnula i jednu od prvih žena glavnih junakinja u stripovima izdavačke kuće Sergio Bonelli Editore. Naravno riječ je o Legs Weaver (jeste li primijetili prezime?), dinamičnoj specijalnoj agentici iz svijeta Nathana Nevera.

Robot Robby susreće astronaute u "Zabranjenom planetu"

WENDERS, WIM

Redatelj koji je krajem 1970-ih i početkom 1980-ih predstavljao savjest cijele jedne generacije. Mi ga spominjemo kao autora **"Do kraja svijeta"** (1991.), znanstvenofantastičnog filma koji pokušava ispričati budućnost naše civilizacije. To je apokaliptična metafora na civilizaciju, snimana u petnaest gradova i stajala je preko 23 milijuna dolara.

ZABRANJENI PLANET

Ovim filmom, koji je 1956. režirao Fred McLeod Wilcox, znanstvenofantastična kinematografija je odrasla. Ne žrtvujući pu-stolovinu i spektakl, žanr se okreće složenijim temama, poput odnosa čovjeka s njegovim vlastitim "ja". Svemirski brod stiže na daleki planet Altair 4 u potrazi za preživjelim s prethodne znanstvene ekspedicije i ondje nalazi znanstvenika Morbiusa, koji živi s kćeri i robotom Robbyjem. Na Altairu ima tragova izuzetno razvijenog ali istrijebljenog naroda, Krella, tvorca divovskog

stroja kojim se upravlja putem elektromagnetskih impulsa mozga. Tajanstveno čudovište prijeti članovima ekspedicije koji ubrzo otkrivaju da krellovski stroj ima moć materijalizirati zlobne nagone zakopane u Morbiusovoj podsvijesti: čudovište je samo primordijalna zvijer koja se krije u svakom čovjeku. Zanimljiv zaplet (blago nadahnut Shakespeareovom "Olujom"), dobri glumci i učinkoviti specijalni efekti čine ovaj film jednim od onih djela koja ostaju jednako impresivna i s odmakom od nekoliko desetljeća.

ZEMAN, KAREL

Češki redatelj, vizionar i romantik, veliki eksperimentator na polju animacije. U svojim filmovima, remek-djelima na polju poezije i humora, Zeman se oslanja na složenu kompoziciju, stavljajući glumce od krvi i mesa da glume ispred obojenih pozadina uz korištenje lutaka, modela i crtanih filmova. Njegovo remek-djelo, **"Čudesni svijet Julesa Vernea"** (1958.) mješavi-

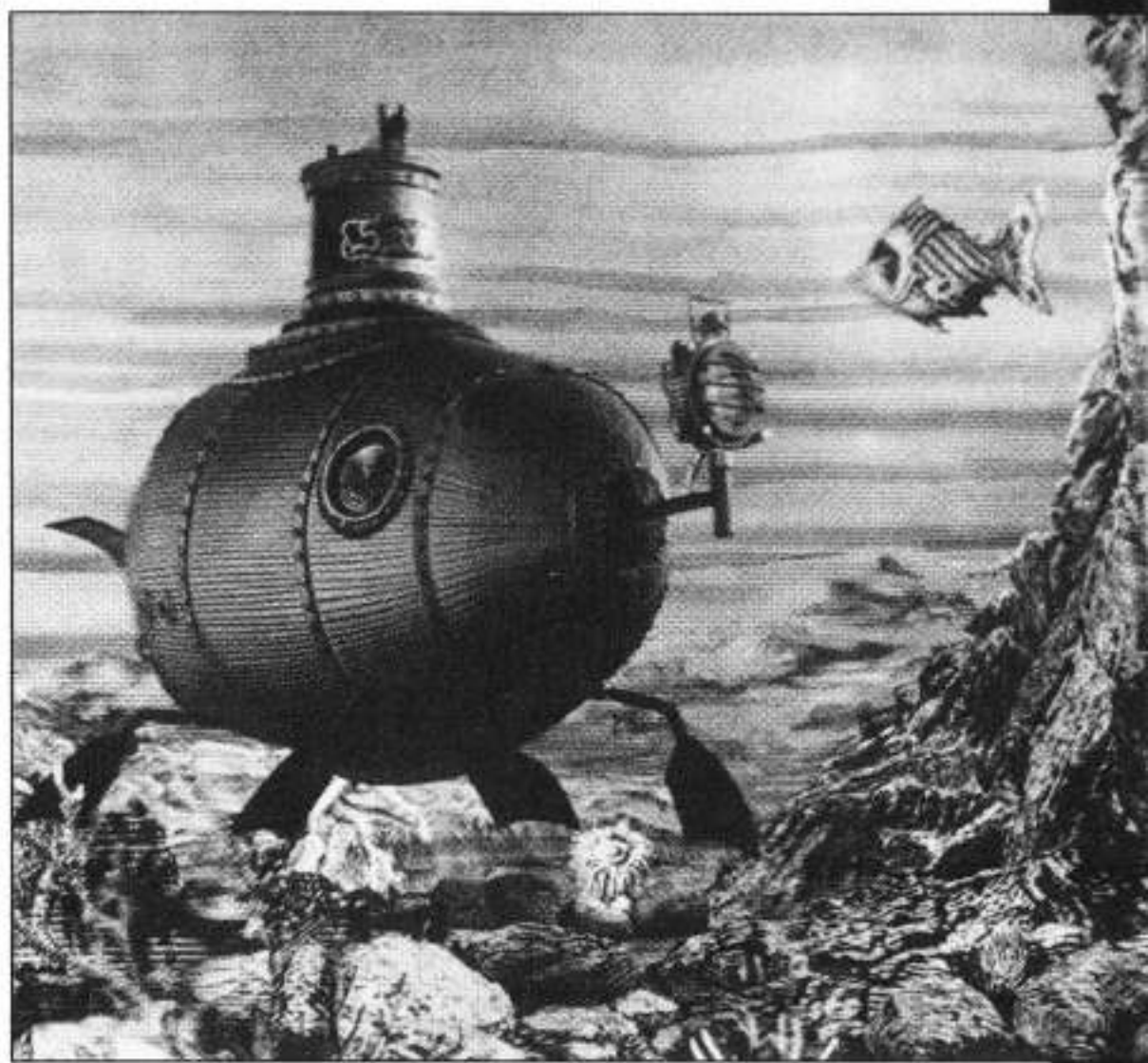
na je "verneovskih" tema, sa scenografijama nadahnutima Benetteovim i Riouovim litografijama koje su krasile **"Čudesna putovanja svjetovima poznatim i nepoznatim"** Julesa Vernea; isti ugođaj korišten je i u filmovima **"Putovanje u prapovijest"** (1955.), **"Ukradeni diržabl"** (1967.) i **"Na kometu"** (1970.), dok je **"Barun Munchausen"** (1962.) uronjen u fantastični i onirički ugođaj litografija Gustava Doréa.

ZVJEZDANE STAZE

Slavna televizijska serija Genea Roddenberryja već odavno se preselila na veliko platno: **"Zvezdane staze: Film"** (Robert Wise, 1979.), **"Zvezdane staze 2: Khanov bijes"** (Nicholas Meyer, 1982.), **"Zvezdane staze 3: Potraga za Spockom"** (Leonard Nimoy, 1984.), **"Zvezdane staze 4: Putovanje kući"**

Mr. Spock i kapetan Kirk
sa svemirskog broda "Enterprise"

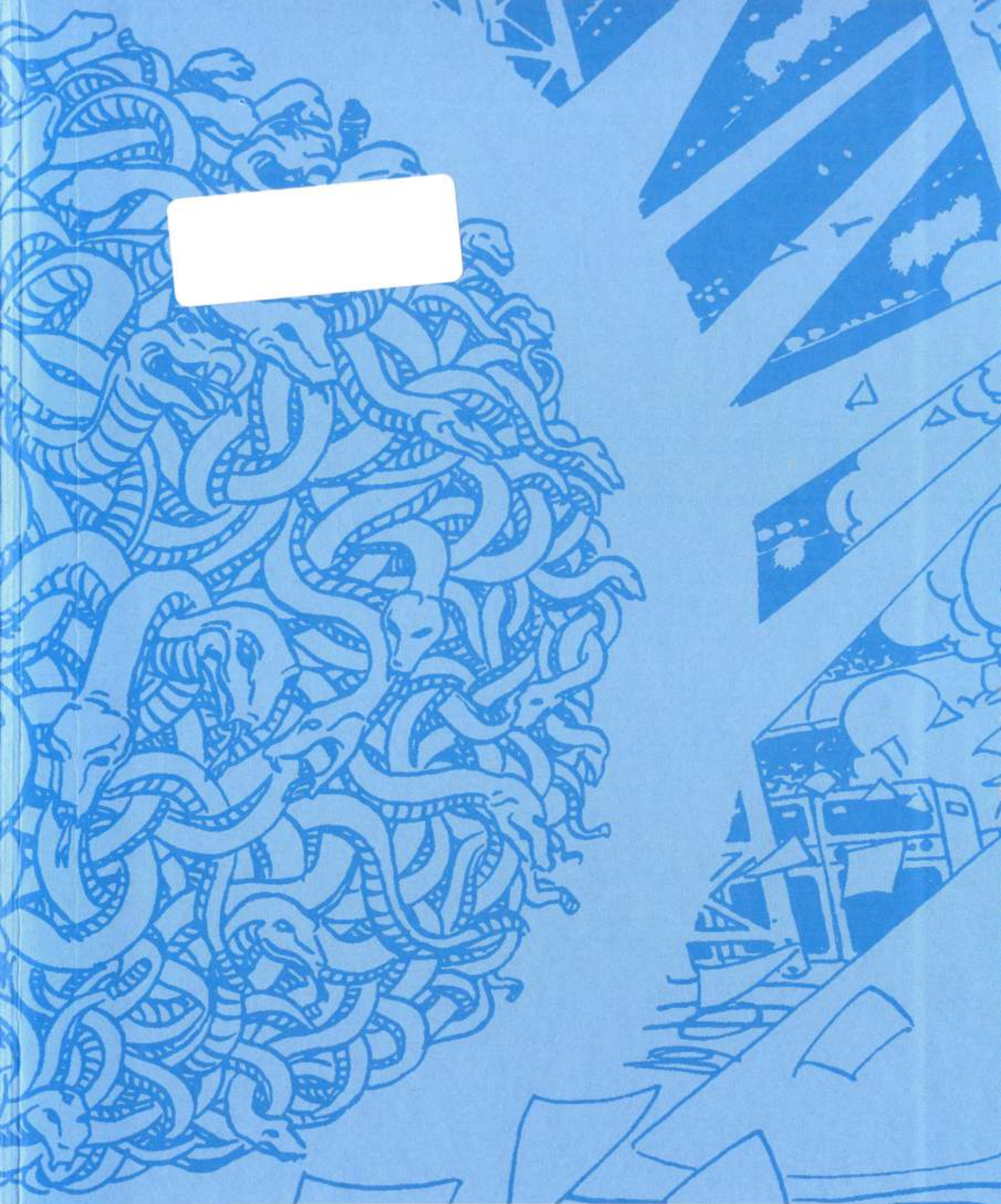
Podmornica iz filma "Čudesni svijet Julesa Vernea"

(opet Leonard Nimoy, 1986.), **"Zvezdane staze 5: Zadnja granica"** (William Shatner, 1989.), **"Zvezdane staze 6: Neotkrivena zemlja"** (opet Nicholas Meyer, (1991.)). Vrijedi izdvojiti zabavni četvrti dio, fantastično-ekološku bajku koja u nekim stvarima podsjeća na stripove o Valerianu P. Christina i J. C. Mézièresa, u kojem posada "Enterprisea" mora napraviti vremenski skok i vratiti se na Zemlju 20. stoljeća kako bi pokupila dva kita, životinje sasvim istrijebljene u budućnosti, jer su samo oni u stanju dešifrirati tajanstvenu poruku i spasiti planet od uništenja. Kad smo već kod kitova, drugi dio, izvanredna svemirska pustolovina, blago je nadahnut pričom **"Moby Dick"** Hermana Melvillea.

The End

SPECIAL

120,00 kn

ISBN 978-953-276-473-4

9 789532 764734

LIBELUS

NAT
NEW

CYBER

